

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

Μάθημα: Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα

Εργασία: Ιδιωτική ζωή

Καθηγητής: Α. Δημητρόπουλος

Φοιτητής: Γ. Καζάκος

A.M: 1340200300824

Αθήνα 2006

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	3
Ορισμός	4
Διάκριση Δημοσίων και Ιδιωτικών Προσώπων	6
Διάκριση – Δημοσίου και Ιδιωτικού Βίου	6
Περιορισμοί του Δικαιώματος	7
Φορείς του Δικαιώματος	8
Η Διάσταση του δικαιώματος	8
Η διαπροσωπική ενέργεια	8
Προστασία του Δικαιώματος	10
Ο Ν. 2472, η προστασία των προσωπικών δεδομένων από τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών	11
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗΣ	12
Έννοια του Νόμου 2492/97	13
Το Σύστημα προστασίας του 2472/97	14
Η αρχή του σκοπού	15
Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα	15
Το υποκείμενο και η αναγνώριση των δικαιωμάτων	16
Δικαιώματα υποκειμένου	16
Προϋποθέσεις επεξεργασίας	17
Σε ποιες περιπτώσεις επιτρέπεται η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων χωρίς συγκατάθεση	17
Μη προστατευόμενα στοιχεία	18
Η Προστασία	18
Ποινικές Διοικητικές Ρυθμίσεις για την προστασία των προσωπικών δεδομένων	19
Η Αστική Ευθύνη	20
Νομική φύση της αστικής ευθύνης	20
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	20
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	21
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	22

ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ιδιωτική ζωή αναφέρεται στην ιδιωτική σφαίρα του ατόμου και μάλιστα τόσο στην ατομική ζωή όσο και στην οικογενειακή ζωή του, τόσο στο άμεσο Βιοτικό χώρο όσο στην Επικοινωνία, με τους ανθρώπους.

Η ιδιωτική σφαίρα του ατόμου είναι συνυφασμένη με την προσωπικότητα του ατόμου, όταν παραβιάζεται αυτή, εμποδίζεται η ανάπτυξη της προσωπικότητας του ανθρώπου που σε ακραίες περιπτώσεις διακινδυνεύεται η πνευματική του υγεία.

Επίσης, η ιδιωτική ζωή νοείται μια μερικότερη περιοχή της όλης ζωής του ανθρώπου, η οποία διακρίνεται σε πολιτική – κοινωνική – οικονομική.

Αντί επιλόγου θα μπορούσαμε να πούμε ότι χωρίς ιδιωτική ζωή το άτομο χάνει την ατομικότητά του και μετατρέπεται σε άβουλο ποσοστό του συνόλου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Η ιδιωτική ζωή αποτελεί καινοτομία του Συνταγματικού Νομοθετήματος το 1975, εμπνευσμένο, από την ορολογία των Διεθνών διακηρύξεων για τα δικαιώματα του ανθρώπου.

Έτσι, το Ελληνικό Σύνταγμα, μη διαθέτοντας μια τέτοια ρύθμιση, κατόπιν πρωτοβουλίας του νομοθέτη, προχώρησε στην σύνταξή της, βασιζόμενος σε συνταγματικές διατάξεις και αρχές με αποτέλεσμα αλλού ο ιδιωτικός βίος να βρίσκει προστασία, ως έκφανση του γενικού δικαιώματος της προσωπικότητας, αλλού ως ιδιαίτερο δικαίωμα που απορρέει από την αρχή της προσωπικής ελευθερίας.

1.- Το άρθρο 9, παρ. 1 του Συντάγματος κατοχυρώνει ότι η ιδιωτική ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη. Η νέα αυτή διάταξη καλύπτει όλες τις πλευρές της ιδιωτικής ζωής εκτός από το άσυλο, της κατοικίας, της ελευθερίας, της επικοινωνίας και την ελευθερία της θρησκείας, που κατοχυρώνονται από ειδικές διατάξεις.

2.- Συγκεκριμένα στο άρθρο 8 παρ. 1, ο Ιδιωτικός Βίος, αντιπαρατάσσεται στο Δημόσιο Βίο, δηλαδή στην κοινωνική ζωή ή στην επαγγελματική ζωή, ή αποσκοπεί να επηρεάσει τα Δημόσια πράγματα· κυρίως στην ανάμιξη με την πολιτική, ή την εκτέλεση των Δημόσιων έργων ή της επιστήμης, ή της τέχνης, ενώ η ιδιωτική ζωή είναι που περιορίζεται στο ίδιο το άτομο.

A.- Ο απαραβίαστος όρος της ιδιωτικής ζωής, σημαίνει την απαγόρευση της δημοσιοποίησης της ζωής του ανθρώπου, ανεξάρτητα από κάθε είδους κρατικής επέμβασης που θα μπορούσε να επιφέρει τις εξής συνέπειες:

- α) Την αναγκαστική συμβίωση,
- β) την αναγκαστική διαμόρφωση της ζωής,
- γ) οπτικοακουστική παρακολούθηση με οποιονδήποτε τρόπο,
- δ) υποχρέωση του ατόμου να αποκαλύπτει τα στοιχεία της ιδιωτικής ζωής,
- ε) χρήση μεθόδου ή συσκευών που έχουν ως σκοπό δια του εκβιασμού την αποκάλυψη της ιδιωτικής ζωής του ατόμου.

B.- Η σεξουαλική ζωή αποτελεί μερικότερη περιοχή της ιδιωτικής ζωής και ως μερικότερη περιοχή προστατεύεται από το Σύνταγμα, ειδικότερα η σεξουαλική ελευθερία.

Τέλος, λόγω της ραγδαίας εξέλιξης της πληροφορικής και την εισβολή των ηλεκτρονικών υπολογιστών στο δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα, αλλά κυριολεκτικά στην καθημερινή μας ζωή, δικαιολογημένα υπήρξε η αναθεώρηση του Συντάγματος με την διάταξη 9Α που προστατεύει τα προσωπικά δεδομένα από την χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και την πληροφοριακή αυτοδιάθεση.

Ορισμός

Οι προτάσεις για την οριοθέτηση της σημασίας του ιδιωτικού βίου, είναι διαφορετικές. Θα λέγαμε ότι οι ορισμοί οι οποίοι έχουν προταθεί κατά καιρούς είναι ενδεή.

Κατά *Humman* η ιδιωτική ζωή είναι η περιοχή της ηρεμίας και απομόνωσης, όπου το άτομο θωρακίζεται από την περιέργεια των

συνανθρώπων όπου μπορεί να διαμορφώνει την ζωή του κατά τις επιθυμίες του. Ο **Σπινέλλης**, παρατηρεί ότι αναφέρεται εις την προστασία μόνο από την περιέργεια και όχι από το δημόσιο συμφέρον, επομένως όπου υφίσταται δημόσιο συμφέρον, ο ιδιωτικός βίος δεν υφίσταται.

Η Γερμανική Επιστήμη στην προσπάθειά της να διατυπώσει τι είναι ιδιωτική ζωή, υιοθέτησε δύο συνιστώσες. Την σφαίρα του απορρήτου υπό στενή έννοια και την σφαίρα του απορρήτου υπό ευρεία έννοια.

Υπό στενή έννοια η σφαίρα του απορρήτου οριοθετεί το ομώνυμο δικαίωμα, το οποίο αποτελεί έκφραση του γενικού δικαιώματος της προσωπικότητας και αποσκοπεί στην διαφύλαξη του απορρήτου, εκείνου της προσωπικής ζωής που μόνο το ίδιο το άτομο ή πρόσωπα πολύ στενού περιβάλλοντος δικαιούνται να το προσπελάσουν.

Υπό ευρεία έννοια, το δικαίωμα του απορρήτου αναφέρεται στην ιδιωτική ζωή του ατόμου νοούμενη κατά κυριολεξία στο λειτουργικό χώρο του ιδιωτικού βίου, όπως αυτός διαμορφώνεται μέσα στο πλέγμα των κοινωνικών σχέσεων και βιωμάτων του ατόμου.

Κατά **Σούρλα**, είναι το απόρρητο στοιχείο της προσωπικότητας, αναφερόμενος στην προσωπική ατομικότητα εκάστου και δεν είναι κατά τις κρατούσες κοινωνικές αντιλήψεις, προορισμένος δια την δημόσια εμφάνιση ή δια την χρησιμοποίηση παρ' άλλου.

Αναλύοντας τον ορισμό, διαπιστώνουμε ότι:

α) Ο ιδιωτικός βίος προσδιορίζεται κατά το αντικειμενικό κριτήριο στις κρατούσες αντιλήψεις της κοινωνίας.

β) Έχει ως συνιστώσες την προσωπική υπόσταση, την υγεία και τις οικογενειακές σχέσεις.

γ) Την οικονομική ατομικότητα (επαγγέλματα και οικονομική δραστηριότητα) δεν αποτελεί ιδιωτικό μέσο.

Τέλος, ιδιωτικός βίος κατά την ουσιαστική και αντικειμενική διάσταση, είναι το δικαίωμα του ατόμου να καθορίζει ποιες πληροφορίες που το αφορούν, να περιέχονται σε τρίτους.

Διάκριση Δημοσίων και Ιδιωτικών Προσώπων

Κατά Possor, Δημόσιο είναι το πρόσωπο όπου με τα επιτεύγματά του, τη ρήξη του, τον τρόπο της ζωής του, την επιλογή του επαγγέλματός του, να κάνει το κοινό να ενδιαφερθεί θεμιτά για τις δραστηριότητές του, τις υποθέσεις του, το χαρακτήρα του.

Με αφορμή τον δημόσιο και ιδιωτικό βίο των προσώπων, η γερμανική επιστήμη διατύπωσε ότι το πρόσωπο το οποίο βρίσκεται στο επίκεντρο του κοινού ενδιαφέροντος, διακρίνονται σε πρόσωπα της σχετικής και απόλυτης επικαιρότητας.

Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν τα πρόσωπα που λόγω κάποιου γεγονότος προσελκύουν ακούσια ή εκούσια προσελκύουν το φως της δημοσιότητας που ενέχονται σε απότοκο γεγονός της δική του δραστηριότητας ή τρίτων.

Στην περίπτωση αυτή η δημοσιότητα είναι σε συνάρτηση της σχέσης με το γεγονός και η επικαιρότητα διαρκεί μόνο για όσο διάστημα υπάρχει η εύλογη σχέση. Στην δεύτερη κατηγορία ανήκουν π.χ. οι εστεμμένοι, πρόσωπα ανάλογα, που κατέχουν εξέχουσα θέση και γενικά πρόσωπα που συγκρατούν την προσοχή της κοινής γνώμης, αλλά και μετά την αποχώρησή τους από το παρασκήνιο της δημοσιότητας, δεν αποστερούνται εντελώς την μειωμένη σφαίρα του απορρήτου.

Στην περίπτωση αυτή το όριο του δημοσίου και ιδιωτικού χαράσσεται από τη θεμιτή ανάγκη πληροφόρησης του κοινού πάνω στο αντικείμενο της δραστηριότητάς τους.

Διάκριση – Δημοσίου και Ιδιωτικού Βίου

Στην προσπάθειά της η Γαλλική επιστήμη να ορίσει την διάκριση αυτή, διατύπωσε ότι δεν είναι ιδιωτικός βίος, δεν είναι δημόσιος.

Είναι φανερό ότι κατά καιρούς καταβλήθηκε ιδιαίτερη προσπάθεια για να λυθεί το πρόβλημα της εξευρεσης ενός σταθερού κριτηρίου της διάκρισης αυτής.

Το ερώτημα που τίθεται κάθε φορά αν υπάρχουν δραστηριότητες που από την φύση τους ή τα αποτελέσματά του που φέρουν τον δημόσιο ή ιδιωτικό χαρακτήρα και κατά πόσο επηρεάζει η μία δραστηριότητα την άλλην.

Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να παρατηρήσουμε ότι η δραστηριότητα που ενέχει το στοιχείο της δημοτικότητας θεωρείται ότι ανήκει στο δημόσιο βίο και αντιθέτως είναι ιδιωτικό.

Συνεπώς, η πολιτική, η συνδικαλιστική, η καλλιτεχνική και η κάθε είδους δραστηριότητα που κεντρίζει το κοινό ενδιαφέρον ανήκει στο δημόσιο βίο, ενώ η οικογενειακή ζωή, η ψυχαγωγία, οι διακοπές συγκαταλέγονται στο κύκλο της ιδιωτικής ζωής. Τα όρια ανάμεσα σ' αυτήν την διάκριση δεν είναι σαφή, καθώς συχνά συμπλέκεται η δημόσια ζωή με την ιδιωτική.

Περιορισμοί του Δικαιώματος

Το άρθρο 9 του Συντάγματος δεν προβλέπει κανένα περιορισμό του απαραβίαστου της ιδιωτικής ζωής, παρά μόνο στο άσυλο της κατοικίας.

Αντιθέτως το άρθρο 19 Σ. που διακηρύσσει το απολύτως απαραβίαστο της επικοινωνίας, προβλέπει τον περιορισμό από την δικαστική αρχή.

Η ισχύς των παραπάνω διατάξεων μπορούν να περιοριστούν από το άρθρο 48 Σ. Το δικαίωμα της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, μπορεί να συγκρουστεί με την ελευθερία του τύπου με συνέπεια να περιοριστεί ένα από τα δύο δικαιώματα. Επίσης μπορεί να συγκρουστεί με την συνταγματική αρχή της δημοσιότητας των δικαστικών συνεδριάσεων.

Στην περίπτωση αυτή, το Σύνταγμα δίνει καταρχήν την προτεραιότητα της δημοσιότητας των συνεδριάσεων αλλά ουσιαστικά εξουσιοδοτώντας το δικαστήριο με απόφασή του με απόφασή του ότι η δημοσιότητα μπορεί να είναι επιβλαβή, στα χρηστά ήθη και συντρέχουν οι ειδικοί λόγοι προστασίας της. τέλος, στην περίπτωση δικαστηρίων ανηλίκων υπάρχει ρητή διάταξη του νομοθέτη, για αποκλεισμό της δημοσιότητας.

Φορείς του Δικαιώματος

Φορείς του Δικαιώματος είναι μόνο φυσικά πρόσωπα όπως προκύπτει. Κατά την Συνταγματική διάταξη ότι ιδιωτική ζωή και η οικογενειακή ζωή **του ατόμου** είναι απαραβίαστη.

Τα Νομικά πρόσωπα ασφαλώς δεν έχουν ούτε ιδιωτική ούτε οικογενειακή ζωή. Όλα τα φυσικά πρόσωπα απολαύουν το δικαίωμα αυτό δηλαδή όχι μόνο οι Έλληνες αλλά και οι αλλοδαποί και ανιθαγενείς.

Η Διάσταση του δικαιώματος

Το περιεχόμενο των σύγχρονων θεμελιωδών δικαιωμάτων διακρίνεται σε αμυντικό, προστατευτικό, διεκδικητικό. Η πηγή των κινδύνων που απειλούν την ακώλυτη άσκηση του δικαιώματος, είναι οι επιθετικές ενέργειες των συνανθρώπων του και οικονομική ανάγκη.

Το αμυντικό και προστατευτικό περιεχόμενο, αναφέρεται στην προστασία από ενέργειες των συνανθρώπων του και το διεκδικητικό από την οικονομική ανάγκη.

Το αμυντικό προστατευτικό περιεχόμενο, προκύπτει από την συνταγματική του σεβασμού της ανθρώπινης αξίας και υποχρέωσε όχι μόνο στο Κράτος, αλλά και τους ιδιώτες να τους σέβονται και να μην παραβιάζουν το δικαίωμα.

Η Συνταγματική αρχή επιπλέον, υποχρέωσε το Κράτος σε περίπτωση προσβολή του δικαιώματος να μην μένει αδιάφορο αλλά να προβαίνει σε κατάλληλες και θετικές ενέργειες προς απόκρουση αυτής.

Η διαπροσωπική ενέργεια

Η συνταγματική διάταξη του άρθρου 9, 1 ουσιαστικά εξειδικεύει το περιεχόμενο του άρθρου 5,1 Σ το οποίο περιέχει γενική προστασία στην προσωπικότητα κάποια μαζί με τον σεβασμό της ανθρώπινης αξίας αποτελεί πρωταρχική υποχρέωση του κράτους. Επίσης στο άρθρο 25, 1 καθιερώνεται σε συνταγματικό επίπεδο η αρχή της κοινωνική αλληλεγγύης και προσδίδει ότι τα δικαιώματα της διαπροσωπικής ενέργειας.

Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως μέλλον του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους, τελούν υπό την εγγύηση του κράτους, τα όργανα του κράτους υποχρεώνονται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη με αποτελεσματική άσκηση του.

Η διαπροσωπική ενέργεια εξ' άλλου υποχρεώνει το νομοθέτη να λαμβάνει όλα τα μέτρα προστασίας από κινδύνους που απειλούν το απόρρητο του ιδιωτικού βίου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων από την χρήση των νέων τεχνολογικών μέσων. Τέλος, βάσει των διατάξεων 87/2 και 93/4 υποχρεώνει τόσο το δικαστή να παρέχει στον προσβαλλόμενο προστασία και επιβάλλονται κυρώσεις από τις παρακολεί εισβολές στο ιδιωτικό χώρο του απορρήτου.

Προστασία του Δικαιώματος

Το Σύνταγμα του 1975/86/2001 προβλέπει στο άρθρο 9, 1 το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής.

Τα πρώτα βήματα για την κατοχύρωση και την προστασία του δικαιώματος που απορρέει από την γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών το Δεκέμβριο του 1948 η οποία κυρώθηκε με την σύμβαση της Ρώμης το 1950 ως γνωστή σύμβαση για την προστασία των δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών. Το άρθρο αυτό όριζε ότι παν πρόσωπο δικαιούται το σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, της κατοικίας του, της αλληλογραφίας του. Στην δεύτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου επισημαίνει ότι δεν επιτρέπεται να υπάρξει επέμβαση της δημοσίας αρχής εν ασκήσει του δικαιώματος, εκτός αν η επέμβαση προβλέπεται από το νόμο, η οποία είναι αναγκαία για την διάταξη της δημοκρατίας, της δημοσίας ασφάλειας, την οικονομική ασφάλεια, την υγεία, της ηθικής και των άλλων ελευθεριών.

Το απαραβίαστό του δικαίωμα του αυτού, το επιβάλλει και το άρθρο 2 του Σ, όπου μας ορίζει ότι ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν πρωταρχική υποχρέωση του κράτους.

Ο ιδιωτικός βίος ως έκφανση της προσωπικότητας, προστατεύεται και αστικώς όπως προκύπτει από τις διατάξεις των άρθρων 52, 59 ΑΚ.

Επίσης, ο Ν. 1092/98 στο άρθρο 39/2 αναφέρεται στην απαγόρευση των δημοσιεύσεων των συζητήσεων στο ακροατήριο για εξύβριση και δυσφήμιση.

Πέρα από αυτές τις διατάξεις που προστατεύουν τον ιδιωτικό βίο δεν μπορούμε να μην αναφέρουμε διατάξεις που αφορούν άμεσα τον ιδιωτικό βίο και συγκεκριμένα τις διατάξεις του Π.Κ.

Όπως των άρθρων 330, 370, 371, 341 Π.Κ. 212, 579, 578 Κ.Πολ.Δ.

Επίσης απαγορεύεται η δημοσίευση της έκθεσης επί ακροατηρίου συζήτηση και τα πρακτικά της δίκης, ιδιαίτερα για τις πράξεις των άρθρων 361, 363.

Επίσης, απαγορεύεται να δημοσιευθούν αποφάσεις πριν καταστούν αμετάβλητες.

Τέλος, απαγορεύεται η δημοσίευση αναιρετικών ειδήσεων οι οποίες δύνανται να προσβάλλουν την προσωπικότητα του ατόμου.

Ο Ν. 2472, η προστασία των προσωπικών δεδομένων από τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα πρώτα προβλήματα σχετικά με την απεριόριστη συλλογή προστασία, επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, ανέκυψαν ιδιαίτερα έντονα στην ομοσπονδιακή δημοκρατία της Γερμανίας με αφορμή την γενική απογραφή του Πληθυσμού που προβλέπονταν από τον ομοσπονδιακό νόμο που δημοσιεύθηκε τον 3/2002. Το νομοθέτημα προκαλεί ποικίλες αντιδράσεις στο γερμανικό χώρο, όπου τα ΜΜΕ, σωματεία, πολιτικές οργανώσεις, να παρουσιάζουν τους κινδύνους που εγκυμονεί μια τέτοια προσπάθεια.

Πιο συγκεκριμένα, ο νόμος είχε ως αντικείμενο την απογραφή του Πληθυσμού των επαγγελματιών, στατιστικά ερωτήματα – καθώς και την απογραφή των μη γεωργικών επιχειρήσεων και γενικά τους τρόπους εργασίας.

Επίσης, περιέχει την προέλευση του κυρίου εισοδήματος – το είδος της εργασίας, την μόρφωση κ.λ.π.

Επειδή, ο παραπάνω νόμος προσβάλλει τα θεμελιώδη δικαιώματα του πολίτη και περαιτέρω την ιδιωτική ζωή του, οι πολίτες του γερμανικού κράτους, έκανα χρήση την Συνταγματική διάταξη του άρθρου 93 παρ. Γερμ. Σύνταγμα να ασκήσουν προσφυγή ενώπιον του Ομοσπονδιακού Γερμανικού Δικαστηρίου, διότι προσβάλλει τα θεμελιώδη δικαιώματα, με σκοπό την ακύρωσή του.

Στις 15/12/83 το ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο έκρινε αντισυνταγματικό το νόμο για την απογραφή του πληθυσμού και στην απόφαση την οποία εξέδωσε έθεσε την αρχή της προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

Στην απόφαση το δικαστήριο επικαλείται το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των πληροφοριών.

Επίσης, η απόφαση κάνει λόγο για την απεριόριστη εκλογή προσωπικών δεδομένων και οδηγεί στην δημιουργία ενός πλήρους βιοπορταίου, που έχει σαν αποτέλεσμα να ελέγχεται η ατομική συλλογική συμπεριφορά του ατόμου.

Στο επίκεντρο της συνταγματικής απόφασης, είναι η αξιοπρέπεια του ατόμου και το γενικό δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας, δικαιώματα που προστατεύονται από τις συνταγματικές διατάξεις.

Συν τοις άλλοις αναφέρει ότι στα πλαίσια την πληροφοριακή εξέλιξη ο αυτοκαθορισμός και η αυτονομία του ατόμου, προϋποθέτουν την ελευθερία του να αποφασίζει για το τι θα πρέπει και του τι θα παραλείψει σε συνδυασμό με την πραγματική δυνατότητα να ενεργεί σύμφωνα με την απόφαση αυτή.

Κατ' ουσίαν όποιος δεν είναι σε θέση να γνωρίζει ποιες πληροφορίες που τον αφορούν και είναι γνωστές στον κοινωνικό περίγυρο και είναι δυνατά να περιορίζεται σημαντικά η ελευθερία του να προγραμματίζει και να αποφασίζει αυτόνομα.

Τέλος, η μη διαφάνεια της κυκλοφορίας των πληροφοριών δεν προσβάλλει μόνο τις δυνατότητες της ανάπτυξης της προσωπικότητας του ατόμου αλλά και το γενικό συμφέρον, διότι η αυτονομία αποτελεί θεμελιώδη προϋπόθεση λειτουργίας μιας ελεύθερης δημοκρατικής πολιτείας που στηρίζεται στη δυνατότητα δράσης και συμμετοχής των πολιτών της.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗΣ

Το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των πληροφοριών και του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού είναι το δικαίωμα του κάθε πολίτη να αποφασίζει μόνος του σχετικά με την αποκάλυψη και τη χρήση προσωπικών δεδομένων το οποίο αποτελεί ιδιαίτερη έκφανση της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας.

Η σύγχρονη τεχνολογική δυνατότητα συλλογικής επεξεργασίας – χωρίς συναίνεση, συγκατάθεση και βούληση του ατόμου – περιορίζει το προαναφερθέν δικαίωμα. Επίσης, η δυνατότητα της ανθρώπινης επικοινωνίας

περιορίζεται, όταν κάθε έκφραση γνώμης χρησιμοποιείται για σκοπούς ξένους από εκείνους που έχουν καταγραφεί.

Το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης μπορεί να περιοριστεί όταν πρόκειται για λόγους γενικού υπέρτερου συμφέροντος. Συγκεκριμένα μπορεί να περιοριστεί όταν πρόκειται για δεδομένα που προορίζονται για στατιστικούς σκοπούς.

Έννοια του Νόμου 2492/97

Η βασική ερμηνεία του νομοθέτη υπήρξε η κοινοτική οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Κατ' αυτόν τον τρόπο η χώρα μας ανταποκρίθηκε στο αίτημα των καιρών προς αντίστοιχη νομοθεσία για την προστασία του πολίτη απ' την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, δηλαδή δεδομένων πλήρους προσωπικού χαρακτήρα.

Σκοπός του νομοθέτη ήταν να αξιοποιήσει στο έπακρο τη διακριτική ευχέρεια που το παρείχε η οδηγία για να ενισχύει ακόμη περισσότερο την προστασία των πολιτών.

Η ρύθμιση αυτή είναι αναγκαία για τη διασφάλιση του φιλελεύθερου χαρακτήρα της τεχνολογικής ανάπτυξης.

Επίσης, ο νομοθέτης έχει σα στόχο, όχι μόνο την προστασία της ιδιωτικής ζωής και της προσωπικότητας όπως συγκεκριμενοποιείται απ' τις επί μέρους διατάξεις του νόμου απ' τις οποίες προκύπτει η γενική απαγόρευση της επεξεργασίας, οι λόγοι νομιμοποίησης και η αναγκαιότητα της συγκατάθεσης του υποκειμένου.

Τέλος, ο 2492/97, οριοθετεί ουσιαστικούς, οργανωτικούς, διαδικαστικούς και κυρωτικούς κανόνες με την συνταγματικά ανεκτή επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και με αυτόν τον τρόπο ρυθμίζει τη ροή προσωπικών δεδομένων στα πλαίσια του κράτους, της οικονομίας, της κοινωνίας κι οργανώνει τις πληροφοριακές σχέσεις μεταξύ των προσώπων.

Το Σύστημα προστασίας του 2472/97

Ο νόμος 2472/97 διέπεται από ένα σύστημα κανόνων που εδράζεται σε τρεις πυλώνες:

- 1.-** Σύστημα ουσιαστικών ρυθμίσεων νομιμότητας κι επεξεργασίας.
- 2.-** Αναγνώριση των δικαιωμάτων του υποκειμένου.
- 3.-** Σύστημα προϋποθέσεων της επεξεργασίας και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

Το σύστημα των ουσιαστικών ρυθμίσεων αποτελείται απ' το νομοθετικό, αποκλειστικό, δεσμευτικό προσδιορισμό των βάσεων της νομιμότητας.

Ο νομοθέτης συνιστά επέμβαση στα θεμελιώδη δικαιώματα και η επέμβαση έχει την έννοια της οριοθέτησης της επέμβασης αυτής και ακριβέστερα της νομιμοποίησής της.

Με την ρύθμιση αυτή εισάγεται ότι η συλλογή και η επεξεργασία είναι κατ' αρχήν παράνομες και καθίστανται όμως νόμιμες εάν πληρούν τις προϋποθέσεις του νόμου.

Συγκεκριμένα τα Πρ. Δ. εδ. για να τύχουν νόμιμης επεξεργασίας πρέπει να διέπονται από τους εξής κανόνες:

- α)** Η ενημέρωση του υποκειμένου.
- β)** Η προηγούμενη συγκατάθεση του υποκειμένου.
- γ)** Η προηγούμενη άδεια της αρχής, επεξεργασία, προσδιορισμός δεδομένων.
- δ)** Η προηγούμενη γνωστοποίηση της σύνταξης της λειτουργίας του αρχείου.
- ε)** Εάν τα συλλεγόμενα δεδομένα πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο, το οποίο πρόκειται να διασυνδεθεί με άλλο ή άλλα αρχεία και να συντρέχουν οι προϋποθέσεις νομιμότητας.
- στ)** Εάν τα δεδομένα διαβιβαστούν εκτός Ε.Ε. να συντρέχουν οι προϋποθέσεις νομιμότητας.
- ζ)** Η συλλογή να περιέχει εγγυήσεις ασφάλειας.

Η αρχή του σκοπού

Η αρχή του σκοπού είναι η ραχοκοκαλιά του συστήματος, των ποιοτικών προσωπικών δεδομένων.

Τα δεδομένα πρέπει να συλλέγονται κατά τρόπο θεμιτό και νόμιμο για καθορισμένους και σαφείς σκοπούς και να υφίσταται θεμιτή και νόμιμη επεξεργασία ενόψει των σκοπών αυτών.

Ο σκοπός προσδιορίζει το μέτρο της νομιμότητας της συλλογής.

Η περαιτέρω την επεξεργασία των δεδομένων υπό την έννοια ότι είναι πρώτιστο τεκμήριο επί τη βάση του οποίου φαίνεται αυτή καθ' αυτή η αναγκαιότητα της επεξεργασίας.

Επίσης η εξυπηρέτηση του σκοπού είναι το κριτήριο της παρουσίας. Για αρχή της αναλογικότητας υπό τις εκφάνσεις της καταλληλότητας της συνάφειας και την υπό στενή έννοια αναλογικότητα της επεξεργασίας.

Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα

Ο Έλληνας νομοθέτης εστερνιζόμενος την κλασική αντίληψη που διχοτομεί η φιχοτομεί την ιδιωτικότητα, την προσωπικότητα σε σφαιρες λιγότερο η και περισσότερες στενές και προσπελαστικές από τρίτους εισαγάγει την έννοια των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων.

Ως ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα χαρακτηρίζονται εκείνα που αφορούν – την συλλεκτική, την εθνική προέλευση τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, την συμμετοχή σε ένωση – ή σωματείο, την συνδικαλιστική οργάνωση, την υγεία, την κοινωνική πρόνοια, την ερωτική ζωή – και σχετικά με ποινικές διώξεις ή και καταδίκες.

Η Ελληνική ρύθμιση αφενός αντανακλά τις αντιλήψεις για τις κατηγορίες δεδομένων που άπτονται του πυρήνα της ιδιωτικής ζωής που ανταποκρίνεται πλήρως στην οδηγία και αφετέρου ως προς την προσθήκη των δεδομένων που αφορούν την κοινωνική σύγκρουση (όπως υγεία, ασφάλιση, τις ποινικές διώξεις): Ο νομοθέτης εντάσσει αυτά τα δεδομένα στις ειδικές κατηγορίες ευαίσθητων δεδομένων και η δυνατότητα επεξεργασία γίνεται κατόπιν ελέγχου της δημόσιας αρχής και εφόσον προβλέπονται επαρκείς εγγυήσεις.

Το προβάδισμα για τέτοιον είδους επεξεργασία προκύπτει από την δήλωση βουλήσεως του υποκειμένου, η οποία πρέπει να είναι γραπτή και οποτεδήποτε ανακλητή.

Τέλος, τα προσδιοριζόμενα ως ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα συγκροτούν τον πυρήνα της ταυτότητας της αξίας, της προσωπικότητας του ατόμου.

Το υποκείμενο και η αναγνώριση των δικαιωμάτων

Υποκείμενο των προσωπικών δεδομένων θεωρείται το φυσικό πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί με συγκεκριμένα στοιχεία, που χαρακτηρίζουν την υπόσταση του φυσικού προσώπου όπως βιολογική – ψυχική – οικονομική – πολιτιστική – πολιτική.

Δικαιώματα υποκειμένου

Η βασική επιλογή του νομοθέτη είναι να εξοπλίσει τα βασικά πρόσωπα με τέτοια μέσα αμύνης που να περιέχουν την δυνατότητα να γνωρίζουν και να συνπροσδιορίζουν ποιες πληροφορίες θα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας.

Με το Ν. 2422/97 καθιερώνεται το αυτοτελές δικαίωμα της προηγούμενης ενημέρωσης που απορρέει από το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης πληροφοριών. Στην επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων πρέπει να περιλαμβάνεται η ταυτότητα του υπεύθυνου επεξεργασία και ο σκοπός της επεξεργασίας.

Επίσης, κεντρική θέση μετέχει το δικαίωμα πρόσβασης στα αρχεία ώστε ο ενδιαφερόμενος να μπορεί να διαπιστωθεί αν έχουν καταχωρηθεί τα δικαιώματα που τον αφορούν.

Το σύστημα αυτό ολοκληρώνεται με το δικαίωμα του ατόμου να προσβάλλει τα δεδομένα της επεξεργασίας που τον αφορούν.

Προϋποθέσεις επεξεργασίας

Η επεξεργασία είναι νόμιμη και κατ' επέκταση επιτρεπτή, εφόσον θεμελιώνεται στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος δεσμευτικού και περιοριστικά στις βάσεις της νομιμότητας. Ως κανόνας εισάγεται η παροχή της συγκατάθεσης του υποκειμένου.

Η συγκατάθεση αποτελεί εκδήλωση εξουσίας της αυτοδιάθεσης του ατόμου.

Ως εκ τούτου το υποκείμενο να εκφράζει με ελευθερία και ρητή ειδική δήλωση βουλήσεως και να προσδιορίζει κατά τρόπο συνταγματική και εν πλήρη επίγνωση αφού προηγουμένως ενημερωθεί να δέχεται να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας τα δεδομένα που τον αφορούν.

Τέλος, αποκλείεται, η εικαζόμενη σιωπηρή συγκατάθεση.

Σε ποιες περιπτώσεις επιτρέπεται η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων χωρίς συγκατάθεση

Ο Νόμος προσδιορίζει τις περιπτώσεις στις οποίες ακόμα κι όταν δεν υπάρχει ή δεν μπορεί να υπάρξει συγκατάθεση, η επεξεργασία αυτή είναι δικαϊκό ανεκτή.

1.- Όταν είναι αναγκαία.

2.- Για την εκτέλεση σύμβασης όπου το υποκείμενο είναι συμβαλλόμενο μέλος.

3.- Η διαφύλαξη του ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου έλαβαν όμως αυτό, τελεί σε φυσική ή νομική αδυναμία να παράσχει την συγκατάθεσή του.

4.- Την εκτέλεση έργου δημοσίου συμφέροντος, ή έργου που εμπίπτει στην άσκηση δημόσιας εξουσίας.

5.- Η επεξεργασία είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση έννομου συμφέροντος.

Μη προστατευόμενα στοιχεία

Ως μη προστατευόμενα στοιχεία λογίζονται εκείνα τα δεδομένα στατιστική φύσεως δεν μπορούν να προσδιορισθούν τα υποκείμενα των δεδομένων.

Στην εν λόγω περίπτωση για να ισχύσει αυτή η επεξεργασία θα πρέπει να συντρέξουν οι εξής προϋποθέσεις.

1.- Τα δεδομένα να αποτελούν στατιστικά στοιχεία στα πλαίσια της στατιστικής έρευνας.

2.- Τα στοιχεία που έχουν συγκεντρωθεί να έχουν τύχει τέτοιας επεξεργασίας, ώστε να παρουσιάζονται ως κατηγορίες ιδιοτήτων χαρακτηριστικών ή τάσεις για συνόλων πληθυσμών σε αριθμητικά μεγέθη.

3.- Ανεξάρτητα από την επεξεργασία που έχουν τύχη θα πρέπει να εμφανίζονται κατά τρόπο ώστε να καθίστανται ανέφικτο, ο προσδιορισμός των φυσικών προσώπων.

Οι προϋποθέσεις αυτές έχουν ως σκοπό αφενός την μείωση του κινδύνου της προσωπικότητας και αφετέρου του συνεχούς ελέγχου επεξεργασία τόσο από την πλευρά φυσικών προσώπων όσο και από την πλευρά του κράτους.

Η Προστασία

Με την ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, κατέστη δυνατό η διείσδυση στα άκρα της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής με αποτέλεσμα να αυξάνονται οι κίνδυνοι οι οποίοι εκμηδενίζουν την πνευματική ζωή και την ηθική οντότητα του ατόμου.

Ήδη με το Ν. 2472/97 είχε θεσπιστεί η προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, ερμηνευμένος ο νομοθέτης από την κοινοτική οδηγία 95/96, 2068/92 περί κύρωση της κεντρικής σύμβασης της Ευρώπης του 1981. Λόγω όμως της ιδιαίτερης σημασίας των προσωπικών δεδομένων από αυθαίρετες παρεμβάσεις τρίτων και συνεχών αυξανόμενων κινδύνων ο αναθεωρητικός νομοθέτης επέλεξε να μην αρκестθεί στην υφιστάμενη νομοθεσία. Παρότι η προστασία των προσωπικών δεδομένων μπορεί να συναχθεί υπό τις ήδη υπάρχουσες συνταγματικές διατάξεις, όπως

των 5 παρ. 1 περί την ελευθερία ανάπτυξη της προσωπικότητας και του άρθρου 9, 1 το απαραβίαστο της ιδιωτικής ζωής.

Έτσι, με την αναθεώρηση του Συντάγματος, το 2001 προστέθηκε μια νέα διάταξη του άρθρου 9Α η οποία καθιερώνει για το καθένα το δικαίωμα.

Της συλλογής και επεξεργασίας και χρήσης ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα των προσωπικών δεδομένων.

Περαιτέρω προκύπτει από την νέα σχετική συνταγματική διάταξη η προστασία των προσωπικών δεδομένων δεν αποσκοπεί μόνο στην προστασία της ιδιωτικής ζωής, αλλά με την προστασία εννόμων αγαθών δηλαδή την προστατεύει από τις πληροφοριακές επεμβάσεις.

Ποινικές Διοικητικές Ρυθμίσεις για την προστασία των προσωπικών δεδομένων

Ο Έλληνας νομοθέτης, προκειμένου να εξασφαλίσει την πλήρη εφαρμογή των διατάξεων προβλέπει τόσο διοικητικές όσο ποινικές κυρώσεις.

Ως προς τις διανεμητικές για τις πράξεις, οι παραλήψεις, όπως την μην γνωστοποίηση του αρχείου η λειτουργία αρχείου χωρίς άδεια της αρχής, η μη συμμόρφωση σε αποφάσεις της αρχής.

Ως προς τις ποινές, ο νομοθέτης βασίζεται στις διατάξεις των άρθρων 277, 370 Α, 370 Β, 370 Γ, 371 Π.Κ.

Η Αστική Ευθύνη

Η αστική ευθύνη υφίσταται υπό την έννοια ότι υπεύθυνης επεξεργασία, κατά την εκτέλεση της επεξεργασία μη τηρώντας τις προβλεπόμενες προϋπάρχουσες του Νόμου. Καθίσταται υπόχρεος προς αποζημίωση.

Ο υπεύθυνος επεξεργασίας μπορεί να είναι Φυσικό ή Νομικό πρόσωπο.

Ο κλήρος τα νομικά πρόσωπα, η αστική ευθύνη στηρίζεται στα άρθρα 104, 106, εσ Α.Κ. σε συνδυασμό με τα άρθρα 5759, 914 Α.Κ.

Νομική φύση της αστικής ευθύνης

Η νομική φύση της αστικής ευθύνης καθορίζεται ως αποζημιωτική. Η δυνατότητα αποκατάστασης της ενδεχόμενης βλάβης ικανοποιείται εν μέρει από το δικαίωμα της αντίρρησης με το υποκείμενο να αξιώνει από το υπεύθυνο επεξεργασίας την διόρθωση, την διαγραφή η οποία συνίσταται σε αποκατάσταση της προσβολής που υπέστη η προσωπικότητα πρόκειται για εξειδίκευση της σχετικής αξίωσης του άρθρου 57 Α.Κ.

Επίσης, η ευθύνη του παραβάτη κατά τις περιπτώσεις που ο πόλεμος οφείλει να γνωρίζει από την τέλεση της αδικοπραξίας ενέχεται σε αποζημίωση λόγω εγγενούς κινδύνου από το επιχείρημα της επεξεργασίας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Με την θέσπιση για ειδικής διάταξη που έχει ως σκοπό την κατοχύρωση του ιδιωτικού βίου που έχει ως δομή βάσης της προστασίας της προσωπικότητας κι την αξιοπρέπεια του ατόμου. Ο Έλληνας νομοθέτης που εισήγαγε ως συνταγματική αξία, παράλληλα στο κοινωνικό και ιδιωτικό άνθρωπο.

Και μάλιστα το δεύτερο δεν λειτουργεί ως αντίβαρό του αλλά ως βασική προϋπόθεση του πρώτου, τόσο που η συμμετοχή στα κοινά έχει περισσότερο κύρος όσο αποτελεί προϊόν μιας σεβαστής και ελεύθερης προσωπικότητα. Υπό το βάρος αυτής της συνταγματικής επιταγής, η οποία σαφώς διαστέλλει

νοηματικά και θεσμικά τον ιδιωτικό βίο ο νομοθέτης, τοποθετείται σε ένα σημείο αφετηρίας που για όλες τις για όλες τις έννομες τάξεις υπήρξε όπως έδειξε η ανάλυση που προηγήθηκε μιας επί μορφής πορείας τόσο της θεωρίας όσο και της πρακτική.

Υπό αυτές τις έννοιες βαρύνει το καθήκον του δικαστή σ' όλες τις περιπτώσεις της αθέμιτης εισβολής στο ιδιωτικό απόρρητο δίδοντας κατά αυτόν τον τρόπο υπόσταση το πνεύμα του ανθρώπου και κατ' επέκταση επιτάσσει την παροχή ευρύτερης προστασίας έναντι σε κάθε επιθετική ενέργεια που έχει σαν στόχο την προσβολή του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**, Οι όροι προστασίας προσωπικών δεδομένων.
- **ΑΡΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ – ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ**, Επεξεργασία προσωπικών δεδομένων από την χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών
 - **ΓΕΡΟΝΤΑΣ**, Ο Ν. 2572/97.
 - **ΔΑΓΤΟΓΛΟΥ**, Ατομικά Δικαιώματα.
 - **ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ**, Συνταγματικά Δικαιώματα
 - **ΜΑΥΡΙΑΣ**, Ιδιωτική Ζωή
 - **ΜΗΤΡΟΥ ΛΙΛΙΑΝ**, Η αρχή προστασίας των προσωπικών δεδομένων

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Δ/ΝΗ 2005/1536

Αγωγή κακοδικίας κατά δικαστικών επιμελητών. Προθεσμία και προϋποθέσεις για την άσκηση της αγωγής. Πότε η αγωγή είναι ορισμένη. Η θέσπιση ειδικής βραχείας αποσβεστικής προθεσμίας, πέραν της οποίας το δικαίωμα για αποζημίωση ή χρηματική ικανοποίηση δεν μπορεί να ασκηθεί, δεν αντίκειται στο Σύνταγμα και την ΕΣΔΑ. Έναρξη της προθεσμίας από τη γνώση της πράξης και του υπαιτίου προσώπου. Η ένδικη αγωγή είναι αγωγή κακοδικίας και είναι απαράδεκτη λόγω αοριστίας ως προς τον εναγόμενο δικαστικό επιμελητή. Προσβολή της προσωπικότητας. Ένα από τα αγαθά που απαρτίζουν την προσωπικότητα είναι η ψυχική υγεία και ο συναισθηματικός κόσμος, ο οποίος μπορεί να προσβληθεί και με παράνομη πράξη που στρέφεται κατά προσώπου διαφορετικού, με το οποίο ο συναισθανθείς τη θλίψη ή τον πόνο συνδέεται στενά. Ενεργητική νομιμοποίηση για την άσκηση της σχετικής αγωγής. Διενέργεια παράνομης αναγκαστικής εκτέλεσης και επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης μελών της οικογενείας. Η ανήλικη θυγατέρα των εκκαλούντων δεν υπέστη τέτοια ηθική βλάβη και δεν δικαιούται χρηματική ικανοποίηση.

Εφ.Λαρ. 62/2005

Εισηγητής: Γεώργιος Αποστολάκης

2.- Οι ενάγοντες (ήδη εκκαλούντες), από τους οποίους η τρίτη ενηλικιώθηκε και συνεχίζει πλέον η ίδια τη δίκη, με την αγωγή τους, την οποία απηύθυναν ενώπιον του πολυμελούς πρωτοδικείου Λάρισας κατά των εφεσίβλητων-εκκαλούντων, ισχυρίσθηκαν ότι ο τρίτος εναγόμενος (δικαστικός επιμελητής) κατόπιν εντολής που έλαβε από το δεύτερο (διευθύνοντα υπάλληλο της πρώτης, για λογαριασμό της οποίας ενεργούσε στα πλαίσια των υπηρεσιακών καθηκόντων του) επέβαλε αναγκαστική κατάσχεση σε βάρος της ακίνητης περιουσίας του πρώτου ενάγοντος, αν και δεν είχε καμία οφειλή προς αυτήν. Ότι ο πραγματικός οφειλέτης της ήταν άλλο πρόσωπο με

το ίδιο μεν ονοματεπώνυμο, αλλά με διαφορετικά τα λοιπά στοιχεία, από τα οποία μπορούσε εύκολα να γίνει αντιληπτή η διαφορά. Ότι εξ αιτίας της παράνομης αυτής κατασχέσεως υπέστησαν προσβολή η προσωπικότητά τους, αφού, εκτός από τη διαταραχή του συναισθηματικού τους κόσμου που υπέστησαν όλοι (μεγάλη θλίψη και ταραχή), μειώθηκε η τιμή του πρώτου στον κοινωνικό περίγυρο και η πιστοληπτική ικανότητα τόσο αυτού, όσο και της δεύτερης, συζύγου του και συγκυρίας του κατασχεθέντος ακινήτου. Ότι από τη συγκλίνουσα αυτή αμέλεια των οργάνων της πρώτης εναγομένης που παρέλειψαν, αν και όφειλαν, να διακριβώσουν την ταυτότητα του αληθινού οφειλέτη, υπέστησαν σημαντική ηθική βλάβη. Για τους λόγους αυτούς ζήτησαν να υποχρεωθούν οι εναγόμενοι να τους πληρώσουν, εις ολόκληρων ο καθένας, ως χρηματική ικανοποίηση για την αποκατάσταση της ηθικής τους βλάβης στον πρώτο 58.694 ευρώ, στη δεύτερη 20.542 ευρώ και στην τρίτη 8.804 ευρώ με το νόμιμο τόκο από την επίδοση της αγωγής. Η υπόθεση εκδικάσθηκε αντιμωλία των διαδίκων και εκδόθηκε η υπ' αριθ. 229/2003 οριστική απόφαση του ανωτέρω δικαστηρίου, με την οποία η αγωγή απορρίφθηκε ως ουσιαστικά αβάσιμη όσον αφορά στην τρίτη ενάγουσα, αλλά έγινε δεκτή εν μέρει όσον αφορά στους δύο πρώτους ενάγοντες.

Οι εκκαλούντες με τις αντίθετες εφέσεις τους προσβάλλουν την απόφαση αυτή και παραπονούνται για εσφαλμένη εφαρμογή του νόμου και κακή εκτίμηση των αποδείξεων, ζητώντας να εξαφανισθεί ώστε κατά μεν τους ενάγοντες να γίνει δεκτή καθ' ολοκληρίαν η αγωγή τους, κατά δε τους εναγομένους να απορριφθεί Πρέπει λοιπόν να ακολουθήσει η ουσιαστική έρευνα των λόγων κάθε έφεσης.

3.- Όπως προκύπτει από τη διάταξη του άρθρου 73 παρ. 1 και 4 Εις.ΝΚ.ΠολΔ., η αγωγή κακοδικίας κατά δικαστικών επιμελητών επιτρέπεται μόνο αν στηρίζεται σε δόλο ή βαριά αμέλεια αυτών. Ο δικαστικός επιμελητής, ως βοηθητικό όργανο της εκτελέσεως, σύμφωνα με τη δημοσίου δικαίου θεωρία που έχει επικρατήσει ως προς τη νομική φύση των υπηρεσιών του, αναφορικά μεν με τον επισπεύδοντα τελεί σε σχέση ιδιώτη που απευθύνεται σε δημόσιο όργανο και ζητεί παροχή έννομης προστασίας (γι' αυτό και δεν συνδέεται μαζί του με σχέση εντολής όπως αδόκιμα αφήνει να εννοηθεί το άρθρο 927 ΚΠολΔ, ούτε και με σχέση προστήσεως κατά το αστικό δίκαιο), αναφορικά δε με τους τρίτους, λ.χ. τον καθού η εκτέλεση, εμφανίζεται ως

δημόσιο πρόσωπο που ασκεί ορισμένο λειτούργημα και προβαίνει σε πράξεις βίας κατ' ενάσκηση κρατικής εξουσίας (Ι. Μπρίνιας, Αναγκαστική Εκτέλεσις, Αθήνα 1983, 1ος, τόμος, στο άρθρο 927 σελ. 337 επ., Βασ. Βαθρακοκοίλης, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Συμπληρωματικός τόμος, Αθήνα 2001, στο άρθρο 940 αριθ. 1, ΕφΚρ 133/1971 Αρμ. 25 (1971) σελ. 1001).

Συνεπώς, πράξεις ή παραλείψεις του δικαστικού επιμελητή κατά την ενάσκηση των υπηρεσιακών του καθηκόντων γεννούν αστική ευθύνη μόνο αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της αγωγής κακοδικίας είτε αποδέκτης της συμπεριφοράς του είναι εκείνος που ζήτησε τις υπηρεσίες του (λ.χ. ο επισπεύδων δανειστής) είτε άλλος (λ.χ. ο καθού η εκτέλεση). Επίσης, σε αγωγή κακοδικίας υπόκεινται ο δικαστικός επιμελητής και όλα τα αναφερόμενα στο άρθρο 73 ΕισΝΚΠολΔ πρόσωπα για κάθε πράξη ή παράλειψή τους, η οποία έλαβε χώρα κατά την ενάσκηση των υπηρεσιακών καθηκόντων τους, εφόσον βέβαια οφείλονται σε δόλο ή βαριά αμέλεια, ανεξάρτητα από το είδος της αξιώσεως που παρέχεται από το ουσιαστικό δίκαιο για την αποκατάσταση της προσβολής (ωστόσο μόνο με καταψηφιστική αγωγή βλ. ΔικΑγΚακ 7/1976 ΕΛΔ 20 (1979) σελ. 102, ΕφΑθ 434/1991 ΕΛΔ 32 (1991) σελ. 1646) διότι με τη ρύθμιση του άρθρου 73 ΕισΝΚΠολΔ καθιερώνεται ο θεσμός της προσωπικής αστικής ευθύνης των προαναφερόμενων προσώπων σε καθολικό επίπεδο.

Έτσι, στις διατυπώσεις και προϋποθέσεις της αγωγής κακοδικίας υπόκειται όχι μόνο η αγωγή αποζημιώσεως λόγω αδικοππραξίας, αλλά και εκείνες των άρθρων 57 και 59 ΑΚ, όταν η προσβολή της προσωπικότητας συντελέσθηκε κατά την ενάσκηση των υπηρεσιακών καθηκόντων κάποιου από τα ανωτέρω πρόσωπα. Περαιτέρω, στις παραγράφους 1, 2 και 3 της ίδιας διάταξης ορίζεται ακόμα ότι: Α) Η αγωγή που συντάσσεται σύμφωνα με τα άρθρα 118 και 216 εδάφιο 1 του ΚΠολΔ πρέπει α) να περιέχει όλους τους λόγους, στους οποίους ο ενάγων στηρίζει την αγωγή κακοδικίας και β) να αναγράφει με ακρίβεια όλα τα αποδεικτικά μέσα που ο ενάγων επικαλείται για να αποδείξει τους λόγους, διαφορετικά επέρχεται ακυρότητα. Β) Στην αγωγή επισυνάπτονται α) τα αποδεικτικά μέσα που ο ενάγων επικαλείται για να υποστηρίξει τους λόγους της αγωγής, σε πρωτότυπα ή επικυρωμένα αντίγραφα και β) ειδικό πληρεξούσιο στο δικηγόρο που υπογράφει την αγωγή, αλλιώς αυτή είναι απαράδεκτη. Και Γ) δεν επιτρέπεται αγωγή κακοδικίας όταν

περάσουν έξι μήνες από την πράξη ή παράλειψη που επικαλείται ο ενάγων. Με τη διάταξη αυτή, η οποία σαφώς αναφέρεται στο χρόνο τελέσεως της πράξεως, ως εναρκτήριοι χρόνου, θεσπίζεται ειδική βραχεία αποσβεστική προθεσμία (άρθρο 279 ΑΚ), πέραν της οποίας το δικαίωμα για αποζημίωση ή χρηματική ικανοποίηση, δεν μπορεί να ασκηθεί. Η ίδια διάταξη, στο βαθμό που αναφέρεται στη βραχεία προθεσμία, κρίθηκε σύμφωνη με τις σχετικές ρυθμίσεις του Συντάγματος και της ΕΣΔΑ (ΑΠ Ολομ 18/1999 ΕΛΔ 40 (1999) σελ. 1290 = ΝοΒ 2000 σελ. 465), στο βαθμό όμως που αναφέρεται στο χρόνο έναρξης της προθεσμίας και καθορίζει ως τέτοιο το χρόνο τέλεσης της πράξεως ή παραλείψεως, ανεξαρτήτως γνώσεως του ζημιωθέντος, κρίθηκε ότι προσκρούει στις διατάξεις των άρθρων 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ και άρα η ανωτέρω προθεσμία αρχίζει από τη γνώση της πράξεως και του υπαιτίου προσώπου (ΑΠ Ολομ 20/2000 ΕΛΔ 42 (2001) σελ. 55, ΑΠ 42/2003 ΝοΒ 51 (2003) σελ. 1282). Εν προκειμένω, οι ενάγοντες ισχυρίζονται ότι ο τρίτος εναγόμενος δικαστικός επιμελητής, παραλείποντας όπως όφειλε να ελέγξει αν ο πρώτος απ' αυτούς ήταν ο πραγματικός οφειλέτης, κατά του οποίου του ζητήθηκε να προβεί σε αναγκαστική εκτέλεση, προσέβαλε υπαίτια, κατά τον αναφερόμενο στην αγωγή τρόπο, την προσωπικότητά τους και τους προκάλεσε ηθική βλάβη, για την αποκατάσταση της οποίας ζητούν την καταψήφιση χρηματικής ικανοποίησης. Σύμφωνα όμως και με τις προαναφερόμενες αιτιολογίες, η υπό κρίση αγωγή έχει, ως προς αυτόν, σαφώς χαρακτήρα αγωγής κακοδικίας, διότι γίνεται επίκληση μίας προσβολής που προκάλεσε κατά την ενάσκηση της δημοσίου δικαίου εξουσίας του προς επιχείρηση πράξεων αναγκαστικής εκτέλεσης, έστω και αν αποδέκτης της προσβολής δεν ήταν εκείνος που του ζήτησε τη συνδρομή των υπηρεσιών του, δηλαδή η πρώτη από τους ομοδίκους του (Τράπεζα), με την οποία δεν τελούσε ούτε σε σχέση εντολής κατά τα άρθρα 713 επ. ΑΚ ούτε σε σχέση προστήσεως.

Επίσης, ο χαρακτήρας της εναντίον του αγωγής ως αγωγής κακοδικίας δεν αναιρείται από τη φύση της αστικής αξιώσεως (λόγω προσβολής προσωπικότητας) που ασκείται εν προκειμένω διότι, όπως προαναφέρθηκε, με τη ρύθμιση του άρθρου 73 ΕισΝΚΠολΔ καθιερώνεται ο θεσμός της προσωπικής αστικής ευθύνης των προαναφερόμενων προσώπων σε καθολικό επίπεδο. Εφόσον λοιπόν πρόκειται για αγωγή κακοδικίας, έπρεπε

σύμφωνα με τα προαναφερόμενα, α) οι ενάγοντες να αναγράφουν με ακρίβεια όλα τα αποδεικτικά μέσα που επικαλούνται για να αποδείξουν τους λόγους της αγωγής, β) να επισυνάπτονται στην αγωγή τα αποδεικτικά μέσα που ο ενάγων επικαλείται για να υποστηρίξει την αγωγή του, σε πρωτότυπα ή επικυρωμένα αντίγραφα και ειδικό πληρεξούσιο στο δικηγόρο που υπογράφει την αγωγή. Η παραβίαση της πρώτης υποχρέωσης συνεπάγεται την ακυρότητα του δικογράφου και οι λοιπές το απαράδεκτο αυτού. Οι ενάγοντες, κατά τη βάσιμη ένσταση του εναγομένου δικαστικού επιμελητή, δεν έχουν τηρήσει τα ανωτέρω. Συνεπώς, η αγωγή τους ως προς αυτόν έπρεπε να απορριφθεί ως απαράδεκτη. Η εκκαλούμενη απόφαση έκρινε τα αντίθετα, ότι δηλαδή η αγωγή αυτή δεν έχει το χαρακτήρα αγωγής κακοδικίας, αλλά συνήθους αγωγής από προσβολή προσωπικότητας διότι η αγωγή κακοδικίας κατά δικαστικού επιμελητή προϋποθέτει αδικοπρακτική συμπεριφορά αυτού, η οποία συντελέσθηκε κατά του προσώπου που του έδωσε την εντολή προς εκτέλεση, με τον οποίο μόνο συνδέεται με σχέση εντολής. Σύμφωνα όμως και με τις προαναφερόμενες αιτιολογίες, οι παραδοχές της αυτές είναι αποτέλεσμα εσφαλμένης ερμηνείας του νόμου και γι' αυτό πρέπει, αφού γίνει δεκτός ως βάσιμος ο σχετικός λόγος της εφέσεως του δικαστικού επιμελητή, να εξαφανισθεί η εκκαλούμενη ως προς το κεφάλαιό της που αφορά τον ανωτέρω εκκαλούντα. Στη συνέχεια, αφού το δικαστήριο κρατήσει την υπόθεση και δικάσει την ουσία της, πρέπει να απορριφθεί η αγωγή ως προς αυτόν ως απαράδεκτη, όπως ορίζεται στο διατακτικό. Η δικαστική δαπάνη και για τους δύο βαθμούς δικαιοδοσίας πρέπει να συμψηφισθεί μεταξύ των διαδίκων κατά τα άρθρα 179 και 183 ΚΠολΔ διότι η ερμηνεία του κανόνα δικαίου που εφαρμόσθηκε ήταν ιδιαίτερα δυσχερής.

4.- Η διάταξη του άρθρου 57 παρ. 1 του ΑΚ ορίζει ότι όποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητά του έχει δικαίωμα να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον. Η προστασία της προσωπικότητας περιλαμβάνει όσα αγαθά συνδέονται με το πρόσωπο π.χ. την υγεία (δημόσια και ατομική), την τιμή, την ιδιωτική ζωή και τη σφαίρα απορρήτου, όσα στοιχεία συνθέτουν την εξωτερική και εσωτερική ακεραιότητα κάθε ατόμου (όνομα, εικόνα), σωματική και ψυχική ακεραιότητα. Αντικείμενο, επίσης, της ιδιωτικού δικαίου προστασίας της προσωπικότητας αποτελούν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που το Σύνταγμα αναγνωρίζει στα άτομα, όπως

η θρησκευτική ελευθερία, η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, πολιτικής δραστηριότητας κλπ. Το άρθρο 57 ΑΚ συνιστά μία γενική ρήτρα και αποτελεί συγκερασμό των συνταγματικών διατάξεων των άρθρων 2 παρ. 1 και 5 παρ. 1, με συνέπεια στο δικαίωμα της προσωπικότητας να περιλαμβάνεται τόσο ο σεβασμός της αξίας του ανθρώπου που είναι και ο πυρήνας του δικαιώματος, όσο και η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας. Ένα από αγαθά που απαρτίζουν την προσωπικότητα του ατόμου είναι η ψυχική υγεία και ο συναισθηματικός κόσμος που κατατάσσονται στην κατηγορία των ψυχικών αγαθών. Ο συναισθηματικός κόσμος προσβάλλεται κατά κανόνα δευτερογενώς, δηλαδή συνεπεία άλλης παράνομης πράξης που στρέφεται κατά πρώτο λόγο κατά του ίδιου του προσβαλλόμενου και έχει ως αποτέλεσμα τον ψυχικό πόνο. Επίσης ο συναισθηματικός κόσμος προσβάλλεται και με παράνομη πράξη που στρέφεται κατά προσώπου διαφορετικού, με το οποίο όμως ο συναισθανθείς τη θλίψη ή τον πόνο συνδέεται στενά. Πρόκειται για τις αντανακλαστικές συνέπειες της προσβλητικής πράξης. Ετσι λοιπόν ενάγων προς έγερση της αγωγής από την προσβολή του δικαιώματος επί της προσωπικότητας νομιμοποιείται κατά βάση εκείνος που δέχθηκε την προσβολή. Σε περίπτωση όμως προσβολής του συναισθηματικού κόσμου ενάγων μπορεί να είναι και τρίτος, στενά (λ.χ. με συγγένεια) συνδεδεμένος με τον αμέσως προσβαλλόμενο (Ι. Καρακατσάνης, Σταθοπούλου-Γεωργιάδη ΑΚ, άρθρο 57 αριθ. 5 και 24, άρθρο 59 αριθ. 20). Συνεπώς στην περίπτωση μίας τέτοιας αγωγής, καθώς και εκείνης, με την οποία ζητείται χρηματική ικανοποίηση κατά το άρθρο 59 ΑΚ όταν η προσβολή είναι υπαίτια, δεν εφαρμόζεται ο κανόνας που συνάγεται από το άρθρο 914 ΑΚ ότι δικαιούχος αποζημιώσεως είναι αυτός που προσβλήθηκε από την αδικοπραξία άμεσα στα δικαιώματα ή τα συμφέροντά του.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, αποδείχθηκαν τα ακόλουθα: Δυνάμει συμβάσεως με ανοικτό (αλληλόχρεο) λογαριασμό η πρώτη εναγομένη "ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ" χορήγησε το 1997 στην ανώνυμη εταιρία με την επωνυμία "ΟΠΩΡΑ ΑΕ", που εδρεύει στο Κουρτάκι Αργολίδας, δάνειο αρχικού ποσού 15.000.000 δραχμών και με τις μετέπειτα αυξητικές συμβάσεις τελικού ποσού 100.000.000 δραχμών. Τη σύμβαση κατάρτισε ο διευθυντής του καταστήματός της στο Ναύπλιο (δεύτερος εναγόμενος) κατά την εκτέλεση

των υπηρεσιακών του καθκόντων. Μεταξύ των εγγυητών για την εκπλήρωση των όρων της συμβάσεως υπέγραψε και ο Δημ.Σ. κάτοικος Κουρτακίου Αργολίδος. Στις 16.2.2001 ο δεύτερος εναγόμενος έκλεισε οριστικά το λογαριασμό και στις 19.2.2001 επέδωσε προς τον ανωτέρω εγγυητή καταγγελία της συμβάσεως. Στη συνέχεια η Τράπεζα ζήτησε και εκδόθηκε για το κατάλοιπο του λογαριασμού η υπ` αριθ. 37/8.3.2001 διαταγή πληρωμής του δικαστή του μονομελούς πρωτοδικείου Ναυπλίου για ποσό 52.876.133 δραχμών με το νόμιμο τόκο υπερημερίας σε βάρος τόσο της πρωτοφειλέτιδας εταιρίας, όσο και του εγγυητή. Η διαταγή πληρωμής επιδόθηκε μεταξύ άλλων και στον εγγυητή Δημ.Σ. στον τόπο της κατοικίας του, δηλαδή στο Κουρτάκι Αργολίδος. Με βάση λοιπόν τη διαταγή αυτή, η Τράπεζα, αναζητώντας σε όλη την Ελλάδα περιουσιακά στοιχεία του εγγυητή, κατάσχεσε αναγκαστικά δυνάμει της υπ` αριθ. 2947/2.4.2001 εκθέσεως αναγκαστικής κατασχέσεως ακινήτου του δικαστικού επιμελητή Λάρισας Β.Αγ. το 1/2 εξ αδιαιρέτου ενός ακινήτου που ανήκει στον πρώτο ενάγοντα. Το άλλο 1/2 εξ αδιαιρέτου ανήκει στη δεύτερη ενάγουσα, σύζυγό του. Συγκεκριμένα κατάσχεσε το υπό στοιχεία Β2 διαμέρισμα του πρώτου πάνω από το ισόγειο ορόφου μιας διώροφης οικοδομής που βρίσκεται στη Λάρισα και επί της οδού Παπαζαχαρίου 3, καθαρής επιφανείας 89,515 τετρ. μέτρων και μικτής 95,865 τετρ. μέτρων και με ποσοστό συνιδιοκτησίας επί του οικοπέδου 132/1000 εξ αδιαιρέτου. Το διαμέρισμα αυτό χρησιμοποιείται ως οικογενειακή στέγη από τους δύο πρώτους ενάγοντες που είναι σύζυγοι μαζί με τη κόρη τους (τρίτη ενάγουσα), τότε ανήλικη και σήμερα ενήλικη. Μάλιστα δε η πρώτη εναγομένη ενέγραψε αυθημερόν στο βιβλίο κατασχέσεων του Υποθηκοφυλακείου Λάρισας την κατάσχεση αυτή στον τόμο 68 και αριθμό 39 για το ποσό των 10.000.000 δραχμών. Με την ίδια έκθεση ορίσθηκε ως ημέρα πλειστηριασμού η 16η Μαΐου 2001, ενώ η αξία του κατασχεθέντος εκτιμήθηκε από το δικαστικό επιμελητή σε 8.000.000 δραχμές με τιμή πρώτης προσφοράς στο μισό. Ωστόσο, ο ενάγων δεν είχε καμία σχέση με τον πραγματικό οφειλέτη της Τράπεζας. Ο πραγματικός εγγυητής και οφειλέτης της ήταν ο Δημ.Σ. του Κ. και της Ε., κάτοικος Κουρτακίου Αργολίδας και όχι ο πρώτος ενάγων που είχε μεν τα ίδια στοιχεία μ` αυτόν (ονοματεπώνυμο, όνομα πατρός και μητρός), αλλά ήταν κάτοικος Λάρισας και διέφεραν, όπως θα εξηγηθεί κατωτέρω, και τα άλλα διακριτικά στοιχεία του. Η μοναδική σχέση που συνέδεε τα δύο αυτά

πρόσωπα ήταν η συνωνυμία στο κύριο όνομα, επώνυμο, πατρώνυμο και μητρώνυμο. Τα υπόλοιπα όμως διακριτικά στοιχεία του πραγματικού οφειλέτη ήταν ευχερές να διακριβωθούν. Και τούτο διότι ο δεύτερος εναγόμενος, διευθυντής του καταστήματος Ναυπλίου, ως καθ' ύλην και κατά τόπον υπηρεσιακά αρμόδιος για όλη τη διαδικασία εισπράξεως του οφειλομένου καταλοίπου του λογαριασμού, τον οποίο ο ίδιος είχε ανοίξει και κλείσει, μπορούσε με διασταύρωση του τόπου γεννήσεως, του επαγγέλματος, της κατοικίας, του αριθμού ταυτότητας και φορολογικού μητρώου, σε έσχατη δε ανάγκη και με προσωπική αναγνώριση των εμπλεκόμενων προσώπων, να αντιληφθεί τη διαφορά. Ο έλεγχος αυτός άλλωστε εντάσσεται στο πεδίο της επαγγελματικής και επιχειρηματικής δραστηριότητάς του ως οργάνου της πρώτης. Από έλλειψη όμως της απαιτούμενης στις συναλλαγές επιμέλειας και προσοχής του μέσου συνετού ανθρώπου, την οποία όφειλε και μπορούσε να καταβάλει, δεν έλεγξε όλα τα έγγραφα που διέθετε μέσα στο φάκελο της σχετικής συμβάσεως, μεταξύ των οποίων και τη φωτοτυπία του δελτίου αστυνομικής ταυτότητας του εγγυητή, όπου αναφέρονται εκτός των κοινών στοιχείων αυτού και του πρώτου ενάγοντος επιπλέον το επάγγελμά του (οικονομολόγος), το έτος γέννησης (15.12.1953), ο τόπος γέννησης (Θεσπιάς Θηβών Βοιωτίας), ο τόπος κατοικίας (Νέα Πέραμος Καβάλας), το όνομα και το επώνυμο συζύγου (Μ. Κο.), ο αριθμός του δελτίου ταυτότητας με εκδούσα αρχή το ΑΤ Ελευθερούπολης Καβάλας. Εν τούτοις πληροφορηθείς (προφανώς από έρευνα στο δίκτυο οικονομικών πληροφοριών του "Τειρεσία") ότι στη Λάρισα υπάρχει κάποιος Δημ.Σ. του Κ. και της Ε. που είναι συγκύριος του 1/2 εξ αδιαιρέτου ενός διαμερίσματος, εντελώς απερίσκεπτα και χωρίς κανένα άλλο έλεγχο και διασταύρωση στοιχείων, διαβίβασε με δική του πρωτοβουλία υπηρεσιακά στο κατάστημα Λάρισας της Τράπεζας όλα τα αναγκαία έγγραφα για τα περαιτέρω. Ας σημειωθεί ότι το κατάστημα Λάρισας δεν είχε την ελάχιστη συμμετοχή στη λήψη της απόφασης για την ελεγχόμενη πράξη αναγκαστικής εκτέλεσης. Όλα τα απαιτούμενα για την αναγκαστική εκτέλεση έγγραφα (αντίγραφο εξ απογράφου πρώτου εκτελεστού της διαταγής πληρωμής, την έκθεση επιδόσεώς της από δικαστικό επιμελητή του Ναυπλίου) τα έστειλε ο δεύτερος εναγόμενος με τη ρητή μάλιστα και ειδική εντολή να κατασχεθεί αναγκαστικά το συγκεκριμένο περιουσιακό στοιχείο του ενάγοντος. Ετσι, από δική του βαριά αμέλεια, τον ταύτισε εντελώς αβάσιμα με

τον πραγματικό οφειλέτη. Στη συνέχεια, οι αρμόδιοι υπάλληλοι του καταστήματος της Λάρισας, εκτελώντας τις εντολές που έλαβαν, τα παρέδωσαν στον επί της εκτελέσεως ορισθέντα δικαστικό επιμελητή (τρίτο εναγόμενο). Ο τελευταίος, παραλείποντας και αυτός τον έλεγχο του προσώπου του αληθινού οφειλέτη, επέβαλε στις 2.4.2001 την κατάσχεση σε χρόνο, κατά τον οποίο οι δύο πρώτοι ενάγοντες απουσίαζαν από τη οικία τους. Συγκεκριμένα, ο πρώτος ενάγων εργάζεται ως παραγγελιοδόχος σε μία επιχείρηση γενικού εμπορίου που εδρεύει στη Λάρισα και την ημέρα εκείνη βρισκόταν για επαγγελματικούς λόγους στην Αταλάντη Φθιώτιδας. Η σύζυγός του βρισκόταν στην εργασία της. Όταν λοιπόν ο δικαστικός επιμελητής περί ώρα 11.00 έφθασε στην οικία τους, εκεί ήταν μόνο η ηλικίας τότε 15 ετών θυγατέρα τους, δηλαδή η τρίτη ενάγουσα. Αυτή τελώντας σε αμηχανία και άγνοια αρνήθηκε να παραλάβει την περίληψη της κατασχετήριας έκθεσης και γι' αυτό ο επιμελητής τη θυροκόλλησε. Η τρίτη ενάγουσα ειδοποίησε αμέσως τον πατέρα της για το γεγονός αυτό τηλεφωνικά και αυτός με τη σειρά του ήλθε σε επαφή με το δικαστικό επιμελητή προσπαθώντας να τον πείσει για το λάθος που έγινε σε βάρος του. Η απάντηση του τελευταίου στην αγωνιώδη προσπάθεια του πρώτου προς διακρίβωση της αλήθειας ήταν ότι ο ίδιος εκτελούσε εντολές και θα έπρεπε προς διευθέτηση της υποθέσεως να απευθυνθεί στο διευθυντή του καταστήματος Ναυπλίου. Τέλος, η δεύτερη ενάγουσα επιστρέφοντας στην οικία τους αντίκρισε με έκπληξη και ταραχή το θυροκολλημένο έγγραφο. Ο πρώτος ενάγων επέστρεψε εσπευσμένα στη Λάρισα και την επόμενη ημέρα ήλθε σε τηλεφωνική επαφή με το διευθυντή του υποκαταστήματος Ναυπλίου, ο οποίος μόλις τη στιγμή εκείνη αντιλήφθηκε το λάθος του. Γι' αυτό δείχνοντας άμεσα την καλή του πρόθεση να αποκαταστήσει τα πράγματα, απέστειλε αυθημερόν στους ενάγοντες επιστολή, εκφράζοντας τη λύπη του και ζητώντας συγνώμη για την αναστάτωση που τους προκλήθηκε με τις δικαστικές ενέργειες, στις οποίες εκ παραδρομής και λόγω συνωνυμίας, όπως δικαιολογήθηκε, προέβη η Τράπεζα σε βάρος τους. Μάλιστα φρόντισε και στις 5.4.2001 η Τράπεζα έδωσε εντολή στους πληρεξουσίους δικηγόρους της στη Λάρισα να προβούν αμέσως σε άρση της κατασχεσεως, πράξη στην οποία αυτοί προέβησαν αυθημερόν. Περαιτέρω, φρόντισε να εξαλείψει και την προσημείωση που νωρίτερα είχε εγγράψει στο ίδιο ακίνητο υπέρ της Τράπεζας. Κατόπιν

αιτήσεως της εκδόθηκε κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων η υπ' αριθ. 1586/25.6.2001 απόφαση του μονομελούς πρωτοδικείου Λάρισας, η οποία διέταξε την εξάλειψη της προσημειώσεως υποθήκης που είχε αναγραφεί με βάση την προαναφερόμενη διαταγή πληρωμής στις 30.3.2001 για ποσό 25.000.000 δραχμών. Μάλιστα στο σκεπτικό της αναφέρεται ότι από παραδρομή γράφτηκε η προσημείωση στο ακίνητο του πρώτου ενάγοντος έτσι ώστε να μη καταλείπεται σε τρίτους κάποια υπόνοια ότι ο πρώτος ενάγων ήταν οφειλέτης και μάλιστα υπερήμερος της Εμπορικής Τράπεζας. Η απόφαση αυτή μεταγράφηκε νόμιμα στα οικεία βιβλία στις 26.6.2001 στο περιθώριο της εγγραφείσας προσημειώσεως στον τόμο 417 και αριθμό 62. Τέλος δε σημειώθηκε στις 15.1.2003 στο περιθώριο των βιβλίων κατασχέσεων και η υπ' αριθ. 9893/13.1.2003 πράξη της προαναφερόμενης συμβολαιογράφου, με την οποία δηλώνεται και πάλι ότι η αναγκαστική κατάσχεση σε βάρος του ακινήτου του πρώτου ενάγοντος υπέρ της Τράπεζας είχε επιβληθεί από παραδρομή και λόγω συνωνυμίας του πραγματικού οφειλέτη με τον πρώτο ενάγοντα. Περαιτέρω, αποδείχθηκε ότι από τις ανωτέρω πράξεις και παραλείψεις του δευτέρου εναγομένου προσβλήθηκε παράνομα, σε σημαντικό βαθμό, η προσωπικότητα κυρίως του πρώτου ενάγοντος και δευτερευόντως της δεύτερης ενάγουσας. Ειδικότερα, στον πρώτο ενάγοντα που ήταν για εργασία στην Αταλάντη Φθιώτιδας την ημέρα της θυροκόλλησης της περίληψης της κατασχετήριας έκθεσης στην οικία του, με το άκουσμα από τηλεφώνου ότι είναι οφειλέτης της εναγομένης Τράπεζας ενός τόσο σημαντικού και δυσβάσταχτου για τις οικονομικές του δυνατότητες χρηματικού ποσού των 57.616.454 δραχμών (κεφάλαιο μετά τόκων και εξόδων), δημιουργήθηκαν ανάμικτα συναισθήματα ταραχής, αγωνίας, στεναχώριας, φόβου, προκαλώντας του έντονο ψυχικό άλγος. Ανήμπορος να δώσει κάποια λογική εξήγηση στις ενέργειες των εναγομένων, δεδομένου ότι ποτέ δεν είχε συναλλαγές με την Τράπεζα αυτή και μάλιστα τέτοιου είδους, από τις οποίες να απορρέει τόσο μεγάλη οφειλή, πείσθηκε ότι πιθανότατα κάποιος τρίτος είχε πλαστογραφήσει την υπογραφή του και τον είχε καταστήσει εν αγνοία του οφειλέτη από εγγύηση, γεγονός που θα τον εξανάγκαζε να εμπλακεί σε μακροχρόνιους δικαστικούς αγώνες και έξοδα. Μάλιστα δε κινδύνευε άμεσα το μοναδικό περιουσιακό του στοιχείο που ήταν και η οικογενειακή του στέγη. Την είχε αποκτήσει με οικονομίες και τραπεζικό

δάνειο. Δεν θα πρέπει να παραβλεφθεί και το γεγονός ότι όλη η παραπάνω κατάσταση μπορούσε να δημιουργήσει στη σύζυγό του διάφορες υπόνοιες με άσχημες οικογενειακές παρενέργειες, πράγμα που επέτεινε τη στενοχώρια και τη θλίψη του. Έτσι από τις ανωτέρω πράξεις και παραλείψεις του δευτέρου εναγομένου, για τις οποίες ευθύνεται και το νομικό πρόσωπο της πρώτης εναγομένης κατά το άρθρο 71 ΑΚ, εφόσον έγιναν κατά την εκτέλεση των καθηκόντων που του είχαν ανατεθεί, προσβλήθηκε παράνομα η ψυχική υγεία και ο συναισθηματικός κόσμος του που κατατάσσονται στην κατηγορία των ψυχικών αγαθών. Δεν είναι βάσιμο ότι υπήρξε προσβολή και στο πεδίο της τρώσεως της τιμής και υπολήψεώς του διότι η αποκατάσταση των πραγμάτων από τους εναγομένους υπήρξε άμεση και μικρός μόνο κύκλος ανθρώπων έμαθε το γεγονός. Ούτε πάλι ότι υπήρξε προσβολή στο πεδίο της πιστοληπτικής του ικανότητας διότι δεν προέκυψε ότι εξ αιτίας της κατάσχεσης οι ενάγοντες σύζυγοι δεν μπόρεσαν να λάβουν, όπως ισχυρίζονται, στεγαστικό δάνειο ποσού 6.000.000 δραχμών, το οποίο τους ήταν απαραίτητο για την ανακαίνιση της οικείας τους από τρεις Τράπεζες (ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, CITIBANK, και ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ), στις οποίες αποτάθηκαν, για το λόγο ότι διαπιστώθηκε από αυτές, η ύπαρξη δυσμενών στοιχείων σε βάρος τους, μέσω του ηλεκτρονικού δικτύου πληροφοριών που τηρεί η ανώνυμη εταιρία με την επωνυμία "ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΔΕ". Άλλωστε, από τα προσκομιζόμενα ετήσια στοιχεία οικονομικής συμπεριφοράς που εκδίδει η παραπάνω εταιρία προκύπτει ότι το μόνο δυσμενές στοιχείο που εμφανίζεται σε βάρος του πρώτου και δεύτερης των εναγόντων είναι η εγγραφή προσημειώσεως υποθήκης ποσού 17.608,22 ευρώ, υπέρ της CITIBANK, η οποία και πράγματι βαρύνει το ακίνητό τους λόγω του στεγαστικού δανείου, το οποίο οι ίδιοι είχαν λάβει για την αγορά του. Ενώ αντιθέτως, η διαταγή πληρωμής και η εκ παραδρομής επιβληθείσα βάσει αυτής κατάσχεση εμφανίζεται στη μερίδα του πραγματικού οφειλέτη Δημ.Σ., κατοίκου Κουρτακίου Αργολίδος. Τα ίδια συναισθήματα θλίψεως, ταραχής και στενοχώριας δημιουργήθηκαν επίσης στη δεύτερη ενάγουσα σύζυγό του, όταν επιστρέφοντας από την εργασία αντίκρισε θυροκολλημένη την περίληψη της κατασχετήριας έκθεσης στην οικία της. Εύλογα της δημιουργήθηκε η εντύπωση ότι ο σύζυγός της ήταν οφειλέτης του αναφερόμενου σ' αυτή ποσού και της το είχε αποκρύψει με αποτέλεσμα να καταστεί εξωστέα τη

στέγη της όλη η οικογένειά τους. Όπως, η προσβολή που υπέστη είναι σαφώς μικρότερη από εκείνη που δέχθηκε ο σύζυγός της, ο οποίος βρέθηκε ακριβώς στο κέντρο της ιστορίας. Η προσβολή αφορούσε ακριβώς εκείνον και σ' αυτήν λειτούργησε αντανακλαστικά πρώτιστα λόγω του συζυγικού και οικογενειακού τους δεσμού και δευτερευόντως λόγω της κοινωνίας συγκυριότητας που τους συνέδεε. Σύμφωνα λοιπόν με τα προαναφερόμενα, εφόσον η προσβολή της προσωπικότητάς τους ήταν υπαίτια, δικαιούνται χρηματική ικανοποίηση για την αποκατάσταση της ηθικής τους βλάβης σύμφωνα με το άρθρο 59 ΑΚ. Εν προκειμένω, το δικαστήριο εκτιμώντας α) τις συνθήκες κάτω από τις οποίες έγινε η προσβολή του συναισθηματικού τους κόσμου, όπως αυτές προεκτέθηκαν, β) το μέγεθος της βλάβης καθενός απ' αυτούς, όπως ανωτέρω διαβαθμίστηκε, γ) την κατά τα ανωτέρω εκούσια, άμεση και καθολική αποκατάσταση των πραγμάτων από τους εναγομένους και δ) την κοινωνική και οικονομική κατάσταση των διαδίκων κρίνει ότι πρέπει να τους επιδικασθεί χρηματική ικανοποίηση για την αποκατάσταση της ηθικής τους βλάβης, το δε εύλογο ύψος αυτής πρέπει να καθορισθεί για μεν τον πρώτο σε 10.000 ευρώ, για δε τη δεύτερη σε 5.000 ευρώ. Ωστόσο, η 15χρονη τότε θυγατέρα τους δεν υπέστη παρόμοια, όπως η μητέρα της, προσβολή του συναισθηματικού της κόσμου και άρα καμία ηθική βλάβη, διότι αγνοούσε τη σημασία του εγγράφου που θυροκολλήθηκε. Όπως αποδείχθηκε, ο δικαστικός επιμελητής δεν έκανε καμία αναφορά σ' αυτήν κατά την επίσκεψή του στην οικία τους και τη θυροκόλληση της περίληψης για το είδος του δικογράφου, τη σημασία του οποίου η ανήλικη αγνοούσε, καθώς και περί των συνεπειών που θα είχε για την οικογένειά τους. Εξ αιτίας λοιπόν της άγνοιάς της και του νεαρού της ηλικίας της, δεν ήταν δυνατό από την αιτία αυτή να πληγεί ο ψυχικός και συναισθηματικός της κόσμος. Άλλωστε, ελάχιστες η μέρες αργότερα, όταν πληροφορήθηκε την αλήθεια, τα πράγματα είχαν συναινετικά αποκατασταθεί. Συνεπώς, δεν δικαιούται χρηματική ικανοποίηση και η αγωγή ως προς αυτήν είναι ουσιαστικά αβάσιμη.

5.- Σύμφωνα λοιπόν με τα προαναφερόμενα, η αγωγή ως προς μεν την τρίτη ενάγουσα έπρεπε να απορριφθεί ως ουσιαστικά αβάσιμη. Εφόσον ως προς αυτήν τα ίδια είπε και η εκκαλούμενη απόφαση, ορθά εκτίμησε τις αποδείξεις και η έφεσή της, με την οποία υποστηρίζει τα αντίθετα, πρέπει να απορριφθεί ως ουσιαστικά αβάσιμη.

(ΠΟΙΝΛΟΓ 2004/66)

Μαγνητοφώνηση ιδιωτικής συνομιλίας χωρίς να υπάρχει συναίνεση των συνομιλητών. Η σχετική μαγνητοταινία αποτελεί απαγορευμένο αποδεικτικό μέσο. Εξαιρέσεις. Δεν επήλθε απόλυτη ακυρότητα από τη μη λήψη υπόψη μαγνητοφωνημένων συζητήσεων του κατηγορουμένου εφόσον δεν προεβλήθη ισχυρισμός ότι η μαγνητοταινία ήταν το μόνο αποδεικτικό μέσο της αθωότητάς του. Παράσταση του Δημάρχου ως πολιτικώς ενάγοντος χωρίς να εξετασθούν οι προϋποθέσεις νομιμοποίησεως αυτού. Δεν επήλθε απόλυτη ακυρότητα.

Απορρίπτει τις αιτήσεις για αναίρεση της 5741/2003 αποφάσεως του Τριμελούς Εφετείου Αθηνών.

Αριθμός 42/2004

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

Ε΄ ΠΟΙΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

Συγκροτήθηκε από τους Δικαστές: Νικόλαο Γεωργίλη, Αντιπρόεδρο, Δημήτριο Βούρβαχη, Ανδρέα Μοσχανδρέου, Γεώργιο Ναυπλιώτη και Ευριπίδη Αντωνίου-Εισηγητή, Αρεοπαγίτες.

ΣΥΝΗΛΘΕ σε δημόσια συνεδρίαση στο Κατάστημά του στις 5 Δεκεμβρίου 2003, με την παρουσία του Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου Χρήστου Σιδέρη, (γιατί κωλύεται ο Εισαγγελέας) και της Γραμματέως Χριστίνας Σταυροπούλου, για να δικάσει την αίτηση των αναιρεσειόντων κατηγορουμένων: 1. του , κατοίκου Αττικής, που εκπροσωπήθηκε από το πληρεξούσιο δικηγόρο του Δημήτριο Τεντολούρη και 2. , κάτοικο Αττικής, που παραστάθηκε με τους πληρεξουσίου δικηγόρους του Αριστοτέλη Χαραλαμπάκη και Νικόλαο

Μαυρομάτη, για αναίρεση της υπ` αριθμ. 5741/2003 αποφάσεως του Τριμελούς Εφετείου Αθηνών. Και πολιτικός ενάγοντες: 1. Αττικής, που εδρεύει στην , ο οποίος εκπροσωπήθηκε από τον , ως δικηγόρο, και από τον πληρεξούσιο δικηγόρο Παντολέοντα Λεοντάρα. 2. Ανώνυμη Ασφαλιστική Εταιρεία με την επωνυμία «.....» που εδρεύει στην και εκπροσωπείται νόμιμα, την οποία στο ακροατήριο εκπροσώπησε ο πληρεξούσιος δικηγόρος Δημήτριος Κουράκος και 3. , κάτοικο , που παραστάθηκε με τον πληρεξούσιο δικηγόρο του Παντολέοντα Λεοντάρα.

Το Τριμελές Εφετείο Αθηνών με την ως άνω απόφασή του διέταξε όσα λεπτομερώς αναφέρονται σ` αυτή, και οι αναιρεσείοντες-κατηγορούμενοι ζητούν την αναίρεση αυτής, για τους λόγους που αναφέρονται στις από 31 Ιουλίου 2003 και 3 Σεπτεμβρίου 2003 αιτήσεις αναιρέσεως και στους από 6 Νοεμβρίου 2003 και 19 Νοεμβρίου 2003 δυο προσθέτους λόγους του δεύτερου αναιρεσείοντα, που καταχωρίστηκαν στο οικείο πινάκιο με τον αριθμό 1561/2003.

Α φ ο ύ ά κ ο υ σ ε

Του πληρεξούσιους δικηγόρους των διαδίκων, που ζήτησαν όσα αναφέρονται στα σχετικά πρακτικά και τον Αντεισαγγελέα, που πρότεινε να απορριφθούν οι προκείμενες αιτήσεις αναιρέσεως.

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

1.- Οι από 31 Ιουλίου 2003 και 3 Σεπτεμβρίου 2003 αιτήσεις αναιρέσεως των 1) και 2) κατά της 5741/2003 αποφάσεως του Τριμελούς Εφετείου Αθηνών, έχουν ασκηθεί νόμιμα και εμπρόθεσμα και πρέπει να συνεκδικασθούν.

2.- Κατά τη διάταξη του άρθρου 510 παρ.1 στοιχ. Β του ΚΠΔ λόγος αναιρέσεως της αποφάσεως είναι η έλλειψη ακροάσεως κατά το άρθρο 170 παρ.2, η οποία επιφέρει ακυρότητα της διαδικασίας. Η ακυρότητα αυτή επέρχεται κατά τη διάταξη του άρθρου 170 παρ.2 του ΚΠΔ, στην περίπτωση που ο κατηγορούμενος ή ο συνήγορός του ζήτησαν να ασκήσουν δικαίωμα που ρητά τους παρέχεται από το νόμο και το δικαστήριο τους το αρνήθηκε. Εξάλλου κατά το άρθρο 370Α παρ. 2, 3 και 4 του ΠΚ, όπως αντικαταστάθηκε

με το άρθρο 12 παρ. 8 του ν. 3090/2002, όποιος αθέμιτα παρακολουθεί με ειδικά τεχνικά μέσα ή μαγνητοφωνεί προφορική συνομιλία μεταξύ τρίτων που δεν διεξάγεται δημόσια ή μαγνητοσκοπεί μη δημόσιες πράξεις τρίτων, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους. Με την ίδια ποινή τιμωρείται και όποιος μαγνητοφωνεί ιδιωτική συνομιλία μεταξύ αυτού και τρίτου χωρίς τη συναίνεση του τελευταίου.

3.- Με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους τιμωρείται όποιος κάνει χρήση των πληροφοριών ή των μαγνητοταινιών ή των μαγνητοσκοπήσεων που αποκτήθηκαν με τους τρόπους που προβλέπονται στις παραγράφους 1 και 2 αυτού του άρθρου.

4.- Η πράξη της παραγράφου 3 δεν είναι άδικη, αν η χρήση έγινε ενώπιον οποιασδήποτε δικαστικής ή άλλης ανακριτικής αρχής για την διαφύλαξη δικαιολογημένου συμφέροντος, που δεν μπορούσε να διαφυλαχθεί διαφορετικά. Κατά το άρθρο 177 παρ. 2 του ιδίου κώδικα, όπως προστέθηκε με το άρθρο 2 παρ. 7 του ν. 2408/1996, αποδεικτικά μέσα, που έχουν αποκτηθεί με αξιόπρινες πράξεις ή μέσω αυτών, δεν λαμβάνονται υπόψη για την κήρυξη της ενοχής, την επιβολή ποινής ή τη λήψη μέτρων καταναγκασμού, εκτός εάν πρόκειται για κακουργήματα που απειλούνται με ποινή ισόβιας κάθειρξης και εκδοθεί για το ζήτημα αυτό ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του δικαστηρίου».

Κατά τα άρθρα 2 παρ. 1, 9 παρ. 1 εδ. β', 9Α και 19 του Συντάγματος, ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας. Η ιδιωτική ζωή και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη. Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση των προσωπικών του δεδομένων, όπως ο νόμος ορίζει. Απαγορεύεται η χρήση αποδεικτικών μέσων, που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση του απορρήτου της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας. Τέλος κατά το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), η οποία κυρώθηκε με το ΝΔ 53/1974 και έχει υπερνομοθετική ισχύ, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, «παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του. Δεν επιτρέπεται να υπάρξη επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αύτη προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον

το οποίο, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον δια την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων». Από τις ως άνω διατάξεις προκύπτει ότι η εν αγνοία και χωρίς τη συναίνεση των συνομιλητών μαγνητοφώνηση ιδιωτικής συνομιλίας αποτελεί δέσμευση και περιορισμό στην ελεύθερη άσκηση της επικοινωνίας. Η σχετική μαγνητοταινία είναι απαγορευμένο αποδεικτικό μέσο και δεν λαμβάνεται υπόψη από το δικαστήριο για την κήρυξη της ενοχής ή την επιβολή ποινής ή τη λήψη μέτρων καταναγκασμού. Κατ'εξαίρεση όμως κατά ρητή νομοθετική πρόβλεψη επιτρέπεται η λήψη τέτοιου αποδεικτικού μέσου εάν πρόκειται για κακουργήματα που απειλούνται με ποινή ισόβιας κάθειρξης και έχει εκδοθεί για το ζήτημα αυτό απόφαση δικαστηρίου που να αιτιολογεί ειδικά τους λόγους για τους οποίους επιβάλλεται η λήψη υπόψη του παράνομου αποδεικτικού μέσου και για την κήρυξη της ενοχής ή την επιβολή ποινής στον κατηγορούμενο (Πρβλ. Ολομ. ΑΠ 1/2001 Πολιτική) και επιτρέπεται η χρήση αυτών ενώπιον οποιασδήποτε δικαστικής ή άλλης ανακριτικής αρχής για την διαφύλαξη δικαιολογημένου συμφέροντος, που δεν μπορούσε να διαφυλαχθεί διαφορετικά. Ενόψει όμως της θεμελιώδους συνταγματικής διατάξεως του άρθρου 2 παρ. 1 του σεβασμού και της προστασίας της ανθρώπινης αξίας που χαρακτηρίζει το δημοκρατικό μας πολίτευμα ως ανθρωποκεντρικό με θεμέλιο την αξία του ανθρώπου(Ολομ. ΑΠ 40/1998), του γεγονότος ότι τα έννομα αγαθά της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας, τα οποία απολαύουν απόλυτης συνταγματικής προστασίας(άρθρο 5 παρ. 2 του Σ), τίθενται σε διακινδύνευση στην περίπτωση μη απόδειξης της αθωότητας του κατηγορουμένου, κάμπτεται ο κανόνας του άρθρου 19 παρ. 3 του Συντάγματος της μη χρήσεως των παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων, όταν αυτά αποτελούν το μόνο προτεινόμενο από αυτόν (κατηγορούμενο) αποδεικτικό μέσο προς απόδειξη της αθωότητάς του, υπό τον περιορισμό πάντοτε της αρχής της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος), εάν δηλαδή στη συγκεκριμένη περίπτωση, λαμβανομένης υπόψη και της βαρύτητας του εγκλήματος, για το οποίο κατηγορείται ο κατηγορούμενος, το εν λόγω αποδεικτικό μέσο είναι αναγκαίο και πρόσφορο για την απόδειξη της

αθωότητάς του. Περί αυτών θα κρίνει ο δικαστής, ο οποίος σε καταφατική περίπτωση, θα συνεκτιμήσει τα ευνοϊκά σημεία του παρανόμου αποδεικτικού μέσου για τον προτείνοντα αυτό κατηγορούμενο, θα αγνοήσει δε τα επιβαρυντικά σημεία για τον αντιλέξαντα συγκατηγορούμενό του. Στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από τα πρακτικά συνεδρίασης της προσβαλλόμενης 5741/2003 απόφασης του Τριμελούς Εφετείου Αθηνών, ο συνήγορος του αναιρεσιόντος ζήτησε, να ακουσθούν στο ακροατήριο μαγνητοφωνημένες συζητήσεις αυτού και του συγκατηγορουμένου του , από τις οποίες, κατά τους ισχυρισμούς του, αποδεικνύεται η αθωότητά του. Ο κατηγορούμενος αντέλεξε στην εν λόγω ακρόαση της μαγνητοταινίας. Μετά ταύτα το Εφετείο απέρριψε το σχετικό αίτημα δεχθέν, ότι η αποτύπωση της συνομιλίας των συγκατηγορουμένων, στην ανωτέρω μαγνητοταινία, έγινε με πρωτοβουλία του πρώτου κατηγορουμένου, χωρίς την συναίνεση του συνομιλητή του δευτέρου κατηγορουμένου και δεν συντρέχει η εξαίρεση του άρθρου 177 παρ. 2 του ΚΠΔ. και ως εκ τούτου είναι παράνομο αποδεικτικό μέσο. Επομένως, ενόψει του γεγονότος ότι ο κατηγορούμενος δεν προέβαλε ορισμένο ισχυρισμό ότι η εν λόγω μαγνητοταινία ήταν το μόνο υπ' αυτού προτεινόμενο αποδεικτικό μέσο, (αντίθετα από τα πρακτικά προκύπτει ότι πρότεινε και άλλα αποδεικτικά μέσα προς απόδειξη της αθωότητάς του), το Εφετείο, το οποίο απαγόρευσε την ακρόαση της ως άνω μαγνητοταινίας, δεν στέρησε αυτόν δικαιώματος, το οποίο ρητά παρέχεται από τον νόμο και εντεύθεν ουδεμία ακυρότητα επήλθε στην διαδικασία και ο πρώτος από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Β' Κ.Π.Δ. λόγος αναιρέσεως του αναιρεσιόντος , με τον οποίο ισχυρίζεται τα αντίθετα, είναι αβάσιμος.

3.- Από τις διατάξεις των άρθρων 340 παρ.1, 349 και 139 του ΚΠοινΔ, ως και 93 παρ.3 του Συντάγματος, προκύπτει ότι ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να ζητήσει αναβολή της δίκης για σημαντικά αίτια, που συντρέχουν στο πρόσωπο αυτού ή του συνηγόρου του. Η παραδοχή ή μη του σχετικού αιτήματος απόκειται μεν στην κυριαρχική κρίση του δικαστηρίου της ουσίας, οφείλει όμως το δικαστήριο να απαντήσει στο υποβαλλόμενο αίτημα αναβολής και σε περίπτωση απόρριψής του, να αιτιολογήσει ειδικώς και εμπεριστατωμένως την απόφασή του.

Διαφορετικά, αν απορρίψει το αίτημα χωρίς την επιβαλλόμενη κατά τα ανωτέρω αιτιολογία, ιδρύεται ο από το άρθρο 510 παρ.1 στοιχ. Δ` του ΚΠΔ λόγος αναιρέσεως. Στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη 5741/2003 απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Αθηνών, που δίκασε ως δευτεροβάθμιο δικαστήριο, και από τα πρακτικά της δίκης κατά την οποία η απόφαση αυτή εκδόθηκε, ο κατηγορούμενος ήδη αναιρεσείων-εκκαλών , εμφανίστηκε μετά του πληρεξουσίου του δικηγόρου Νικολάου Μαυρομάτη κατά τη συνεδρίαση της 28-5-2003 και ο τελευταίος υπέβαλε στο δικαστήριο αίτημα αναβολής της δίκης , διότι υπερασπιζόταν ενώπιον του Μεικτού Ορκωτού Δικαστηρίου Αθηνών άλλη υπόθεση (.....). Το δικάσαν δικαστήριο απέρριψε το αίτημα αναβολής με την εξής αιτιολογία: Εν όψει του ότι αρχική δικάσιμος της υποθέσεως είχε οριστεί η 28-1-2003 και λόγω σημαντικών αιτιών στο πρόσωπο του άνω συνηγόρου του δεύτερου κατηγορούμενου αναβλήθηκε για τις 21-3-2003, οπότε και πάλι, λόγω σημαντικών επίσης αιτιών στο πρόσωπό του δεύτερου κατηγορούμενου, αναβλήθηκε για την αναφερόμενη στην αρχή δικάσιμο, σε συνδυασμό προς το γεγονός ότι από 11-1-2004 αρχίζουν να παραγράφονται οι επιμέρους πράξεις του κατηγορητηρίου, καθώς επίσης ότι το επικαλούμενο για τον άνω δικηγόρο του κατηγορουμένου κώλυμα (συμμετοχής σε άλλη δίκη) ήταν από αρκετό χρονικό διάστημα γνωστό και μπορούσε ο κατηγορούμενος να αναθέσει σε άλλο την υπεράσπισή του στην παρούσα υπόθεση, το δικαστήριο κρίνει ότι το άνω αίτιο που επικαλείται ο κατηγορούμενος αυτός προς αναβολή της δίκης δεν είναι σημαντικό. Μετά ταύτα το Εφετείο λόγω παρελεύσεως της ώρας διέκοψε την συνεδρίασή του για τις 29-5-2003 και στη συνέχεια για τις 2-6-2003, οπότε ο κατηγορούμενος , υπέβαλε εκ νέου αίτημα αναβολής της δίκης στο πρόσωπο του νέου συνηγόρου του , λόγω του ότι ο τελευταίος ως καθηγητής στη Σχολή του Πανεπιστημίου , έπρεπε να παραβρίσκεται στις εορταστικές εκδηλώσεις αυτού , που είχαν προγραμματισθεί κατ' εκείνη τη χρονική περίοδο. Το δικάσαν δικαστήριο απέρριψε το νέο αίτημα αναβολής της δίκης με την εξής αιτιολογία: Το τρίτο κατά σειρά περί αναβολής της παρούσας δίκης, αίτημα του αυτού κατηγορουμένου, για τους λόγους που έχουν κατά τα άνω λεχθεί, πρέπει κι αυτό να απορριφτεί, καθόσον και τα προβαλλόμενα στο πρόσωπό του νέου συνηγόρου του περιστατικά τόσο της παρουσίας

αυτού στο Πανεπιστήμιο , όσο και της παραστάσεως του στις 5 -6- 2003 σε δικαστήριο των Πατρών προς υπεράσπιση πελάτη του, δεν αποτελούν σημαντικό αίτιο κατ άρθρο 349 ΚΠΔ προς αναβολή της δίκης. Οι παρεμπόπτουσες αυτές αποφάσεις είναι ειδικά και εμπειριστατωμένα αιτιολογημένες, γιατί αναφέρονται σ' αυτήν τα στοιχεία που προέκυψαν από τη διαδικασία στο ακροατήριο, στα οποία το δικαστήριο θεμελίωσε την αβασιμότητα του αιτήματος αναβολής, και οι συλλογισμοί με τους οποίους κατέληξε στην κρίση του αυτήν. Συνεπώς ο από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Δ πρώτος λόγος της αιτήσεως του με τον οποίο προβάλλονται τα αντίθετα, είναι αβάσιμος.

4.- Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 32 παρ. 1, 138 παρ. 2 και 3, 171 παρ. 1 εδ. Β' και 369 παρ. 1 Κ.Ποιν.Δ. προκύπτει ότι δημιουργείται απόλυτη ακυρότητα της επ' ακροατηρίου διαδικασίας στην περίπτωση που το δικαστήριο εκδίδει απόφαση επί οποιουδήποτε αιτήματος ή ισχυρισμού του κατηγορουμένου χωρίς να ακουστεί προηγουμένως ο εισαγγελέας και ιδρύεται ο εκ του άρθρου 510 παρ. 1 στοιχ. Α' του Κ.Π.Δ. λόγος αναιρέσεως. Στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από τα πρακτικά της προσβαλλόμενης αποφάσεως του Τριμελούς Εφετείου Αθηνών (για πλημμελήματα) ο συνήγορος του αναιρεσιόντος κατηγορουμένου μετά την απολογία του τελευταίου υπέβαλε προς το δικαστήριο τον αυτοτελή ισχυρισμό περί φαινομένης συρροής μεταξύ των εγκλημάτων της πλαστογραφίας μετά χρήσεως και της απάτης(βλπ. σελ. 49 των πρακτικών της προσβαλλομένης αποφάσεως). Πριν το δικαστήριο αποφανθεί επί του εν λόγω ισχυρισμού του κατηγορουμένου (βλπ. σελ. 52 και 58 των πρακτικών της προσβαλλομένης αποφάσεως), έδωσε τον λόγο στον εισαγγελέα, ως είχε υποχρέωση από τον νόμο, ο οποίος πρότεινε την ενοχή του κατηγορουμένου με τις ελαφρυντικές περιστάσεις του άρθρου 84 παρ. 2α του ΠΚ και μπορούσε να αναπτύξει τις απόψεις του επί του εν λόγω ισχυρισμού. Επομένως είναι αβάσιμος ο δεύτερος λόγος της αιτήσεως αναιρέσεως του εκ του άρθρου 510 παρ. 1 στ. Α' του Κ.Π.Δ., που υποστηρίζει τα αντίθετα.

5.- Σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 171 Κ.Ποιν.Δ., που έχει προστεθεί με το άρθρο 43 παρ. 3 του ν. 2172/1993, απόλυτη ακυρότητα κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο προκαλείται και όταν ο πολιτικώς ενάγων παρέστη παράνομα σ' αυτή.

Η ακυρότητα αυτή λαμβάνεται υπόψη αυτεπαγγέλτως σε κάθε στάδιο της διαδικασίας από το δικαστήριο, ακόμη και στον Άρειο Πάγο και ιδρύει τον εκ του άρθρου 510 παρ.1 στοιχ. Α Κ.Ποιν.Δ. λόγο αναίρεσης κατά της απόφασης.

Εξάλλου, όταν απορριφθεί η πολιτική αγωγή, διότι δεν στηρίζεται στο νόμο και ο πολιτικώς ενάγων δεν ασκήσει, όπως, κατά τα άρθρα 468 και 488 ΚΠοινΔ έχει δικαίωμα, έφεση, γεγονός που υποδηλώνει αποδοχή της απόφασης του πρωτόδικου δικαστηρίου, δεν μπορεί αυτός, όταν ασκήσει έφεση ο κατηγορούμενος κατά της ίδιας καταδικαστικής, να παραστεί στο Εφετείο, διότι δεν έχει, μετά την αποδοχή της απόφασης, συμφέρον να υποστηρίξει την κατηγορία. Στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη ως άνω απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Αθηνών που δίκασε κατ' έφεση και την πρωτόδικη απόφαση 107772/2001 του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών, με την τελευταία απορρίφθηκε ως μη στηριζόμενη στο νόμο (για έλλειψη ενεργητικής νομιμοποίησεως) η πολιτική αγωγή του εκπροσωπούμενου υπό του αυτού και του αυτού , που είχαν παραστεί ως πολιτικώς ενάγοντες μεταξύ άλλων και για την πράξη της ηθικής αυτουργίας στην έκδοση ψευδών ιατρικών πιστοποιητικών, αλλά έγινε δεκτή αυτή για την πράξη της πλαστογραφίας μετά χρήσεως και επιδικάσθηκε μάλιστα το ποσό των 29 Ευρώ. Κατά την ενώπιον του Τριμελούς Εφετείου Αθηνών εκδίκαση της έφεσης που άσκησε ο κατηγορούμενος και ήδη αναιρεσείων που είχε καταδικαστεί και πρωτοδίκως, οι άνω πολιτικώς ενάγοντες, χωρίς να ασκήσουν έφεση για την απόρριψη της εν λόγω πολιτικής αγωγής τους, εμφανίστηκαν και δήλωσαν ότι παρίσταται ως πολιτικώς ενάγοντες κατά των κατηγορουμένων και ζήτησαν να τους καταβάλουν 10.000 δραχμές για τον καθένα ή 29 Ευρώ για όλα τα αδικήματα, ως χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που έχουν υποστεί λόγω του αδικήματος. Το Εφετείο, με την προσβαλλόμενη απόφασή του, δέχτηκε την παράσταση αυτή και τη συμμετοχή των ως άνω, ως πολιτικώς εναγόντων στη συζήτηση της υποθέσεως για το ως άνω ποσό, το οποίο τελικώς επιδίκασε. Στη σελίδα 51 της προσβαλλόμενης αποφάσεως το Εφετείο δέχεται ότι ως προς την ως άνω πολιτική αγωγή, για την πράξη της ηθικής αυτουργίας στην έκδοση ψευδών ιατρικών πιστοποιητικών, έχει διαταχθεί πρωτόδικα η αποβολή της. Από τα

ως άνω προκύπτει ότι οι εν λόγω πολιτικώς ενάγοντες παρέστησαν ενώπιον του Εφετείου μόνο για την πράξη της πλαστογραφίας μετά χρήσεως και εκ παραδρομής ενεγράφη στα πρακτικά της προσβαλλομένης αποφάσεως ότι παρέστησαν για όλα τα αδικήματα. Συνεπώς ο από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Α΄ ΚΠοινΔ τρίτος λόγος αναιρέσεως του , που υποστηρίζει τα αντίθετα είναι αβάσιμος.

6.- Από τις διατάξεις των άρθρων 63, 64 και 68 Κ.Ποιν.Δ. συνάγεται ότι η παράσταση του πολιτικώς ενάγοντος είναι παράνομη και συνεπάγεται απόλυτη ακυρότητα κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο, κατ' άρθρο 171 παρ.2 του ίδιου Κώδικα, μόνο όταν υπάρχει έλλειψη ενεργητικής ή παθητικής νομιμοποίησης ή όταν δεν τηρήθηκε η επιβαλλόμενη διαδικασία σχετικώς με το χρόνο και τον τρόπο άσκησης και υποβολής της πολιτικής αγωγής στο ποινικό δικαστήριο.

Οποιαδήποτε άλλη πλημμέλεια ή έλλειψη αναφερόμενη στην παράσταση ή την εκπροσώπηση του πολιτικώς ενάγοντος δεν ασκεί επιρροή στη νομιμότητα της παράστασης. Στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από τα πρακτικά της δίκης, κατά την οποία εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση, εμφανίστηκε ενώπιον του Εφετείου Αθηνών ο και δήλωσε ότι παρίσταται ως πολιτικώς ενάγων ο για χρηματική ικανοποίηση δραχμών 10.000 λόγω ηθικής βλάβης που προκάλεσε σ' αυτόν η κρινόμενη πράξη.

Επομένως ο από το άρθρο 510 παρ.1 στοιχ. Α΄ Κ.Ποιν.Δικ. τέταρτος λόγος αναιρέσεως του , με τον οποίο προβάλλεται η πλημμέλεια της απόλυτης ακυρότητας κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο του Εφετείου με την αιτίαση ότι δεν εξετάσθηκαν οι προϋποθέσεις νομιμοποίησης εκείνου που παρέστη ως εκπρόσωπος του ως άνω και δη εάν υπήρχε πράξη του Δημοτικού Συμβουλίου του που να προκύπτει η παροχή ειδικής εντολής για την άσκηση της πολιτικής αγωγής, είναι απορριπτέος ως απαράδεκτος, αφού η εν λόγω πλημμέλεια δεν αναφέρεται σε παράνομη παράσταση, αλλά στην εκπροσώπηση του πολιτικώς ενάγοντος από συγκεκριμένο φυσικό πρόσωπο.

7.- Από τις συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 216 παρ. 1 και 386 παρ. 1 του ΠΚ προκύπτει ότι μεταξύ της πλαστογραφίας μετά χρήσεως και της απάτης υπάρχει αληθής συρροή και δεν απορροφάται το ένα αδίκημα από

το άλλο, δεδομένου ότι κάθε ένα είναι αυτοτελές, εφόσον η αντικειμενική υπόσταση στοιχειοθετείται από ιδιαίτερα περιστατικά και δεν αποτελεί η μία πράξη συστατικό στοιχείο ή επιβαρυντική περίπτωση της άλλης. Εξάλλου κατά τις διατάξεις του άρθρου 57 παρ. 1 και 3 του ΠΚ. αν κάποιος έχει καταδικαστεί αμετάκλητα ή αθωωθεί ή έχει πάψει η ποινική δίωξη εναντίον του, δεν μπορεί να ασκηθεί και πάλι εις βάρος του δίωξη για την ίδια πράξη, ακόμη και αν δοθεί σ' αυτή διαφορετικός χαρακτηρισμός. Αν παρά την πιο πάνω απαγόρευση ασκηθεί ποινική δίωξη αυτή κηρύσσεται απαράδεκτη λόγω δεδικασμένου. Η παραβίαση της εν λόγω διατάξεως θεμελιώνει τον λόγο αναιρέσεως εκ του άρθρου 510 παρ. 1 στοιχ. Θ'(νυν Η) του ΚΠοινΔ της υπερβάσεως εξουσίας. Στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη 5741/2003 απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Αθηνών και τα πρακτικά αυτής, ο κατηγορούμενος αναιρεσείων υπέβαλε ενώπιον του Εφετείου τον αυτοτελή ισχυρισμό περί φαινομένης συρροής των πράξεων της πλαστογραφίας μετά χρήσεως και της απάτης για την οποία είχε αθωωθεί πρωτοδίκως και εντεύθεν το απαράδεκτο της ποινικής δίωξης για το έγκλημα της πλαστογραφίας μετά χρήσεως για το οποίο δικαζόταν. Το Εφετείο δεν δέχθηκε ότι υφίσταται συρροή μεταξύ των ως άνω εγκλημάτων και απέρριψε τον σχετικό ισχυρισμό του κατηγορουμένου. Συνεπώς ο από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Η ΚΠοινΔ πέμπτος λόγος αναιρέσεως του , που υποστηρίζει τα αντίθετα είναι αβάσιμος.

8.- Κατά την έννοια του άρθρου 171 παρ.2 του ΚΠοινΔ, απόλυτη ακυρότητα από την παρά το νόμο παράσταση του πολιτικώς ενάγοντος στην επ' ακροατηρίου διαδικασία, που δημιουργεί λόγο αναιρέσεως κατά το άρθρο 510 παρ.1 στοιχ. Α' του ΚΠΔ, επέρχεται μόνον όταν υπάρχει έλλειψη ενεργητικής ή παθητικής νομιμοποίησης του πολιτικώς ενάγοντος, ή όταν δεν τηρήθηκε η διαδικασία που επιβάλλεται από το άρθρο 68 ΚΠοινΔ ως προς τον τρόπο και χρόνο ασκήσεως και υποβολής της πολιτικής αγωγής. Κατά δε το άρθρο 63 του ίδιου Κώδικα, η πολιτική αγωγή για την επιδίκαση αποζημιώσεως ή χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης που επήλθε από το έγκλημα, μπορεί να ασκηθεί ενώπιον του ποινικού δικαστηρίου από αυτούς που δικαιούνται σ' αυτό κατά τον Αστικό Κώδικα. Από τον συνδυασμό των πιο πάνω διατάξεων, προκύπτει ότι, οσάκις υπάρχει σύμφωνα με τη δήλωση του πολιτικώς ενάγοντος και την αξιόποινη πράξη

που τελέσθηκε σε βάρος του, ενεργητική νομιμοποίηση αυτού, αλλ' όμως αυτή αμφισβητείται κατ' ουσίαν από την υπεράσπιση του κατηγορουμένου η τον Εισαγγελέα και η κρίση για το ζήτημα τούτο της νομιμοποίησης εξαρτάται από την εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων, μπορεί το δικαστήριο να αποφασίσει για την αποβολή της πολιτικής αγωγής μετά τη λήξη της αποδεικτικής διαδικασίας και τις αγορεύσεις των συνηγόρων και κατά συνέπεια η παραμονή του πολιτικώς ενάγοντος στη διαδικασία του ακροατηρίου μέχρι το πιο πάνω χρονικό όριο, δεν ιδρύει λόγο αναιρέσεως για την παρά το νόμο παράσταση αυτού. Στην προκειμένη περίπτωση, από τα έγγραφα της δικογραφίας, προκύπτουν τα εξής: Το Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο με την 107772/2001 απόφασή του, με την οποία καταδίκασε τον κατηγορούμενο (ήδη αναιρεσείουσα) για πλαστογραφία μετά χρήσεως κατ' εξακολούθηση και ηθική αυτουργία στην έκδοση ψευδούς ιατρικής πιστοποίησης, έκρινε ότι νομιμοποιείται ενεργητικά ως πολιτικώς ενάγουσα κατ' εκείνου, και η Ασφαλιστική και επιδίκασε χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης εκ 10.000 δρχ. Κατά τη δίκη ενώπιον του Εφετείου (ύστερα από έφεση του κατηγορουμένου) και πριν από την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας, εμφανίστηκε η ίδια Ασφαλιστική και δήλωσε ότι παρίσταται ως πολιτικώς ενάγων για τη χρηματική ικανοποίηση των 10.000 δρχ. από την ηθική βλάβη που τους προκάλεσαν οι κρινόμενες πράξεις. Ο Εισαγγελέας αφού έλαβε το λόγο είπε ότι δεν μπορεί να παραστεί ως πολιτικώς ενάγουσα η εν λόγω ασφαλιστική εταιρεία και για το αδίκημα της ηθικής αυτουργίας στην έκδοση της ψευδούς ιατρικής βεβαιώσεως. Το δε Εφετείο, επιφυλάχθηκε να απαντήσει κατά την πρόοδο της δίκης. Τελικά μετά την εξέταση των μαρτύρων κατηγορίας και υπερασπίσεως και πριν να κηρύξει ο Πρόεδρος τη λήξη της αποδεικτικής διαδικασίας, και αφού προηγουμένως οι συνήγοροι του κατηγορουμένου είχαν λάβει τρεις φορές τον λόγο(βλπ. σελ, 3, 20 και 48 της προσβαλλομένης αποφάσεως) το Δικαστήριο διέταξε την αποβολή της πολιτικής αγωγής κατά το μέρος που αυτή παρίστατο και για το έγκλημα της ηθικής αυτουργίας στην έκδοση της ψευδούς ιατρικής βεβαιώσεως με την αιτιολογία ότι δεν προέκυψε από τα αποδεικτικά στοιχεία ότι η εν λόγω ασφαλιστική εταιρεία είναι άμεσα ζημιωθείσα. Έτσι, η μέχρι το πιο πάνω χρονικό σημείο της διαδικασίας παραμονή της πολιτικώς ενάγουσας Ασφαλιστικής στο ακροατήριο του Εφετείου για αμφότερα τα

ως άνω εγκλήματα, δεν αποτελεί παρά τον νόμο παράσταση αυτής, ούτε προκάλεσε απόλυτη ακυρότητα ενόψει και του γεγονότος ότι είναι επιτρεπτή η παράσταση πολιτικής αγωγής και για το έγκλημα της ηθικής αυτουργίας στην έκδοση της ψευδούς ιατρικής βεβαιώσεως και στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι οι εν λόγω ψευδείς βεβαιώσεις αφορούσαν ασφαλισμένους σ' αυτή υπαλλήλους. Ούτε εξάλλου επήλθε απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο σύμφωνα με τα άρθρα 138 παρ. 2, 171 παρ. 1στοιχ, δ και 510 παρ. 1 στοιχ. Α του ΚΠοινΔ εκ του λόγου ότι το Εφετείο δεν έδωσε αμέσως μετά τις αντιρρήσεις του Εισαγγελέα περί της παραστάσεως της πολιτικώς ενάγουσας ασφαλιστικής εταιρείας και για το έγκλημα της ηθικής αυτουργίας στην έκδοση της ψευδούς ιατρικής βεβαιώσεως, τον λόγο στον κατηγορούμενο , ενόψει του ότι μετά την υποβολή των εν λόγω αντιρρήσεων οι συνήγοροι του εν λόγω κατηγορουμένου έλαβαν τρεις φορές τον λόγο(βλπ. σελ, 3, 20 και 48 της προσβαλλομένης αποφάσεως) και δεν στερήθηκαν του δικαιώματος να εκθέσουν τις απόψεις τους επ' αυτών. Επομένως, οι λόγοι αναιρέσεως του πέμπτος και ο μοναδικός των από 19-11-2003 προσθέτων λόγων εκ του άρθρου 510 παρ.1 στοιχ. Α του ΚΠοινΔ, που υποστηρίζουν τα αντίθετα, είναι αβάσιμοι.

9.- Η καταδικαστική απόφαση έχει την από τις διατάξεις των άρθρων 3 παρ. 3 του Συντάγματος, και 139 ΚΠοινΔ απαιτούμενη ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, η έλλειψη της οποίας ιδρύει λόγο αναιρέσεως από το άρθρο 510 παρ.1 στοιχ. Δ' ΚΠοινΔ, όταν αναφέρονται σ' αυτήν, με πληρότητα, σαφήνεια και χωρίς αντιφάσεις, τα πραγματικά περιστατικά στα οποία στηρίχθηκε η κρίση του δικαστηρίου για τη συνδρομή των αντικειμενικών και υποκειμενικών στοιχείων του εγκλήματος, οι αποδείξεις που τα θεμελίωσαν και οι νομικοί συλλογισμοί, με τους οποίους έγινε η υπαγωγή των περιστατικών αυτών στην ουσιαστική ποινική διάταξη που εφαρμόσθηκε. Ειδικότερα ως προς την έκθεση των αποδείξεων, αρκεί η γενική, κατά το είδος τους, αναφορά αυτών, χωρίς να προαπαιτείται και η ιδιαίτερη μνεία του καθένα εκ των αποδεικτικών μέσων και το προκύψαν εξ αυτού συγκεκριμένο πραγματικό περιστατικό. Ωστόσο πρέπει να συνάγεται, ότι το δικαστήριο έλαβε υπόψη του και συνεκτίμησε όλα τα αποδεικτικά μέσα, και όχι μόνο μερικά εξ αυτών, για να μορφώσει την κρίση του περί της ενοχής του κατηγορουμένου. Δεν αποτελούν όμως λόγους αναιρέσεως η εσφαλμένη

εκτίμηση των αποδείξεων και ειδικότερα η εσφαλμένη εκτίμηση εγγράφων, η εσφαλμένη αξιολόγηση των καταθέσεων των μαρτύρων, η παράλειψη αναφοράς και αξιολόγησης κάθε αποδεικτικού στοιχείου χωριστά και η παράλειψη της μεταξύ τους αξιολογικής συσχέτισεως των αποδεικτικών στοιχείων, καθόσον στις περιπτώσεις αυτές πλήττεται η αναιρετικά ανέλεγκτη κρίση του δικαστηρίου της ουσίας. Εξάλλου κατά το άρθρο 510 παρ. 1 .Ε` του ΚΠοινΔ λόγο αναιρέσεως αποτελεί και η εσφαλμένη εφαρμογή ουσιαστικής ποινικής διατάξεως. Εσφαλμένη δε εφαρμογή τέτοιας διατάξεως συντρέχει όταν το δικαστήριο της ουσίας δεν υπάγει σωστά τα πραγματικά περιστατικά που δέχθηκε ως αληθινά στη διάταξη που εφαρμόσθηκε, αλλά και όταν η διάταξη αυτή παραβιάσθηκε εκ πλαγίου για το λόγο ότι στο πόρισμα της αποφάσεως που περιλαμβάνεται στο συνδυασμό του αιτιολογικού με το διατακτικό και ανάγεται στα στοιχεία και την ταυτότητα του εγκλήματος, έχουν εμφιλοχωρήσει ασάφειες, αντιφάσεις ή λογικά κενά, με αποτέλεσμα να καθίσταται ανέφικτος ο έλεγχος από τον Άρειο Πάγο της ορθής ή μη εφαρμογής του νόμου, οπότε η απόφαση στερείται νόμιμης βάσεως. Στην προκειμένη περίπτωση το Τριμελές Εφετείο Αθηνών, που δίκασε έφεση των εν λόγω αναιρεσιόντων κατηγορουμένων, δέχθηκε κατά την αναιρετικώς ανέλεγκτη περί πραγμάτων κρίση του, μετά από εκτίμηση και αξιολόγηση των αναφερομένων αποδεικτικών μέσων (ανωμοτί καταθέσεις των πολιτικώς εναγόντων, καταθέσεις μαρτύρων κατηγορίας και υπεράσπισης, τα πρακτικά της πρωτοβάθμιας δίκης τα έγγραφα που αναγνώσθηκαν στο ακροατήριο, απολογίες των κατηγορουμένων), όπως προκύπτει από το αιτιολογικό σε συνδυασμό με το διατακτικό της προσβαλλομένης ως άνω αποφάσεώς του τα εξής ουσιώδη πραγματικά περιστατικά: Ο πρώτος κατηγορούμενος, , από το έτος 1992 συνεργαζόταν με την ασφαλιστική εταιρεία «.....» (τρίτη των πολιτικώς εναγόντων, ως παραγωγός Ασφαλίσεων. Από το μήνα Φεβρουαρίου 1995 μέσω της , που ήταν προϊσταμένη του κλάδου προσωπικών ατυχημάτων της άνω εταιρείας, είχε γνωριστεί με το δεύτερο κατηγορούμενο, , που ήταν φυσιοθεραπευτής και διατηρούσε δύο (2) φυσιοθεραπευτήρια στην και τη

Κατά το έτος 1996 η άνω ασφαλιστική εταιρία προέβη σε έλεγχο πολλών ομαδικών ασφαλιστηρίων αθλητικών ομάδων, καθώς και της

(.....), για την κατάρτιση των οποίων ο πρώτος κατηγορούμενος είχε διαμεσολαβήσει και είχε εξουσιοδοτηθεί να εισπράττει για λογαριασμό των αθλητών και του προσωπικού της Τράπεζας αντίστοιχα, την ασφαλιστική αποζημίωση των τραυματισθέντων και στη συνέχεια να τους την αποδίδει. Από την έρευνα προέκυψε η πλαστότητα όλων των άνω συμβολαίων ασφαλίσεως και των αντίστοιχων εξουσιοδοτήσεων, ενώ οι αθλητικοί αυτοί σύλλογοι και η Τράπεζα , αγνοούσαν την ύπαρξή τους και ουδέποτε είχαν υποβάλλει σχετική αίτηση προς την ασφαλιστική εταιρία, με αίτημα την κατάρτιση ασφαλιστικών συμβάσεων, όπως επίσης ουδέποτε είχαν εισπράξει αντίστοιχες αποζημιώσεις, ενώ εντοπίστηκαν ως κύριοι δράστες οι άνω κατηγορούμενοι, καθώς και ανώτερα στελέχη της ασφαλιστικής εταιρίας. Η έρευνα αυτή επεκτάθηκε και στο με αριθμό 50037/1/1996 ασφαλιστήριο ομαδικής ασφαλίσεως, που φέρεται να έχει καταρτιστεί μεταξύ της ασφαλιστικής αυτής εταιρίας και του , με τη διαμεσολάβηση του πρώτου κατηγορουμένου, με το οποίο φερόταν να έχουν ασφαλιστεί 67 υπάλληλοι καθαριότητας του από τυχόν τραυματισμούς αυτών, κατόπιν της από 11-1-1996 επιστολής του προς την άνω ασφαλιστική εταιρία. Με την επιστολή αυτή, ο (α' την πολ. εναγόντων), εκπροσωπούμενος από τον (β' πολ. ενάγων), φερόταν ότι αποδέχεται τη συγκεκριμένη ομαδική ασφάλιση για το έτος 1996 και εξουσιοδοτούσε τον πρώτο κατηγορούμενο να εισπράττει τις αποζημιώσεις από τραυματισμούς των υπαλλήλων του, τα ονοματεπώνυμα των οποίων είχαν αναγραφεί σε κατάλογο. Λόγω αμφιβολιών της ασφαλιστικής εταιρίας ως προς τη γνησιότητα της άνω επιστολής, στις 25-6-1997 (η εν λόγω εταιρία) απέστειλε στο επιστολή, με την οποία ζητούσε σχετικές πληροφορίες. Παράλληλα δε απέστειλε και όλα τα έγγραφα, που φέρονταν να έχουν εκδοθεί και υπογραφεί από τον άνω και συγκεκριμένα, το έγγραφο αποδοχής ομαδικής ασφαλίσεως και 17 βεβαιώσεις του , με τις οποίες βεβαιωνόταν ότι οι υπάλληλοι αυτοί υποβάλλονταν σε φυσικοθεραπευτική αγωγή. Τότε στο διαπίστωσαν ότι ουδέποτε ο άνω είχε αποδεχθεί τέτοια ομαδική ασφάλιση, ούτε και υπήρχε απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου, ούτε επίσης ο εν λόγω είχε υπογράψει κάποιο από τα άνω έγγραφα, η πλαστότητα των οποίων ήταν εμφανής, δοθέντος ότι κατά το επίδικο χρονικό διάστημα (1996), ο εν λόγω δεν ήταν υπεύθυνος της Δ/σεως

Καθαριότητας και Περιβάλλοντος, όπως φέρεται να υπογράφει το άνω έγγραφο, αλλά υπεύθυνος της Δ/σεως Τεχνικών Υπηρεσιών του Από τα αυτά αποδεικτικά μέσα αποδείχθηκε ότι τα έγγραφα τα έγγραφα αυτά είχε καταρτίσει ο δεύτερος κατηγορούμενος (.....), με σκοπό να παραπλανήσει με τη χρήση τους άλλον σχετικά με γεγονός που μπορεί να έχει έννομες συνέπειες. Συγκεκριμένα, ο εν λόγω κατηγορούμενος κατάρτισε: 1) Στις 11-1-1996 το με ίδια ημεροχρονολογία έγγραφο, με φερόμενο ως εκδότη το , θέτοντας το λογότυπο του σε αυτό και αποδέκτη την άνω ασφαλιστική εταιρία. Με αυτό, φερόταν ότι ο δια του άνω του αποδεχόταν πρόταση της ασφαλιστικής αυτής εταιρίας για ομαδική ασφάλιση 67 υπαλλήλων του για ένα (1) χρόνο και εξουσιοδοτούσε τον πρώτο για την είσπραξη των ασφαλιστικών αποζημιώσεων, ενώ στο τέλος του εγγράφου αυτού έθεσε τη σφραγίδα του και κατ' αποτίμηση, την υπογραφή του παραπάνω , χωρίς κανένα προς τούτο δικαίωμα, εντολή ή συναίνεση. 2) Κατά το χρονικό διάστημα από 16-4-1996 μέχρι 29-8-1996 κατάρτισε τις αναφερόμενες στο διατακτικό 17 βεβαιώσεις, φερόμενες ως εκδοθείσες από τον άνω ... , απευθυνόμενες προς την αυτή ασφαλιστική εταιρία, στις οποίες βεβαιωνόταν ότι οι αναφερόμενοι σε αυτές υπάλληλοι του υποβάλλονταν σε φυσικοθεραπεία λόγω τραυματισμού τους για τα αναφερόμενα για καθέναν τραύματα και απείχαν από την εργασία τους κατά τα σε αυτές αναφερόμενα χρονικά διαστήματα. Στο τέλος αυτών, έθεσε τη σφραγίδα του, το όνομα του άνω και κατ' απομίμηση την υπογραφή αυτού, χωρίς κανένα προς τούτο δικαίωμα, εντολή ή συναίνεση. Επίσης, ο πρώτος κατηγορούμενος τελώντας σε γνώση της πλαστότητας των άνω εγγράφων, όπως ομολόγησε στη μάρτυρα, , προϊσταμένη, χρησιμοποίησε αυτά με προσκομιδή τους στην άνω ασφαλιστική εταιρία, με σκοπό να παραπλανήσει τις αρμόδιες υπηρεσίες της ότι τάχα υπήρχε έγκυρα ισχυρό και νομότυπο ασφαλιστήριο ανάμεσα στο υπέρ των υπαλλήλων του και στην ασφαλιστική αυτή εταιρία και ότι είχε επέλθει η ασφαλιστική περίπτωση, ώστε να εισπραχθεί η αναλογούσα ασφαλιστική αποζημίωση. Ο κατηγορούμενος αυτός, που κατά τα άνω πλαστά έγγραφα φερόταν εξουσιοδοτημένος να εισπράττει για τα άνω άτομα την εν λόγω αποζημίωση, λάμβανε από την ασφαλιστική αυτή εταιρία ισόποσες προς την εκάστοτε αποζημίωση δίγραμμες επιταγές, τις οποίες προσκόμιζε στη

συνέχεια στην Τράπεζα και τα ποσά τους πιστώνονταν σε τηρούμενους στην Τράπεζα αυτή τρεις (3) λογαριασμούς του δεύτερου κατηγορουμένου. Έτσι η ασφαλιστική αποζημίωση που εισπράχθηκε κατ' αυτό τον τρόπο από 13.2.1996 έως 28.8.1996, ανήλθε στο ποσό των 3.142.640 δραχμών. Οι παραπάνω δε πολλές πράξεις που τέλεσε καθένας των κατηγορουμένων, συνιστούν εξακολούθηση ενός και του αυτού εγκλήματος της πλαστογραφίας με χρήση και της ρήσεως πλαστού εγγράφου, για τους β' και α' των κατηγορουμένων, αντίστοιχα.

Είναι δε χαρακτηριστικές οι καταθέσεις των φερομένων ως ασφαλισμένων και υποβληθέντων σε φυσικοθεραπεία στο κατάστημα του δεύτερου κατηγορουμένου υπαλλήλων του ως άνω , ότι ουδέποτε τραυματίστηκαν και υποβλήθηκαν σε τέτοια θεραπεία, ούτε ποτέ υπέγραψαν κάποιο έγγραφο. Αποδείχθηκε επίσης ότι ο δεύτερος των κατηγορουμένων, με πειθώ, φορτικότητα και συνεχείς παραινήσεις προκάλεσε την απόφαση στους αναφερόμενους στο διατακτικό ιατρούς να τελέσουν το πλημμέλημα της ψευδούς ιατρικής πιστοποίησης, με την έκδοση των αναφερομένων στο διατακτικό ψευδών ιατρικών γνωματεύσεων. Αυτές (γνωματεύσεις), με αναληθές περιεχόμενο ως προς δήθεν ορθοπεδικές παθήσεις ασφαλισμένων στην άνω ασφαλιστική εταιρία υπαλλήλων του , που έχρηζαν δήθεν φυσικοθεραπειών (ενώ όπως κατέθεσαν οι άνω υπάλληλοι του ουδέποτε προσήλθαν σε τέτοιο ιατρό), προορίζονταν να παράσχουν πίστη στην ασφαλιστική αυτή εταιρία, γνωρίζοντας ο κατηγορούμενος αυτός τόσο την αναλήθεια του περιεχομένου τους, όσο και τον εν λόγω προορισμό τους. Ο δεύτερος των κατηγορουμένων δεχόμενος ότι με την προεκτεθείσα συμπεριφορά του είχε επέλθει ζημία στην πολ. ενάγουσα ασφαλιστική εταιρία, προσέφερε σε αυτή με δημόσια παρακαταθήκη του στις 7-12-2001 το άνω ποσό της ζημίας της, με τους τόκους υπερημερίας και τα έξοδα και, μετά από συμψηφισμό απαιτήσεώς του, το ποσό των 1.239.400 δραχμών και έτσι, με την εκκαλούμενη απόφαση, λόγω εξαλείψεως του αξιοποίνου, αυτός όπως και ο πρώτος των κατηγορουμένων, κηρύχθηκαν αθώοι της αξιόποινης πράξεως της απάτης σε βάρος της άνω εταιρίας, που κατηγορούντο. Ειδικότερα, είχαν και οι δυο κατηγορούμενοι κατηγορηθεί ότι παρέστησαν ψευδώς στους αρμοδίους υπαλλήλους της άνω εταιρίας ότι είχε καταρτιστεί νόμιμα σύμβαση ασφαλίσεως και ότι ο πρώτος ήταν νόμιμα εξουσιοδοτημένος για την

είσπραξη των ασφαλιστικών αποζημιώσεων και ότι οι άνω υπάλληλοι του είχαν υποστεί τραυματισμούς, προσκομίζοντας μεταξύ άλλων τις πιο πάνω 17 πλαστές βεβαιώσεις του , περί υποβολής τους σε φυσικοθεραπεία, καθώς και ψευδείς ιατρικές βεβαιώσεις περί ασθένειας των ιδίων υπαλλήλων και έτσι, έπεισαν τους αρμόδιους υπαλλήλους της ασφαλιστικής εταιρίας περί της νομιμότητας της κατάρτισης της ασφαλιστικής συμβάσεως και ότι οι άνω ασφαλισμένοι ήταν πράγματι δικαιούχοι ασφαλιστικής αποζημιώσεως, εισέπραξαν δε από την τελευταία παράνομα 3.142.640 δραχμές.

Ετσι, μεταξύ της πλαστογραφίας μετά χρήσεως και της απάτης (πκ 216 παρ. 1, 386 παρ. 1) υπάρχει αληθινή συρροή και δεν απορροφάται το ένα αδίκημα από το άλλο, δεδομένου ότι το κάθε αδίκημα είναι αυτοτελές, εφόσον η αντικειμενική υπόσταση στοιχειοθετείται από ιδιαίτερα περιστατικά και δεν αποτελεί η μια πράξη συστατικό στοιχείο ή επιβαρυντική περίπτωση της άλλης.

Επομένως, ο ισχυρισμός του δευτέρου των κατηγορουμένων ότι η απάτη απορροφά την πλαστογραφία, είναι αβάσιμος, αφού δεν ταυτίζονται τα πραγματικά περιστατικά καθεμιάς των άνω πράξεων. Τα παραπάνω πραγματικά περιστατικά προκύπτουν από τις καταθέσεις των πολιτικώς εναγόντων και των μαρτύρων του κατηγορητηρίου που εξετάσθηκαν στο ακροατήριο, καθώς και από τα έγγραφα που αναγνώστηκαν και δεν αναιρούνται από τις απολογίες των κατηγορουμένων και τις καταθέσεις των μαρτύρων υπερασπίσεως που εξετάσθηκαν στο ίδιο ακροατήριο. Τα πιο πάνω αποδεικτικά μέσα είναι επαρκή προς ασφαλή κρίση της κρινόμενης κατηγορίας και το Δικαστήριο κρίνει ότι δεν πρέπει να αναβληθεί η εκδίκαση της υποθέσεως για περισσότερες αποδείξεις, προκειμένου να διαταχθεί και διενεργηθεί πραγματογνωμοσύνη γραφολογική για να διαπιστωθεί αν ο δεύτερος των κατηγορουμένων έχει πλαστογραφήσει την υπογραφή του στα άνω έγγραφα, όπως ζητεί ο δεύτερος κατηγορούμενος και το σχετικό αίτημα του πρέπει ως αβάσιμο να απορριφθεί. Κατόπιν αυτών, πρέπει να κηρυχθούν ένοχοι οι κατηγορούμενοι, ο μιν πρώτος της χρήσεως πλαστών εγγράφων κατ' εξακολούθηση, ο δε δεύτερος της πλαστογραφίας μετά χρήσεως κατ' εξακολούθηση και της ηθικής αυτουργίας στην έκδοση ψευδούς ιατρικής πιστοποίησης, να αναγνωρισθεί δε σε αυτούς το

ελαφρυντικό πρότερου έντιμου βίου (ΠΚ 84 παρ. 2 α). Με αυτά που δέχθηκε το Εφετείο διέλαβε στην προσβαλλόμενη απόφασή του την απαιτούμενη ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, αφού εκθέτει σ' αυτή με σαφήνεια, πληρότητα και χωρίς αντιφάσεις τα πραγματικά περιστατικά που προέκυψαν από την αποδεικτική διαδικασία, τις αποδείξεις από τις οποίες πείστηκε, καθώς και τις σκέψεις με τις οποίες υπήγαγε τα περιστατικά που δέχθηκε στις ουσιαστικές ποινικές διατάξεις που εφάρμοσε (216 παρ. 1 221 παρ. 1 και 46παρ. 1α ΠΚ), ούτε δε το πόρισμα της απόφασης, ως συνδυασμός αιτιολογικού και διατακτικού είναι ασαφές, αντιφατικό ή με λογικά κενά που καθιστούν ανέφικτο τον έλεγχο και δεν παραβιάσθηκαν οι ως άνω ουσιαστικές ποινικές διατάξεις εκ πλαγίου. Ειδικότερα ουδεμία ασάφεια και αντίφαση υπάρχει μεταξύ αιτιολογικού και διατακτικού της προσβαλλομένης αποφάσεως σχετικά με την χρήση των ως άνω πλαστών εγγράφων διότι, όπως προκύπτει από το αιτιολογικό της προσβαλλομένης αποφάσεως σε συνδυασμό με το διατακτικό αυτής (βλπ. σελ. 64 και 65 αυτής) αμφότεροι οι κατηγορούμενοι χρησιμοποίησαν τα εν λόγω πλαστά έγγραφα και μάλιστα στην ως άνω ασφαλιστική εταιρεία

Οι δε λοιπές αιτιάσεις του αναιρεσείοντος, που με την επίφαση της ελλείψεως αιτιολογίας, πλήττουν την αναιρετικώς ανέλεγκτη κρίση του δικαστηρίου της ουσίας, είναι απαράδεκτες. Συνεπώς οι περί του αντιθέτου έκτος λόγος της αιτήσεως αναιρέσεως του και ο μοναδικός των προσθέτων αυτού από 6-11-2003 και ο δεύτερος λόγος της αιτήσεως αναιρέσεως του εκ του άρθρου 510 παρ.1 στοιχ. Δ', και Ε του ΚΠοινΔ, που υποστηρίζουν τα αντίθετα, είναι αβάσιμοι. Μετά ταύτα πρέπει να απορριφθούν οι αιτήσεις αναιρέσεως και να καταδικαστούν οι αναιρεσείοντες στα δικαστικά έξοδα και στη δικαστική δαπάνη των παραστάτων στη δίκη πολιτικώς εναγόντων (άρθρο 583 παρ.1 ΚΠοινΔ σε συνδυασμό με το άρθρο 5 παρ.4 ν.2943/2001).

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Απορρίπτει τις από 31 Ιουλίου 2003 και 3 Σεπτεμβρίου 2003 αιτήσεις αναιρέσεως των 1)..... και 2), αντίστοιχα, όπως η τελευταία διαμορφώθηκε με τους από 6 και 18 Νοεμβρίου 2003 προσθέτους

αυτού λόγους, για αναίρεση της 5741/2003 αποφάσεως του Τριμελούς Εφετείου Αθηνών. Και

Καταδικάζει τους αναιρεσιόντες στα δικαστικά έξοδα που ανέρχονται σε διακόσια δέκα (210) ευρώ για τον καθένα και στη δικαστική δαπάνη των πολιτικώς εναγόντων, που ορίζεται σε τετρακόσια σαράντα (440.00) ευρώ για τον καθένα, εφόσον παρέστησαν δι' ιδίου συνηγόρου.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα στις 23 Δεκεμβρίου 2003.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριό του στις 9 Ιανουαρίου 2004.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Δ/ΝΗ 2005/934

Προσβολή προσωπικότητας. Δικαιώματα του προσβληθέντος και προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν. Πότε η προσβολή είναι παράνομη ως αντίθετη προς το σύνταγμα. Η καθ' ης τηλεφωνεί καθημερινά στον αιτούντα και δεν ομιλεί σε όποιον απαντά στο τηλέφωνο, προσβάλλοντας έτσι την προσωπικότητά του.

Μονομ. Πρωτοδ. Θηβών 278/2004

Δικαστής: Γ. Παπαδουκάκης, Πρωτοδίκης

Δικηγόρος: Ν. Κτιστάκης

1.- Με την διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1 του Συντάγματος ορίζεται ότι: "καθένας έχει το δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει τι

Σύνταγμα και τα χρηστά ήθη". Σκοπεύει δηλαδή με αυτήν η κατοχύρωση της ελεύθερης αναπτύξεως της προσωπικότητας του ανθρώπου, που αποτελεί το κύριο περιεχόμενο της αξιοπρέπειάς του και πραγματώνεται με την ελευθερία του ατόμου για την αδέσμευτη, μέσα στα όρια που ορίζονται με τη διάταξη, επιχείρηση ενεργειών που αναφέρονται στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική δραστηριότητά του (ΟΛΑΠ 10/2000, ΟΛΑΠ 2/1997). Σε ό,τι αφορά τους αποδέκτες των σχετικών συνταγματικών επιταγών, η αρχή της αξίας του ανθρώπου δεν εξαντλείται σε μία αρνητική υποχρέωση "σεβασμού" εκ μέρους της πολιτείας, αλλά εκτείνεται στη θετική εκ μέρους της "προστασία" της ανθρώπινης αξιοπρέπειας εναντίων προσβολών της από ιδιώτες (με αποτέλεσμα η τυχόν μείωση, με νεότερη ή ειδικότερη νομοθετική ρύθμιση, της προστασίας που παρείχαν παλιότερες αλλά και οι γενικότερες διατάξεις του αστικού δικαίου να κρίνεται ως αντισυνταγματική). Σε επίπεδο κοινής νομοθεσίας η αρχή βρίσκει συνταγματικά επιβεβλημένη εξειδίκευσή της κυρίως στις διατάξεις των άρθρων 34 και 57 επ. του ΑΚ (βλ. ΑΠ 715/1995 Το Σ 1996 σελ. 489 επ., Α. Μανιτάκη, Το υποκείμενο των συνταγματικών δικαιωμάτων, 1981, σελ. 126). Η ιδιωτική ζωή συνιστά τον πυρήνα της ανθρώπινης προσωπικότητας, της αξίας του ανθρώπου. Ο ιδιωτικός βίος, η ελευθερία και η αξία του ανθρώπου τελούν σε τέτοια σχέση ώστε η απουσία ή η διακινδύνευση ενός από τα τρία δικαιώματα πλήττει σοβαρά τα άλλα. Η ελευθερία του ατόμου του άρθρου 5 παρ. 1 νοείται ως η ικανότητα του ατόμου να εκδηλώνει τις ικανότητες και να κάνει πράξη τις δυνατότητές του εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα και τα χρηστά ήθη. Υπό το πρίσμα αυτό, η αυτονομία υπόκειται σε δεσμεύσεις: η άσκησή της οφείλει να μην έρχεται σε σύγκρουση όχι μόνο με τα δικαιώματα των άλλων και το Σύνταγμα, αλλά και τα χρηστά ήθη, δηλαδή τις αντιλήψεις περί ηθικής του μέσου πολίτη. Περαιτέρω από τη διάταξη του άρθρου 57 του Αστικού Κώδικα, συνάγεται ότι επί προσβολής της προσωπικότητας, την οποία συνιστά κάθε παράνομη, με πράξη ή παράλειψη, προσβολή των αγαθών που συνδέονται αναπόσπαστα με το πρόσωπο και συγκροτούν τη σωματική, ψυχική, πνευματική και κοινωνική ατομικότητα του βλαπτομένου (ζωή, τιμή, υπόληψη, υγεία, ελευθερία, σωματική ακεραιότητα, απόρρητο ιδιωτικής ζωής, εικόνα προσώπου κ.λπ.) ο τελευταίος δικαιούται να ζητήσει την άρση της προσβολής και την παράλειψή της στο μέλλον, χωρίς να

απαιτείται η συνδρομή υπαιτιότητας του προσβάλλοντος. Προϋποθέσεις για την εφαρμογή της ανωτέρω διάταξης είναι:

α) προσβολή του δικαιώματος της προσωπικότητας,

β) η προσβολή να είναι παράνομη. Παράνομη προσβολή θεωρείται όχι μόνον εκείνη που αντίκειται στις επιταγές και τις απαγορεύσεις της έννομης τάξεως, αλλά και σε κάθε επέμβαση στην προσωπικότητα του άλλου, η οποία, χωρίς να συνιστά παράβαση συγκεκριμένου απαγορευτικού ή επιτακτικού κανόνα δικαίου, είναι αντίθετη στο γενικότερο πνεύμα του ή στις γενικές επιταγές της έννομης τάξεως και ενέχει παράβαση των γενικών υποχρεώσεων που επιβάλλουν να μην προσβάλλει κανείς υλικά ή ηθικά αγαθά του άλλου, εκτός αν υπάρχουν γενικοί ή ειδικοί όροι που ν' αναιρούν το παράνομο της επεμβάσεως αυτής (ΕφΑθ 1371/1997 ΔΕΕ 1997.997, ΕφΑθ 1688/ 1998 ΕΛΔ 39.667, Δεληγιάννη - Κορνηλάκη, Ειδ. Ενοχ ΙΙΙ, 1992, παρ. 346 σ. 132-3, Απ. Γεωργιάδη σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο ΑΚ,914 αριθ. 21).

2.- Με την κρινόμενη αίτηση, ο αιτών εκθέτει ότι είναι οδοντίατρος. Ότι η καθ' ης τον παρενοχλεί με κλήσεις τόσο στο κινητό τηλέφωνό του όσο και στο τηλέφωνο της οικίας του και του ιατρείου του. Ότι στις κλήσεις αυτές, η καθ' ης είτε τον υβρίζει είτε δεν ομιλεί καθόλου. Ότι από τις ενέργειες της καθ' ης προσβάλλεται η προσωπικότητά του και η περιουσία του. Ζητά δε να ληφθούν ασφαλιστικά μέτρα και να υποχρεωθεί η καθ' ης να παραλείψει να προσβάλει την προσωπικότητά του στο μέλλον με τις αναφερόμενες στην αίτησή του παράνομες ενέργειες και πράξεις της, να απειληθεί χρηματική ποινή και προσωπική κράτηση στην καθ' ης για κάθε παράβαση της απαγόρευσης αυτής και να καταδικασθεί η καθ' ης στη δικαστική του δαπάνη. Η καθ' ης αρνείται την αίτηση ως αναληθή και ζήτησε την απόρριψή της.

3.- Με αυτό το περιεχόμενο και αίτημα, η αίτηση αρμόδια και παραδεκτά φέρεται για συζήτηση ενώπιον του παρόντος δικαστηρίου (άρθρα 13, 731, 732 ΚΠολΔ) κατά την προκειμένη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων (άρθρα 682 επ. ΚΠολΔ) και είναι νόμιμη, στηριζόμενη στα άρθρα 5 παρ. 1 του Συντάγματος, 34, 57 του ΑΚ, 361 του ΠΚ και 176, 947 του ΚΠολΔ. Πρέπει δε να ερευνηθεί περαιτέρω όσον αφορά την ουσιαστική της βασιμότητα.

Από τις ανωμοτί μαρτυρικές καταθέσεις των διαδίκων που εξετάστηκαν στο ακροατήριο του Δικαστηρίου, τα έγγραφα που προσκόμισε ο αιτών και

την εν γένει διαδικασία πιθανολογήθηκαν τα ακόλουθα: Ο αιτών είναι οδοντίατρος, διαμένει δε μονίμως με την οικογένειά του και ασκεί το επάγγελμα στην πόλη των Θηβών. Η καθ' ης, λόγω έμμονων ιδεών, τηλεφωνεί καθημερινά και σε οποιαδήποτε ώρα της ημέρας τόσο στο σταθερό τηλέφωνο του αιτούντα στην οικία του, όσο και στο σταθερό τηλέφωνο του αιτούντα στο ιατρείο του. Επίσης πραγματοποιεί συνεχείς κλήσεις στο κινητό τηλέφωνο του αιτούντα. Στην πλειονότητα των κλήσεων αυτών, η καθ' ης δεν ομιλεί σε όποιον απαντά αλλά απλά το κλείνει. Το Δικαστήριο κρίνει ότι αυτή η συμπεριφορά της καθ' ης προσβάλλει την προσωπικότητα του αιτούντα καθώς συνιστά βάνουση επέμβαση τόσο στην προσωπική του όσο και στην επαγγελματική του ζωή. Κατ' ακολουθία των ανωτέρω, πρέπει να γίνει δεκτή η αίτηση ως ουσιαστικά βάσιμη και να καταδικαστεί η καθ' ης στη δικαστική δαπάνη του αιτούντα, εφόσον ηττήθηκε (ΚΠολΔ 176). Επιπλέον, πρέπει να απειληθεί σε βάρος της καθ' ης, για την περίπτωση που αυτή παραβεί την υποχρέωσή της, χρηματική ποινή 1.000 ευρώ για κάθε παράβαση και προσωπική κράτηση της τριών μηνών (άρθρο 947 παρ. 1 ΚΠολΔ).

ΠΟΙΝ. Δ/ΝΗ 2003/274

Τα αποδεικτικά μέσα που αποκτήθηκαν με αξιόποινες πράξεις δεν λαμβάνονται υπόψη για την κήρυξη της ενοχής. Η αποτύπωση σε μαγνητοταινία της ιδιωτικής συνομιλίας προσώπων από τρίτα πρόσωπα χωρίς τη συναίνεσή τους απαγορεύεται και είναι παράνομο αποδεικτικό μέσο. Στη συγκεκριμένη περίπτωση έγινε παράνομη τηλεφωνική υποκλοπή της συνομιλίας τρίτων και οι επίδικες μαγνητοταινίες δόθηκαν στον εγκαλούντα. Αυτές αποτέλεσαν το μοναδικό αποδεικτικό στοιχείο σε βάρος των κατηγορουμένων για συκοφαντική δυσφήμιση και εξύβριση. Επειδή είναι παράνομα κτηθέντα αποδεικτικά μέσα, δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη για το σχηματισμό δικανικής κρίσης. Δέχεται προσφυγές.

Παρατηρήσεις Γιώργου Νούσκαλη.

(ΠΟΙΝ. Δ/ΝΗ 2003/274)

ΔιατΕισΘεσ 83-84/2003

Οι κρινόμενες προσφυγές ασκήθηκαν νομότυπα και εμπρόθεσμα και ειδικότερα μέσα σε προθεσμία δέκα ημερών από την επίδοση του προσυμβαλλόμενου κλητηρίου θεσπίσματος στις προσφεύγουσες που έγινε στις 19.11.2002 (βλ. σχετικά αποδεικτικά επίδοσης κλητηρίου θεσπίσματος) δια του πληρεξουσίου δικηγόρου Α.Ο., ο οποίος είχε την προς τούτο ειδική εντολή και πληρεξουσιότητα (άρθρα 42 παρ. 2, 96 παρ. 2, 465 παρ. 1 ΚΠΔ) με δήλωση ενώπιον του γραμματέα της Εισαγγελίας Πρωτοδικών Θεσσαλονίκης, για την οποία δήλωση συντάχθηκαν οι από 27.11.2002 εκθέσεις που περιέχουν με σαφήνεια και τους λόγους των προσφυγών σύμφωνα με το άρθρο 322 παρ. 1 ΚΠΔ. Είναι φανερό και το έννομο συμφέρον των προσφευγουσών, αφού αυτές επιδιώκουν την διαβουλεύματος απαλλαγή τους από τις ως άνω κατηγορίες. Τέλος σημειώνεται ότι παραδεκτά ασκήθηκε προσφυγή από τη δεύτερη κατηγορούμενη Ρ.Π. καθόσον ναι μεν το αποδιδόμενο σε αυτήν αδίκημα της εξύβρισης (άρθρο 361 παρ. 1 ΠΚ) υπάγεται στην αρμοδιότητα του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου πλην όμως γίνεται πάγια δεκτό ότι το δικαίωμα προσφυγής κατ' άρθρο 322 ΚΠΔ έχει όχι μόνο ο παραπεμπόμενος με απευθείας κλήση στο ακροατήριο του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου για να δικασθεί ως υπαίτιος αδικήματος υπαγόμενου απαρχής στην καθ' ύλη αρμοδιότητα του δικαστηρίου αυτού, αλλά και ο παραπεμπόμενος καθ' όμοιοτρόπο ενώπιον του αυτού δικαστηρίου για να δικασθεί ως υπαίτιος αδικήματος υπαγόμενου στην καθ' ύλη αρμοδιότητα του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου από λόγους συνάφειας, συνυπαιτιότητας κλπ. και τούτο διότι ο νομοθέτης με το ένδικο βοήθημα του άρθρου 322 ΚΠΔ δεν απέβλεψε στην βαρύτητα του αδικήματος, αλλά στο δικαστήριο της παραπομπής (ΔιατΕισΕφΑΕ 58/1987 ΠοινΧρ ΛΖ', 844, ΔιατΕισΕφΑθ 551/1988 ΠοινΧρ 1998,834) Κατά συνέπεια πρέπει να γίνουν τυπικά δεκτές και να εξεταστούν περαιτέρω ως προς την ουσιαστική βασιμότητά τους.

Η προσφεύγουσα Ε.Γ. κατηγορείται για το ότι: Στη Θεσσαλονίκη στις 13.3.2000 ισχυρίσθηκε για τον εγκαλούντα Α.Α.Γ., αδελφό της Α.Β., κατά τη διάρκεια τηλεφωνικής επικοινωνίας που είχε μαζί της, ότι ο αδελφός της προσπαθεί να την ξεφορτωθεί για να πάρει ό,τι μπορέσει από τα λεφτά της, γι' αυτό έχει κατά νου να τη σκοτώσει, είναι δε σε θέση να το κάνει πληρώνοντας τρίτα άτομα. Πλην όμως τα παραπάνω ήταν ψευδή και η Ε.Γ. το

εγνώριζε. Παρόλα αυτά τα ισχυρίσθηκε βλάπτοντας την τιμή και την υπόληψη του εγκαλούντα κατ' αυτόν τον τρόπο γεγονός που επιδίωκε με αυτή την ενέργειά της. Ακόμη και οι δύο προσφεύγουσες την 1.11.1999 στη Θεσσαλονίκη κατά τη διάρκεια τηλεφωνικών επικοινωνιών που είχαν με την Α.Β. και αναφερόμενες στο πρόσωπο του ως άνω εγκαλούντα τον αποκάλεσαν "θεότρελο, γαϊδούρι, διάβολο, γλοιώδη" δείχνοντας έτσι καταφρόνηση προς το πρόσωπό του και προσβάλλοντας την τιμή του.

Με τις κρινόμενες προσφυγές οι ανωτέρω δεν αναφέρονται στην ουσία της υπόθεσης, δεν αρνούνται τις κατηγορίες που τις αποδίδονται επικαλούμενες συγκεκριμένα αποδεικτικά στοιχεία, παρά μόνο ότι το περιεχόμενο του κατηγορητηρίου προέκυψε από απομαγνητοφώνηση μαγνητοταινιών οι οποίες είναι προϊόν τηλεφωνικών υποκλοπών, οι υποκλοπές αυτές έγιναν χωρίς τη συναίνεσή τους, γεγονός που συνιστά προσβολή της προσωπικότητάς τους και της συνταγματικώς προστατευόμενης ελευθερίας επικοινωνίας καθώς και της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής τους, ως παράνομο δε αποδεικτικό μέσο και το μόνο στο οποίο στηρίχθηκε η σε βάρος τους κατηγορία και παραπομπή τους ενώπιον του ακροατηρίου του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Θεσσαλονίκης δεν πρέπει να ληφθεί υπόψη και κατόπιν αυτού οι ίδιες πρέπει να απαλλαγούν δια βουλεύματος. Πράγματι, με το άρθρο 2 παρ. 1 του Ν 2408/1996 προστέθηκε δεύτερη παράγραφος στο άρθρο 177 ΚΠΔ με στόχο το ξεκαθάρισμα του ζητήματος των παράνομων αποδεικτικών μέσων. Διατυπώνεται ως κανόνας η ρύθμιση ότι τα αποδεικτικά μέσα, που έχουν αποκτηθεί με αξιόποινες πράξεις ή μέσω αυτών, δεν λαμβάνονται υπόψη για την κήρυξη της ενοχής, την επιβολή ποινής ή τη λήψη μέτρων δικονομικού καταναγκασμού και ως εξαίρεση η ρύθμιση ότι λαμβάνονται υπόψη, αν πρόκειται για κακουργήματα που απειλούνται με ποινή ισόβιας κάθειρξης και εκδοθεί για το ζήτημα αυτό ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του δικαστηρίου. Με τη ρύθμιση αυτή οριοθετείται ουσιαστικά μια μορφή της αρχής της σταθμίσεως συμφερόντων, με σημεία αναφοράς από τη μια τη βαρύτητα του εγκλήματος που αποτελεί αντικείμενο της δίκης και από την άλλη την ανάγκη απόδειξης της ενοχής ή της αθωότητας του κατηγορουμένου. Αποκτά έτσι ουσιαστικό περιεχόμενο η γνωστή αρχή ότι η αλήθεια στην ποινική δίκη δεν αναζητείται έναντι οποιουδήποτε τιμήματος. Ακόμη εισάγεται απαγόρευση χρησιμοποίησης των

παράνομων αποδεικτικών μέσων σε βάρος και όχι υπέρ του κατηγορουμένου. Και το παράνομο του αποδεικτικού μέσου συνδέεται με την τέλεση αξιόποινης πράξης και όχι με την παραβίαση οποιασδήποτε απαγορευτικής διάταξης.

Εξάλλου από τη διάταξη του άρθρου 370Α ΠΚ, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 6 Ν 3090/24.12.2002, προκύπτει ότι η αποτύπωση σε μαγνητοταινία της ιδιωτικής συνομιλίας προσώπου χωρίς τη συναίνεσή του καθώς και η χρησιμοποίηση των μαγνητοταινιών που αποκτήθηκαν με αυτόν τον τρόπο απαγορεύεται και επομένως το περιεχόμενο αυτών των μαγνητοταινιών αποτελεί παράνομο αποδεικτικό μέσο (βλ. ΑΠ 9/1994 ΠοινΧρ ΜΔ', 215, ΑΠ Ολ 18/1995 ΕΛΔ 36,1532, Κ. Σταμάτης, ΠοινΧρΛΔ, 1031, Ανδρουλάκης, Θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης, β' εκδ. 1994, σελ. 179-180, Δημητράτος, Περί των αποδεικτικών απαγορεύσεων στην ποινική δίκη, σειρά "Ποινικά" εκδ. 1992, том. 35). Επίσης από τις διατάξεις των άρθρων 9, 9Α και 19 παρ. 3 του Συντάγματος και 8 παρ. 1 της Σύμβασης της Ρώμης για τα ανθρώπινα δικαιώματα συνάγεται ότι η μαγνητοφώνηση τηλεφωνικής συνδιάλεξης που γίνεται χωρίς τη γνώση και τη συναίνεση όλων των μερών που συνομιλούν, απαγορεύεται απολύτως ως αποτελούσα παρέμβαση στην ιδιωτική ζωή και προσβολή της αξιοπρέπειας του ανθρώπου (ΑΠ 1709/1995 ΠοινΧρ ΜΣΤ', 280).

Επομένως δεν μπορεί να αποτελέσει αποδεικτικό υλικό δυνάμενο να εκτιμηθεί στα πλαίσια ποινικής διαδικασίας οποιοδήποτε υλικό αποκτάται κατά παραβίαση της συνταγματικά κατοχυρωμένης προστασίας της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του ατόμου, εφόσον δεν έχουν τηρηθεί οι εγγυήσεις των ειδικών νόμων που ενδεχομένως το επιτρέπουν (βλ. Γνωμ. 83/17.7.2002 της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, Συνήγορος 34, 462).

Εύλογα, δεν μπορεί να αποτελέσει αποδεικτικό υλικό, με την παραπάνω έννοια, και οποιοδήποτε υλικό συλλέγεται δίχως να υπάρχει έστω το αντίστοιχο νομικό πλαίσιο που να το επιτρέπει ρητά, καθιερώνοντας ταυτόχρονα τις εγγυήσεις τηρήσεως των συνταγματικών κανόνων που προστατεύουν το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής και την προστασία των προσωπικών δεδομένων του ατόμου. Τέτοιος νόμος στον οποίο υπάρχει ειδική πρόβλεψη, που μπορεί επιτρεπτά να οδηγήσει σε άρση του απορρήτου της τηλεφωνικής επικοινωνίας μέσα από συγκεκριμένη

διαδικασία και εφόσον συντρέχουν ορισμένες ειδικότερες προϋποθέσεις είναι ο Ν 2225/1994. Στον τελευταίο προβλέπεται ρητά ότι είναι επιτρεπτή η άρση του απορρήτου των τηλεφωνικών επικοινωνιών μόνο για τη διακρίβωση συγκεκριμένων εγκλημάτων και μόνο μέσα από την τήρηση συγκεκριμένης διαδικασίας, άρθρα 3,4 (βλ. Παύλου Φουντεδάκη-Δημήτραϊνα, Αποδεικτικές απαγορεύσεις και υιοθεσία, Ιδ. Γνμδ. ΠοινΔικ 2002, 915 επ. ιδίως 919 επ). Μεταξύ των εγκλημάτων αυτών, ωστόσο, δεν περιλαμβάνονται εκείνα της συκοφαντικής δυσφήμισης και της εξύβρισης και έτσι στην περίπτωση αυτή το προϊόν της τηλεφωνικής υποκλοπής εκτός από παράνομο καθίσταται και απαγορευμένο αποδεικτικό μέσο. Κατά συνέπεια η χρησιμοποίηση στην ποινική δίκη αυτού του απαγορευμένου αποδεικτικού μέσου προσβάλλει το δικαίωμα υπεράσπισης του κατηγορουμένου και επάγεται απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας (άρθρο 171 παρ.1δ ΚΠΔ) για αυτό και δεν θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη προς σχηματισμό δικανικής κρίσης και δικανικής πεποίθησης. Στην ερευνώμενη υπόθεση ο εγκαλών δεν αρνείται ότι το περιεχόμενο των επίδικων μαγνητοταινιών που αποτέλεσε και το μόνο αποδεικτικό στοιχείο σε βάρος των κατηγορουμένων προέρχεται από παράνομες τηλεφωνικές υποκλοπές, πράξη στην οποία δεν προέβη ο ίδιος, όπως αναφέρει στην από 23.2.2002 έγκλησή του, αλλά κάποιος άγνωστος φίλος που φρόντισε να του στείλει στην Αθήνα τις μαγνητοταινίες από αγάπη μόνο και σεβασμό για το ζεύγος Γ. και Α.Β.

Σύμφωνα όμως με όσα αναφέρθηκαν και εφόσον από κανένα άλλο αποδεικτικό στοιχείο δεν προκύπτει οποιαδήποτε ένδειξη σε βάρος των κατηγορουμένων και με δεδομένο ότι το συγκεκριμένο αποδεικτικό στοιχείο δεν θα ληφθεί υπόψη για σχηματισμό δικανικής κρίσης, πρέπει να γίνουν δεκτές και κατ' ουσία οι κρινόμενες προσφυγές και να διαταχθεί η εισαγωγή της υπόθεσης ενώπιον του Δικαστικού Συμβουλίου.

Για τους λόγους αυτούς

Αφού μελετήσαμε και τις διατάξεις του άρθρου 322 παρ. 12 ΚΠΔ. Δεχόμεθα τυπικά και κατ' ουσία τις... και... εκθέσεις προσφυγών των Ε.Γ., κατοίκου Λονδίνου Μεγάλης Βρετανίας και Ρ. συζ. Ε.Π. κατοίκου Βερολίνου Γερμανίας αντίστοιχα κατά του ...κλητήριου θεσπίσματος του Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών Θεσσαλονίκης και διατάσσομε την εισαγωγή της υπόθεσης στο Δικαστικό Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Θεσσαλονίκης.

Η Αντεισαγγελέας Εφετών,

Βασιλική Θεοδώρου

TAG01 ΕΙΔΟΣ-ΕΤΟΣ : ΑΠΟΦΑΣΗ ΔΕΚ 0105/2003 (62003J0105)

TAG24 : Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 16ης Ιουνίου 2005. Ποινική δίκη κατά Maria Pupino. Αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως: Tribunale di Firenze - Ιταλία. Αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις - Άρθρα 34 ΕΕ και 35 ΕΕ - Απόφαση-πλαίσιο 2001/220/ΔΕΥ - Καθεστώς των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες - Προστασία των ευάλωτων προσώπων - Εξέταση ανηλίκων ως μαρτύρων - Αποτελέσματα απόφασης-πλαισίου. Υπόθεση C-105/03.

ΚΩΔΙΚΟΣ CELEX : 603J0105

INT_CEL_20060406-20060503_01028.txt

07424B 0000415 5500

ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ CELEX : 403100

TAG01 ΕΙΔΟΣ-ΕΤΟΣ : ΑΠΟΦΑΣΗ ΔΕΚ 0105/2003 (62003J0105)

TAG02 : ΚΩΔΙΚΟΣ CELEX : 603J0105

ΕΚΔΟΥΣΑ ΑΡΧΗ : Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΕΓΓΡΑΦΟΥ : απόφαση

ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ ΕΓΓΡΑΦΟΥ (συνθήκη) : Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

ΕΝΤΥΠΟ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗΣ : Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 2005
σελίδα I-05285

TAG24: Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 16ης Ιουνίου

2005. Ποινική δίκη κατά Maria Pupino. Αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως: Tribunale di Firenze - Ιταλία. Αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις - Άρθρα 34 ΕΕ και 35 ΕΕ - Απόφαση-πλαίσιο 2001/220/ΔΕΥ - Καθεστώς των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες -

Προστασία των ευάλωτων προσώπων - Εξέταση ανηλίκων ως μαρτύρων - Αποτελέσματα απόφασης-πλαϊσίου. Υπόθεση C-105/03.

TAG27: Στην υπόθεση C-105/03, με αντικείμενο αίτηση για την έκδοση προδικαστικής απόφασεως δυνάμει του άρθρου 35 ΕΕ, που υπέβαλε η giudice per le indagini preliminari του Tribunale di Firenze (Ιταλία) με απόφαση της 3ης Φεβρουαρίου 2003, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 5 Μαρτίου 2003, στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας κατά της Maria Pupino ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως), συγκείμενο από τον B. Σκουρή, Πρόεδρο, τον P. Jann, τον C. W. A. Timmermans, τον A. Rosas, την R. Silva de Lapuerta και τον A. Borg Barthet, προέδρους τμήματος, την N. Colneric, τους S. von Bahr, J. N. Cunha Rodrigues (εισηγητή), P. Kris, E. Juhsz, Γ. Αρέστη και M. Ilei, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: L. Hewlett, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 26ης Οκτωβρίου 2004, λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η M. Pupino, εκπροσωπούμενη από τους M. Guagliani και D. Tanzarella, avvocati,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον I. M. Braguglia, επικουρούμενο από τον P. Gentili, avvocato dello Stato,
- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την Αικ. Σαμώνη-Ράντου και τον Κ. Μπόσκοβιτς,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον R. Abraham, τον G. de Bergues και την C. Isidoro,
- η Κυβέρνηση των Κάτω Χωρών, εκπροσωπούμενη από τις H. G. Sevenster και C. Wissels,
- η Πορτογαλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον L. Fernandes,
- η Σουηδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον A. Kruse και την K. Wistrand,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από την R. Caudwell και την E. O'Neill, επικουρούμενες από τον M. Hoskins, barrister,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την M. Κοντού-Durande και τον L. Visaggio, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που

ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 11ης Νοεμβρίου 2004, εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση TAG41:

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται: Τα άρθρα 2, 3 και 8, παράγραφος 4, της απόφασης-πλασιού 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2001, σχετικά με το καθεστώς των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες, έχουν την έννοια ότι το εθνικό δικαστήριο πρέπει να έχει τη δυνατότητα να επιτρέπει στα παιδιά μικρής ηλικίας που, όπως στην κύρια υπόθεση, ισχυρίζονται ότι κακοποιήθηκαν να καταθέτουν υπό συνθήκες που τους διασφαλίζουν επαρκή βαθμό προστασίας, π.χ. εκτός διαδικασίας στο ακροατήριο, και μάλιστα πριν από την έναρξή της.

Το εθνικό δικαστήριο οφείλει να λαμβάνει υπόψη το σύνολο των κανόνων του εθνικού δικαίου και να τους ερμηνεύει, κατά το μέτρο του δυνατού, υπό το πρίσμα του κειμένου και του σκοπού της απόφασης-πλασιού.

TAG48:ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΚΕΙΜΕΝΟΥ : 16/06/2005

TAG50:ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ : 05/03/2003

NOMIKEΣ ΒΑΣΕΙΣ (Αν Συνθήκη + 3ψηφιος αριθμ:=αρθρο/ετος) 7E2/19
(11997E234): N 19

28 - 30

7E2/19 (11997E234-L1): N 21

7E2/19 (11997E234-L2): N 21

7E2/19 (11997E249-L3): N 33 34

7M0/19 (11997M001-L2): N 36 41

7M0/19 (11997M001-L3): N 41

7M0/19 (11997M006-P2): N 58

7M0/19 (11997M031): N 22

7M0/19 (11997M034): N 22

7M0/19 (11997M034-P2): N 3

7M0/19 (11997M034-P2LB): N 33 43

7M0/19 (11997M035): N 4 19 22 28 29 35 37

7M0/19 (11997M035-P1): N 21 22 30 37

7M0/19 (11997M035-P2): N 37
7M0/19 (11997M035-P3LB): N 20 21
7M0/19 (11997M035-P4): N 37
7M0/19 (11997M046-LB): N 19
1F02/20 (32001F0220-A02): N 1 50 52 54 61
1F02/20 (32001F0220-A02P2): N 53
1F02/20 (32001F0220-A03): N 1 50 51 54 61
1F02/20 (32001F0220-A08): N 1
1F02/20 (32001F0220-A08P4): N 50 52 - 54 57 61
1F02/20 (32001F0220-A17): N 9
5J00/19 (61995J0074): N 45
7J03/19 (61997J0355): N 30
2J03/20 (62002J0387): N 45
3J00/20 (62003J0017): N 30
3C01/20 (62003C0105): N 42 48
ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ (Αν Συνθηκη+3ψηφιο αριθμο=αρθρο/ετος) I 1F02/20
(32001F0220 -A02)
I 1F02/20 (32001F0220 -A03)
I 1F02/20 (32001F0220 -A08P4)
TAG74 ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΤΑΞΗ : δικαιοσύνη και εσωτερικές υποθέσεις
ΑΥΘΕΝΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΕΓΓΡΑΦΟΥ : Ιταλική
ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΕΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ : Ιταλία ; Ελλάδα ; Γαλλία ; Ολλανδία ;
Πορτογαλία ; Σουηδία ; Ηνωμένο Βασίλειο ; κράτη μέλη ; Επιτροπή των
Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ;
θεσμικά όργανα
ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΥΠΕΡΟΥ : Ιταλία
ΣΧΕΤΙΚΗ ΕΘΝΙΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ : *A9* Tribunale di Firenze, ordinanza del
03/02/2003 ;
- Il Foro italiano 2004 II Col.54-61 ; - X: Il Foro italiano 2004 II Col.54-55
ΣΧΕΤΙΚΗ ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ : Hillgruber, Christian: Juristenzeitung 2005 p.841-
844 ;
Fetzer, Thomas ; Gro, Thomas: Die Pupino-Entscheidung des EuGH - Abkehr
vom intergouvernementalen Charakter der EU? - Erwiderung auf Herrmann,
EuZW 2005, 436, Europäische Zeitschrift fr Wirtschaftsrecht 2005 p.550-551 ;

Adam, Michael: Die Wirkung von EU-Rahmenbeschlüssen im mitgliedstaatlichen Recht, Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht 2005 p.558-561 ; Herrmann, Christoph: Gemeinschaftsrechtskonforme Auslegung nationalen Rechts in Strafverfahren, Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht 2005 p.436-438 ; Conti, Roberto ; Foglia, Raffaele: Decisioni quadro e interpretazione conforme del diritto interno, Il Corriere giuridico 2005 p.1149-1153 ; Killmann, Bernd-Roland: Die rahmenbeschlusskonforme Auslegung im Strafrecht vor dem EuGH, Juristische Blätter 2005 p.566-575 ; Spencer, J.R.: Child Witnesses and the European Union, The Cambridge Law Journal 2005 p.569-572 ; Wehnert, Anne: Rahmenbeschlusskonforme Auslegung deutschen Strafrechts, Neue juristische Wochenschrift 2005 p.3760-3762 ; Bazzocchi, Valentina: Il caso Pupino e il principio di interpretazione conforme delle decisioni-quadro, Quaderni costituzionali 2005 p.884-887 ; Salvatelli, Patrizia: La Corte di Giustizia e la "comunitarizzazione" del "Terzo Pilastro", Quaderni costituzionali 2005 p.887-891 ; Zemnek, Ji: Eurokonformní vklad rmcovho rozhodnut - povinnost nebo neppustn soudcovsk aktivismus?, EMP Jurisprudence 2005 p.37-40 ; Lazowski, Adam: Revolution in Luxembourg: Criminal Proceedings against Pupino, European Current Law 2005 Part 11 "Focus" p.xi-xvi ; Broussy, Emmanuelle ; Donnat, Francis ; Lambert, Christian: L'obligation d'interpréter le droit national conformément au droit communautaire s'applique également aux décisions-cadres, L'actualité juridique ; droit administratif 2005 p.2336-2337 ; Uyen Do, T.: Arrêt "Pupino", Revue du droit de l'Union européenne 2005 n 3 p.650-654 ; Fletcher, Maria: Extending "indirect effect" to the third pillar: the significance of Pupino?, European Law Review 2005 p.862-877 ; Von Unger, Moritz: Pupino: Der EuGH vergemeinschaftet das intergouvernementale Recht, Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht 2006 p.46-49 ; Corstens, G.J.M.: Eerste "strafarrest" van het Hof van Justitie EG over een kaderbesluit, Nederlands tijdschrift voor Europees recht 2006 p.24-28 ; Barents, R.: S.E.W. ; Sociaal-economische wetgeving 2006 p.75-78

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ : ΑΙΤΗΣΗ ΕΚΔΟΣΗΣ ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ

AVOCAT GENERAL : Kokott

JUDGE-RAPPORTEUR : Cunha Rodrigues

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ : εγγράφου: 16/06/2005

υποβολής αίτησης: 05/03/2003

TAGA0 6

J

2003

TAGC0 2005/06/30

2006/05/03

2005/06/30

16000B 0000038C 5500

TAG30:

1.- Η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 2, 3 και 8 της απόφασης-πλαίσιου 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2001, σχετικά με το καθεστώς των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες (ΕΕ L 82, σ. 1, στο εξής: απόφαση-πλαίσιο).

2.- Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας που κινήθηκε κατά της M. Pupino, νηπιαγωγού, η οποία κατηγορείται ότι προξένησε σωματικές βλάβες σε μαθητές που δεν είχαν συμπληρώσει ηλικία πέντε ετών κατά τον χρόνο των περιστατικών.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση

3. Το άρθρο 34, παράγραφος 2, ΕΕ, όπως διαμορφώθηκε με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, αποτελεί τμήμα του τίτλου VI της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, ο οποίος επιγράφεται «Διατάξεις για την αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις», και προβλέπει τα εξής:

«Το Συμβούλιο λαμβάνει μέτρα και προωθεί, με τις κατάλληλες μορφές και διαδικασίες, όπως ορίζονται στον παρόντα τίτλο, τη συνεργασία η οποία συμβάλλει στην επιδίωξη των στόχων της Ένωσης. Προς τον σκοπό αυτό, αποφασίζοντας ομόφωνα κατόπιν πρωτοβουλίας οποιουδήποτε κράτους μέλους ή της Επιτροπής, το Συμβούλιο μπορεί: [...] β) να υιοθετεί αποφάσεις-πλαίσιο με σκοπό την προσέγγιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών. Οι αποφάσεις-πλαίσιο δεσμεύουν τα κράτη μέλη ως προς το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα αλλά αφήνουν στην αρμοδιότητα

των εθνικών αρχών την επιλογή του τύπου και των μέσων. Δεν παράγουν άμεσο αποτέλεσμα. [...]».

4. - Το άρθρο 35 ΕΕ ορίζει τα εξής: «1. Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έχει αρμοδιότητα, υπό τις προϋποθέσεις του παρόντος άρθρου, να αποφαινεται με προδικαστικές αποφάσεις επί του κύρους και της ερμηνείας των αποφάσεων-πλαίσιο και των αποφάσεων, επί της ερμηνείας των συμβάσεων που καταρτίζονται βάσει του παρόντος τίτλου και επί του κύρους και της ερμηνείας των μέτρων εφαρμογής τους.

2.- Με δήλωση κατά την υπογραφή της συνθήκης του Άμστερνταμ ή οποιαδήποτε στιγμή μετά την υπογραφή, κάθε κράτος μέλος μπορεί να αποδέχεται την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να αποφαινεται με προδικαστικές αποφάσεις όπως ορίζεται στην παράγραφο 1.

3.- Κάθε κράτος μέλος που προβαίνει σε δήλωση σύμφωνα με την παράγραφο 2 ορίζει είτε:

α) ότι οποιοδήποτε δικαστήριο του κράτους αυτού, του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου, δύναται να ζητήσει από το Δικαστήριο να αποφανθεί με προδικαστική απόφαση επί ζητήματος το οποίο ανακύπτει σε εκκρεμή υπόθεση ενώπιόν του και αφορά το κύρος ή την ερμηνεία πράξεως που αναφέρεται στην παράγραφο 1, εάν το δικαστήριο αυτό κρίνει ότι η απόφαση επί του ζητήματος είναι αναγκαία για την έκδοση της δικής του απόφασης, είτε β) ότι οποιοδήποτε δικαστήριο του κράτους αυτού δύναται να ζητήσει από το Δικαστήριο να αποφανθεί με προδικαστική απόφαση επί ζητήματος το οποίο ανακύπτει σε εκκρεμή υπόθεση ενώπιόν του και αφορά το κύρος ή την ερμηνεία πράξεως που αναφέρεται στην παράγραφο 1, εάν το δικαστήριο αυτό κρίνει ότι η απόφαση επί του ζητήματος είναι αναγκαία για την έκδοση της δικής του απόφασης. [...]»

5.- Από την ενημέρωση σχετικά με την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ, η οποία δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 1ης Μαΐου 1999 (ΕΕ L 114, σ. 56), προκύπτει ότι η Ιταλική Δημοκρατία προέβη σε δήλωση κατά το άρθρο 35, παράγραφος 2, ΕΕ, με την οποία αποδέχτηκε την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να αποφαινεται σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από το άρθρο 35, παράγραφος 3, στοιχείο β, ΕΕ.

Η απόφαση-πλαίσιο

6.- Το άρθρο 2 της απόφασης-πλαισίου επιγράφεται «Σεβασμός και αναγνώριση» και προβλέπει τα εξής:

«1. Κάθε κράτος μέλος παρέχει στα θύματα ουσιαστικό και κατάλληλο ρόλο στο πλαίσιο του συστήματος της ποινικής του δικαιοσύνης. Εξακολουθεί να καταβάλλει κάθε προσπάθεια προκειμένου να διασφαλίσει στα θύματα μεταχείριση που βασίζεται στον οφειλόμενο σεβασμό της αξιοπρέπειάς τους κατά τη διαδικασία και αναγνωρίζει τα δικαιώματα και τα έννομα συμφέροντά τους, ιδίως στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας.

2. Κάθε κράτος μέλος διασφαλίζει ότι τα ιδιαίτερος ευάλωτα θύματα μπορούν να τυγχάνουν ειδικής μεταχείρισης, που ανταποκρίνεται με τον καλύτερο τρόπο στην κατάστασή τους.»

7. Το άρθρο 3 της απόφασης-πλαισίου επιγράφεται «Ακρόαση και προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων» και προβλέπει τα εξής:

«Κάθε κράτος μέλος κατοχυρώνει τη δυνατότητα των θυμάτων να ακούονται κατά τη διαδικασία και να προσκομίζουν αποδεικτικά στοιχεία.

Κάθε κράτος μέλος λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα ώστε να εξασφαλίζει ότι οι αρχές του εξετάζουν τα θύματα μόνον καθόσον είναι αναγκαίο για τους σκοπούς της ποινικής διαδικασίας.»

8. Το άρθρο 8 της απόφασης-πλαισίου, το οποίο επιγράφεται «Δικαίωμα προστασίας», ορίζει στην παράγραφο 4 τα εξής:

«Κάθε κράτος μέλος διασφαλίζει ότι, όταν είναι αναγκαίο για την προστασία των θυμάτων, ιδιαίτερα των πλέον ευάλωτων, από τις συνέπειες της κατάθεσής τους σε δημόσια συνεδρίαση, δικαιούνται να καταθέτουν υπό συνθήκες οι οποίες καθιστούν δυνατή την επίτευξη του στόχου αυτού, μετά από σχετική δικαστική απόφαση με κάθε κατάλληλο μέσο, συμβατό προς τις θεμελιώδεις αρχές του δικαίου του.»

9. Σύμφωνα με το άρθρο 17 της απόφασης-πλαισίου, κάθε κράτος μέλος θέτει σε ισχύ

τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις προκειμένου να έχει συμμορφωθεί με τα ανωτέρω άρθρα της απόφασης-πλαισίου «στις 22 Μαρτίου 2002».

Η εθνική νομοθεσία

10. Το άρθρο 392 του ιταλικού Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (στο εξής: ΚΠΔ), το οποίο περιλαμβάνεται στο βιβλίο V, επιγράφεται «Προκαταρκτική εξέταση και ανάκριση» και ορίζει τα εξής:

«1. Κατά την προκαταρκτική εξέταση ή την ανάκριση ο εισαγγελέας και ο ύποπτος ή κατηγορούμενος μπορούν να ζητήσουν από τον δικαστή να πραγματοποιηθεί εξέταση μαρτύρων στα πλαίσια της διεξαγωγής συντηρητικής αποδείξεως:

a) οσάκις πιθανολογείται βασίμως ότι ο μάρτυρας δεν θα μπορέσει να εξεταστεί στο ακροατήριο λόγω ασθένειας ή άλλου σοβαρού κωλύματος,

b) οσάκις, λόγω συγκεκριμένων και ειδικών στοιχείων, πιθανολογείται βασίμως ότι ο μάρτυρας μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο βίας, απειλής, δωροδοκίας ή υποσχέσεως δωροδοκίας ή οποιουδήποτε άλλου μέσου προκειμένου να μην καταθέσει ή να ψευδομαρτυρήσει.

[...]

1 bis. Στις διαδικασίες που αφορούν τα εγκλήματα που προβλέπονται στα άρθρα 600 bis, 600 ter, 600 quinquies, 609 bis, 609 ter, 609 quater, 609 quinquies και 609

octies του Ποινικού Κώδικα [δηλαδή τα εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας

ή τα εγκλήματα με γενετήσια κίνητρα], ο εισαγγελέας και ο ύποπτος ή κατηγορούμενος μπορούν να ζητήσουν να πραγματοποιηθεί, στα πλαίσια της διεξαγωγής συντηρητικής απόδειξης, η εξέταση ως μαρτύρων προσώπων που δεν έχουν

συμπληρώσει το 16ο έτος της ηλικίας τους, ακόμη και αν δεν συντρέχει μία από τις

περιπτώσεις της παραγράφου 1.

[...]»

11. Το άρθρο 398, παράγραφος 5 bis, του ΚΠΔ προβλέπει τα εξής:

«Σε περίπτωση διεξαγωγής έρευνας ή ανάκρισης σχετικά με έγκλημα των άρθρων 600

bis, 600 ter, 600 quinquies, 609 bis, 609 ter, 609 quater, 609 quinquies και 609

octies του Ποινικού Κώδικα, ο δικαστής ορίζει με διάταξη, αν μεταξύ των

προσώπων που αφορά η αποδεικτική διαδικασία υπάρχουν ανήλικοι κάτω των 16, [...]
τον τόπο, τον χρόνο και τις ειδικές προϋποθέσεις της διεξαγωγής των αποδείξεων,
εφόσον τούτο παρίσταται αναγκαίο και σκόπιμο λόγω της κατάστασης του ανηλίκου.
Προς τούτο η εξέταση του μάρτυρα μπορεί να πραγματοποιηθεί εκτός δικαστηρίου,
και συγκεκριμένα σε ειδικούς χώρους φορέων κοινωνικής πρόνοιας ή, αν δεν υπάρχουν τέτοιοι χώροι, στην κατοικία του ανηλίκου. Η μαρτυρική κατάθεση πρέπει να αποτυπώνεται στο σύνολό της σε ακουστικά ή οπτικοακουστικά μέσα, ώστε να είναι δυνατή η αναπαραγωγή της. Σε περίπτωση που δεν υπάρχουν μέσα φωνητικής αναπαραγωγής ή το κατάλληλο τεχνικό προσωπικό, ο δικαστής χρησιμοποιεί πραγματογνώμονες ή τεχνικούς συμβούλους. Επιπλέον, η κατάθεση καταχωρίζεται περιληπτικά στα πρακτικά. Η δακτυλογράφηση της απομαγνητοφωνημένης κατάθεσης γίνεται μόνο εφόσον το ζητήσουν οι μετέχοντες στη διαδικασία.»

Τα πραγματικά περιστατικά και το προδικαστικό ερώτημα

12. Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι η εμπλεκόμενη σε ποινική διαδικασία M. Pupino κατηγορείται ότι κατά τον Ιανουάριο και τον Φεβρουάριο 2001 προέβη επανειλημμένα σε «καταχρηστική χρήση σωφρονιστικών μέσων», κατά την έννοια του άρθρου 571 του ιταλικού Ποινικού Κώδικα (στο εξής: ΠΚ), σε βάρος ορισμένων μαθητών της που, κατά τον χρόνο των περιστατικών, δεν είχαν συμπληρώσει το πέμπτο έτος της ηλικίας τους, και συγκεκριμένα τους χτυπούσε κατά σύστημα, τους απειλούσε ότι θα τους χορηγήσει ηρεμιστικά και ότι θα τους κλείσει το στόμα με λευκοπλάστη και τους εμπόδιζε να πηγαίνουν στην τουαλέτα. Η M. Pupino κατηγορείται επίσης ότι τον Φεβρουάριο 2001 προκάλεσε «βαριές σωματικές βλάβες», κατά την έννοια των άρθρων 582, 585 και 576 του ΠΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 61, σημεία 2 και 11, του ΠΚ, διότι γρονθοκόπησε μία από τις μαθήτριες και της προκάλεσε έτσι ελαφρό οίδημα στο μέτωπο. Η διαδικασία εκκρεμεί ενώπιον της giudice per le indagini preliminari του Tribunale di Firenze.

13. Η αιτούσα δικαστής επισημαίνει συναφώς ότι η ποινική διαδικασία περιλαμβάνει, στο ιταλικό δίκαιο, δύο φάσεις. Κατά την πρώτη φάση, που περιλαμβάνει την προκαταρκτική εξέταση ή/και την ανάκριση, ο εισαγγελέας διεξάγει τις αναγκαίες έρευνες και συλλέγει, υπό τον έλεγχο του giudice per le indagini preliminari, τα αποδεικτικά στοιχεία με βάση τα οποία θα κρίνει αν θα

θέσει την υπόθεση στο αρχείο ή θα ζητήσει την παραπομπή του υπόπτου ή κατηγορουμένου στο ακροατήριο του ποινικού δικαστηρίου. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, την τελική απόφαση για την παραπομπή του κατηγορουμένου ή την παύση της δίωξης λαμβάνει ο εν λόγω δικαστής σε ειδική συνεδρίαση.

14. Με την απόφαση περί παραπομπής του κατηγορουμένου αρχίζει η δεύτερη φάση της διαδικασίας, η λεγόμενη ακροαματική διαδικασία, στην οποία δεν μετέχει ο *giudice per le indagini preliminari*. Αυτό είναι επίσης το σημείο έναρξης της κατά κυριολεξία ποινικής δίκης. Κατά τη φάση αυτή διεξάγεται κατά κανόνα η αποδεικτική διαδικασία, με πρωτοβουλία των διαδίκων και τηρουμένης της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως. Η αιτούσα δικαστής τονίζει ότι κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο τα στοιχεία που παρέχουν οι διάδικοι μπορούν να γίνονται δεκτά ως αποδείξεις υπό τεχνική έννοια. Τα αποδεικτικά στοιχεία συνεπώς που συνέλεξε ο εισαγγελέας κατά την προκαταρκτική εξέταση, για να αποφασίσει αν θα ασκήσει ποινική δίωξη ή θα ζητήσει να τεθεί η υπόθεση στο αρχείο, πρέπει να αποτελέσουν το αντικείμενο συζητήσεως κατ' αντιπαράθεση κατά τη δίκη, προκειμένου να αποκτήσουν πλήρη αποδεικτική ισχύ.

15. Η αιτούσα δικαστής τονίζει ότι υπάρχουν πάντως εξαιρέσεις από τον κανόνα αυτό, οι οποίες προβλέπονται στο άρθρο 392 του ΚΠΔ και στις οποίες επιτρέπεται, κατόπιν αποφάσεως του *giudice per le indagini preliminari*, να συλλεγούν ήδη κατά την προκαταρκτική εξέταση ή την ανάκριση αποδεικτικά στοιχεία κατ' εφαρμογή διαδικασίας «συντηρητικής» απόδειξης, η οποία διεξάγεται κατ' αντιπαράθεση. Τα αποδεικτικά στοιχεία που συλλέγονται κατά τη διαδικασία αυτή έχουν την ίδια αποδεικτική ισχύ με τα συλλεγόμενα κατά τη δεύτερη φάση της διαδικασίας. Το άρθρο 392, παράγραφος 1 bis, του ΚΠΔ πρόβλεψε τη δυνατότητα εφαρμογής αυτής της διαδικασίας στην περίπτωση των μαρτυρικών καταθέσεων των θυμάτων ορισμένων εγκλημάτων που απαριθμούνται περιοριστικά (εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή εγκλημάτων με γενετήσια κίνητρα), εφόσον το θύμα δεν έχει συμπληρώσει το 16ο έτος της ηλικίας του, ακόμη και όταν δεν πρόκειται για μια από τις περιπτώσεις που καλύπτει η παράγραφος 1 του εν λόγω άρθρου. Το άρθρο 398, παράγραφος 5 bis, του ΚΠΔ επιτρέπει εξάλλου στον ίδιο αυτό δικαστή να διατάσσει, όταν διεξάγεται προκαταρκτική εξέταση ή ανάκριση για ένα από τα εγκλήματα του άρθρου 392, παράγραφος 1 bis, του ΚΠΔ, τη διεξαγωγή της αποδεικτικής διαδικασίας υπό ειδικές συνθήκες, ώστε να διασφαλίζεται η προστασία των θυγόμενων ανηλίκων. Κατά την αιτούσα δικαστή, οι πρόσθετες αυτές παρεκκλίσεις αποσκοπούν αφενός στην προστασία της αξιοπρέπειας, της ιδιωτικής ζωής και της προσωπικότητας των ανηλίκων μαρτύρων και αφετέρου στην αυθεντικότητα των αποδείξεων.

16. Στην κύρια υπόθεση, ο εισαγγελέας ζήτησε τον Αύγουστο του 2001 από τον *giudice per le indagini preliminari* να εξετάσει ως μάρτυρες, στο πλαίσιο της διαδικασίας «συντηρητικής» απόδειξης που προβλέπει το άρθρο 392, παράγραφος 1 bis, του ΚΠΔ, οκτώ παιδιά που είχαν υπάρξει μάρτυρες και θύματα των πράξεων για τις οποίες κατηγορούνταν η M. Purino, διότι η αποδεικτική διαδικασία δεν μπορούσε να καθυστερήσει μέχρι τη συζήτηση στο ακροατήριο λόγω της πολύ μικρής ηλικίας των μαρτύρων και των

αναπόφευκτων σε αυτή την ηλικία μεταβολών της ψυχολογικής τους κατάστασης, καθώς και λόγω μιας πιθανής διαδικασίας ψυχολογικής απώθησης. Ο εισαγγελέας ζήτησε επιπλέον να πραγματοποιηθεί η διεξαγωγή των αποδείξεων υπό τις ειδικές συνθήκες που προβλέπει το άρθρο 398, παράγραφος 5 bis, του ΚΠΔ, δηλαδή σε ειδικό χώρο και υπό συνθήκες που να διασφαλίζουν την αξιοπρέπεια, την ιδιωτική ζωή και την ψυχική γαλήνη των ανηλίκων, ενδεχομένως δε και με τη στήριξη ειδικού παιδοψυχολόγου, λόγω του λεπτού και σοβαρού χαρακτήρα των πραγματικών περιστατικών, αλλά και των δυσχερειών προσεγγίσεως των προς εξέταση προσώπων λόγω της μικρής τους ηλικίας. Η M. Purino ζήτησε να μη γίνει δεκτό το αίτημα αυτό, διότι δεν επρόκειτο για καμία από τις περιπτώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 392, παράγραφοι 1 και 1 bis, του ΚΠΔ.

17. Κατά την αιτούσα δικαστή, το αίτημα της εισαγγελικής αρχής θα έπρεπε να απορριφθεί, αν εφαρμόζονταν οι σχετικές εθνικές διατάξεις, διότι οι διατάξεις αυτές δεν προβλέπουν την εφαρμογή της διαδικασίας «συντηρητικής» απόδειξης ή ειδικών συνθηκών για την αποδεικτική διαδικασία, όταν πρόκειται για πράξεις όπως αυτές για τις οποίες κατηγορείται η M. Purino, μολονότι δεν υπάρχει κανείς λόγος να μην καλύπτουν οι διατάξεις αυτές και άλλες περιπτώσεις στις οποίες το θύμα είναι ανήλικος, πέρα από τις αναφερόμενες στο άρθρο 392, παράγραφος 1, του ΚΠΔ. Πολλά από τα εγκλήματα που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 392, παράγραφος 1, του ΚΠΔ μπορούν κάλλιστα να έχουν τελικά σοβαρότερες συνέπειες για το θύμα από τα εγκλήματα που αφορά η διάταξη αυτή. Τούτο συμβαίνει στην κύρια υπόθεση, αφού η M. Purino κακοποίησε, κατά τον εισαγγελέα, πολλά παιδιά κάτω των πέντε ετών και τους προκάλεσε ψυχολογικά τραύματα.

18. Η giudice per le indagini preliminari του Tribunale di Firenze έκρινε ότι ο εθνικός δικαστής, «ανεξάρτητα από την ύπαρξη άμεσου αποτελέσματος της κοινοτικής νομοθεσίας», οφείλει «να ερμηνεύει το εθνικό δίκαιο υπό το φως του γράμματος και του σκοπού της κοινοτικής κανονιστικής ρυθμίσεως» και εξέφρασε αμφιβολίες για το αν τα άρθρα 392, παράγραφος 1 bis, και 398, παράγραφος 5 bis, του ΚΠΔ συμβιβάζονται με τα άρθρα 2, 3 και 8 της απόφασης-πλασιού, καθόσον οι διατάξεις αυτές του ιταλικού ΚΠΔ ορίζουν ότι ο giudice per le indagini preliminari έχει τη δυνατότητα να εφαρμόζει τη διαδικασία «συντηρητικής» απόδειξης και να προβλέπει ειδικές συνθήκες για την αποδεικτική διαδικασία στις περιπτώσεις μόνο εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή εγκλημάτων με γενετήσια κίνητρα, οπότε αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν της διαδικασία και να ζητήσει από το Δικαστήριο να αποφανθεί επί του περιεχομένου των άρθρων 2, 3 και 8 της απόφασης-πλασιού.

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

19. Δυνάμει του άρθρου 46, στοιχείο β, ΕΕ, οι διατάξεις των Συνθηκών ΕΚ, ΕΚΑΧ και ΕΚΑΕ σχετικά με την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου και την άσκηση αυτής της αρμοδιότητας, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται το άρθρο 234 ΕΚ, εφαρμόζονται στις διατάξεις του τίτλου VI της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση σύμφωνα με τους όρους οι οποίοι προβλέπονται στο

άρθρο 35 ΕΕ. Κατά συνέπεια, η ρύθμιση του άρθρου 234 ΕΚ έχει εφαρμογή στην κατά το άρθρο 35 ΕΕ αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να εκδίδει προδικαστικές αποφάσεις, με την επιφύλαξη των προϋποθέσεων που π16000B 0000038C 5500TAG30: ροβλέπει η εν λόγω διάταξη.

20. Όπως τονίστηκε με τη σκέψη 5 της παρούσας απόφασης, η Ιταλική Δημοκρατία προέβη σε δήλωση που άρχισε να ισχύει την 1η Μαΐου 1999, ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ, και με την οποία αποδέχτηκε την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να αποφαιίνεται ως προς το κύρος και την ερμηνεία των πράξεων του άρθρου 35 ΕΕ σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από την παράγραφο 3, στοιχείο β, του εν λόγω άρθρου.

21. Όσον αφορά τις πράξεις του άρθρου 35, παράγραφος 1, ΕΕ, η παράγραφος 3, στοιχείο β, του άρθρου αυτού προβλέπει, χρησιμοποιώντας την ίδια διατύπωση με το άρθρο 234, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, ότι «οποιοδήποτε δικαστήριο» κράτους μέλους μπορεί «να ζητήσει από το Δικαστήριο να αποφανθεί με προδικαστική απόφαση» επί ζητήματος το οποίο ανακύπτει σε εκκρεμή υπόθεση ενώπιόν του και αφορά «το κύρος ή την ερμηνεία» πράξης που αναφέρεται στην παράγραφο 1, «εάν κρίνει ότι η απόφαση επί του ζητήματος είναι αναγκαία για την έκδοση της δικής του απόφασης».

22. Δεν αμφισβητείται, πρώτον, ότι ο *giudice per le indagini preliminari* ασκεί στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας, όπως είναι η διαδικασία της κύριας υπόθεσης, δικαστικά καθήκοντα, οπότε πρέπει να χαρακτηριστεί «δικαστήριο κράτους μέλους» κατά την έννοια του άρθρου 35 ΕΕ (βλ. συναφώς, σε σχέση με το άρθρο 234 ΕΚ, τις αποφάσεις της 23ης Φεβρουαρίου 1995, C-54/94 και C-74/94, *Cacchiarelli* και *Stanghellini*, Συλλογή 1995, σ. I-391, και της 12ης Δεκεμβρίου 1996, C-74/95 και C-129/95, X, Συλλογή 1996, σ. I-6609), και, δεύτερον, ότι η απόφαση-πλαίσιο, η οποία στηρίζεται στα άρθρα 31 ΕΕ και 34 ΕΕ, περιλαμβάνεται μεταξύ των πράξεων που αφορά το άρθρο 35, παράγραφος 1, ΕΕ και επί των οποίων μπορεί να αποφαιίνεται το Δικαστήριο με προδικαστική απόφαση.

23. Μολονότι επομένως το Δικαστήριο έχει καταρχήν αρμοδιότητα να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα, η Γαλλική και η Ιταλική Κυβέρνηση πρότειναν εντούτοις ένσταση απαραδέκτου κατά της αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, ισχυριζόμενες ότι η απάντηση του Δικαστηρίου δεν παρουσιάζει χρησιμότητα για την έκδοση της απόφασης στην κύρια υπόθεση.

24. Η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η αιτούσα δικαστής επιδιώκει την εφαρμογή ορισμένων διατάξεων της απόφασης-πλαισίου αντί των διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας, ενώ, όπως προβλέπει ρητά το άρθρο 34, παράγραφος 2, στοιχείο β, ΕΕ, οι αποφάσεις-πλαίσια δεν παράγουν τέτοιο άμεσο αποτέλεσμα. Εξάλλου, κατά την ίδια κυβέρνηση, η ίδια η αιτούσα δικαστής δέχεται ότι είναι αδύνατη η σύμφωνη με την απόφαση-πλαίσιο ερμηνεία του εθνικού δικαίου. Σύμφωνα όμως με τη νομολογία του Δικαστηρίου, η αρχή της σύμφωνης ερμηνείας δεν μπορεί να καταλήγει σε ερμηνεία *contra legem* ούτε σε χειροτέρευση της κατάστασης ενός ιδιώτη σε

ποινική διαδικασία, με βάση την απόφαση-πλαίσιο και μόνο, πράγμα όμως που συμβαίνει εν προκειμένω.

25. Η Ιταλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται κυρίως ότι η απόφαση-πλαίσιο και η κοινοτική οδηγία αποτελούν δύο πηγές δικαίου που διαφέρουν ουσιωδώς μεταξύ τους και ότι η απόφαση-πλαίσιο δεν δημιουργεί επομένως καμία υποχρέωση του εθνικού δικαστή να προβαίνει σε σύμφωνη ερμηνεία του εθνικού δικαίου, όπως δέχεται το Δικαστήριο με τη νομολογία του σχετικά με τις κοινοτικές οδηγίες.

26. Η Σουηδική Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου δεν αμφισβητούν μεν ρητά το παραδεκτό της αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, αλλά υιοθετούν πλήρως την άποψη της Ιταλικής Κυβέρνησης και τονίζουν κυρίως τον διακυβερνητικό χαρακτήρα της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών στο πλαίσιο του τίτλου VI της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

27. Τέλος, η Ολλανδική Κυβέρνηση επισημαίνει τα όρια της υποχρέωσης για σύμφωνη ερμηνεία και θέτει το ερώτημα κατά πόσον η υποχρέωση αυτή, αν υποτεθεί ότι ισχύει για τις αποφάσεις-πλαίσια, μπορεί να εφαρμοστεί στην κύρια υπόθεση, λαμβανομένων ακριβώς υπόψη των ορίων αυτών.

28. Επισημαίνεται ότι, όπως τονίστηκε με τη σκέψη 19 της παρούσας απόφασης, η ρύθμιση του άρθρου 234 ΕΚ έχει εφαρμογή στο άρθρο 35 ΕΕ, με την επιφύλαξη των προϋποθέσεων που προβλέπει η τελευταία αυτή διάταξη.

29. Το άρθρο 35 ΕΕ, όπως και το άρθρο 234 ΕΚ, προβλέπει ότι προϋπόθεση για την υποβολή στο Δικαστήριο αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως είναι να «κρίνει [το εθνικό δικαστήριο] ότι η απόφαση επί του ζητήματος είναι αναγκαία για την έκδοση της δικής του απόφασης», πράγμα που σημαίνει ότι η νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με το παραδεκτό των προδικαστικών ερωτημάτων που υποβάλλονται κατά το άρθρο 234 ΕΚ μπορεί καταρχήν να εφαρμόζεται για τις αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως που υποβάλλονται στο Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 35 ΕΕ.

30. Κατά συνέπεια, το τεκμήριο ότι τα προδικαστικά ερωτήματα που υποβάλλουν τα εθνικά δικαστήρια είναι λυσιτελή δεν μπορεί να αγνοείται παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όταν δηλαδή είναι πρόδηλο ότι η ερμηνεία των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης που ζητείται με τα ερωτήματα αυτά δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης ή όταν το ζήτημα είναι καθαρά υποθετικής φύσεως ή το Δικαστήριο δεν έχει στη διάθεσή του τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που απαιτούνται προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί. Αν δεν συντρέχουν οι περιπτώσεις αυτές, το Δικαστήριο είναι καταρχήν υποχρεωμένο να αποφαίνεται επί των προδικαστικών ερωτημάτων που αφορούν την ερμηνεία των πράξεων που καλύπτει το άρθρο 35, παράγραφος 1, ΕΕ (βλ., όσον αφορά το άρθρο 234 ΕΚ, μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 7ης Σεπτεμβρίου 1999, C-355/97, Beck

και Bergdorf, Συλλογή 1999, σ. Ι-4977, σκέψη 22, και της 7ης Ιουνίου 2005, C-17/03, VEMW, που δεν έχει δημοσιευτεί ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 34).

31. Κατόπιν της επιχειρηματολογίας που ανέπτυξαν η Ιταλική, η Γαλλική, η Ολλανδική, η Σουηδική Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, πρέπει να εξεταστεί αν, όπως γίνεται δεκτό από τον εθνικό δικαστή και υποστηρίζεται από την Ελληνική, τη Γαλλική και την Πορτογαλική Κυβέρνηση και την Επιτροπή, η υποχρέωση των εθνικών αρχών να ερμηνεύουν το εθνικό τους δίκαιο, κατά το δυνατόν, υπό το φως του γράμματος και του σκοπού των κοινοτικών οδηγιών ισχύει, με τα ίδια αποτελέσματα και εντός των ίδιων ορίων, όταν η σχετική πράξη είναι απόφαση-πλαίσιο που έχει εκδοθεί με βάση τον τίτλο VI της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

32. Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, πρέπει να εξακριβωθεί αν, όπως επισήμαναν η Ιταλική, η Γαλλική, η Σουηδική Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, είναι πρόδηλο ότι η απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα δεν μπορεί, ενόψει των εγγενών ορίων της υποχρέωσης σύμφωνης ερμηνείας, να έχει συγκεκριμένη επιρροή στην επίλυση της κύριας υπόθεσης.

33. Ευθύς εξ αρχής επιβάλλεται να τονιστεί ότι πρό τυπο για τη διατύπωση του άρθρου 34, παράγραφος 2, στοιχείο β, ΕΕ αποτέλεσε, σε μεγάλο βαθμό, η διατύπωση του άρθρου 249, τρίτο εδάφιο, ΕΚ. Το άρθρο 34, παράγραφος 2, στοιχείο β, ΕΕ προσδίδει δεσμευτικό χαρακτήρα στις αποφάσεις-πλαίσια, καθόσον οι αποφάσεις αυτές «δεσμεύουν» τα κράτη μέλη «ως προς το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, αλλά αφήνουν στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών την επιλογή του τύπου και των μέσων».

34. Ο δεσμευτικός χαρακτήρας των αποφάσεων-πλαισίων, ο οποίος διατυπώνεται πανομοιότυπα όπως και στο άρθρο 249, τρίτο εδάφιο, ΕΚ, συνεπάγεται ότι οι εθνικές αρχές, και ιδίως τα εθνικά δικαστήρια, υπέχουν την υποχρέωση σύμφωνης ερμηνείας του εθνικού δικαίου.

35. Το παραπάνω συμπέρασμα δεν αναιρείται από το γεγονός ότι οι αρμοδιότητες που απονέμει στο Δικαστήριο το άρθρο 35 ΕΕ είναι λιγότερο εκτεταμένες, στο πλαίσιο του τίτλου VI της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, απ' ό,τι στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚ και από το γεγονός ότι δεν υπάρχει ολοκληρωμένο σύστημα μέσων παροχής έννομης προστασίας και διαδικασιών που να διασφαλίζει τη νομιμότητα των πράξεων των οργάνων της Ένωσης στο πλαίσιο του εν λόγω τίτλου VI.

36. Ανεξάρτητα δηλαδή από τον βαθμό ολοκλήρωσης που επιδιώκεται με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ κατά τη διαδικασία δημιουργίας μιας διαρκώς στενότερης ένωσης των λαών της Ευρώπης, κατά την έννοια του άρθρου 1, δεύτερο εδάφιο, ΕΕ, είναι απόλυτα κατανοητό το ότι οι συντάκτες της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση έκριναν χρήσιμο να προβλέψουν, στο πλαίσιο του τίτλου VI της Συνθήκης αυτής, την εφαρμογή νομικών μέσων και διαδικασιών που να έχουν αποτελέσματα ανάλογα με τα προβλεπόμενα από τη Συνθήκη ΕΚ, ώστε να υπάρξει αποτελεσματική συμβολή στην επιδίωξη της πραγματοποίησης των στόχων της Ένωσης.

37. Η σπουδαιότητα της κατά το άρθρο 35 ΕΕ αρμοδιότητας του Δικαστηρίου να εκδίδει προδικαστικές αποφάσεις επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι, κατά την παράγραφο 4 του άρθρου αυτού, οποιοδήποτε κράτος μέλος, είτε έχει προβεί σε δήλωση σύμφωνα με την παράγραφο 2 του ίδιου αυτού άρθρου είτε όχι, δικαιούται να υποβάλλει υπόμνημα ή γραπτές παρατηρήσεις στο Δικαστήριο σε υποθέσεις που ανακύπτουν σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου αυτού.

38. Η αρμοδιότητα αυτή θα έχανε ουσιαστικά την πρακτική αποτελεσματικότητά της, αν οι ιδιώτες δεν μπορούσαν να επικαλούνται τις αποφάσεις-πλαίσια ενώπιον των δικαστηρίων των κρατών μελών για να επιτύχουν τη σύμφωνη ερμηνεία του εθνικού δικαίου.

39. Η Ιταλική Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου ισχυρίζονται, για να θεμελιώσουν την άποψή τους, ότι η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, αντίθετα από τη Συνθήκη ΕΚ, δεν περιλαμβάνει καμία υποχρέωση ανάλογη με την προβλεπόμενη από το άρθρο 10 ΕΚ, στο οποίο όμως έχει στηριχτεί εν μέρει η νομολογία του Δικαστηρίου για να αιτιολογήσει την υποχρέωση ερμηνείας του εθνικού δικαίου σύμφωνης με το κοινοτικό δίκαιο.

40. Το επιχείρημα αυτό πρέπει να απορριφθεί.

41. Το άρθρο 1, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση ορίζει ότι η συνθήκη αυτή διανοίγει νέα φάση στη διαδικασία μιας διαρκώς στενότερης ένωσης των λαών της Ευρώπης και ότι η Ένωση, που βασίζεται στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, συμπληρούμενες με τις πολιτικές και τις μορφές συνεργασίας που θεσπίζονται με την εν λόγω Συνθήκη, έχει αποστολή να οργανώσει συνεκτικά και αλληλέγγυα τις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών και των λαών τους.

42. Η Ένωση δύσκολα θα μπορούσε να εκπληρώσει αποτελεσματικά την αποστολή της, αν η αρχή της έντιμης συνεργασίας, κατά την οποία τα κράτη μέλη λαμβάνουν, μεταξύ άλλων, κάθε γενικό ή ειδικό μέτρο κατάλληλο να εξασφαλίσει την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που υπέχουν κατά το δίκαιο της Ένωσης, δεν ίσχυε επίσης για την αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις, η οποία άλλωστε στηρίζεται πλήρως, όπως ορθά τόνισε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 26 των προτάσεων της, στη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και των οργάνων της Ένωσης.

43. Από όλες τις παραπάνω σκέψεις πρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η αρχή της σύμφωνης ερμηνείας ισχύει για τις αποφάσεις-πλαίσια που εκδίδονται κατά τον τίτλο VI της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το αιτούν δικαστήριο, κατά την εφαρμογή του εθνικού δικαίου, οφείλει να το ερμηνεύει κατά το μέτρο του δυνατού υπό το πρίσμα του κειμένου και του σκοπού της απόφασης-πλαισίου, ώστε να επιτυγχάνει το αποτέλεσμα που επιδιώκει η απόφαση αυτή και να συμμορφώνεται έτσι με το άρθρο 34, παράγραφος 2, στοιχείο β, ΕΕ.

44. Πρέπει πάντως να τονιστεί ότι στην υποχρέωση του εθνικού δικαστή να αναφέρεται στο περιεχόμενο της απόφασης-πλαisiού, όταν ερμηνεύει τους οικείους κανόνες του εθνικού δικαίου, θέτουν ορισμένα όρια οι γενικές αρχές του δικαίου, και ιδίως η αρχή της ασφάλειας δικαίου και η αρχή της μη αναδρομικότητας.

45. Σύμφωνα με τις αρχές αυτές, η εν λόγω υποχρέωση δεν μπορεί, μεταξύ άλλων, να οδηγεί, βάσει της απόφασης-πλαisiού και ανεξάρτητα από νόμο που έχει ενδεχομένως εκδοθεί προς εφαρμογή της, στη θεμελίωση ή την επίταση της ποινικής ευθύνης των ενεργούντων κατά παράβαση των διατάξεών της (βλ., όσον αφορά τις κοινοτικές οδηγίες, μεταξύ άλλων, την προπαρατεθείσα απόφαση X, σκέψη 24, και την απόφαση της 3ης Μαΐου 2005, C-387/02, C-391/02 και C-403/02, Berlusconi κ.λπ., που δεν έχει δημοσιευτεί ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 74).

46. Επισημαίνεται πάντως ότι οι διατάξεις που αποτελούν το αντικείμενο της παρούσας αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δεν αφορούν την έκταση της ποινικής ευθύνης της ενδιαφερόμενης, αλλά τη διεξαγωγή της διαδικασίας και τους κανόνες διεξαγωγής των αποδείξεων.

47. Η υποχρέωση του εθνικού δικαστή να αναφέρεται στο περιεχόμενο της απόφασης-πλαisiού κατά την ερμηνεία των σχετικών κανόνων του εθνικού δικαίου παύει να ισχύει όταν το εθνικό δίκαιο δεν μπορεί να εφαρμοστεί κατά τρόπο ώστε το αποτέλεσμα να είναι συμβατό με το επιδιωκόμενο από αυτή την απόφαση-πλαίσιο. Με άλλα λόγια, η αρχή της σύμφωνης ερμηνείας δεν παρέχει έρεισμα για ερμηνεία του εθνικού δικαίου *contra legem*. Η αρχή αυτή επιβάλλει πάντως στο εθνικό δικαστήριο να λαμβάνει υπόψη του, εφόσον είναι αναγκαίο, το σύνολο του εθνικού δικαίου, για να εκτιμά κατά πόσον το δίκαιο αυτό μπορεί να εφαρμοστεί κατά τρόπο που να μην καταλήγει σε αποτέλεσμα αντίθετο προς το επιδιωκόμενο από την απόφαση-πλαίσιο.

48. Όπως όμως τόνισε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 40 των προτάσεών της, δεν είναι πρόδηλο στην κύρια υπόθεση ότι είναι αδύνατη η ερμηνεία του εθνικού δικαίου σύμφωνα με την απόφαση-πλαίσιο. Στον εθνικό δικαστή εναπόκειται να εξακριβώσει κατά πόσον είναι δυνατή, στην κύρια υπόθεση, η σύμφωνη ερμηνεία του εθνικού δικαίου του.

49. Με την επιφύλαξη αυτή, στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί απάντηση. Επί του προδικαστικού ερωτήματος

50. Με το προδικαστικό ερώτημα, η αιτούσα δικαστής ερωτά κατ' ουσία αν τα άρθρα 2, 3 και 8, παράγραφος 4, της απόφασης-πλαisiού έχουν την έννοια ότι το εθνικό δικαστήριο πρέπει να έχει τη δυνατότητα να επιτρέπει στα παιδιά μικρής ηλικίας, που, όπως στην κύρια υπόθεση, ισχυρίζονται ότι κακοποιήθηκαν, να καταθέτουν υπό συνθήκες που να τους διασφαλίζουν επαρκή βαθμό προστασίας, εκτός διαδικασίας στο ακροατήριο, και μάλιστα πριν από την έναρξή της.

51. Κατά το άρθρο 3 της απόφασης-πλαisiού, κάθε κράτος μέλος κατοχυρώνει τη δυνατότητα των θυμάτων να ακούονται κατά τη διαδικασία και να προσκομίζουν αποδεικτικά στοιχεία και λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα ώστε να εξασφαλίζει ότι οι αρχές του εξετάζουν τα θύματα μόνον καθόσον είναι αναγκαίο για τους σκοπούς της ποινικής διαδικασίας.

52. Τα άρθρα 2 και 8, παράγραφος 4, αυτής της απόφασης-πλαisiού επιβάλλουν σε κάθε κράτος μέλος την υποχρέωση να καταβάλλει κάθε προσπάθεια προκειμένου να διασφαλίζει στα θύματα, μεταξύ άλλων, μεταχείριση που βασίζεται στον οφειλόμενο σεβασμό της αξιοπρέπειάς τους κατά τη διαδικασία και να διασφαλίζει ότι τα ιδιαίτερος ευάλωτα θύματα μπορούν να τυγχάνουν ειδικής μεταχείρισης, που ανταποκρίνεται με τον καλύτερο τρόπο στην κατάστασή τους, καθώς και ότι, όταν είναι αναγκαίο για την προστασία των θυμάτων, ιδιαίτερα των πλέον ευάλωτων, από τις συνέπειες της κατάθεσής τους σε δημόσια συνεδρίαση, τα θύματα αυτά μπορούν να καταθέτουν υπό συνθήκες οι οποίες καθιστούν δυνατή την επίτευξη του στόχου αυτού, μετά από σχετική δικαστική απόφαση· τα κράτη μέλη πρέπει να χρησιμοποιούν προς τούτο κάθε κατάλληλο μέσο, συμβατό προς τις θεμελιώδεις αρχές του δικαίου τους.

53. Η απόφαση-πλαίσιο δεν ορίζει ποιο θύμα είναι «ευάλωτο» κατά την έννοια των άρθρων 2, παράγραφος 2, και 8, παράγραφος 4. Εντούτοις, ανεξάρτητα από το ζήτημα αν το γεγονός ότι το θύμα αξιόποινης πράξης είναι ανήλικος αρκεί κατά κανόνα για να χαρακτηριστεί το θύμα ως ιδιαίτερα ευάλωτο κατά την έννοια της απόφασης-πλαisiού, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι, όταν παιδιά μικρής ηλικίας ισχυρίζονται ότι κακοποιήθηκαν, όπως συμβαίνει στην κύρια υπόθεση, και μάλιστα από μέλος του εκπαιδευτικού προσωπικού, στα παιδιά αυτά μπορεί να προσδοθεί ο χαρακτηρισμός αυτός, αν ληφθούν υπόψη κυρίως η ηλικία τους και η φύση και οι συνέπειες των εγκλημάτων των οποίων θεωρούν ότι υπήρξαν θύματα, προκειμένου να τυγχάνουν της ειδικής προστασίας που απαιτείται κατά τις προπαρατεθείσες διατάξεις της απόφασης-πλαisiού.

54. Καμία από τις τρεις διατάξεις που μνημονεύει η αιτούσα δικαστής δεν προβλέπει συγκεκριμένους και λεπτομερείς τρόπους επίτευξης των 04751B 0000038C 5500TAG30: στόχων τους, οι οποίοι συνίστανται ειδικότερα στη διασφάλιση του ότι τα ιδιαίτερος ευάλωτα θύματα θα «τυγχάνουν ειδικής μεταχείρισης, που ανταποκρίνεται με τον καλύτερο τρόπο στην κατάστασή τους», ότι θα «δικαιούνται να καταθέτουν υπό συνθήκες» που εξασφαλίζουν σε όλα τα θύματα αφενός μεταχείριση «που βασίζεται στον οφειλόμενο σεβασμό της αξιοπρέπειάς τους» και αφετέρου τη δυνατότητά τους να ακούονται κατά τη διαδικασία και να «προσκομίζουν αποδεικτικά στοιχεία», καθώς και ότι τα θύματα αυτά θα «εξετάζο[νται] μόνον καθόσον είναι αναγκαίο για τους σκοπούς της ποινικής διαδικασίας».

55. Σύμφωνα με την επίμαχη στην κύρια υπόθεση ρύθμιση, η μαρτυρική κατάθεση που πραγματοποιείται κατά την προκαταρκτική εξέταση ή την ανάκριση πρέπει, για να αποκτήσει αξία πλήρους απόδειξης, να επαναληφθεί κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο. Σε ορισμένες όμως περιπτώσεις επιτρέπεται να πραγματοποιηθεί η κατάθεση αυτή μία μόνο φορά, κατά την

προκαταρκτική εξέταση ή την ανάκριση, αλλά υπό συνθήκες διαφορετικές από αυτές που προβλέπονται για τη διαδικασία στο ακροατήριο, και να έχει την ίδια αποδεικτική ισχύ.

56. Υπό τις περιστάσεις αυτές, για την επίτευξη των στόχων των προπαρατεθεισών διατάξεων της απόφασης-πλαisiού απαιτείται να έχει το εθνικό δικαστήριο τη δυνατότητα να εφαρμόζει, όσον αφορά τα ιδιαίτερος ευάλωτα θύματα, μια ειδική διαδικασία, όπως είναι η διαδικασία «συντηρητικής» απόδειξης που προβλέπει η νομοθεσία κράτους μέλους, καθώς και τις επίσης προβλεπόμενες ιδιαίτερες συνθήκες μαρτυρικής κατάθεσης, εφόσον η διαδικασία αυτή ανταποκρίνεται με τον καλύτερο τρόπο στην κατάσταση των θυμάτων και είναι αναγκαία για να αποφευχθεί η απώλεια των αποδεικτικών στοιχείων ή για να μειωθεί στο ελάχιστο η επανάληψη της εξέτασης μαρτύρων και για να προληφθούν οι αρνητικές συνέπειες που θα είχε για τα θύματα αυτά η εξέτασή τους στο ακροατήριο.

57. Συναφώς επιβάλλεται η διευκρίνιση ότι, κατά το άρθρο 8, παράγραφος 4, της απόφασης-πλαisiού, οι συνθήκες που επιλέγονται για την εξέταση των μαρτύρων πρέπει οπωσδήποτε να είναι συμβατές προς τις θεμελιώδεις αρχές του δικαίου του οικείου κράτους μέλους.

58. Εξάλλου, κατά το άρθρο 6, παράγραφος 2, ΕΕ, η Ένωση σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ), και όπως προκύπτουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, ως γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου.

59. Η απόφαση-πλαίσιο πρέπει συνεπώς να ερμηνεύεται κατά τρόπο ώστε να γίνονται σεβαστά τα θεμελιώδη δικαιώματα, μεταξύ των οποίων πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα το δικαίωμα για δίκαιη δίκη, όπως το δικαίωμα αυτό διακηρύσσεται στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ και έχει ερμηνευθεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

60. Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει ότι, αν υποθεθεί ότι η εφαρμογή της διαδικασίας «συντηρητικής» απόδειξης και η εξέταση των μαρτύρων υπό ειδικές συνθήκες, όπως προβλέπει το ιταλικό δίκαιο, είναι δυνατές εν προκειμένω, ενόψει της υποχρέωσης περί σύμφωνης ερμηνείας του εθνικού δικαίου, η εφαρμογή των μέτρων αυτών δεν είναι ικανή να καταστήσει την όλη ποινική διαδικασία που έχει κινηθεί κατά της M. Purino άδικη κατά την έννοια του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ, όπως έχει ερμηνευθεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (βλ., μεταξύ άλλων, ΕΔΔΑ, απόφαση P.S. κατά Γερμανίας της 20ής Δεκεμβρίου 2001, απόφαση S.N. κατά Σουηδίας της 2ας Ιουλίου 2002, Recueil des arrts et dcisions 2002-V, απόφαση Rachdad κατά Γαλλίας της 13ης Φεβρουαρίου 2004 και απόφαση Accardi κ.λπ. κατά Ιταλίας της 20ής Ιανουαρίου 2005, αριθ. 30598/02).

61. Κατόπιν των παραπάνω σκέψεων, στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 2, 3 και 8, παράγραφος 4, της απόφασης-

πλαisiού έχουν την έννοια ότι το εθνικό δικαστήριο πρέπει να έχει τη δυνατότητα να επιτρέπει στα παιδιά μικρής ηλικίας που, όπως στην κύρια υπόθεση, ισχυρίζονται ότι κακοποιήθηκαν να καταθέτουν υπό συνθήκες που τους διασφαλίζουν επαρκή βαθμό προστασίας, π.χ. εκτός διαδικασίας στο ακροατήριο, και μάλιστα πριν από την έναρξή της. Το εθνικό δικαστήριο οφείλει να λαμβάνει υπόψη το σύνολο των κανόνων του εθνικού δικαίου και να τους ερμηνεύει, κατά το μέτρο του δυνατού, υπό το πρίσμα του κειμένου και του σκοπού της απόφασης-πλαisiού.

Επί των δικαστικών εξόδων

62. Δεδομένου ότι η διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Α΄ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΝΟΜΟΣ)

Προστασία της αξίας του ανθρώπου. Έννοια και περιεχόμενο αυτού. Σχετικές διατάξεις (Σύνταγμα και Διεθνή Κείμενα). Ιδιωτικός βίος. Δικαίωμα επί της προσωπικότητας. Τηλεοπτικοί σταθμοί. Κανόνες διέποντες τη λειτουργία τους. Προστασία ανηλίκων από προγράμματα με δυσμενή επίδραση στην πνευματική και ηθική ανάπτυξή τους. Επιβολή προληπτικών περιορισμών στη λειτουργία των ραδιοτηλεοπτικών μέσων. Εξουσίες Ραδιοτηλεοπτικού Συμβουλίου. Προστασία καταναλωτή. Έννοια χρηστών ηθών. Προσβολή προσωπικότητας τηλεθεατών, με την προβολή εκπομπών όπου εμφανίζονται πρόσωπα των οποίων παραβιάζονται θεμελιώδη δικαιώματα (μαγνητοσκόπηση και προβολή της καθημερινής τους ζωής). Παραβίαση συνταγματικών δικαιωμάτων μέσω της προβολής. Αθέμιτος ανταγωνισμός. Δεκτή η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων για μετάθεση της ώρας προβολής της εκπομπής. Περιορισμός στην προβολή σχετικών τηλεοπτικών μηνυμάτων. Περιστατικά. Βλ. και την όμοια 4659/2002 ΜΠρΑθ.

ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ 4701/2002

Αριθμός κατάθεσης δικογράφου 3406/2002

ΤΟ ΜΟΝΟΜΕΛΕΣ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ

Συγκροτήθηκε από το Δικαστή Θεόδωρο Τζανάκη, Πρόεδρο Πρωτοδικών, που ορίσθηκε από τον Πρόεδρο του Τριμελούς Συμβουλίου του Πρωτοδικείου Αθηνών, χωρίς τη σύμπραξη γραμματέα.

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του την 24 Απριλίου 2002, για να δικάσει την υπόθεση μεταξύ:

Α) Των αιτούντων: 1) , 2) , 3) , 4) , 5) και 6) , κατοίκων , που παραστάθηκαν οι μεν πρώτος, δεύτερος, τέταρτος και έκτος αυτοπροσώπως, οι δε τρίτη διά του πληρεξουσίου δικηγόρου Ιωάννη Μαντζουράνη (ΑΜ/ΔΣΑ 7349), και ο πέμπτος δια του πληρεξουσίου δικηγόρου Γαρουφαήλ Κρανιδιώτη (ΑΜ/ΔΣΑ).

Της καθ' ης η αίτηση Ανώνυμης Εταιρείας με την επωνυμία "...", που εδρεύει στο και εκπροσωπείται νόμιμα, που παραστάθηκε δια των πληρεξουσίων δικηγόρων Κωνσταντίνου Ξυδιά (ΑΜ/ΔΣΑ 6124) και Γ. Νικολόπουλου (ΑΜ/ΔΣΑ ΑΜ/ΔΣΑ3057).

Β) Των πρόσθετα παρεμβαινόντων υπέρ των αιτούντων : 1) Του σωματείου με την επωνυμία που εδρεύει στην ... και εκπροσωπείται νόμιμα, 2) Του σωματείου με την επωνυμία , που εδρεύει στην και εκπροσωπείται νόμιμα, 3) Του σωματείου με την επωνυμία , που εδρεύει στην και εκπροσωπείται νόμιμα, που παραστάθηκαν δια του πληρεξουσίου δικηγόρου Ιωσήφ Γεκίλη (ΑΜ/ΔΣΑ 4) Του σωματείου με την επωνυμία , που εδρεύει στην και εκπροσωπείται νόμιμα, που παραστάθηκε δια του πληρεξουσίου δικηγόρου Γεωργίου Παπαδόγιαννη (ΑΜ/ΔΣΑ 16375).

Της καθ' ης η πρόσθετη παρέμβαση Ανώνυμης Εταιρείας με την επωνυμία "...", που έχει την έδρα στην ... και εκπροσωπείται νόμιμα, που παραστάθηκε δια των πληρεξουσίων δικηγόρων Κωνσταντίνου Ξυδιά (ΑΜ/ΔΣΑ 6124) και Γ. Νικολόπουλου (ΑΜ/ΔΣΑ 3057).

Γ) Των πρόσθετα παρεμβαινόντων υπέρ της καθ' ης η αίτηση Εταιρείας με την επωνυμία "...", που εδρεύει στο και εκπροσωπείται νόμιμα, που παραστάθηκε δια των πληρεξουσίων δικηγόρων Νικολάου Τρουλλινού (ΑΜ/ΔΣΑ 3756) και Ευαγγελίας Ντάκουρη (ΑΜ/ΔΣΑ 19012).

Των καθ' ων η παρέμβαση: 1) , 2) , 3) ... , 4) ... , 5) και 6) , , κατοίκων ... , που παραστάθηκαν οι μεν πρώτος, δεύτερος, τέταρτος και έκτος αυτοπροσώπως, οι δε τρίτη διά του πληρεξουσίου δικηγόρου Ιωάννη Μαντζουράνη (ΑΜ/ΔΣΑ 7349), και ο πέμπτος δια του πληρεξουσίου δικηγόρου Γαρουφαήλ Κρανιδιώτη (ΑΜ/ΔΣΑ).

Κατά τη συζήτηση της υπόθεσης, οι πληρεξούσιοι δικηγόροι των διαδίκων ανέπτυξαν τους ισχυρισμούς τους και ζήτησαν να γίνουν δεκτοί.

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

1. Το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος καθιερώνει "ως πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας" τον σεβασμό και την προστασία της αξίας του ανθρώπου. Συναφείς είναι και οι διατάξεις των άρθρων 7 παρ. 2 και 106 παρ. 2 του Συντάγματος, που απαγορεύουν ειδικότερα την προσβολή της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και την ανάπτυξη της ιδιωτικής οικονομικής πρωτοβουλίας σε βάρος της. Ο συντακτικός νομοθέτης αντιλαμβάνεται την αξία του ανθρώπου ως μία θεμελιώδη αρχή (βλ. και άρθρο 110 παρ. 1 του Συντάγματος), το πεδίο εφαρμογής της οποίας δεν περιορίζεται στα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα. (βλ. α) Universal Declaration of Human Rights (UDHR) of 10 December 1948 (Παγκόσμια Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου) Preamble : "Whereas recognition of the inherent dignity and of the equal and inalienable rights of all members of the human family is the foundation of freedom, justice and peace in the world (...). β) International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) of 16 December 1966 (Διεθνές Σύμφωνο για τα Αστικά και Πολιτικά Δικαιώματα) Preamble : "(...) Considering that, in accordance with the principles proclaimed in the Charter of the United Nations, recognition of inherent dignity and of the equal and inalienable rights of all members of human family is the foundation of freedom, justice and peace in the world, Recognizing that these rights derive from inherent dignity of the human person, (...) "Article 10.1 : "All persons deprived of their liberty shall be treated with humanity and with respect for the inherent dignity of the human person". γ) International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR) of 16 December 1966 (Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα) Preamble : "(...) Considering that, in accordance with the principles proclaimed in the Charter of the United Nations, recognition of the inherent dignity and of the equal and inalienable rights of all members of the human family is the foundation of freedom, justice and peace in the world, Recognizing that these rights derive from the inherent dignity of the human person, (...). Βλ. και άρθρο 1 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Charter of Fundamental Rights of the European Union), κατά το οποίο η ανθρωπίνη αξιοπρέπεια είναι απαραβίαστη. Πρέπει να γίνεται σεβαστή, και να να προστατεύεται βλ. επίσης α) Communication from the Commission of 16 October 1996 "Green paper on the protection of minors and human dignity in audiovisual and information services" - COM (96) 483., β) Resolution of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council of 17 February 1997 on illegal and harmful content on the Internet Publication: OJ C 70 of 6 March 1997, p. 1-2, γ) Communication from the Commission of 18 November 1997 on the follow-up to the Green Paper on the protection of minors and human dignity in audiovisual and information services (Recommendation of a Council proposal) - COM (97) 570., δ) Council Recommendation 98/560/EC of 24 September 1998 on the development of the competitiveness of the European audiovisual and information services industry by promoting national frameworks aimed at achieving a comparable and effective level of protection of minors and human dignity. Publication : OJ L 270 of 7 October 1998, p. 48 -55, ε) Decision 276/1999/EC of the European Parliament and of the Council of 25 January 1999 adopting a multiannual Community action plan on promoting safer use

of the Internet by combating illegal and harmful content on the global networkS. Publication: OJ L 33 of 6 February 1999, p. 1 - 11). Η αρχή της αξίας του ανθρώπου, όπως άλλωστε και οι υπόλοιπες θεμελιώδεις αρχές των άρθρων 1 και 26 Συντ. μπορεί να έχει σημασία για την ερμηνεία (βλ. Α. Μανιτάκη, Κράτος δικαίου και δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας, 1994, 410 επ) και οποιασδήποτε άλλης συνταγματικής διατάξεως, όπως βέβαια, κατά μείζονα λόγο, και των διατάξεων της κοινής νομοθεσίας 9-βλ. ΣΙΕ 3130/2000, Διδικ 2001, 110). Πέρα από αυτό μπορεί να αποτελέσει απευθείας το κριτήριο για την αξιολόγηση της συνταγματικότητας μίας νομοθετικής ρύθμισης ή και μίας κοινωνικής συμπεριφοράς (βλ. Κ. Χρυσόγono, οπ σ. 109). Το περιεχόμενο της αρχής έγκειται κυρίως στην απαίτηση να μη υποβιβάζεται ο άνθρωπος, ο κάθε συγκεκριμένος άνθρωπος σε αντικείμενο, σε απλό μέσο για την εξυπηρέτηση οποιωνδήποτε σκοπών, σε αντικαταστατό τελικά μέγεθος (βλ. Ι. Μανωλεδάκη, "Ανθρώπινη αξιοπρέπεια", σε Μανωλεδάκη / Prittwich (επιμ), Η ποινική προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, 1997, 14 επ, βλ. επίσης ΟΛΑΠ 40/1998, ΤοΣ 1999, 103, κατά την οποία "στην αξία του ανθρώπου περιλαμβάνεται πρώτιστα η ανθρώπινη προσωπικότητα ως εσωτερικό συναίσθημα τιμής και ως κοινωνική αναγνώριση υπόληψης", Ι. Κοϊμτζόγλου, Στοιχεία Δημοσίου Δικαίου, σ. 81-82). Το άρθρο 2 παρ. 1 Συντ. προστατεύει όλα τα φυσικά πρόσωπα ανεξαρτήτως ιθαγενείας (βλ. Δαλιόγλου, Ατομικά Δικαιώματα, Β, 1991, 1140. Σε ότι αφορά τους αποδέκτες των σχετικών συνταγματικών επιταγών, η αρχή της αξίας του ανθρώπου δεν εξαντλείται σε μία αρνητική υποχρέωση σεβασμού" εκ μέρους της πολιτείας, αλλά εκτείνεται στη θετική εκ μέρους της "προστασίας" της ανθρώπινης αξιοπρέπειας έναντι των προσβολών της από ιδιώτες (με αποτέλεσμα η τυχόν μείωση, με νεότερη ή ειδικότερη νομοθετική ρύθμιση, της προστασίας που παρείχαν παλιότερες και / η γενικότερες διατάξεις του αστικού δικαίου να κρίνεται ως αντισυνταγματική). Σε επίπεδο κοινής νομοθεσίας η αρχή βρίσκει συνταγματικά επιβεβλημένα εξειδίκευσή της κυρίως στις διατάξεις των άρθρων 34 και 57 επ ΑΚ, ενώ παραπέρα στην προστασία της κατατείνουν πολλά από τα έννομα αγαθά του Ποινικού Κώδικα (βλ. ΑΠ 715/1995 ΤοΣ 1996, 489 επ, Α. Μανιτάκη, Το υποκείμενο των συνταγματικών δικαιωμάτων, 1981, 126, Κ. Χρυσόγono, οπ. σ 111, 112}.

Κατά το άρθρο 9 παρ. 1 εδ. β του Συντάγματος, η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη. Το δικαίωμα κάθε προσώπου να γίνεται σεβαστή η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του κατοχυρώνεται και στο άρθρο 8 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, σύμφωνα με το οποίο "Παν πρόσωπου δικαιούται εις τον σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του". Ως ιδιωτικός βίος νοείται μία κατάσταση του ανθρώπου. [υπό δυναμικό πρίσμα] η απομόνωση ή [υπό στατικό πρίσμα] η μοναχικότητα [βλ. Δ. Σπινέλλη, Ποινικό Δίκαιο - Ειδικό Μέρος, 1976, 60 επ]. Πρόκειται για μια χωριστή περιοχή της ανθρώπινης ζωής, η οποία διαχωρίζεται από τη δημοσιότητα και την κοινωνικότητα. Η συνδρομή των δύο ως άνω στοιχείων, της οριοθέτησης από την σφαίρα της δημοσιότητας και της απομόνωσης [ή της μοναχικότητας], απαιτείται προκειμένου να υπάρξει ιδιωτικός βίος [βλ. J. Baudrillard, Tous tele-guides, "Liberation", 7.9.2001, 5, βλ. Επίσης S. Warren and L. Brandeis, The right to privacy (The implicit made explicit), in F.D Schoeman (ed), Philosophical Dimensions of Privacy: An Anthology (Cambridge: Cambridge University Press, 1984), 75 - 103).

Η ιδιωτική ζωή συνιστά τον πυρήνα της ανθρώπινης προσωπικότητας, της αξίας του ανθρώπου. Με άλλα λόγια, η ιδιωτική ζωή τελεί σε εγγενή και μάλιστα κεντρική σχέση προς τη θεμελιώδη αξία της αξίας του ανθρώπου. Ο ιδιωτικός βίος, η ελευθερία και η αξία του ανθρώπου τελούν σε τέτοια σχέση ώστε η απουσία ή η διακινδύνευση ενός από τα τρία δικαιώματα πλήττει σοβαρά τα άλλα. Η ελευθερία του ατόμου του άρθρου 5 παρ. 1 νοείται ως η ικανότητα του ατόμου να εκδιπλώνει τις ικανότητες και να κάνει πράξη τις δυνατότητές του εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα και τα χρηστά ήθη. Υπό το πρίσμα αυτό η αυτονομία υπόκειται σε δεσμεύσεις: η άσκησή της οφείλει να μην έρχεται σε σύγκρουση όχι μόνο με τα δικαιώματα των άλλων και το Σύνταγμα, αλλά και τα χρηστά ήθη, δηλαδή τις αντιλήψεις περί ηθικής του μέσου πολίτη. Περαιτέρω, η αξία του ανθρώπου του άρθρου 2 παρ. 1 ορίζεται ως η σπονδυλική στήλη του συστήματος αξιών της συνταγματικής τάξης [βλ. A. Bleckmann, *Probleme des Grundrechtsverzichts*, *Juristenzeitung* 43 (1988), 57 - 62]. Με τις αξίες αυτές δεν επιτρέπεται να έλθει σε σύγκρουση η άσκηση κανενός δικαιώματος: εγγενές όριο των δικαιωμάτων αποτελεί ο σεβασμός των αντικειμενικών αξιών του Συντάγματος. Αυτό σημαίνει ότι όχι μόνο δεν νοείται αυτόβουλη παραίτηση από αυτά, αλλά η αντίθεση με τις αξίες άσκησή τους δεν είναι σύμφωνη με το Σύνταγμα. Το πότε συμβαίνει κρίνεται κατ' αρχήν κατά περίπτωση. Η εθελούσια ταπείνωση, υποβάθμιση ή εκμετάλλευση ενός ατόμου προσκρούει στην αξία του ανθρώπου. Η αξία αυτή θεμελιώνει ένα δικαίωμα που τριτενεργεί, αλλά μπορεί να στραφεί και κατά του ίδιου του ατόμου. Η ιδιωτικότητα αποτελεί συστατικό και ως εκ τούτου αναπαλλοτρίωτο στοιχείο της αξίας του ανθρώπου γιατί συνδέεται ευθέως με τον πυρήνα της ατομικότητάς του τόσο στις εσωτερικές όσο και στις εξωτερικές πλευρές της [E. Hintz/M Winterberg, "....." - Die modernen Superstars als "Reformer" der Verfassung, *Zeitschrift für Rechtspolitik* 7 (2001) 295, -βλ. και , Στα ... της 11.6.2001, ο οποίος επί λέξει αναφέρει "έστω και ανη προσβολή της ιδιωτικότητας γίνεται με την αβίαστη συναίνεση των παθόντων, προσβάλλεται βαθύτερα η ανθρώπινη αξιοπρέπεια ως εγγενής αξία του ευρωπαϊκού πολιτισμού" βλ. επίσης το ... /20.5.2001 όπου ο αναφέρει ότι "η προστασία της αξίας του ανθρώπου δεν αποτελεί δικαίωμα που μπορεί να απεμπολήσει κανείς. Για παράδειγμα, αν ένας κρατούμενος σε μια φυλακή με ορισμένες ψυχολογικές συνθήκες ή δικές του αντιδράσεις πει "φταίω, είμαι αμαρτωλός" και ζητήσει από τους δεσμοφύλακες του τον εμπυισμό του ή να του κρεμάσουν μια τεμπέλα "είμαι παλιάνθρωπος", αυτό δεν πρέπει να γίνει)". Εξάλλου, κατά τον ίδιο, "ως σύλληψη η ιδέα του να δίνονται χρήματα και να δέχεται κάποιος να του παρακολουθούν και να το μεταδίδουν είναι προσβολή της αξίας του ανθρώπου"]].

Κατά το άρθρο 57 ΑΚ, το οποίο, κατά τα εκτεθέντα παραπάνω, απορρέει από την συνταγματική αρχή της αξίας του ανθρώπου, όποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητά του έχει δικαίωμα να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον, κατά δε το άρθρο 59 ΑΚ στις περιπτώσεις των δύο προηγουμένων άρθρων (στα οποία περιλαμβάνεται και το άρθρο 57) το δικαστήριο με την απόφασή του, ύστερα από αίτηση αυτού που έχει προσβληθεί και αφού λάβει υπόψη το είδος της προσβολής, μπορεί επιπλέον να καταδικάσει τον υπαίτιο να ικανοποιήσει την ηθική βλάβη αυτού

που είχε προσβληθεί. Η ικανοποίηση συνίσταται σε πληρωμή χρηματικού ποσού, σε δημοσίευμα ή σε οτιδήποτε επιβάλλεται από τις περιστάσεις. Με τις παραπάνω διατάξεις προστατεύεται το δικαίωμα της προσωπικότητας, στην οποία περιλαμβάνονται όλα τα αγαθά τα οποία είναι αναπόσπαστα με το πρόσωπο συνδεδεμένα και ανήκουν σ' αυτό ως ον που έχει σωματική, ψυχική, πνευματική Κοινωνική ατομικότητα(βλ. Γεωργιάδη - Σταθόπουλο, τόμος Α στο άρθρο 57 σ. 99, Μπαλή ΓενΑρχ παρ. 12, ΑΠ 83/64 ΝοΒ 12. 69, ΑΠ 60/69 ΝοΒ 17. 562, ΕφΑΘ 12154/90 ΕλλΔνη 32. 1673, ΕφΑΘ 10504/86 ΕλλΔνη 28. 1315). Σε σχέση με το περιεχόμενο του δικαιώματος επί της προσωπικότητας, θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεν είναι δυνατή η εξαντλητική απαρίθμηση των αγαθών, τα οποία απαρτίζουν αυτό. Η χρησιμότητα δε του αναγνωριζομένου από το άρθρο 57 ΑΚ γενικού δικαιώματος επί της προσωπικότητας συνίσταται ακριβώς στο ότι είναι δυνατόν να συμπεριληφθούν και νέοι τομείς της προσωπικότητας, των οποίων την προστασία καθιστά επιβεβλημένη η εξέλιξη της ζωής και των συγχρόνων τεχνικών μέσων [βλ. Γεωργιάδη-Σταθόπουλο, οπ, Ασπρογέρακα Γρίβα, Γεν. Αρχ 1981 σ. 135, Ν. Παπαντωνίου, Γενικές Αρχές, 1983 σ.126, 127]. Προϋποθέσεις για την εφαρμογή των ανωτέρω διατάξεων των άρθρων 57 και 59 είναι: α) προσβολή του δικαιώματος της προσωπικότητας, β) η προσβολή να είναι παράνομη. Παράνομη προσβολή θεωρείται όχι μόνον εκείνη που αντίκειται στις επιταγές και τις απαγορεύσεις της έννομης τάξεως, αλλά και σε κάθε επέμβαση στην προσωπικότητα του άλλου, η οποία, χωρίς να συνιστά παράβαση συγκεκριμένου απαγορευτικού ή επιτακτικού κανόνα δικαίου, είναι αντίθετη στο γενικότερο πνεύμα του ή στις γενικές επιταγές της έννομης τάξεως και ενέχει παράβαση των γενικών υποχρεώσεων που επιβάλλουν να μην προσβάλλει κανείς υλικά ή ηθικά αγαθά του άλλου, εκτός αν υπάρχουν γενικοί ή ειδικοί όροι που ν' αναιρούν το παράνομο της επεμβάσεως αυτής [βλ. ΕφΑΘ 1371/1997 ΔΕΕ 1997 σ. 997, ΕφΑΘ 1688/1998 ΕΛΔ 39 667 Δεληγιάννη - Κορνηλάκη, ΕιδΕνοχ ΙΙΙ, 1992, παρ. 346 σ. 132-3, Απ. Γεωργιάδη σε Γεωργιάδη - Σταθόπουλο ΑΚ, 914 αριθμ. 21, βλ και Σούρλα στην ΕρμΑΚ άρθρο 57 παρ. 4, ΑΠ 835/72 ΝοΒ 21. 205). Θα πρέπει πάντως εδώ να σημειωθεί ότι από τη θέση σε ισχύ του Συντάγματος του 1975 η θεωρία και η νομολογία αναζήτησαν το κατευθυντήριο κριτήριο για την προσδιορισμό του περιεχομένου της εννοίας της προσωπικότητας σ' αυτό το ίδιο το Σύνταγμα και ειδικότερα στο άρθρο 2 παρ. 1 που επιβάλλει κατά τα εκτεθέντα παραπάνω, στην πολιτεία ως πρωταρχική υποχρέωσή της τον σεβασμό και την προστασία της αξίας του ανθρώπου [βλ. Απ. Γεωργιάδη, ΓενΑρχ, 1996, αριθμ. 185, 186, Ν. Παπαντωνίου, οπ σ. 123, Δ. Παπαστερίου, ΓενΑρχ Ι/α, 1994, αριθμ. 405 σ. 172-3]. Η διάταξη αυτή τριτενεργεί (βλ. άρθρο 25 του Συντάγματος, περί του οποίου παρακάτω) και στις διατάξεις του ιδιωτικού δικαίου διαμέσου της γενικής ρήτρας του ως άνω άρθρου 57 ΑΚ και έτσι με βάση το κριτήριο αυτό στην έννοια της προσωπικότητας, που προστατεύεται από τον ΑΚ, περιλαμβάνονται όλοι εκείνοι οι συντελεστές της ατομικότητας του προσώπου που συνδέονται με την αξία του ανθρώπινου όντος (Α. Γεωργιάδη, οπ αριθμ. 185 σ. 86). Στην περίπτωση του τηλεθεατή υπάρχει προσβολή της προσωπικότητάς του όταν κάνοντας χρήση της ραδιοτηλεοπτικής λήψης που αποτελεί ατομική ελευθερία και δικαίωμα [βλ ... - Μαχαίρα, Σύμβαση Διαφήμισης και ΜΜΕ, 2000, σ 42] βλέπει εκπομπές μέσα από τις οποίες παραβιάζονται θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες. Ο τηλεοπτικός σταθμός εφόσον κάνει χρήση των ραδιοσυχνοτήτων, που

αποτελούν δημόσιο αγαθό [βλ. Γ. της 17.3.2002] έχει υποχρέωση [καθήκον] να παρέχει ποιοτικές εκπομπές και όχι να προσφέρει χαμηλής ποιότητας, θεάματα, στα οποία εμφανίζονται πρόσωπα των οποίων παραβιάζονται θεμελιώδη δικαιώματα, από τα οποία μάλιστα δεν χωρεί παραίτηση.

2. Κατά το άρθρο 15 παρ. 1 και 2 του Συντάγματος "1. Οι προστατευτικές για τον τύπο διατάξεις του προηγούμενου άρθρου δεν εφαρμόζονται στον κινηματογράφο, τη φωνογραφία, τη ραδιοφωνία, την τηλεόραση και κάθε άλλο παρεμφερές μέσο μετάδοσης λόγου ή παράστασης. 2. Η ραδιοφωνία και η τηλεόραση υπάγονται στον άμεσο έλεγχο του Κράτους. Ο έλεγχος και η επιβολή των διοικητικών κυρώσεων υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης που είναι ανεξάρτητη αρχή, όπως νόμος ορίζει. Ο άμεσος έλεγχος του Κράτους, που λαμβάνει και τη μορφή του καθεστώτος της προηγούμενης άδειας, έχει ως σκοπό την αντικειμενική και με ίσους όρους μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων, καθώς και προϊόντων του λόγου και της τέχνης, την εξασφάλιση της ποιοτικής στάθμης των προγραμμάτων που επιβάλλει η κοινωνική αποστολή της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης και η πολιτιστική ανάπτυξη της Χώρας, καθώς και το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου και την προστασία της παιδικής ηλικίας και της νεότητας. Η παρ. 1 του άρθρου 15 του Συντάγματος αποκλείει την εφαρμογή των προστατευτικών για τον τύπο διατάξεων του άρθρου 14 στον κινηματογράφο, τη φωνογραφία, τη ραδιοφωνία, την τηλεόραση και κάθε άλλο παρεμφερές μέσο μετάδοσης λόγου ή παράστασης. Οι διατάξεις των οποίων αποκλείεται η εφαρμογή είναι αυτές των παρ. 2 επ. Η μη εφαρμογή των εγγυήσεων της παρ. 2 του άρθρου 14 σημαίνει ότι επιτρέπεται η επιβολή προληπτικών περιορισμών μόνον εφόσον και καθόσον αυτοί είναι απαραίτητοι για τη κατοχύρωση άλλων συνταγματικών αγαθών, όπως λχ η προστασία της παιδικής ηλικίας [άρθρο 21 παρ. 1 Συντ]. Το ζήτημα του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης παρουσιάζει ιδιαιτερότητες, όπως είναι αφενός η μεγάλη δύναμη επηρεασμού που ασκεί κυρίως η δεύτερη, μέχρι του σημείου να υποστηρίζεται ότι "η έμμεση τηλεοπτική εμπειρία υπερσκελίζει την άμεση εμπειρία της ζωής" και αφετέρου η σπανιότητα των συχνοτήτων. Συνεπώς, ελεύθερη ραδιοφωνική και τηλεοπτική έκφραση δεν μπορεί να σημαίνει, αντίθετα προς ότι συμβαίνει στην περίπτωση του τύπου, πως ο καθένας δικαιούται να καταλάβει μία συχνότητα και να εκπέμπει μηνύματα κατά το δοκούν. Τούτο θα κατέληγε σε αδικαιολόγητο προνόμιο υπέρ όσων προλάβαιναν να ιδιοποιηθούν τις συχνότητες, αποκλείοντας όλους τους άλλους ενδιαφερομένους. Αντίθετα, οι συχνότητες αποτελούν από τη φύση τους περιουσία, η αξιοποίηση της οποίας οφείλει να γίνεται υπό το άμεσο έλεγχο του κράτους και με σκοπούς όχι τόσο ταμειευτικούς όσο κυρίως ποιοτικούς, όπως αυτοί περιγράφονται στην παρ. 2 του άρθρου 15 του Συντάγματος [βλ. Κ.Χρυσόγονο, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Β` Έκδοση 2002 σ. 295, βλ. και Ι. Κοϊμτζόγλου, Στοιχεία Δημοσίου Δικαίου, 1999 σ. 98, Γ. ..στο της 31.3.2002 και 7.4.2002]. Έχει δε μεγάλη σημασία η επιταγή του εδ. γ του άρθρου 15 παρ.2 του Συντάγματος, λαμβανομένου υπόψη ότι κατά την κοινή πείρα η ποιοτική στάθμη των προγραμμάτων των τηλεοπτικών σταθμών συχνά είναι χαμηλή, ο σεβασμός της αξίας του ανθρώπου ελλιπής και η προστασία της παιδικής ηλικίας και της νεότητας ανεπαρκής. Για παράδειγμα στην περίπτωση των "τηλεδικών" αυτόκλητοι

"δικαστές" παρουσιαστές εκπομπών υποκαθίστανται στο ρόλο των ποινικών δικαστηρίων, παραβιάζοντας σειρά δικαιωμάτων, όπως η αξία του ανθρώπου, η προστασία της προσωπικότητας και του ιδιωτικού και οικογενειακού βίου, το τεκμήριο αθωότητας και [βλ. Κ. Χρυσόγονο, οπ,σ 301, Σ. Πατεράκη, Η χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, β' έκδοση, 2001, σ. 197- 198).

Με την υποχρέωση σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων που απορρέουν από το διεθνές δίκαιο και τις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1, 7 παρ. 2 για την προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, 5 παρ. 1 για την προστασία της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας και 9 παρ. 1 για την προστασία της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του ατόμου βαρύνεται όχι μόνο το κράτος αλλά και όσοι ασκούν λειτουργία υπαγόμενη στο φάσμα των κλασικών κρατικών εξουσιών, καθώς και φυσικά η νομικά πρόσωπα που δρουν ως ιδιώτες αλλά η εν γένει δράση τους έχει άμεσες επιπτώσεις και στη δημόσια σφαίρα. Στη τελευταίακατηγορία αδιαμφισβήτητα εντάσσονται και οι ιδιωτικοί τηλεοπτικοί σταθμοί, οι οποίοι ασκούν δημόσια λειτουργία και ασκούν εν τοις πράγμασι εξουσία διαμόρφωσης της γνώμης και της βούλησης του κοινού. Περαιτέρω, αυτοί κατά την άσκηση του θεμελιώδους δικαιώματος της ελεύθερης ραδιοτηλεοπτικής επικοινωνίας βαρύνονται με δεσμεύσεις που απορρέουν τόσο από το δημόσιο σκοπό που τους τεθεί δυνάμει του άρθρου 15 του Συντάγματος, όσο και από τηνεξουσιαστική θέση που κατέχουν στο χώρο της επικοινωνίας που σε συνδυασμό με τη δημόσια αποστολή τους, δικαιολογούν και επιβάλλουν την "άμεση εποπτεία του Κράτους" και την ανάληψη από τους ίδιους της κοινωνικής ευθύνης σεβασμού της αξιοπρέπειας και των δικαιωμάτων των άλλων [βλ.79/4/10.7.1997 Απόφαση του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, ΤοΣ 1997 σ. 959, βλ. Γ. Νικολόπουλο,ΠοινΧρ 1998 σ. 809].

3. Κατά το άρθρο 25 του ισχύοντος Συντάγματος "1. Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους. Όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκησή τους. Τα δικαιώματα αυτά ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν. Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας. 2. Η αναγνώριση και η προστασία των θεμελιωδών και απαράγραπτων δικαιωμάτων του ανθρώπου από την Πολιτεία αποβλέπει στην πραγμάτωση της κοινωνικής προόδου μέσα σε ελευθερία και δικαιοσύνη. 3. Η καταχρηστική άσκηση δικαιώματος δενεπιτρέπεται. 4. Το Κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες τηνεκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης". Τοάρθρο 25 εμπεριέχει τις αρχές που διέπουν την ερμηνεία και την εφαρμογή όλης της δέσμης των συνταγματικών δικαιωμάτων: Με την αναθεωρημένη μορφή της παραγράφου 1 του άρθρου 25 εισάγονται -πλην των άλλων- : α) η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου, β) ο κανόνας πως όλα τα κρατικά όργανα έχουν την υποχρέωση να διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκηση των συνταγματικών δικαιωμάτων γ), ο κανόνας ότι τα συνταγματικά δικαιώματα ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών, στις οποίες αυτά προσιδιάζουν,

εισάγεται δηλαδή η αρχή της τριτενέργειας. Σημειωτέο ότι η νέα δέσμη κανόνων που εισάγονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 25, προσδίδει νέες διαστάσεις και νέο κανονιστικό περιεχόμενο σε όλα τα συνταγματικά δικαιώματα. Το άρθρο 25 παρ. 1 είναι ίσως η σημαντικότερη διάταξη του αναθεωρημένου Συντάγματος.

4. Κατά το άρθρο 3 παρ. 1 του Ν. 2328/1995, α] Οι εκπομπές των τηλεοπτικών σταθμών διέπονται από τις αρχές και τους κανόνες εκπομπών και διαφημίσεων που ισχύουν για τις εκπομπές της Ελληνικής Ραδιοφωνίας Τηλεόρασης Α.Ε, στο πλαίσιο του άρθρου 15 παράγραφος 2 του Συντάγματος και της Οδηγίας 89/552/Ε.Ο.Κ του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 3.10.1989 [Ε.Ε.Κ, L 298/24/17.10.89], όπως αυτή έχει μεταφερθεί στην ελληνική έννομη τάξη. Η τήρηση των σχετικών υποχρεώσεων αποτελεί θεμελιώδη όρο της αδείας λειτουργίας του τηλεοπτικού σταθμού. Σε περίπτωση αμφιβολίας ως προς την υπαγωγή ενός τηλεοπτικού σταθμού σε ορισμένες υποχρεώσεις ισχύει ό,τι ισχύει για την Ε.Ρ.Τ -Α.Ε. β] Οι κάθε είδους εκπομπές (συμπεριλαμβανομένων και των διαφημίσεων), που μεταδίδουν οι ραδιοφωνικοί και τηλεοπτικοί σταθμοί πρέπει να σέβονται την προσωπικότητα, την τιμή, την υπόληψη, τον ιδιωτικό και οικογενειακό βίο, την επαγγελματική, κοινωνική, επιστημονική, καλλιτεχνική, πολιτική ή άλλη συναφή δραστηριότητα κάθε προσώπου, η εικόνα του οποίου εμφανίζεται στην οθόνη ή το όνομα του οποίου ή στοιχεία επαρκή για τον προσδιορισμό του οποίου μεταδίδονται.

Επίσης, με το άρθρο 3 περ. 2δ του ν. 1730/1987, το οποίο έχει ισχύ και για την ιδιωτική τηλεόραση κατ' εφαρμογή του άρθρου 3 παρ. 1 περ. α του νόμου 2328/1995 "Οι ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές διέπονται από τις αρχές του σεβασμού της προσωπικότητας και του ιδιωτικού βίου του ατόμου".

Με την Οδηγία 97/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30.6.1997 τροποποιήθηκε εν μέρει η Οδηγία 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων. Κατά το άρθρο 22 της ως άνω Οδηγίας 97/36/ΕΚ, "1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίσουν ότι οι εκπομπές των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους δεν περιλαμβάνουν προγράμματα τα οποία ενδέχεται να βλάψουν σοβαρά τη σωματική, πνευματική ή ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων, και ιδίως προγράμματα που περιέχουν πορνογραφικές σκηνές ή σκηνές αδικαιολόγητης βίας. 2. Τα μέτρα που προβλέπονται στην παράγραφο 1 επεκτείνονται και σε άλλα προγράμματα τα οποία ενδέχεται να βλάψουν τη σωματική, πνευματική ή ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων εκτός αν εξασφαλίζεται, με επιλογή της ώρας της εκπομπής ή με άλλα τεχνικής φύσεως μέτρα, ότι στην περιοχή μετάδοσης οι ανήλικοι δεν βλέπουν ή δεν ακούν κατά κανόνα τις εκπομπές αυτές. 3. Όταν τα προγράμματα αυτά μεταδίδονται με μη κωδικοποιημένη μορφή, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να προηγείται ακουστική προειδοποίηση ή να αναγνωρίζονται από την παρουσία ενός οπτικού συμβόλου καθ' όλη τη διάρκειά τους ...".

Με το ΠΔ 100/2000 εναρμονίσθηκε η ελληνική ραδιοτηλεοπτική νομοθεσία στις διατάξεις της Οδηγίας 97/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του

Συμβουλίου της 30ης Ιουνίου 1997 [ΕΕ αριθ. L 202 της 30.7.97, σελ. 60] με την οποία τροποποιήθηκαν οι διατάξεις της Οδηγίας 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου σχετικά με την παροχή τηλεοπτικών υπηρεσιών. Κατά το άρθρο 5 παρ. 6 περ. αα του ως άνω Προεδρικού Διατάγματος, η τηλεοπτική διαφήμιση δεν πρέπει να απάδει προς τον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, ενώ κατά την παρ. 10 του άνω άρθρου, η τηλεοπτική διαφήμιση δεν πρέπει να θίγει ηθικά ή σωματικά τους ανηλίκους. Κατά το άρθρο 8 του ως άνω Π.Δ., 1. Οι τηλεοπτικοί φορείς οφείλουν να μη μεταδίδουν προγράμματα τα οποία ενδέχεται να βλάψουν σοβαρά τη σωματική, πνευματική ή ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων 3. Όλα τα τηλεοπτικά προγράμματα [εκτός των διαφημιστικών μηνυμάτων και των μηνυμάτων τηλεπώλησης] κατατάσσονται σε κατηγορίες ανάλογα με το βαθμό της δυσμενούς επίδρασης που μπορεί να έχει το περιεχόμενό τους στη προσωπικότητα και στην εν γένει ηθική και πνευματική ανάπτυξη των ανηλίκων. Σε κάθε κατηγορία αντιστοιχεί ένα ειδικό σύμβολο ή ηχητικό σήμα, το οποίο μεταδίδεται επί της οθόνης σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος ή σε καθορισμένο τμήμα αυτής. Επίσης, το σύμβολο αναγράφεται υποχρεωτικά δίπλα στον τίτλο των τηλεοπτικών προγραμμάτων σε κάθε δημοσίευση, ή καταχώριση των προγραμμάτων αυτών στο τύπο και μεταδίδεται σε όλη τη διάρκεια των αντιστοιχών ανακοινώσεων του σταθμού (trailers). 4. Με απόφαση του Υπουργού Τύπου και Μ.Μ.Ε καθορίζονται οι κατηγορίες κατάταξης των προγραμμάτων, τα σύμβολα τα ηχητικά σήματα κάθε κατηγορίας καθώς και οι επιτρεπόμενες ώρες μετάδοσής τους. Με την ίδια απόφαση καθορίζεται η διαδικασία κατάταξης των προγραμμάτων η οποία μπορεί να γίνεται, είτε από εσωτερική επιτροπή επιστημόνων που συγκροτείται σε κάθε τηλεοπτικό σταθμό, είτε από Επιτροπές Ελέγχου Κινηματογραφικών Ταινιών που λειτουργούν στο Υπουργείο Τύπου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, διευρυμένες για το σκοπό αυτό με τρία μέλη του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης. Η κατηγορία στην οποία κατατάσσονται τα τηλεοπτικά προγράμματα μπορεί να προσδιορίζει την ώρα μετάδοσης του προγράμματος. Ενόψει του ως άνω άρθρου 8 παρ. 4 του ΠΔ 100/2000, εκδόθηκε η με αριθμ. 6138/Ε/17.3.2000 [ΦΕΚ Β 345] Απόφαση του Υπουργού Τύπου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, με την οποία, κατά τα οριζόμενα ειδικότερα σ' αυτή, όλα τα τηλεοπτικά προγράμματα, εκτός των προγραμμάτων τηλεοπτικής διαφήμισης και τηλεπώλησης όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 1 του ως άνω ΠΔ, κατατάχθηκαν σε πέντε [5] κατηγορίες ανάλογα με το βαθμό της δυσμενούς επίδρασης που μπορεί να έχει το περιεχόμενό τους στη προσωπικότητα και στην εν γένει ηθική και πνευματική ανάπτυξη των ανηλίκων.

Επίσης, κατά το άρθρο 9 παρ. 5 του παραπάνω ΠΔ 100/2000, οι προβλεπόμενες σ' αυτό διοικητικές κυρώσεις είναι ανεξάρτητες από την ύπαρξη τυχόν ποινικής ή αστικής ευθύνης του σταθμού και ιδίως από τις διατάξεις τις σχετικές με την προστασία της προσωπικότητας των θιγομένων κατά τον Αστικό Κώδικα και του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

5. Το δίκαιο του ανταγωνισμού περιέχει κανόνες με τους οποίους επιδιώκεται η προστασία της οικονομικής ελευθερίας κατά την άσκησή της. Ο ν. 146/1914 περιέχει τη γενική ρήφα στο άρθρο 1, σύμφωνα με την οποία "απαγορεύεται κατά τας εμπορικές, βιομηχανικές ή γεωργικές συναλλαγές πάσα προς τον σκοπό ανταγωνισμού γινόμενη πράξις, αντικειμένη εις τα χρηστά ήθη". Με τις διατάξεις του ν. 1461/1914 ιδρύεται ένα ειδικό αστικό αδίκημα [βλ. βλ. Θ.

Λιακόπουλο, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, έκδοση. Ε, σ. 410]. Ο ανταγωνισμός κοινωνιολογικά θεώμενος όχι ως κατάσταση αλλ' ως διαδικασία συμπεριφοράς, είναι τόσο παράλληλη διαδικασία ως προς τους ανταγωνιστές όσο και ανταγωνιστική διαδικασία ως προς το καταναλωτικό κοινό [βλ. Η. Arndt, Markt und Macht, 1973, σ. 132]. Η με την πάροδο των χρόνων και τη μεταβολή των κοινωνικών δεδομένων εισοδος στο δίκαιο του κοινωνικού στοιχείου είχε ως συνέπεια και το δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού, ν' αποκτήσει κοινωνική λειτουργία και έτσι να επεκταθεί ο κύκλος των προστατευόμενων από αυτό συμφερόντων, ώστε να περιλάβει όχι μόνο τους ανταγωνιζόμενους αλλά και τους καταναλωτές και την ολότητα. (βλ. Λ. Κοτσίρη, Δίκαιο Ανταγωνισμού, Γ' Έκδοση, σ. 64, Θ. Λιακόπουλο, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, εκδ. ε .σ. 410, Ν. Ρόκας, Αθέμιτος Ανταγωνισμός σ. 24]. Με άλλα λόγια, προστατευόμενα πρόσωπα είναι όχι μόνο οι ανταγωνιστές αλλά και οι καταναλωτές [βλ. Θ. Λιακόπουλο, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, εκδ. ε (2000) σ. 410]. Σήμερα, παρά ποτέ άλλοτε, οι ανταγωνιζόμενοι μπορούν να χρησιμοποιούν όλοι από κοινού παράλληλες μεθόδους ώστε αυτοί μεν να μην ενοχλούνται αλλά πολλές φορές και να ωφελούνται, να βλάπτονται όμως τα συμφέροντα των καταναλωτών, πχ παραβάσεις αγορανομικών διατάξεων, διατάξεων που αναφέρονται στη δημόσια υγεία ή ηθική κ.α (βλ. Λ. Κοτσίρη, οπ. σ. 63]

Εξάλλου, κατά μία άποψη, που φέρεται να είναι κρατούσα στη θεωρία, ο κατ' ιδίαν καταναλωτής δεν έχει αξίωση για παράλειψη αθέμιτων πράξεων ανταγωνισμού ή αποζημίωσης (βλ. Δελούκα-Ιγγλέση, Εισαγωγή στο δίκαιο του ανταγωνισμού 1994 σ. 106, Μαρίνο, Αθέμιτος Ανταγωνισμός 2002 σ. 308]. Κατά άλλη όμως άποψη, που κρίνεται ορθότερη, ενόψει της διεύρυνσης κατά τα άνω αναφερόμενα των σκοπών του ν. 146/1914, γίνεται δεκτό ότι τις παραπάνω αξιώσεις έχουν πέραν των αναφερομένων στο άρθρο 10 του ως άνω νόμου προσώπων και οι μεμονωμένοι καταναλωτές [βλ. Αλεξανδρίδου, Αθέμιτος Ανταγωνισμός και προστασία του καταναλωτή 1992. σ. 223, βλ. επίσης την ίδια, Τηλεοπτική Διαφήμιση πέρα από τα Εθνικά Σύνορα, ΝοΒ 1991, σ. 703 και ίδια σ. 714, ΠΠρωτΑθ 97/1986 ΝοΒ 1987 σ. 937, βλ. G. Schricker, Schadensersatzansprüche den Abnehmer wegen tauschender Werbung GRUR 1975, s 111 επ, βλ. Ως προς την αξίωση αποζημίωσης, Λιακόπουλο, οπ, σ. 413, Λιακόπουλο, Η οικονομική ελευθερία αντικείμενο προστασίας στο δίκαιο του ανταγωνισμού, σ. 328 επ, επίσης Λιακόπουλο, ΔΕΕ 1998 567, βλ. επίσης Αργυριάδη, Ευρεσιτεχνία , εκδ. γ 1982 σ.23-25, επίσης ΑΠ 564/1940 ΕΕΝ 1941. σ. 81. που δέχθηκε τη νομιμοποίηση του καταναλωτή στην περίπτωση του άρθρου 10 παρ.3 ν 2527/20).

Πρέπει πάντως να αναφερθούν στο σημείο αυτό τα ακόλουθα σχετικά με την προστασία του καταναλωτή: Κατά την εξειδίκευση της αόριστης έννοιας των χρηστών ηθών η νομολογία των δικαστηρίων, κυρίως των γερμανικών, προσφεύγει στον κατάλογο των συνταγματικά κατοχυρωμένων ατομικών και κοινωνικών ελευθεριών. Με αναφορά, κυρίως για το ελληνικό δίκαιο στη διάταξη του άρθρου 9 παρ. 1 [δικαίωμα ιδιωτικού βίου], στο άρθρο 2 παρ. 1 που ανάγει σε αντικείμενο ιδιαίτερης προστασίας την αξία του ανθρώπου ως προσώπου σε συνδυασμό με το άρθρο 5 παρ. 1 που αποδίδει ολοκληρωμένα την προστασία της προσωπικότητας, μία ολόκληρη κατηγορία ανταγωνιστικών πράξεων θεωρήθηκε ότι είναι αντίθετες με τα χρηστά ήθη [άρθρο 1 ν 146/1914 αντίστοιχου της παρ. 1 UWG] και συνακόλουθα

συνιστούν αθέμιτο ανταγωνισμό γιατί προσβάλλουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, επειδή μεταχειρίζονται τον άνθρωπο ως αντικείμενο. Τέτοιες χαρακτηριστικές περιπτώσεις συνιστούν κυρίως οι υποβλητικές διαφημίσεις που εξαιτίας έντεχνης διαμεσολάβησης τους συνειδητοποιούνται από τον καταναλωτή, οι διαφημίσεις δηλαδή που απευθύνονται στο υποσυνείδητο του καταναλωτή που δεν πληροφορούν αλλά επιβάλουν την αγορά αγαθών ή υπηρεσιών με εκμετάλλευση της ανθρώπινης επιθυμίας για γόητρο ή των αισθημάτων ενοχής ή φόβου (W.Ehlers, Der persoleichkeitsrechtliche Schutz des Verbrauchers vor Werburg WRP ,1983 s. 187, Emmerlich, Das Recht des unlauteren Wettbewerbs, 1982, s 130 επ, Nordemann, Wettwerbsrecht, αρ. 216 και επ, βλ.Α. Λιακόπουλο, Η προστασία του καταναλωτή και το Σύνταγμα, ΝοΒ 32 945 επ]. Κατά πάγια νομολογία, ως κριτήριο των χρηστών ηθών στην Ελληνική νομολογία χρησιμεύουν οι ιδέες του εκάστοτε κατά γενική αντίληψη χρηστών και εμφρόνως σκεπτόμενου ανθρώπου (βλ. ΑΠ 1780/1999 ΕΛΔ 2000 974, ΑΠ 956/1988 ΕΛΔ 1989 1344, ΟΛΑΠ397/1975 ΝοΒ 23 1164, ΑΠ 1/72 ΝοΒ 1972 490]. Ωστόσο, ο δικαστής καλούμενος να εξειδικεύσει την αόριστη έννοια των χρηστών ηθών, οφείλει να εξειδικεύσει αυτά με αναφορά στην κλίμακα των αξιών που περιέχει το Σύνταγμα. Κρίσιμες είναι οι συνταγματικές εκείνες διατάξεις που προστατεύουν την ανθρώπινη αξία [άρθρο 2 παρ. 1], που επιβάλλουν ίση μεταχείριση [άρθρο 4 παρ. 1] και ισότητα των φύλων [άρθρο 4 παρ. 2), που προστατεύουν την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας [άρθρο 5 παρ. 1), που απαγορεύουν τη βλάβη της υγείας ή την άσκηση ψυχολογικής βίας καθώς και κάθε προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας [άρθρο 7 παρ. 1), που προστατεύουν το άσυλο της κατοικίας, την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου [άρθρα 9 παρ. 1 και 21 παρ. 1), την ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης [άρθρο 13 παρ. 1], την ελευθερία της γνώμης [άρθρο 14), το απόρρητο των επιστολών και της επικοινωνίας [άρθρο 19]. Στο βαθμό και την έκταση που το Σύνταγμα εγγυάται τον οικονομικό ανταγωνισμό είναι επίσης επιτρεπτή η εξειδίκευση των χρηστών ηθών με αναφορά στο κριτήριο της λειτουργικότητας του ανταγωνισμού [βλ. Α. Λιακόπουλο, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, οπ σ. 419 όπου και περαιτέρω παραπομπές)

6. Κατά το άρθρο 21 παρ. 1 του Συντάγματος "Η οικογένεια, ως θεμέλιο της συντήρησης και προαγωγής του Έθνους, καθώς και ο γάμος, η μητρότητα και η παιδική ηλικία τελούν υπό την προστασία του Κράτους". Το άρθρο 21 παρ. 1 του Συντάγματος [πρβλ. και το άρθρο 8 παρ. 1 ΕΣΔΑ} θέτει υπό την προστασία του κράτους την οικογένεια, με μία ιδεολογικά φορτισμένη μάλιστα διατύπωση ("ως θεμέλιο της συντήρησης και προαγωγής του Έθνους"), καθώς και τον γάμο, τη μητρότητα και την παιδική ηλικία. Στη διάταξη αυτή συντρέχουν και συνυπάρχουν ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα αλλά και θεσμικές εγγυήσεις [βλ. Χρυσόγονο, οπ σ. 501} Η προστασία της παιδικής ηλικίας (πρβλ. και το άρθρο 1 της Διεθνούς Σύμβασης του Ο.Η.Ε για τα δικαιώματα του παιδιού του 1989, βλ. και τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, που κυρώθηκε με το Ν. 2101/1992] εξειδικεύεται μέσα από μία σειρά διατάξεων της κοινής νομοθεσίας, όπως αυτές του Αστικού Κώδικα για τις σχέσεις γονέων και τέκνων, του Ποινικού για την επιεικέστερη μεταχείριση των ανηλίκων δραστών ποινικών αδικημάτων καθώς και άλλων διατάξεων, όπως εκείνης του ΠΔ 100/2000, που κατά τα εκτεθέντα παραπάνω κάνει ειδική μνεία για την προστασία της παιδικής ηλικίας.

7. Η ελευθερία της ραδιοφωνικής και τηλεοπτικής εκπομπής υπόκειται, όπως προκύπτει από το άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος σε περιορισμούς, πολύ εντονότερους από την εν γένει ελευθερία της έκφρασης. Μεταξύ των εκ του Συντάγματος περιορισμών περιλαμβάνεται κατά τα εκτεθέντα παραπάνω και ο σεβασμός της παιδικής ηλικίας και της νεότητας. Ο έλεγχος της τήρησης της υποχρέωσης αυτής, όπως και της τήρησης των άλλων αξιών, τις οποίες υπηρετούν η ραδιοφωνία και η τηλεόραση ή από τις οποίες περιορίζονται, είναι ανατεθειμένος στην αρμοδιότητα του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, το οποίο επιβάλλει και τις σχετικές διοικητικές κυρώσεις. Με άλλα λόγια στο Ραδιοτηλεοπτικό συμβούλιο είναι ανατεθειμένη η διοικητική προστασία. Η επίκληση του δικαιώματος στον σεβασμό της νεότητας και της παιδικής ηλικίας μπορεί να γίνει ενώπιον του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης εφόσον επιζητείται διοικητική προστασία. Εφόσον όμως ο προσβαλλόμενος ή θιγόμενος αναζητεί αστική προστασία, τότε έχει το δικαίωμα να προσφύγει στα αρμόδια πολιτικά δικαστήρια και να ζητήσει έννομη προστασία. Η διοικητικός έλεγχος που αναφέρεται στο άρθρο 15 και εξειδικεύεται στο άρθρο 9 του ΠΔ 100/2000 είναι ανεξάρτητος από την απευθείας προσφυγή στην πολιτική ή ποινική δικαιοσύνη. Κατά συνέπεια, ο θιγόμενος μπορεί είτε να επιλέξει την διοικητική διαδικασία ενώπιον του Ρ.Σ., που αποτελεί ανεξάρτητη διοικητική αρχή, της οποίας οι αποφάσεις υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο κατά τους ορισμούς του άρθρου 95 Συντάγματος [βλ. Χρυσόγονο, οπ σ.299], είτε να προσφύγει όταν πρόκειται για αστικές αξιώσεις στο αρμόδιο πολιτικό δικαστήριο [βλ στο .../20.5.2001, πρβλ. Γ. Νικολόπουλο, ΠοινΧρ 1998 σ. 810]

8. Κατά το άρθρο 7 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τη Διασυνοριακή Τηλεόραση [European Convention on Transfrontier Television] του Συμβουλίου της Ευρώπης, που τέθηκε σε ισχύ την 1.3.2002, "1. Όλα τα σημεία των υπηρεσιών του προγράμματος, όσον αφορά την παρουσίαση και το περιεχόμενο θα πρέπει να σέβονται την αξιοπρέπεια της ανθρωπίνης υπάρξεως και τα βασικά δικαιώματα των άλλων. Ειδικότερα δεν θα πρέπει α. να είναι αναξιοπρεπή και ειδικά να περιέχουν πορνογραφία, β. να δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στη βία ή να είναι πιθανόν να προκαλούν φυλετικό μίσος. 2 Όλα τα σημεία των υπηρεσιών του προγράμματος τα οποία ενδεχομένως θα μπορούσαν να βλάψουν τη σωματική, πνευματική ή ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων και των εφήβων δεν θα πρέπει να προγραμματίζονται σε ώρες κατά τις οποίες (οι ανήλικοι και οι έφηβοι) είναι πιθανόν να τα παρακολουθούν. 3 Αυτός που εκπέμπει πρέπει να διασφαλίσει ότι οι ειδήσεις παρουσιάζουν αντικειμενικά γεγονότα και περιστατικά και ενθαρρύνουν την ελεύθερη διαμόρφωση των γνώμων [1. All items of programme services, as concerns their presentation and content, shall respect the dignity of the human being and the fundamental rights of others. In particular, they shall not: a be indecent and in particular contain pornography, b. give undue prominence to violence or be likely to incite to racial hatred. 2. All items of programme services which are likely to impair the physical, mental or moral development of children and adolescents shall not be scheduled when, because of the time of transmission and reception, they are likely to watch them. 3. The broadcaster shall ensure that news fairly present facts and events and encourage the free formation of opinions].

9. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων [European Convention on Human Rights] υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950. Τέθηκε σε ισχύ στις 9 Σεπτεμβρίου 1953. Αρχικά υπογεγραμμένη από δώδεκα (12) κράτη, η Σύμβαση έχει τώρα επικυρωθεί από τις περισσότερες Ευρωπαϊκές Χώρες. Προς το παρόν, όλα τα σαράντα ένα (41) κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης έχουν επικυρώσει τη Σύμβαση. Αυτή καλύπτει με τα διάφορα πρωτόκολλα της κυρίως αστικά και πολιτικά δικαιώματα. Η Σύμβαση έχει αποδείξει ότι είναι μία πολύ επιτυχημένη Συνθήκη και δίκαιο ονομάστηκε "συνταγματικό όργανο της Ευρωπαϊκής δημόσιας τάξης στο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων" [J. Polakiewics and V. Jacob -Foltzer, "The European Human Rights Convention in Domestic Law (1991) 12 HRLJ, Αποφ, Δικ. Ανθρωπ. Δικαιωμάτων *Loizidou v Turkey* (1978), Series A., Vol.310, 27, para 75). Τα έννομα αποτελέσματα που προκύπτουν από την εφαρμογή της ΕΣΔΑ διαχέονται τόσο στο εσωτερικό επίπεδο των εθνικών εννόμων τάξεων, όσο και στο επίπεδο της κοινοτικής έννομης τάξης [βλ. Β. Σκουρή-Κ. Ιωάννου, *Η Ελευθερία της Διαφήμισης*, Θεσσαλονίκη 1996, σ. 55-56, Ad Van Loon, "National media policies under EEC law taking into account fundamental rights", *Media Law and Practice*, Vol. 14, No 1, 1993, 18 επ]. Στην Ελλάδα οι διατάξεις της Σύμβασης από της κύρωσης έχουν ενταχθεί αυτούσια στο εσωτερικό δίκαιο και μάλιστα με αυξημένη τυπική ισχύ [άρθρο 28 παρ.1 γ Συντάγματος]. Ας σημειωθεί εδώ ότι η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου κυρώθηκε για πρώτη φορά με τον ν. 2329/1953 και εκ νέου μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας με το ν.δ 53/1974 [ΦΕΚ Α 256]. Τα έννομα αποτελέσματα που προκύπτουν από την εφαρμογή της ΕΣΔΑ διαχέονται στο εσωτερικό της εθνικής έννομης τάξης, επηρεάζουν και τις ιδιωτικές εμπορικές συναλλαγές. Η τριτενέργεια της ισχύος των διατάξεων της ΕΣΔΑ αναγνωρίζεται και στις ιδιωτικές έννομες σχέσεις [βλ. Ελένη Γ. Κουτρούμπα - Μαχαίρα, *Σύμβαση Διαφήμισης και ΜΜΕ*, σ.56].

Κατά το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ, "1. παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν εκφράσεως. Το δικαίωμα τούτο περιλαμβάνει την ελευθερία γνώμης ως και την ελευθερίαν λήψεως ή μεταδόσεως πληροφοριών ή ιδεών άνευ επεμβάσεως δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων. Το παρόν άρθρο δεν κωλύει τα Κράτη από του να υποβάλωσι τας επιχερήσεις ραδιοφωνίας, κινηματογράφου ή τηλεοράσεως εις κανονισμούς εκδόσεως αδειών λειτουργίας. 2. Η άσκησης των ελευθεριών τούτων συνεπαγομένων καθήκοντα και ευθύνας δύνανται να υπαχθή εις ωρισμένας διατυπώσεις, όρους, περιορισμούς ή κυρώσεις προβλεπομένους υπό του νόμου και αποτελούντας αναγκαία μέτρα εν δημοκρατική κοινωνία δια την εθνικήν ασφάλειαν, την εδαφικήν ακεραιότητα ή δημοσίου ασφάλειαν, την προάσπισιν της τάξεως και πρόληψιν του εγκλήματος, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, την προστασίαν της υπολήψεως ή των δικαιωμάτων των τρίτων, την παρεμπόδισιν της κοινολογήσεως εμπιστευτικών πληροφοριών ή την διασφάλισιν του κύρους και αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας". Σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 10, τα κράτη μπορούν να θέσουν την άσκηση ελευθερίας της έκφρασης σε ορισμένες διατυπώσεις, όρους, περιορισμούς ή κυρώσεις για λόγους δημοσίου συμφέροντος, που αναγνωρίζονται περιοριστικά στη διάταξη. Το γεγονός της υπαγωγής ή μη του εμπορικού λόγου, δηλαδή (του διαφημιστικού μηνύματος ή άλλων μορφών εμπορικής

πληροφορίας στους καταναλωτές, στο καθεστώς εγγυήσεων του άρθρου 10 ΕΣΔΑ έχει απασχολήσει τα όργανα της Σύμβασης. Από το τέλος της δεκαετίας του 1980, τόσο η Επιτροπή όσο και το Δικαστήριο, ανταποκρινόμενα στις νέες συνθήκες της αγοράς και στον συνεχώς αυξανόμενο ρόλο της διαφήμισης στη λειτουργία των Μ.Μ.Ε αναγκάζονται να λάβουν θετική στάση. [βλ. Υπόθεση X and Church of Scientology v Sweden, προσφυγή με αρ. 7805, D.R 16. s. 68, A.Lester, Freedom of Expression, The European System for the protection of Human Rights, Dordrecht - Boston - London, 1993 s 478, Casado Coca v Spain (1994) 18 EHRR 1, ECHR; Markt Intern Verlag v Federal Republic of Germany (1989) 12EHRR 161, ECHR; Jacubowski u Germany (1994) 19 EHRR 64, ECHR; Open Door Counselling and Dublin Well Woman v Ireland (1992) 15 EHRR 244, ECHR.]. Τα δικαιοδοτικά όργανα της Σύμβασης από το 1976 [την υπόθεση Handyside (1976), Publ.ECHR, Series A, τόμος 24, παρ.49] με σταθερότητα θεωρούν ότι η διάταξη του άρθρου 10 ΕΣΔΑ είναι σημαντική για την ελευθερία της έκφρασης. Προκειμένου όμως ν' αποφανθούν για το γεγονός της προστασίας του εμπορικού λόγου υποστήριξαν ότι ο εμπορικός λόγος μη εξαιρούμενος της προστασίας του άρθρου 10 υπόκειται σε περιορισμένο βαθμό προστασίας. Η επιτροπή αποφάσισε ότι "αν και εμπορικός λόγος δεν κείται εκτός της προστασίας του άρθρου 10, το επίπεδο προστασίας αυτού πρέπει να είναι μικρότερο σε σχέση με αυτό που παρέχεται στην έκφραση πολιτικών ιδεών [Castellus v Spain (1992) 14 EHRR 445; Oberschlick v Austria (1991) 19 EHRR 389; Lingens v Austria (1986) 8 EHRR 407.]. Είναι σημαντικό το γεγονός ότι η νομοθεσία των περισσότερων Ευρωπαϊκών κρατών που έχουν επικυρώσει τη Σύμβαση θέτει περιορισμούς στην ελεύθερη ροή των εμπορικών ιδεών με σκοπό να προστατεύσει τα συμφέροντα των καταναλωτών [βλ. Απόφαση X and Church of Scientology οπ] Για τους, πολίτες η διαφήμιση είναι ένας τρόπος να γνωρίσουν την ποιότητα και τις ιδιότητες των υπηρεσιών και των αγαθών που τους παρέχονται. Όμως μπορούν να υπάρξουν περιορισμοί ιδιαίτερο προκειμένου να αποτραπεί ο αθέμιτος ανταγωνισμός, η ψευδής ή ποραπλανητική διαφήμιση LB).. Casado Coca v Spain (1994) 18 EHRR 1, ECHR] ή η προστασία της ηθικής των ανηλίκων [Handyside v United Kingdom (1976) 1 EHRR 737, ECHR. βλ. επίσης A.H. Robertson and J.G. Merrills, Human Rights in Europe, Manchester University Press, 1994, σ. 151].

Από τις διατάξεις των άρθρων 178 και 179 ΑΚ συνάγεται ότι δικαιοπραξία αντίθετη με τα χρηστά ήθη είναι άκυρη. Ως χρηστά ήθη νοούνται οι αντιλήψεις περί ηθικής του μέσου πολίτη. Εφόσον, επομένως, η δικαιοπραξία είτε λόγω περιεχομένου είτε επιδιωκόμενου σκοπού, αντίκειται στις περί ηθικής αντιλήψεις της κοινωνίας κατά τον χρόνο κατάρτισης ή εκτέλεσης της, επέρχεται αυτοδίκαια ακυρότητα έστω κι αν τα συμβαλλόμενα μέρη ή ένα από αυτά γνώριζαν την ανηθικότητα και παρά ταύτα προέβησαν στην κατάρτιση της σύμβασης και ανεξάρτητα από τις συνθήκες που την συνοδεύουν. Εξάλλου άκυρη ως αντίθετη με τα χρηστά ήθη είναι και η δικαιοπραξία που δεσμεύει υπέρμετρα την ελευθερία άλλου. Ως ελευθερία νοείται αυτή που κατοχυρώνει η έννομη τάξη και οι διατάξεις του Συντάγματος για τα ατομικά δικαιώματα. Δικαιοπραξία, επομένως, που έχει σκοπό τον καταναγκασμό σε πράξη ή παράλειψη πάνω σε θέμα που κατά τις κρατούσες αντιλήψεις η βούληση πρέπει να είναι ελεύθερη είναι άκυρη. Τούτο γίνεται εντονότερα κοινωνικά απαράδεκτο, όταν ο καταναγκασμός, ανάγεται σε πεδίο

συνταγματικά προστατευόμενο και τείνει στην απαξίωσή του, οπότε η ακυρότητα επέρχεται και διότι η δήλωση βουλήσεως αντιβαίνει σε απαγορευτική διάταξη νόμου (ΑΚ 174). Είναι αυτονόητο ότι η ακυρότητα είναι αυτοδίκαιη και ανεξάρτητη από το χρηματικό αντάλλαγμα που παρέχεται σ' αυτόν που απαλλοτριώνει το απόλυτα προστατευόμενο από το Σύνταγμα και από το νόμο έννομο αγαθό. Τέτοιες δικαιοπραξίες το περιεχόμενο των οποίων είναι παράνομο και ανήθικο είναι και οι αντικείμενες σε συνταγματικές διατάξεις που αναγορεύουν ορισμένο έννομο αγαθό ως βασική γενική αρχή, όπως είναι ο σεβασμός και η προστασία του ανθρώπου ως αξίας και στον τομέα της ιδιωτικής και δημόσιας παρουσίας του. Η προστασία και ο σεβασμός της αξίας του ανθρώπου και η αντίστοιχη υποχρέωση της πολιτείας αποτελούν τόσο σημαντική πολιτειακή επιταγή, ώστε κατατάσσονται στις διατάξεις για τη μορφή του πολιτεύματος και δεν επιδέχεται αναθεώρηση (άρθρο 2 παρ. 1 Σ). Αντίστοιχες διατάξεις είναι μεταξύ των άλλων και εκείνες των άρθρων 5, 5Α, 9, 9Α Συντάγματος. Επομένως, και κατά τις συνταγματικές αυτές επιταγές, η τριτενέργεια των οποίων υφίσταται στις ιδιωτικές σχέσεις [βλ άρθρα 25 παρ. Ι του Συντάγματος], η αξία του ανθρώπου και η προστασία της υλικής και ηθικής του υπόστασης είναι υπέρτατη δημόσιας τάξης αρχή από την οποία δεν είναι δυνατή η παραίτηση. Συμπεριφορά αντίθετη προς τις αρχές αυτές δεν είναι ανεκτή από το δίκαιο και ως εκ τούτου σχετική δήλωση βουλήσεως δεν παράγει έννομα αποτελέσματα, η δε πάνω σ' αυτή συμφωνία των μερών είναι άκυρη και θεωρείται ότι δεν έγινε ποτέ [βλ. Απόφαση 92/2001 της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, ΝοΒ 50σ. 242, βλ. επίσης Κασσιμάτη στο της 20.5.2001].

11. Κατά το άρθρο 682 παρ. 1 ΚΠολΔ, κατά την ειδική διαδικασία των άρθρων 683 έως 703 τα δικαστήρια, σε επείγουσες περιπτώσεις ή για να αποτραπεί επικείμενος κίνδυνος, μπορούν να διατάζουν ασφαλιστικά μέτρα για την εξασφάλιση ή διατήρηση ενός δικαιώματος ή τη ρύθμιση μιας κατάστασης και να μεταρρυθμίζουν ή να τα ανακαλούν. Το δικαίωμα είναι δυνατό να εξαρτάται από αίρεση ή προθεσμία. Από την διάταξη αυτή προκύπτει ότι για τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων, με τη μορφή της παροχής προσωρινής έννομης προστασίας, απαιτεί ο νόμος ως απαραίτητες προϋποθέσεις την ύπαρξη δικαιώματος και τη συνδρομή επείγουσας περίπτωσης ή επικείμενου κινδύνου (βλ. Β. Βαθρακοκόλη, ΚΠολΔ, τόμος Δ, στο άρθρο 682 σ.23 επ]. Σε περίπτωση προσβολής της προσωπικότητας είναι δυνατή η παροχή προσωρινής δικαστικής προστασίας. Εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις των άρθρων 682 και επ ΚΠολΔ μπορεί να ζητηθεί από τον ενδιαφερόμενο να διαταχθούν ασφαλιστικά μέτρα και δη τα απαιτούμενα κατά τα άρθρα 731 και 732 ΚΠολΔ προς προσωρινή ρύθμιση της κατάστασης [βλ ΑΠ 259/1971 ΝοΒ 19 873, ΑΠ 812/1980 ΑΡΧΝ ΛΒ 17, ΜΠΑ 6361/1989 ΝοΒ 38 1462, Γαζή, Γενικές Αρχές σ. 45, Ι. Καρακατσάου, σε ΑΚ Γεωργιάδη Σταθόπουλου, στο άρθρο 57 αρ. 22 σ. 104,] Μεγάλη δε πρακτική σπουδαιότητα έχει η λήψη ασφαλιστικών μέτρων επί προσβολών του απορρήτου, επί προσβολών δια του τύπου, της τηλεοράσεως κλπ [βλ. Ι. Καρακατσάνη, σε ΑΚ Γεωργιάδη-Σταθόπουλου, στο άρθρο 57 αρ. 22 σ. 104 όπου περαιτέρω παραπομπές στη Νομολογία, Αλιβιζάτο, Κράτος και ραδιοτηλεόραση σ. 82 σημ. 161, ΜΠΑ 6361/1989 ΝοΒ 38 1462].

12. Στην προκειμένη περίπτωση, οι αιτούντες ατομικά και ως ασκούντες την γονική μέριμνα των ανηλίκων τέκνων τους εκθέτουν στην αίτησή τους, κατ' εκτίμηση του δικογράφου αυτής, τα εξής: "Οτι η καθ' ης ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία "...." λειτουργεί από ετών τηλεοπτικό σταθμό με τη μεγάλη θεαματικότητα, του οποίου αυτοί είναι τακτικοί θεατές. Οτι η καθ' ης αγόρασε τα δικαιώματα για την προβολή και εκμετάλλευση του τηλεοπτικού προγράμματος με τον τίτλο ... και για το σκοπό αυτό κατασκεύασε μία οικία, με περικλειστη αυλή, στην οποία τοποθέτησε κάμερες και μικρόφωνα, "Οτι στην οικία, μετά από διαγωνισμό, επιλέγησαν να συγκατοικήσουν με τη συναίνεσή τους 7 άντρες και 7 γυναίκες με την υποχρέωση να μην έχουν επαφή με τον εξωτερικό περιβάλλον, να παρακολουθείται το σύνολο της καθημερινής τους ζωής, το οποίο μαγνητοσκοπείται με προβολή και δυνατότητα παρακολούθησης από τον χρήστη του διαδικτύου (internet) και το συνδρομητικό - ψηφιακό τηλεοπτικό σταθμό Οτι κάθε μέρα γίνεται μοντάζ και θα συλλέγονται οι πιο ενδιαφέρουσες στιγμές, κατά την κρίση του παραγωγού και όχι του "..." οι οποίες και προβάλλονται από τον σταθμό, για χρονικό διάστημα μίας [1] ώρας περίπου ημερησίως από ώρα 22.45 μέχρι 23.45. Οτι η καθ' ης, πέραν της κατά τα άνω προβολής των ωριαίωνστιγμιούτυπων, διαφημίζει σε καταιγιστικούς ρυθμούς με την μορφή trailers την τηλεοπτική αυτή εκπομπή Οτι σύμφωνα με προσύμβαση που υπογράφεται η εταιρεία αναλαμβάνει την υποχρέωση καταβολής στον τελικό νικητή 150.000 Ευρώ και στα λοιπά μέλη της ομάδας, για τη συμμετοχή τους, χρηματικού ποσού, που καθορίζεται αργότερα. Οτι οι επιλεγόμενοι υποχρεούνται να ζήσουν μέχρι- 112ημέρες μαζί στην οικία και ότι στο σπίτι του , όπως ονομάζεται η κατοικία, καθένας από τους " ... " ζεί με 13 αγνώστους, έχοντας όλο αυτό το διάστημα ανύπαρκτες ιδιωτικές στιγμές. Οτι το σπίτι είναι εξοπλισμένο με βιντεοκάμερες και αυτόματες συσκευές μαγνητοσκόπησης σε μεγάλο αριθμό και καταγράφεται κάθε τους κίνηση ή ήχος είκοσι τρεις [23] ώρες το εικοσιτετράωρο επί επτά ημέρες την εβδομάδα. Οτι σε τακτά χρονικά διαστήματα ένας από τουςσυμμετέχοντες αποβάλλεται με απόφαση των λοιπών συμμετεχόντων και του κοινού και τελικά απομένει ένας παίκτης που κερδίζει το έπαθλο. Οτι η αποχώρηση από το σπίτι είναι ελεύθερη, αλλά πρέπει να δηλωθεί στο δωμάτιο "..." και να εξηγηθούν οι λόγοι της αποχώρησης, η οποία επίσης μεταδίδεται. Οτι η παραπάνω εκπομπή παρουσιάζει άτομα τα οποία με το δέλεαρ της ταχείας δημοσιότητας και του εύκολου οικονομικού κέρδους δέχονται να παρακολουθούνται ακόμα και σε προσωπικές τους στιγμές, εμφανιζόμενοι έτσι να απαλλοτριώνουν την ιδιωτική τους ζωή. Οτι η εκπομπή αυτή καλλιεργεί μία ηδονοβλεπτική και ωτακουστική λογική. Οτι οι συμμετέχοντες στην εκπομπή με αποκλειστικό σκοπό τη πιθανότητα κέρδους και την απόκτηση δημοσιότητας, εμφανίζονται να απαλλοτριώνουν την προσωπική του ζωή και να γίνονται έρμαιο της τηλεθέασης. Οτι οι συμμετέχοντες γνωρίζουν ότι δεν υπάρχει γι' αυτούς περίπτωση ιδιωτικότητας. Οτι σε κάθε στιγμή σε χρονικό διάστημα 23 ωρών οι συμμετέχοντες είναι ορατοί από αόριστοαριθμό προσώπων. Οτι ελέγχεται η παραμικρή τους κίνηση, δεν μπορούν να αποκρύψουν καμία δραστηριότητά τους, ακόμη και εκείνη που κατά παράδοση γίνεται σε μοναχικότητα, ενώ αδυνατούν και ενστικτώδεις ενέργειές του να ορίσουν εκτός θεαματικότητας. Οτι απαξιώνεται η ανθρώπινη τους ύπαρξη και παρασύρονται από την τηλεθέαση, χωρίς να μπορεί να αντιδράσουν. Οτι εξευτελίζονται πολλές φορές, χωρίς οι ίδιοι να το αντιλαμβάνονται και ότι ο ύπνος τους

παρακολουθείται και προβάλλεται. Οτι γίνονται κυριολεκτικά άθυρματου σταθμού, αλλά και του κοινού που παρακολουθεί την εκπομπή της καθ` ης, την ιστοσελίδα του διαδικτύου και το συνδρομητικό Οτι όλα αυτά συνοδεύονται με την απομόνωσή τους από το εξωτερικό κόσμο, ότι δεν δέχονται επισκέψεις τρίτων, δεν μπορούν να στείλουν μία επιστολή, αλλά ούτε και να ικανοποιήσουν οποιαδήποτε καταναλωτική του ανάγκη, αφού τα αναγκαία τρόφιμα προσκομίζονται με μέριμνα του παραγωγού. Οτι για λόγους εξυπηρέτησης των αναγκών της εκπομπής οδηγείται σε εξαφάνιση η ιδιωτική ζωή ως πυρήνας της ανθρωπίνης προσωπικότητας. Και ότι η αναλαμβανόμενη υποχρέωση τείνει στον εξευτελισμό της αξίας του ανθρώπου.

Οτι περαιτέρω η τηλεοπτική εκπομπή της καθ` ης, λαμβάνοντας χώρα μέσα στα πλαίσια των εμπορικών συναλλαγών, τελείται προς το σκοπό ανταγωνισμού αποσκοπώντας στην επαύξηση της τηλεθέασης δηλαδή στην επαύξηση του κύκλου της πελατείας και στην επαύξηση των εσόδων αυτής. Οτι περαιτέρω η ως άνω τηλεοπτική εκπομπή έρχεται σε αντίθεση με τα χρηστά ήθη, λαμβανομένου υπόψη ότι παραβιάζονται θεμελιώδη συνταγματικά δικαιώματα τόσο των συμμετεχόντων όσων και των τηλεθεατών και ότι περαιτέρω επιχειρείται να επιβληθεί στην νεολαία πρότυπο με μειωμένα προσόντα και μορφωτικό επίπεδο, μειωμένη αισθητική αντίληψη και μειωμένα κοινωνικοπολιτικά ενδιαφέροντα, προσφέρεται προς μίμηση σε άλλους ανταγωνιστές της καθ` ης και μάλιστα με άμεσο κίνδυνο αλλά και δυνατότητα περαιτέρω υποβάθμισης του προβαλλομένου ως προτύπου επιπέδου συμπεριφορών των συμμετεχόντων σε αυτήν και απευθύνεται κατά κύριο λόγο σε ανήλικα κάτω των 18 ετών άτομα, τα οποία λόγω της ηλικίας τους δεν έχουν αναπτύξει πλήρως την κριτική σκέψη, και ότι κατά συνέπεια η απορρέουσα από την ηλικία τους απειρία καθιστά αυτά αντικείμενα εκμετάλλευσης.

Οτι συνεπώς παραβιάζονται θεμελιώδη δικαιώματα: α] της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και της ελευθερίας, της ιδιωτικής ζωής των συμμετεχόντων στην προβαλλόμενη εκπομπή, β] το δικαίωμα των αιτούντων να βλέπουν [παρακολουθούν] μέσα από τις ραδιοτηλεοπτικές συχνότητες ποιοτικές εκπομπές και κατά συνέπεια προσβάλλεται το δικαίωμα της προσωπικότητας των αιτούντων ατομικά και ως γονέων.

Οτι επίσης παραβιάζονται οι επιταγές, που επιβάλλουν την προστασία των ανηλίκων. Οτι περαιτέρω η παραπάνω εκπομπή του προγράμματος ... και των τηλεοπτικών μηνυμάτων γίνεται με σκοπό ανταγωνισμού και αντίκειται στα χρηστά ήθη και ότι κατά συνέπεια προσβάλλεται η προσωπικότητα των αιτούντων και ως τηλεθεατών καταναλωτών.

Ενόψει αυτών, οι αιτούντες, επικαλούμενοι επείγουσα περίπτωση συνιστάμενη στην άμεση ηθική βλάβη αυτών τόσο ως άτομα προσωπικά όσο και ως γονείς των ανηλίκων επί των οποίων ασκούν την γονική μέριμνα, όσο και επικείμενο κίνδυνο συνιστάμενο στο ότι η προσβολή προκαλεί ιδιαίτερα μεγάλη ζημία στους ανηλικούς, ζητούν, ενόψει και της υπαίτιας και παράνομης συμπεριφοράς της καθ` ης, που αντίκειται στα χρηστά ήθη, να ρυθμισθεί προσωρινά η κατάσταση και ειδικότερα: α] να υποχρεωθεί η καθ` ης να μεταθέσει τη μετάδοση της παραπάνω εκπομπής και των αναφερομένων στο σκεπτικό τηλεοπτικών μηνυμάτων [trailers] τις μεταμεσονύκτιες ώρες και δη μετά την 00.30, λαμβάνοντας προς τούτο όλα τα

απαραίτητα μέτρα ώστε να μην είναι δυνατή η μετάδοση της εκπομπής αυτής η επιμέρους σκηνών της σε ώρες άλλες πλην των μεταμεσονυκτίων, και να επιβληθεί χρηματική ποινή ύψους 500.000 Ευρώ για κάθε παράβαση των διατάξεων της παρούσας.

Η αίτηση αυτή, που παραδεκτά εισάγεται στο δικαστήριο αυτό κατά την διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων [άρθρα 686 επ ΚΠολΔ], είναι σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν αναλυτικά στη μείζονα σκέψη, νόμιμη, στηριζόμενη: α] στις παραπάνω αναφερόμενες διατάξεις του διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου και β] σε εκείνες του εσωτερικού δικαίου δηλαδή αυτές των άρθρων 2 παρ. 1, 5 παρ. 1, 7 παρ. 2, 9, 15 παρ. 1 και 2, 21 του Συντάγματος, 3 περ. 2δ του ν. 1730/1987, 3 παρ. 1 του Ν. 2328/1995, 5 παρ. 6 περ. αα, 8, 9 παρ.5 του Δ. 100/2000, 57, 59, 914, 919, 932, 1510 επ ΑΚ και 1 του Ν. 146/1914, 68, 216 731, 732, 947 ΚΠολΔ, όπως εκτέθηκε αναλυτικά στη μείζονα σκέψη της παρούσας. Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι, σύμφωνα με όσα εκτίθενται στην ένδικη αίτηση, αυτή περιέχει σαφή έκθεση των γεγονότων που την θεμελιώνουν σύμφωνα με το νόμο και δικαιολογούν την άσκησή της από τους αιτούντες, ακριβή περιγραφή του αντικειμένου της διαφοράς και ορισμένο αίτημα [βλ. άρθρα 216, 682 και 688 ΚΠολΔ]. Οι παραπάνω αναφερόμενες διατάξεις, των οποίων ανάλυση έχει γίνει στη μείζονα σκέψη, παρέχουν το δικαίωμα προσφυγής των αιτούντων ενώπιον του παρόντος πολιτικού δικαστηρίου και κατ' ακολουθία αυτοί νομιμοποιούνται στην άσκηση της ένδικης αιτήσεως.

13. Στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων επιτρεπτή είναι η κάθε μορφής παρέμβαση για τις προϋποθέσεις, τον τρόπο και τις συνέπειες της οποίας εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις των άρθρων 79 επ. ΚΠολΔ [βλ. Β. Βαθρακοκοίλη, ΚΠολΔ, τόμος Α, άρθρο 79 αρ. 18 και ετασης Τόμος Δ, άρθρο 686 αρ. 34, Καμενόπουλο Ε, Δ 15 49]. Επομένως, κάθε τρίτος, που έχει έννομο συμφέρον, μπορεί να παρέμβει στη δίκη των ασφαλιστικών μέτρων και καθ' όλη την διάρκεια αυτής, είτε προσθέτως υπέρ κάποιου των κυρίων διαδίκων, είτε κυρίως προς προστασία ιδίου δικαιώματος [79, 81 και 591 παρ. 1 ΚΠολΔ]. Η παρέμβαση στην διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων μπορεί, κατά το άρθρο 686 παρ. 6 ΚΠολΔ, να ασκηθεί και προφορικά ενώπιον του μονομελούς πρωτοδικείου ή του ειρηνοδικείου. Στη προκειμένη περίπτωση, στη δίκη αυτή, που ανοίχτηκε με την παραπάνω αίτηση, παρενέβησαν: 1] προσθέτως υπέρ των αιτούντων, επικαλούμενοι έννομο συμφέρον α] Το σωματείο με την επωνυμία ... που εδρεύει στην Αθήνα και εκπροσωπείται νόμιμα, β] Το σωματείο με την επωνυμία ... , γ] Το σωματείο με την επωνυμία "... " δ] Το σωματείο με την επωνυμία "...", 2] προσθέτως υπέρ της καθ' ης η Εταιρεία με την επωνυμία ".....".

Οι παρεμβάσεις αυτές, που αρμοδίως εισάγονται κατά την διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων [άρθρα 686 επ ΚΠολΔ] και για τις οποίες υφίσταται το απαιτούμενο για την θεμελίωσή τους έννομο συμφέρον, είναι σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν παραπάνω, νόμιμες [άρθρα 80, 686 παρ. 6 ΚΠολΔ].

14. Κατόπιν αυτού, πρέπει η ένδικη αίτηση και οι πρόσθετες παρεμβάσεις να συνεκδικασθούν [άρθρα 31 και 246 ΚΠολΔ] και στη συνέχεια να ερευνηθούν από ουσιαστική άποψη.

15. Από τις ένορκες καταθέσεις των μαρτύρων καθώς και τα έγγραφα, που προσκομίζουν και επικαλούνται τα διάδικα μέρη, πιθανολογήθηκαν τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά: Η καθ' ης ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία "...", λειτουργεί από ετών τηλεοπτικό σταθμό με τη μεγάλη θεαματικότητα, του οποίου οι αιτούντες είναι τακτικοί θεατές. Η καθ' ης αγόρασε τα δικαιώματα για την προβολή και εκμετάλλευση του τηλεοπτικού προγράμματος με τον τίτλο "...", και για το σκοπό αυτό κατασκεύασε μία οικία, με περικλειστή αυλή, στην οποία τοποθέτησε κάμερες και μικρόφωνα. Στην οικία, μετά από διαγωνισμό, επιλέγησαν να συγκατοικήσουν με τη συναίνεσή τους 7 άντρες και 7 γυναίκες με την υποχρέωση να παρακολουθείται το σύνολο της καθημερινής τους ζωής, το οποίο μαγνητοσκοπείται με προβολή και δυνατότητα παρακολούθησης από τον χρήστη του διαδικτύου {internet} και το συνδρομητικό -.... . Κάθε μέρα γίνεται μοντάζ και συλλέγονται οι πιο ενδιαφέρουσες στιγμές, κατά την κρίση του παραγωγού και όχι του "...", οι οποίες και προβάλλονται από τον σταθμό, για χρονικό διάστημα μίας ώρας περίπου ημερησίως από ώρα 22.45 μέχρι 23.45. Περαιτέρω, η καθ' ης, πέραν των κατά άνω προβολής των ωριαίων στιγμιотύπων, διαφημίζει σε Καταιγιστικούς ρυθμούς με την μορφή trailers την τηλεοπτική αυτή εκπομπή "...".

Με σύμβαση που υπογράφεται η εταιρεία αναλαμβάνει την υποχρέωση καταβολής στον τελικό νικητή 150.000 Ευρώ και στα λοιπά μέλη της ομάδας, για τη

συμμετοχή τους, χρηματικού ποσού, που καθορίζεται αργότερα. Αυτοί που επιλέγονται υποχρεούνται να ζήσουν μέχρι 112 ημέρες μαζί σε ειδικό στούντιο. Οι συμμετέχοντες έχουν επικοινωνία με του εξωτερικό κόσμο μέσω των υπευθύνων της παραγωγής, δεν έχουν τηλέφωνο, τηλεόραση, ραδιόφωνο ή εφημερίδα. Αφήνουν κατά το διάστημα του εγκλεισμού τους κάθε επαγγελματική, οικογενειακή ή κοινωνική τους σχέση ή δραστηριότητα. Στο σπίτι του, όπως ονομάζεται η, καθένας από τους "...", θα ζει με 13 αγνώστους έχοντας όλο αυτό το διάστημα ανύπαρκτες ιδιωτικές στιγμές. Το σπίτι είναι εξοπλισμένο με βιντεοκάμερες και αυτόματες συσκευές μαγνητοσκόπησης σε μεγάλο αριθμό και καταγράφεται κάθε τους κίνηση ή ήχος είκοσι τρεις [23] ώρες το εικοσιτετράωρο επί επτά ημέρες την εβδομάδα. Επίσης, παρακολουθούνται συνεχώς από τους παραγωγούς και το κοινό. Είναι μάλιστα υποχρεωμένοι, εφόσον δεν κοιμούνται, να φέρουν ασύρματο μικρόφωνο. Παράλληλα, γίνεται συνεχής μετάδοση της εκπομπής μέσω του διαδικτύου και επομένως η παρακολούθηση των διαδραματιζομένων στο σπίτι του είναι δυνατή από κάθε ενδιαφερόμενο χρήστη ανά τον κόσμο, οπουδήποτε κι αν βρίσκεται. Η αποχώρηση από το σπίτι είναι ελεύθερη, αλλά πρέπει να δηλωθεί στο δωμάτιο της επικοινωνίας και να εξηγηθούν οι λόγοι της αποχώρησης, η οποία επίσης μεταδίδεται. Εξάλλου σε τακτά χρονικά διαστήματα ένας από τους συμμετέχοντες αποβάλλεται με απόφαση των λοιπών συμμετεχόντων και του κοινού και τελικά απομένει ένας παίκτης που κερδίζει το έπαθλο.

Ενόψει αυτών, είναι φανερό ότι για λόγους εξυπηρέτησης των αναγκών της εκπομπής οδηγείται σε εξαφάνιση η ιδιωτική ζωή ως πυρήνας της ανθρωπίνης προσωπικότητας. Η αναλαμβανόμενη υποχρέωση τείνει στον εξευτελισμό της αξίας του ανθρώπου κατά παράβαση και της επιταγής του άρθρου 2 παρ. 1 Σ. Οι παίκτες με σκοπό τη πιθανότητα κέρδους και την

απόκτηση ταχείας δημοσιότητας, εμφανίζονται να απ' αλλοτριώνουν την προσωπική τους ζωή και να γίνονται έρμαιο της τηλεθέασης. Οι παίκτες γνωρίζουν ότι δεν υπάρχει γι' αυτούς περίπτωση ιδιωτικότητας. Είκοσι τρεις [23] ώρες το εικοσιτετράωρο είναι ορατοί από άριστο αριθμό προσώπων. Ελέγχεται η παραμικρή τους κίνηση, δεν μπορούν να αποκρυψει καμία δραστηριότητά του, ακόμη και εκείνη που κατά παράδοση γίνεται σε μοναχικότητα, ενώ αδυνατούν και ενστικτώδεις ενέργειές τους να ορίσουν εκτός θεαματικότητας. Απαξιώνεται η ανθρώπινη υπαρξη και παρασύρονται από την τηλεθέαση, χωρίς να μπορούν να αντιδράσουν. Εξευτελίζονται πολλές φορές, χωρίς οι ίδιοι να το αντιλαμβάνονται. Και ο ύπνος τους παρακολουθείται και προβάλλεται.

Γίνονται κυριολεκτικά άθυρμα του σταθμού, αλλά και του κοινού που παρακολουθεί την εκπομπή ή την ιστοσελίδα του διαδικτύου. Όλα αυτόσυνοδεύονται με την απομόνωσή τους από τον εξωτερικό κόσμο, που είναι πειστική. Δεν έχουν τηλέφωνο, δεν έχουν τηλεόραση ή ραδιόφωνο, δεν μπορούν να διαβάσουν εφημερίδες ή περιοδικό και δεν μπορούν να δεχθούν επισκέψεις τρίτων, να στείλουν μία επιστολή, αλλά ούτε και να ικανοποιήσουν οποιαδήποτε καταναλωτική τους ανάγκη, αφού τα αναγκαία τρόφιμα προσκομίζονται με μέριμνα του παραγωγού.

Με τις συνθήκες αυτές η συναίνεση των συμμετεχόντων στην παραβίαση θεμελιωδών ελευθεριών, προσκρούει στις διεθνείς διατάξεις που εκτέθηκαν στην μείζονα σκέψη, είναι αντισυνταγματική, παράνομη και αντίθετη με τα χρηστά ήθη, αφού δημιουργεί συμπεριφορά αντικείμενη προς τις προεκτεθείσες διατάξεις του σεβασμού και της προστασίας της αξίας του ανθρώπου, από τις οποίες απαγορεύεται η παραίτηση, αλλά επιπρόσθετα με τη συναίνεση αυτή, συνάπτεται σύμβαση με την οποία δεσμεύεται υπέρμετρα η ελευθερία και ως εκ τούτου είναι άκυρη.

Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι η δυνατότητα κάθε συμμετέχοντος να αποχωρήσει δεν μπορεί να νομιμοποιήσει από την πλευρά αυτή την συγκατάθεση, αφού ακόμα και αυτή (η αποχώρηση) γίνεται μόνο μετά από ειδική διαδικασία, η οποία δυσχεραίνει τις συνθήκες αποχώρησης (εξήγηση του λόγου σε ειδικό δωμάτιο με την πομπώδη ονομασία (δωμάτιο επικοινωνίας), βιντεοσκόπηση και μετάδοση της διαδικασίας αυτής).

Η εκπομπή απευθύνεται αλλά και την παρακολουθούν κυρίως ανήλικοι και δη σε ώρα μεγάλης τηλεθέασης [από ώρα 22.45 μέχρι 23.45] που δεν έχουν λόγω της ηλικίας τους αναπτύξει πλήρως την ικανότητα κριτικής σκέψης και επομένως η απειρία τους τα καθιστά αντικείμενα εκμετάλλευσης. Πολλοί γονείς δεν έχουν τη δυνατότητα να ελέγξουν και να αποτρέψουν τα παιδιά τους, αλλά ορισμένες φορές και την κατάλληλη κατάρτιση να αντιληφθούν την κακή επιρροή της εκπομπής, με αποτέλεσμα η τελευταία να είναι καθοριστική και μονόπλευρη ως προς την διαμόρφωση των αξιών των παιδιών, δεδομένου ότι η ηλικία αυτή χαρακτηρίζεται από μία τάση για μιμητισμό. Η εκπομπή αυτή καλλιεργεί μία ηδονοβλεπτική και ωτακουστική λογική. Οι παίκτες υποβάλλονται σε προσβολή της προσωπικότητάς τους, ενόψει του παραβιάζονται θεμελιώδη δικαιώματά τους, με μοναδικό κίνητρο το οικονομικό όφελος και την γρήγορη δημοσιότητα. Από την άλλη πλευρά υπάρχει εκμετάλλευση της οικονομικής τους ανάγκης και καταρτίζονται συμβάσεις

απασχόλησης, με τις οποίες δεσμεύεται υπερβολικά η ελευθερία των συμμετεχόντων και οι οποίες είναι προφανώς άκυρες, επειδή προσκρούουν στις παραπάνω θεμελιώδεις διατάξεις και σε εκείνες των άρθρων 178, 179 ΑΚ.

Οι αιτούντες, ως λήπτες της παραπάνω τηλεοπτικής εκπομπής, προσβάλλονται παράνομα στην προσωπικότητά τους τόσο ατομικά ως ενήλικα άτομα όσο και ως γονείς ανηλίκων, ενόψει του ότι παραβιάζεται το δικαίωμά τους για ποιοτική τηλεοπτική λήψη, που επιβάλλεται από το άρθρο 15 παρ. 2 Συντάγματος. Η εκπομπή του παραπάνω προγράμματος προσβάλλει τον ψυχικό, πνευματικό και ηθικό κόσμο και προκαλεί έντονα αρνητικά αισθήματα. Παρουσιάζονται ως πρότυπα σύγχρονης νεανικής συμπεριφοράς χαμηλού δείκτη ενδιαφρόντων και επίσησπαρουσιάζονται οι συμμετέχοντες στην εκπομπή αυτή παίκτες ως άτομα χαμηλών παρουσιάζονται οι συμμετέχοντες στην εκπομπή αυτή παίκτες ως άτομα χαμηλών συμπεριφορά χάριν της δημοσιότητας, πρόσκαιρης ή μη, η οποία ανάγεται σε υπέρτερο αγαθό ανεξάρτητα από το περιεχόμενό της και την αφορμή ή τις συνθήκες υπό τις οποίες κατακτάται. Το περιεχόμενο των διαλόγων και των συζητήσεων είναι εξαιρετικά χαμηλό και καλλιεργεί αρνητικά αξιακά πρότυπα. Η προβαλλόμενη άποψη ότι (μόνη) η αποκτώμενη με τη συμμετοχή στην ως άνω εκπομπή άκοπη δημοσιότητα, ανεξάρτητα από τις συνθήκες υπό τις οποίες κατακτάται συνιστά μέσο ταχείας, εύκολης και οικονομικά αποδοτικής επαγγελματικής εξασφάλισης, προσδίδει σε αυτές τις απόψεις χαρακτήρα "προτύπου" επιδιωκτέου από το σύνολο της νεολαίας. Οι αιτούντες τόσο ως τηλεθεατές ατομικά όσο και ως γονείς προσβάλλονται παράνομα στην προσωπικότητά τους, επειδή μέσω των ραδιοτηλεοπτικών συχνότητων, που αποτελούν σπάνιο εθνικό αγαθό, λαμβάνουν εκπομπή χαμηλής ποιοτικής στάθμης, στην οποία παρουσιάζονται άτομα να παραιτούνται από θεμελιώδη δικαιώματα χάριν του οικονομικού οφέλους και της γρήγορης δημοσιότητας, με αντίστοιχη ωφέλεια της καθ' ης η οποία αποκομίζει μεγάλα κέρδη τόσο με την ανάπτυξη ηδουροφυορικών επιχειρήσεων, όσο και την έντονη διαφημιστική καμπάνια. Εξάλλου η καθ' ης στην προσπάθεια της για μεγαλύτερη αποκομιδή διαφημίζει σε καταγιιστικούς ρυθμούς με την μορφή trailers την τηλεοπτική αυτή εκπομπή "..."

Εξάλλου, η τηλεοπτική εκπομπή της καθ' ης, λαμβάνοντας χώρα μέσα στα πλαίσια των εμπορικών συναλλαγών, τελείται προς το σκοπό ανταγωνισμού αποσκοπώντας στην επαύξηση της τηλεθέασης δηλαδή στην επαύξηση του κύκλου της πελατείας και στην επαύξηση των εσόδων αυτής. Περαιτέρω η ως άνω τηλεοπτική εκπομπή έρχεται σε αντίθεση με τα χρηστά ήθη λαμβανομένου υπόψη ότι παραβιάζονται θεμελιώδη συνταγματικά δικαιώματα τόσο των παικτών όσων και των τηλεθεατών και ότι περαιτέρω επιχειρείται να επιβληθεί στην νεολαία πρότυπο με μειωμένα προσόντα και μορφωτικό επίπεδο, μειωμένη αισθητική αντίληψη και μειωμένα κοινωνικοπολιτικά ενδιαφέροντα, προσφέρεται δε προς μίμηση σε άλλους ανταγωνιστές της καθ' ης και μάλιστα με άμεσο κίνδυνο αλλά και δυνατότητα περαιτέρω υποβάθμισης του προβαλλομένου ως προτύπου επιπέδου συμπεριφορών των συμμετεχόντων σε αυτήν και απευθύνεται κατά κύριο λόγο σε ανήλικα κάτω των 18 ετών άτομα, τα οποία λόγω της ηλικίας τους δεν έχουν αναπτύξει πλήρως την κριτική σκέψη, και κατά συνέπεια η απορρέουσα από την ηλικία τους απειρία καθιστά αυτά αντικείμενα εκμετάλλευσης. Σημαντικό στοιχείο για την αύξηση της τηλεθέασης είναι το σεξουαλικό στοιχείο, μέσω της εμφάνισης

των παικτών/παικτριών, των υπονοουμένων, των συζητήσεων που γίνονται μεταξύ τους, των πράξεων που γίνονται η εντέχνως καλλιεργείται η εντύπωση ότι θα γίνουν.

Η εκπομπή αυτή, σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν παραπάνω, είναι ικανή, ενόψει του περιεχομένου να βλάψει την πνευματική ή ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων. Η εκπομπή αυτή δεν συντελεί στην πνευματική, πολιτιστική, ψυχαγωγική και ηθική καλλιέργεια του ανθρώπου και κατά συνέπεια η καθ' ης δεν διασφαλίζει με αυτή [εκπομπή] την ποιοτική στάθμη, που επιτάσσει το άρθρο 15 του Συντάγματος. Πρέπει δε να αναφερθεί ότι το γεγονός ότι οι συμμετέχοντες αναγκάζονται να καταδίδουν και να υπονομεύουν συστηματικά τους συγκατοίκους τους, με τους οποίους διαβιώνουν σε ένα κλειστό περιβάλλον, με αποκλειστικό σκοπό να μείνουν στην εκπομπή και να κερδίσουν το έπαθλο των 150.000 Ευρώ, επιδράει αρνητικά στην ηθική υπόσταση των ανηλίκων τηλεθεατών, που παρακολουθούν τους παίκτες να επιδίδονται σε ένα αγώνα "επιβίωσης με περιβάλλον εξοντωτικού και αθέμιτου ανταγωνισμού" [βλ. την από 20.11.2001 εισήγηση Αυτωνίου Κεχρή στο Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο, ο οποίος επικαλείται χαρακτηριστικά αποσπάσματα της εκπομπής].

Ενόψει των παραπάνω, με την παραπάνω εκπομπή και τα διαφημιστικά μηνύματα παραβιάζονται θεμελιώδη δικαιώματα: α] της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και της ελευθερίας, της ιδιωτικής ζωής των συμμετεχόντων στην προβαλλόμενη εκπομπή, β] το δικαίωμα των αιτούντων να βλέπουν [παρακολουθούν] μέσα από τις ραδιοτηλεοπτικές συχνότητες ποιοτικές εκπομπές και κατά συνέπεια προσβάλλεται το δικαίωμα της προσωπικότητας των αιτούντων ατομικά και ως γονέων. Επίσης παραβιάζονται οι επιταγές, που επιβάλλουν την προστασία των ανηλίκων. Περαιτέρω η παραπάνω εκπομπή του προγράμματος ... και των τηλεοπτικών μηνυμάτων γίνεται με σκοπό ανταγωνισμού και αντίκειται στα χρηστά ήθη και κατά συνέπεια προσβάλλεται η προσωπικότητα των αιτούντων και ως τηλεθεατών - καταναλωτών. Με την παραπάνω εκπομπή και τα άνω διαφημιστικά μηνύματα (trailers) παραβιάζονται οι κανόνες του Διεθνούς και το Ευρωπαϊκού: Δικαίου, του Συντάγματος, της ραδιοτηλεοπτικής νομοθεσίας, που επιβάλλουν τον σεβασμό της αξίας του ανθρώπου, και επιτάσσουν την ποιοτική στάθμη των εκπνευμένων προγραμμάτων ενώ είναι ιδιαίτερα επικίνδυνες για την ηθική προστασία των ανηλίκων.

Εξάλλου, πέραν των όσων εκτέθηκαν παραπάνω σε σχέση με την παραβίαση των ως άνω διατάξεων, το Δικαστήριο αυτό, εξετάζοντας τα αναφερόμενα στην ως άνω εκπομπή διαφημιστικά μηνύματα [trailers] σε σχέση με το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ, κρίνει ότι η καθ' ης, υπόκειται, κατά τα εκτεθέντα παραπάνω, στον περιορισμό της παραγράφου 2 του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ γιατί η εκπομπή .. λειτουργεί στο Μαΐο του αθέμιτου ανταγωνισμού και ο περιορισμός αυτός είναι αναγκαίος για την προστασία των συμφερόντων των αιτούντων ως καταναλωτών τηλεοπτικών εκπομπών καθώς και για την ηθική προστασία των ανηλίκων.

Η Εκπομπή , ενόψει της κατά τα άνω παραβίασης των διατάξεων, προκάλεσε αντιδράσεις στον Ελληνικό χώρο [βλ. μεταξύ των άλλων, , όπου παρατίθενται οι απόψεις διαφόρων φορέων σχετικά με την παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, του ευτελισμό της προσωπικότητας των συμμετεχόντων, την προσβολή των τηλεθεατών και την προσβολή της ηθικής των ανηλίκων, .../6.9.2001, βλ. επίσης και Γ. Ρωμαίο, Η κλειδαρότρυπα στο

εδώλιο, ... της 17.3.2002], γεγονός το οποίο υποχρέωσε την καθ' ης να μετατοπίσει ελαφρό την ώρα μετάδοσης του τηλεοπτικού προγράμματος. Παρά ταύτα τούτο συνεχίζει όμως να μεταδίδεται σε ώρα υψηλής θεαματικότητας και σε χρόνο που οι ανήλικοι κατά κανόνα δεν κοιμούνται.

Το Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο με την υπ' αριθμ. 205/2.4.2002 απόφασή του, που έχει επικυρωθεί από τον Υπουργό Τύπου, έκρινε ότι η εκπομπή της καθ' ης ανήκει στη ζώνη της τηλεθέασης που αρχίζει στις 00:30 και υπέδειξε σ' αυτήν να μεταβάλει την ώρα προβολής της. Η καθ' ης όμως δεν έχει συμμορφωθεί στην απόφαση και γι' αυτό το ΕΣΡ αποφάσισε την έναρξη κυρωτικής διαδικασίας κατά της καθ' ης [βλ. .../10.5.2002].

Με βάση τα παραπάνω το Δικαστήριο δέχεται ότι υπαίτια, από πρόθεση με αντικείμενη στα χρηστά ήθη συμπεριφορά της καθ' ης προκαλείται ηθική ζημία στους αιτούντες κατά τις διατάξεις των άρθρων 57, 59, 914, 919 και 932 ΑΚ σε συνδυασμό με το άρθρο 1 του Ν. 146/1914].

Θα πρέπει στο σημείο αυτό ν' αναφερθεί ότι το τηλεοπτικό πρόγραμμα προκάλεσε αντιδράσεις στην Ευρώπη, ενόψει του άρθρου 7 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τη Διασυννοριακή Τηλεόραση και της ανάγκης του σεβασμού της αξιοπρέπειας του ανθρώπου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Στη Γαλλία, η μετάδοση του της γαλλικής εκδοχής του ... προκάλεσε την παρέμβαση του CSA (Conseil Supeneur de l' Audiovisuel) Ανώτατο Συμβούλιο Τηλεόρασης που τόνισε ότι όποιοι και αν ήταν οι σκοποί του προγράμματος και ανεξάρτητα του ότι οι μετέχοντες είχαν συναινέσει, η 24ωρη παρακολούθηση παραβίαζε τα ανθρώπινα δικαιώματα και προς τον σκοπό του σεβασμού της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας απαιτούνταν η παραχώρηση χρόνου κατά τον οποίο δεν θα υπήρχε παρακολούθηση. Στη Πορτογαλία, επιβλήθηκε για την εκπομπή ... πρόστιμο επειδή κρίθηκε ότι το εκπεμπόμενο πρόγραμμα παραβίασε την ανθρωπίνη αξιοπρέπεια και ασκούσε αρνητική επίδραση στο τηλεοπτικό κοινό και δη στα παιδιά και ευάλωτους ανθρώπους. Στη Τουρκία, κρίθηκε ότι η εκπομπή ερχόταν σε αντίθεση στις οικογενειακές αρχές, στην αρχή του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και ότι επιπρόσθετα ασκούσε αρνητική επιρροή στους νέους ανθρώπους. Στη Πολωνία το Εθνικό Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο με δήλωση της 22.3.2001 θεώρησε κοινωνικά καταστρεπτικά και έχοντα αρνητική επίδραση στις απόψεις, στάσεις και αξίες μερίδας του τηλεοπτικού κοινού και ότι συμπεριφορά των συμμετεχόντων προσκρούει στον πολιτιστικό ρόλο που η τηλεόραση μπορεί και πρέπει να διαδραματίζει. Στη Γερμανία σητήθηκε η παρέμβαση της τηλεοπτικής εποπτεύουσας αρχής DLM με το επιχείρημα ότι η εκπομπή προσέκρουε στο Σύνταγμα λόγω προσβολής της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας. Αντιδράσεις υπήρξαν επίσης στην Ισπανία και στην Ουγγαρία [βλ. σχετικά το T-TT (2002) 9 έγγραφο της Μόνιμης Επιτροπής για τη Διασυννοριακή Τηλεόραση, που συνήλθε την 29-30.4.2002 και το οποίο περιέχει ανθολόγηση των απαιτήσεων σε ερωτηματολόγιο σχετικά με τα τηλεοπτικά προγράμματα τύπου

Με τα δεδομένα αυτά, θα πρέπει να γίνουν δεκτές η ένδικη αίτηση και οι πρόσθετες υπέρ των αιτούντων παρεμβάσεις και ν' απορριφθεί η πρόσθετη

υπέρ της καθ' ης παρέμβαση από ουσιαστική άποψη και να διαταχθούν τα αιτούμενα και αναφερόμενα στο διατακτικό ασφαλιστικά μέτρα, τα οποία το Δικαστήριο αυτό κρίνει ενδεδειγμένα στην προκειμένη περίπτωση, ενόψει του ότι υφίστανται: α) επείγουσα περίπτωση συνιστάμενη στην άμεση ηθική βλάβη των αιτούντων τόσο ως ατόμων προσωπικά όσο και ως γονέων των ανηλίκων, επί των οποίων ασκούν την γονική μέριμνα, και β) επικείμενος κίνδυνος συνιστάμενος στο ότι η προβολή της εκπομπής και των διαφημιστικών μηνυμάτων προκαλεί ιδιαίτερα μεγάλη ζημία στους ανηλίκους.

Θα πρέπει τέλος, πέραν των όσων εκτέθηκαν παραπάνω, να αναφερθεί ότι τα διατασσόμενα ασφαλιστικά μέτρα και δη η μετάθεση της ώρας της παραπάνω εκπομπής και των σχετικών διαφημιστικών μηνυμάτων δεν αποτελούν εμπόδιο στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών. [βλ. άρθρα 49 και επ ΔΕΚ]. Αλλά και εάν ακόμη θεωρηθεί ότι αυτό είναι εμπόδιο, και πάλι ο εν λόγω περιορισμός δικαιολογείται από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος, όπως είναι η προστασία των καταναλωτών, η προστασία της παιδικής ηλικίας (βλ. τις αποφάσεις της 18ης Ιανουαρίου 1979, 110/78 και 111/78, Van Wesemael κ.λπ., Συλλογή τόμος 1979/Ι, σ. 29, σκέψη 28 της 4ης Δεκεμβρίου 1986, 220/83, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 1986, σ. 3663, σκέψη 20, και της 24ης Οκτωβρίου 1978, 15/78, Societe generale alsacienne de banque, Συλλογή τόμος 1978, σ. 609, σκέψη 5, βλ. επίσης Απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 1999, C-67/98 Consiglio di Stato]. Τα διατασσόμενα στο διατακτικό της παρούσας απόφασης ασφαλιστικά μέτρα είναι κατάλληλα να διασφαλίσουν τους παραπάνω σκοπούς.

Τα δικαστικά έξοδα πρέπει να επιβληθούν σε βάρος της καθ' ης και της προσθέτως υπέρ αυτής παρεμβαίνουσας εταιρείας [άρθρο 176 ΚΠολΔ].

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Συνεκδικάζει αντιμωλία των διαδίκων την αίτηση και τις πρόσθετες παρεμβάσεις που αναφέρονται στο σκεπτικό της παρούσας απόφασης.

Απορρίπτει την πρόσθετη υπέρ της καθ' ης παρέμβαση.

Δέχεται την αίτηση και τις πρόσθετες υπέρ των αιτούντων παρεμβάσεις.

Ρυθμίζει προσωρινά την κατάσταση.

Υποχρεώνει την καθ' ης να μεταθέσει τη μετάδοση της παραπάνω εκπομπής και των αναφερομένων στο σκεπτικό τηλεοπτικών μηνυμάτων [trailers] τις μεταμεσονύκτιες ώρες και δη μετά την 00.30, λαμβάνοντας όλα τα απαραίτητα μέτρα ώστε να μην είναι δυνατή η μετάδοση της εκπομπής αυτής η επιμέρους σκηνών της σε ώρες άλλες από τις μεταμεσονύκτιες,

Επιβάλλει χρηματική ποινή ύψους πέντε χιλιάδων οκτακοσίων πενήντα [5.850] Ευρώ για κάθε παράβαση των διατάξεων της παρούσας.

Επιβάλλει σε βάρος της καθ' ης και της προσθέτως αυτής παρεμβαίνουσας τα δικαστικά έξοδα των αιτούντων και των προσθέτως αυτών παρεμβαίνόντων που ορίζει σε χίλια διακόσια [1200] Ευρώ.

Κρίθηκε, αποφασίστηκε και δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριό του στην Αθήνα την 20 Ιουνίου 2002, χωρίς να παρίστανται οι διάδικοι και οι πληρεξούσιοι δικηγόροι τους.

Για τη Δημοσίευση

Ο ΔΙΚΑΣΤΗΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

(ΠΟΙΝΔ/ΝΗ 2003/142)

Σε περίπτωση παράνομης ενέργειας σε βάρος των κρατουμένων ή παράνομης εντολής αυτοί έχουν το δικαίωμα να αναφέρονται στο Συμβούλιο Φυλακής και κατόπιν αυτού στο Συμβούλιο Πλημμελειοδικών, στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται το κατάστημα κράτησης του προσφεύγοντος κατηγορουμένου. Για την κατάθεση της προσφυγής δεν απαιτείται ιδιαίτερος τύπος. Κρίση του Συμβουλίου ότι η κράτηση της προσφεύγουσας, με τους περιορισμούς και τις ειδικότερες συνθήκες δεν προσκρούει σε καμιά διάταξη νόμου, γιατί συντρέχει εξαιρετική περίπτωση λόγω της ιδιαιτερότητας της υπόθεσης και της ανάγκης ομαλής διεξαγωγής της ανάκρισης, που δικαιολογεί περιορισμούς στους όρους διαβίωσης των κρατουμένων (ειδικά διαμορφωμένο ατομικό κελί, περιορισμός τηλεφωνικών συνδέσεων, χωριστός προαυλισμός σε σχέση με άλλους κρατούμενους και απαγόρευση επικοινωνίας μ' αυτούς, περιορισμός αλληλογραφίας κλπ.). Επίσης, οι περιορισμοί δικαιολογούνται για λόγους ασφαλείας και εύρυθμης του σωφρονιστικού καταστήματος. Δεκτός μόνο ο λόγος προσφυγής ως προς την επικοινωνία της κρατουμένης με το τέκνο της. Παρατηρήσεις Γιώργου Νούσκαλη στην ΠοινΔ/νη.

(ΠΟΙΝΔ/ΝΗ 2003/142)

ΣυμβΠλημΠειρ 2075/2002

Πρόεδρος: Κ. Πεϊόγλου

Μέλη: Μ. Βάρκα, Ι. Μαρουδής

Εισαγγελέας: Ε. Ράϊκου, Αντεισαγγελέας

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ:.....

Το βούλευμα έχει ως εξής:

Παραδεκτά φέρεται ενώπιον του παρόντος Συμβουλίου, με την προπαρατεθείσα Εισαγγελική πρόταση (άρθρα 32 παρ. 1, 138 παρ. 2β` του ΚΠΔ), η από 25.10.2002 προσφυγή της Α.Σ., προσωρινά κρατούμενης στην Κλειστή Κεντρική Φυλακή Γυναικών Κορυδαλλού, κατά των από 24.9.2002 και 4.10.2002 αποφάσεων του Συμβουλίου της Φυλακής και κατά των αποφάσεων του εποπτεύοντος Εισαγγελέα των Φυλακών που αφορούν τις συνθήκες κράτησης αυτής στο εν λόγω Σωφρονιστικό κατάστημα.

Στο άρθρο 6 του Ν 2776/1999 "Σωφρονιστικού Κώδικα", ορίζεται ότι στην περίπτωση παράνομης ενέργειας σε βάρος των κρατουμένων ή παράνομης εντολής, αυτοί (κρατούμενοι) έχουν το δικαίωμα να αναφέρονται γραπτώς μέσα σε εύλογο χρόνο στο Συμβούλιο Φυλακής, εφόσον, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντα Κώδικα δεν τους παρέχεται άλλο ένδικο βοήθημα. Μέσα σε δεκαπέντε ημέρες από την κοινοποίηση της απόφασης με την οποία απορρίπτεται το αίτημά τους ή μέσα σε ένα μήνα από την υποβολή της αναφοράς, αν δεν εκδόθηκε απόφαση, οι κρατούμενοι έχουν δικαίωμα προσφυγής στο Δικαστήριο Εκτέλεσης των ποινών. Το Δικαστήριο αυτό, εφόσον δεχθεί κατ` ουσία την προσφυγή, αίρει τα αποτελέσματα που απορρέουν από την παράνομη ενέργεια ή εντολή. Εξάλλου, στα άρθρα 86 παρ. 1 και 87 παρ. 1 του ίδιου ως άνω νόμου (Σωφρονιστικού Κώδικα), προσδιορίζονται οι καθ` ύλην αρμοδιότητες του Δικαστηρίου Εκτέλεσης Ποινών, τις οποίες (αρμοδιότητες) μέχρι τη νομοθετική θέσπισή του, ασκεί το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών, στην περιφέρεια του οποίου ευρίσκεται το κατάστημα κράτησης του προσφεύγοντος κρατουμένου.

Στην προκειμένη περίπτωση, η υπό κρίση προσφυγή, ασκήθηκε από την πληρεξουσία δικηγόρο της προσφεύγουσας, εμπρόθεσμα και συγκεκριμένα προσπάσης επιδόσεως, αφού όπως προκύπτει από την υπηρεσιακή βεβαίωση της Διευθύντριας της ως άνω Φυλακής Α.Σ., οι προαναφερόμενες αποφάσεις του Συμβουλίου αυτής κατά των οποίων στρέφεται η προσφεύγουσα δεν έχουν κοινοποιηθεί στην τελευταία. Εξάλλου, παραδεκτά ασκήθηκε η εν λόγω προσφυγή, δεδομένου ότι κατά την προαναφερθείσα διάταξη του άρθρου 6 του Σωφρονιστικού Κώδικα, δεν απαιτείται για την κατάθεση της προσφυγής αυτής ιδιαίτερος τύπος, ο οποίος παραβιάσθηκε στην συγκεκριμένη περίπτωση. Το γεγονός ότι δεν διαβιβάσθηκε η εν λόγω προσφυγή στην Εισαγγελία του Πλημμελειοδικείου Πειραιώς από τον Διευθυντή των Φυλακών Κορυδαλλού, αλλά κατατέθηκε με αυτοτελές δικόγραφο απευθείας σ` αυτήν

(Εισαγγελία), και ότι δεν υπάρχει έκθεση εγχείρισεως, παρά μόνο έκθεση παραλαβής της Εισαγγελίας, (γεγονός εξάλλου για το οποίο δεν ευθύνεται η καταθέτουσα την προσφυγή συνήγορος), δεν συνιστά, κατά την κρίση του Συμβουλίου, τυπική παράβαση τέτοια, ώστε να συντρέχει περίπτωση απαραδέκτου αυτής (προσφυγής), κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 476 ΚΠΔ. Συνακόλουθα, η ένδικη προσφυγή ασκήθηκε παραδεκτά και εμπρόθεσμα (άρθρα 6 παρ. 1, 86 παρ. 1 και 87 παρ. 1 του Ν 2776/1999) και γι' αυτό πρέπει να εξεταστεί περαιτέρω κατ' ουσία.

Από τα έγγραφα που συνυποβάλλονται με την κρινόμενη προσφυγή, καθώς και από τα όσα εκτίθενται στο από 3.12.2002 υπόμνημα και τα επικαλούμενα έγγραφα, που νομότυπα (άρθρο 86 παρ. 3 εδ. α του Ν 2776/1999) η προσφεύγουσα-κρατούμενη κατέθεσε (βλ. το με αριθμ. πρωτ. 18983/6.12.2002 διαβιβαστικό έγγραφο της Διευθύντριας Κλειστής Φυλακής Κορυδαλλού), προκύπτουν τα πιο κάτω:

Η ως άνω προσφεύγουσα, διατελεί προσωρινά κρατούμενη στην ανωτέρω Φυλακή, από τις 18.9.2002, δυνάμει του υπ' αριθμ. 2038/2002 βουλεύματος του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών, το οποίο έκρινε επί διαφωνίας Ανακριτή και Εισαγγελέα, κατηγορούμενη για συμμετοχή στην εγκληματική οργάνωση "17 Νοέμβρη". Στις 19.9.2002, ο Εισαγγελέας-Επόπτης της παραπάνω Φυλακής, με την ίδια ημερομηνία απόφασή του, αφού έλαβε υπόψη του τις διατάξεις του Σωφρονιστικού Κώδικα, καθώς και την ιδιαιτερότητα της υπόθεσης για την οποία κατηγορούνται οι υπόδικοι κρατούμενοι για συμμετοχή στην προαναφερόμενη εγκληματική οργάνωση ("Ε.Ο. 17 Νοέμβρη"), καθόρισε μεταξύ άλλων, η κράτηση των προσώπων αυτών να γίνεται σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους της Κλειστής Φυλακής Γυναικών Κορυδαλλού και χωρίς επικοινωνία με τις κρατούμενες άλλων πτερύγων, ώστε να περιφρουρείται η προσωπική τους ασφάλεια και να αποφεύγεται ενδεχόμενη έκθεσή τους σε κάθε κίνδυνο για τη ζωή, τη σωματική ακεραιότητα και την υγεία τους προερχόμενη από οποιονδήποτε συγκατηγορούμενο, άλλο κρατούμενο, τρίτο εμπλεκόμενο ποικιλοτρόπως στην υπόθεση πρόσωπο κ.λπ.), να προαυλίζονται καθημερινά σε χρόνο και χώρο καθοριζόμενο από το Συμβούλιο της Φυλακής και να τους διατεθούν διευκολύνσεις για να προετοιμάσουν την υπεράσπισή τους. Στις 24.9.2002, το Συμβούλιο της παραπάνω Φυλακής (Κλειστής Κεντρικής Φυλακής Γυναικών Κορυδαλλού), αφού έλαβε υπόψη του, τις διατάξεις του Σωφρονιστικού Κώδικα, την ανωτέρω απόφαση του Επόπτη Εισαγγελέα, την ιδιαιτερότητα της υποθέσεως και τη διαφορετική στάση του καθένα εκ των υποδίκων αυτών κρατουμένων, κατά τη διάρκεια της ανάκρισης, την άρση του απορρήτου της τηλεφωνικής επικοινωνίας και αλληλογραφίας όλων των κατηγορουμένων για συγκρότηση και ένταξη στην εν λόγω εγκληματική οργάνωση, με βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών, καθώς επίσης και την υπ' αριθμ. 14842/23.9.2002 αίτηση της προσφεύγουσας, με την οποία ζητούσε να της επιτραπεί η επικοινωνία με την μητέρα και αδελφή του συντρόφου της Δ.Κ., καθόρισε οι συγκεκριμένοι υπόδικοι κρατούμενοι: 1) να τοποθετούνται στη νέα πτέρυγα στο ημιυπόγειο του κτιρίου του καταστήματος κράτησης, με ιδιαίτερο χώρο επισκεπτηρίου με διαχωριστικό τζάμι ασφαλείας και τηλεφωνικές συσκευές συνομιλίας, ανά μια σε ατομικά κελιά επιφανείας 12 τετραγωνικών το καθένα, με εσωτερικές εγκαταστάσεις υγιεινής, τραπέζι και καρέκλα, 2) Να

μην έχουν επικοινωνία με κρατούμενους άλλων πτερύγων και χώρων καταστημάτων κράτησης, 3) Να προαυλίζονται καθημερινά επί τρεις ώρες (1 1/2 ώρα το πρωί και 1 1/2 το απόγευμα), 4) Να δέχονται καθημερινά επί 1 1/2 ώρα κάθε φορά επισκεπτήριο δικηγόρων και δύο φορές επισκεπτήριο συζύγων και συγγενών μέχρι τετάρτου βαθμού, 5) Να προμηθεύονται, εφόσον το επιθυμούν, καθημερινά, μέσω της υπηρεσίας της Φυλακής, εφημερίδες, περιοδικά και άλλα έντυπα επιλογής τους, να χρησιμοποιούν ραδιόφωνα, ενώ με την ολοκλήρωση των εργασιών υποδομής στις εγκαταστάσεις των χώρων κράτησης (καθόρισε) να εξεταστεί και το ενδεχόμενο επέκτασης των τρόπων άσκησης του δικαιώματος ενημέρωσης με την παρακολούθηση τηλεοπτικών εκπομπών. Με την ως άνω εξάλλου απόφασή του Συμβουλίου της Φυλακής εγκρίθηκε το αίτημα της προσφεύγουσας για τηλεφωνική επικοινωνία με τις Β. και Τ.Κ. Στις 30.9.2002 η προσφεύγουσα κρατούμενη υπέβαλε ενώπιον του Συμβουλίου της Φυλακής την υπ` αριθμ. πρωτ. 15284/2002 αίτησή της, με την οποία ζητούσε: 1) Να της επιτραπεί η επικοινωνία της με το τέκνο της σε ιδιαίτερο χώρο, χωρίς την παρεμβολή υαλοπίνακα, 2) Να ορισθεί ωράριο επικοινωνίας κατάλληλο ώστε να μην καθίσταται αυτή ανέφικτη, λόγω των σχολικών υποχρεώσεων του παιδιού και πάντως μετά την 04.00 απογευματινή, 3) Να επιτραπεί η επικοινωνία της με τον επίσης προσωρινά κρατούμενο για τον ίδιο λόγο, σύντροφό της Δ.Κ., επιπλέον, στα πλαίσια της τηλεφωνικής επικοινωνίας να της επιτραπεί και η τηλεφωνική επικοινωνία μαζί του, 4) Να της επιτραπεί, επίσης, η τηλεφωνική επικοινωνία χωρίς περιορισμούς, καθώς ο περιορισμός των τηλεφωνικών συνδέσεων σε επτά (7), της δημιουργεί προβλήματα επικοινωνίας με το περιβάλλον της, 5) Να ρυθμιστεί το θέμα επικοινωνίας της με την συνήγορό της, με την άρση των περιορισμών (έλεγχος συνομιλίας, χρονικός περιορισμός, ανταλλαγή σημειωμάτων και εγγράφων, υαλοπίνακας κ.λπ.), καθώς και το ωράριο επίσκεψης αυτής από πρωινό σε απογευματινό, 6) Να αρθούν οι εις βάρος της περιορισμοί και διακριτική μεταχείριση και να τεθεί υπό καθεστώς κράτησης όμοιο με αυτό των λοιπών υπόδικων γυναικών. Στις 4.10.2002, το Συμβούλιο της Φυλακής, σε συνεδρίασή του, αποφάσισε να επιτραπεί η επικοινωνία της συγκεκριμένης κρατούμενης με το παιδί της σε ειδικό χώρο για δέκα λεπτά παρουσία υπαλλήλου και για είκοσι λεπτά στον ειδικά διαμορφωμένο χώρο, ενώ όσον αφορά στα υπόλοιπα αιτήματα, παρέπεμψε στην προγενέστερη παραπάνω αναφερόμενη απόφασή του, με ημερομηνία 24.9.2002.

Με τους λόγους τη προσφυγής της η ως άνω προσφεύγουσα-κρατούμενη αναφέρει ότι από την είσοδό της στο σωφρονιστικό κατάστημα, υποβλήθηκε σε μια σειρά περιορισμών, των οποίων δεν της γνωστοποιήθηκε η αιτία, ούτε της κοινοποιήθηκε κάποιο έγγραφο ώστε να γνωρίζει την αιτιολογία ή το αρμόδιο όργανο, που αποφάσισε αυτούς τους περιορισμούς, εκθέτει στη συνέχεια αναλυτικά τους περιορισμούς, στους οποίους παράνομα υποβλήθηκε. Συγκεκριμένα, εκθέτει: 1) Οτι κρατείται σε ειδική πτέρυγα, της οποίας τα κελιά είναι υπόγεια, χωρίς επαρκή φωτισμό, αερισμό, χώρους αυλισμού, άθλησης, βιβλιοθήκης, ψυχαγωγίας κατά παράβαση των διατάξεων των άρθρων 3 παρ. 1,2, 17,20 παρ. 2, 17,20 παρ. 2, 21 παρ. 6 του Σωφρονιστικού Κώδικα και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (ΕΣΔΑ). 2) Οτι κρατείται υπό συνθήκες απόλυτης απομόνωσης, παραμένοντας επί 21 ώρες την ημέρα κλεισμένη στο κελί της, κατά παράβαση των διατάξεων των

άρθρων 15 παρ. 2, 21 παρ. 2, 3, 36, 38 και 66 Σωφρονιστικού Κώδικα. 3) Οτι μέσα στο κελί υπάρχει τουαλέτα, χωριζόμενη από το υπόλοιπο κελί με χαμηλό τοίχιο ύψους 1-1,10 μέτρων, χωρίς να προφυλάσσεται από τη θέα των φρουρών, μετά από αίτημα της δε τοποθετήθηκε παραπέτο (παραβάν), ενώ θα έπρεπε, σύμφωνα με τους κανόνες της ΕΣΔΑ, να υπάρχει συμπαγής τοίχος για να χωρίζεται η τουαλέτα από το υπόλοιπο κελί, πράγμα που δεν μπορεί να γίνει λόγω του μικρού εμβαδού του κελιού. 4) Οτι εμποδίζεται η πρόσβασή της σε χώρους ψυχαγωγίας και συλλογικών δραστηριοτήτων κατά παράβαση των άρθρων 34 παρ. 1, 36 και 38 Σωφρονιστικού Κώδικα. 5) Οτι παρεμποδίζεται η άσκηση του δικαιώματος της στην ενημέρωση, κατά παράβαση του άρθρου 37 παρ. 1,3 και 4 του Σωφρονιστικού Κώδικα. 6) Οτι παρεμποδίζεται η επικοινωνία με το τέκνο της, το οποίο επιτρέπεται να συναντά μόνο πίσω από υαλοπίνακα επί 20 λεπτά και χωρίς την μεσολάβηση υαλοπίνακα, αλλά με την παρουσία σωφρονιστικών υπαλλήλων επί 10 λεπτά κάθε φορά, κατά παράβαση της διατάξεως του άρθρου 52 παρ. 3 Σωφρονιστικού Κώδικα. 7) Οτι περιορίζεται το δικαίωμα της για επικοινωνία με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον κατά παράβαση των διατάξεων των άρθρων 51 , 53 και 4 Σωφρονιστικού Κώδικα. 8) Οτι παρεμποδίζεται η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς της, εκτός των προαναφερομένων περιορισμών και επιπλέον επειδή δεν της επιτρέπεται να συνεχίζει τις σπουδές της στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Πάτρας, αφού δεν επιτρέπεται η αλληλογραφία της ούτε η επικοινωνία με τους καθηγητές της, κατά παράβαση του άρθρου 4 Σωφρονιστικού Κώδικα. 9) Τέλος, διότι περιορίζεται η επικοινωνία της με την συνήγορό της, όπως αναλυτικά εκθέτει κατά παράβαση των διατάξεων του Σωφρονιστικού Κώδικα και της ΕΣΔΑ.

Όσον αφορά, τον ισχυρισμό της προσφεύγουσας ότι δεν γνωρίζει την αιτιολογία των περιορισμών που της επιβλήθηκαν, αφού κανένα σχετικό έγγραφο δεν της κοινοποιήθηκε, αυτός ανατρέπεται από το περιεχόμενο της ίδιας της προσφυγής (βλ. προτελευταία σελίδα, τέταρτη παράγραφος), αφού όπως η προσφεύγουσα αναφέρει, ήδη στις 21.10.2002 της γνωστοποιήθηκαν οι αποφάσεις του Συμβουλίου της Φυλακής (κατά των οποίων στρέφεται) και συνεπώς γνωρίζει πλέον το περιεχόμενο αυτών και τους λόγους για τους οποίους επιβλήθηκαν οι περιορισμοί στους όρους διαβίωσής της την Φυλακή.

Περαιτέρω, όσον αφορά τον πρώτο λόγο με τον οποίο η προσφεύγουσα παραπονείται για την κράτησή της σε ειδική πτέρυγα κατά τα προαναφερθέντα, λεκτέα τα εξής. Στο άρθρο 3 του Ν 2776/1999 (Σωφρονιστικού Κώδικα) ορίζεται ότι: "Απαγορεύεται κάθε δυσμενής διακριτική μεταχείριση των κρατουμένων, ιδίως εκείνη που βασίζεται στη φυλή, το χρώμα, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, το θρήσκευμα, την περιουσία ή τις ιδεολογικές πεποιθήσεις. Ειδική μεταχείριση των κρατουμένων επιφυλάσσεται, όταν δικαιολογείται από τη νομική ή πραγματική κατάσταση τους, όπως υποδίκων και καταδίκων, εγγάμων και αγάμων, ανηλίκων και ενήλικων, γυναικών και ανδρών, ατόμων με ειδικές ανάγκες ή για τις θρησκευτικές ή άλλες πεποιθήσεις, εφόσον γίνεται υπέρ του κρατούμενου και προς εξυπηρέτηση των ειδικών αναγκών που απορρέουν από την κατάσταση στην οποία ευρίσκεται". Εξάλλου, στο άρθρο 17 του ως άνω Κώδικα, προβλέπεται η δημιουργία άλλων κατηγοριών κρατουμένων ή διαχωρίζονται οι υφιστάμενες σε ειδικότερες κατηγορίες, με προεδρικό διάταγμα, που

εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 11 του ίδιου Κώδικα. Το άρθρο 20 παρ. 2 του ίδιου Κώδικα, αναφέρει επακριβώς ότι: "Τα κτίρια και η διαμόρφωση των χώρων κράτησης ανταποκρίνονται στους όρους υγιεινής και εξασφαλίζουν τις κατάλληλες συνθήκες ομαλής διαβίωσης των κρατουμένων και πληρούν τις αναγκαίες προϋποθέσεις ασφαλούς και εύρυθμης λειτουργίας των καταστημάτων. Ιδιαίτερα, η κατασκευή και η διαρρύθμισή τους εξασφαλίζουν σε ικανοποιητικό βαθμό ηλιακό φως και ατμοσφαιρικό αέρα, με χρήση παραθύρων, θέρμανση, άνετη κυκλοφορία και χώρους κίνησης, σύμφωνα με τις κλιματολογικές συνθήκες του τόπου κράτησης". Τέλος, στο άρθρο 21 παρ. 6 του Σωφρονιστικού Κώδικα, προβλέπεται ότι "κάθε κατάσταση κράτησης πρέπει να διαθέτει, εκτός των χώρων διοίκησης, επαρκείς χώρους και εγκαταστάσεις για ιατρικές εξετάσεις, αναρρωτήριο, εργαστήρια, βιβλιοθήκη, εκκλησιασμό, αίθουσα εκδηλώσεων και συνδιαλέξεων και επαρκείς χώρους αυλισμού και αθλοπαιδιών των κρατουμένων".

Στην προκειμένη περίπτωση, η κράτηση της προσφεύγουσας, με τους περιορισμούς και τις ειδικότερες συνθήκες, που η ίδια ιστορεί στην προσφυγή της, δεν προσκρούει σε καμία από τις προπαρατεθείσες διατάξεις, όπως αβάσιμα η ίδια διατείνεται. Τούτο διότι, το κελί της, το οποίο είναι ατομικό, βρίσκεται μεν στο ημιυπόγειο του κτιρίου, πλην όμως διαθέτει παράθυρο 60 επί 60 εκατ., που επιτρέπει τον επαρκή φωτισμό και αερισμό του. Το εμβαδόν αυτού είναι 10 περίπου τετραγωνικά μέτρα, ενώ έχει εσωτερικές εγκαταστάσεις υγιεινής (τουαλέτα), τραπέζι, καρέκλα και θέρμανση. Επομένως, η διάταξη του άρθρου 20 παρ. 2 του Σωφρονιστικού Κώδικα, που ορίζει τη διαρρύθμιση των χώρων κράτησης, δεν απέχει από τον ειδικά διαμορφωμένο για την κράτηση της προσφεύγουσας χώρο (κελί). Συνεπώς, υπάρχει δυνατότητα κίνησης και άνετης κυκλοφορίας εντός αυτού. Ως προς τις εγκαταστάσεις (αθλοπαιδίες, βιβλιοθήκη, αναγνωστήριο, χώροι ψυχαγωγίας κ.λπ.), που προβλέπει το άρθρο 21 παρ. 6 ΣΚ, είναι πιθανόν αυτές ή μερικές από αυτές να ελλείπουν ή να μην υφίστανται όπως περιγράφονται στο νόμο. Όμως, όπως και στην Εισαγωγική Εκθεση του Σωφρονιστικού Κώδικα αναγράφεται (τελευταία παράγραφος): "Ο εν λόγω Ν 2776/1999, ελπίζεται ότι θα βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης, μέσα στα καταστήματα, στο βαθμό που αυτό είναι δυνατόν με τον σημερινό υπερπληθυσμό τους". Η δημιουργία δηλαδή, των ανωτέρω εγκαταστάσεων, προβλέπεται να γίνει με τις βαθμιαία μεταβαλλόμενες υλικοτεχνικές συνθήκες και, πάντως, είναι πρόβλημα που αφορά το σύνολο των κρατουμένων και όχι μόνο την συγκεκριμένη προσφεύγουσα-κρατούμενη, ούτε αποτελεί δυσμενές μέτρο που λαμβάνεται ατομικά γι' αυτήν. Εξάλλου, οι λόγοι που αναφέρονται στις αποφάσεις του Συμβουλίου της φυλακής και του Επόπτη Εισαγγελέα, απλώς υπαγορεύουν ειδικότερες συνθήκες κρατήσεως των συγκεκριμένων κρατουμένων και όχι δημιουργία άλλης κατηγορίας κρατουμένων, ώστε να απαιτείται η έκδοση προεδρικού διατάγματος με πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 17 ΣΚ, το οποίο η προσφεύγουσα, όλως αβάσιμα, ισχυρίζεται ότι παραβιάσθηκε. Συνεπώς, αφού δεν προκύπτει δυσμενής διάκριση σε βάρος της, κατά παράβαση του άρθρου 3 του ΣΚ, όπως στον πρώτο λόγο της προσφυγής εκτίθεται, ο σχετικός λόγος πρέπει ν' απορριφθεί ως ουσιαστικά αβάσιμος.

Με τον δεύτερο λόγο της προσφυγής της ισχυρίζεται ότι παράνομα κρατείται με συνθήκες απόλυτης απομόνωσης στο κελί της, επικαλούμενη παράβαση των προαναφερθέντων άρθρων 15 παρ. 2, 21 παρ. 2, 3, 36, 38 και 66 Σωφρονιστικού Κώδικα. Στην πρώτη από τις ανωτέρω διατάξεις (15παρ. 2) ορίζεται ότι οι συνθήκες διαβίωσης υποδίκων στο κατάστημα προσεγγίζουν κατά το δυνατόν τις συνθήκες της ελεύθερης διαβίωσης. Δεν υπόκεινται σε άλλους περιορισμούς της ελευθερίας, εκτός από εκείνους που είναι απαραίτητοι για την ομαλή διεξαγωγή της ανάκρισης, σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 4 του παρόντος. Το τελευταίο αυτό άρθρο (7 παρ. 4), προβλέπει ότι: "η εύρυθμη λειτουργία και η ασφάλεια του καταστήματος σε εξαιρετικές περιπτώσεις είναι δυνατόν να δικαιολογούν περιορισμούς στους όρους διαβίωσης, οι οποίοι καθορίζονται κατά περίπτωση με απόφαση του αρμόδιου Δικαστικού Λειτουργού" (ήτοι, του Επόπτη Εισαγγελέα Φυλακών κατά τα άρθρα 85 ΣΚ σε συνδυασμό με το 572 ΚΠΔ). Στην προκειμένη περίπτωση, η προσφεύγουσα δεν κρατείται σε συνθήκες απομόνωσης, αφού δεν στερείται των εξόδων της επί τρεις ώρες καθημερινά στο προαύλιο της φυλακής, ούτε των επισκέψεων των οικείων της και της συνηγόρου της, αλλά ούτε και των τηλεφωνικών επικοινωνιών. Ωστόσο, νομότυπα, σύμφωνα με την προπαρατεθείσα διάταξη του άρθρου 7 παρ. 4 του ΣΚ, ο αρμόδιος δικαστικός λειτουργός, ήτοι ο Επόπτης Εισαγγελέας με την από 19.9.2002 απόφασή του έκρινε ότι συντρέχει ενπροκειμένω εξαιρετική περίπτωση, λόγω της ιδιαιτερότητας της υπόθεσης και της ανάγκης ομαλής διεξαγωγής της ανάκρισης, η οποία (εξαιρετική περίπτωση) δικαιολογεί περιορισμούς στους όρους διαβίωσης των κρατουμένων, μεταξύ των οποίων και η προσφεύγουσα. Ετσι, οι ανωτέρω λόγοι, καθώς και ο λόγος περί προσωπικής ασφάλειας των κρατουμένων, κατά την κρίση του Συμβουλίου δικαιολογούν την απόφαση του Επόπτη Εισαγγελέα για περιορισμούς στην διαβίωση των κρατούμενων κατά τη διάρκεια της κράτησης, οι οποίοι (περιορισμοί) όμως ουδόλως συνιστούν κράτηση υπό συνθήκες απόλυτης απομόνωσης, όπως συμβαίνει στις περιπτώσεις του πειθαρχικού περιορισμού λόγω επιβολής ποινής (άρθρο 66 ΣΚ), ούτε άλλωστε το κελί της είναι ένα σκοτεινό κελί, όπως αυτά που χρησιμοποιούνται για τις πειθαρχικές ποινές. Το γεγονός ότι δεν τηρούνται τα άρθρα 36 και 38 ΣΚ, που αφορούν την σωματική άσκηση και άθληση, καθώς και την ψυχαγωγία των κρατουμένων, αποτελεί γενικότερο πρόβλημα (κτιριακές εγκαταστάσεις, επάνδρωση με κατάλληλο προσωπικό κ.λπ.) των Φυλακών Κορυδαλλού και όχι ατομικό περιορισμό της προσφεύγουσας, ούτε εξάλλου η έλλειψη αυτών των συγκεκριμένων εκδηλώσεων, υποδηλώνει απόλυτη απομόνωση, με την έννοια που εκθέτει η προσφεύγουσα. Επομένως, και ο δεύτερος λόγος της προσφυγής είναι απορριπτέος, ως αβάσιμος κατ' ουσία.

Απορριπτέος, επίσης κατ' ουσίαν είναι και ο τρίτος λόγος της προσφυγής, με τον οποίο παραπονείται ότι η τουαλέτα χωρίζεται με χαμηλό τοίχο από το υπόλοιπο κελί και έτσι δεν προφυλάσσεται από την θέα των φρουρών. Όμως, όπως η ίδια εκθέτει στην προσφυγή της, ήδη το πρόβλημα αυτό έχει λυθεί, αφού έχει τοποθετηθεί μετά από αίτημά της, παραβάν και έτσι δεν υπάρχει πλέον αυτό το πρόβλημα. Η επίκληση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ, εν προκειμένω, το οποίο η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι παραβιάζεται, είναι εν προκειμένω αβάσιμη. Τούτο διότι, κατά τη διάταξη αυτή: "Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθεί εις βασάνους, ούτε εις ποινάς ή μεταχείρισιν απανθρώπους ή εξευτελιστικάς". Εν προκειμένω, σχετικά με το θέμα του διαχωρισμού της

τουαλέτας από το υπόλοιπο κελί με χαμηλό τοίχο, δεν υφίσταται περίπτωση υποβολής της προσφεύγουσας σε "βασάνους, ή ποινάς ή απανθρώπους μεταχειρίσεις". Ερευνητέο μόνον, είναι το αν υπάρχει περίπτωση "εξευτελιστικής μεταχειρίσεως". Για να κριθεί αν μια μεταχείριση είναι εξευτελιστική, υπό την ανωτέρω έννοια, πρέπει να εξετασθεί εάν σκοπός της είναι να ταπεινώσει και να υποβαθμίσει το πρόσωπο που αφορά και εάν οι συνέπειές της επηρεάζουν αρνητικά την προσωπικότητά του κρατούμενου κατά τρόπο ασυμβίβαστο προς το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ (βλ. την προσκομιζόμενη από 19.4.2001 απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Peers κατά Ελλάδας). Στην κρινόμενη περίπτωση, σύμφωνα με τα όσα έχουν προαναφερθεί, δεν υπάρχουν ενδείξεις, κατά την κρίση του Συμβουλίου, ότι υπήρχε πρόθεση ταπείνωσης ή υποβάθμισης της προσφεύγουσας, δεδομένου ότι το κελί της είναι ατομικό, υπάρχει χαμηλός τοίχος, ύψους 11,10 μέτρων, που διαχωρίζει την τουαλέτα από το υπόλοιπο κελί, ενώ αμέσως μόλις εξέθεσε το πρόβλημά της, της χορηγήθηκε πρόχειρο παραβάν, ώστε να μην είναι ορατή από τους ευρισκόμενους έξω από το κελί φρουρούς.

Στη συνέχεια, ο τέταρτος λόγος αναφέρεται στα εμπόδια που τίθενται στο δικαίωμα πρόσβασης της προσφεύγουσας σε χώρους ψυχαγωγίας και συλλογικών δραστηριοτήτων, κατά παράβαση των άρθρων 34 παρ. 1 και 36, 38 του ΣΚ. Και ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος κατ' ουσία, σύμφωνα με τα προαναφερθέντα και δη σύμφωνα με την απόφαση του Επόπτη Εισαγγελέα Φυλακής, ο οποίος επέβαλε τους περιορισμούς αυτούς για λόγους ασφαλείας και εύρυθμης λειτουργίας του σωφρονιστικού καταστήματος, καθώς και για λόγους που αφορούν την ομαλή διεξαγωγή της ανακρίσεως.

Περαιτέρω, ως προς την παρεμπόδιση στην άσκηση του δικαιώματος της στην ενημέρωση (ατομική τηλεόραση, συμμετοχή σε συζητήσεις, πρόσβαση στο αναγνωστήριο) κατά παράβαση του άρθρου 37 παρ. 1, 3 και 4 ΣΚ, την οποία ισχυρίζεται με τον πέμπτο λόγο της προσφυγής, πρέπει να σημειωθούν τα εξής. Στο άρθρο 37 παρ. 1 ορίζεται ότι: "κάθε κρατούμενος έχει δικαίωμα να ενημερώνεται με εφημερίδες, περιοδικό, ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές. Το Συμβούλιο Φυλακής προσδιορίζει τις λεπτομέρειες άσκησης του εν λόγω δικαιώματος, όπως τόπο, χρόνο και διαδικασία". Στην προκειμένη περίπτωση, στους κρατούμενους αυτής της υπόθεσης (17 Νοέμβρη) μεταξύ των οποίων και η προσφεύγουσα, με την από 24.9.2002 απόφαση του Συμβουλίου της Φυλακής επιτρέπεται να προμηθεύονται καθημερινά εφημερίδες, περιοδικά και άλλα έντυπα της επιλογής τους, να χρησιμοποιούν ραδιόφωνα, προκειμένου να ασκούν το δικαίωμα τους για ενημέρωση. Επίσης, στην ίδια απόφαση ορίζεται ότι με την ολοκλήρωση των εργασιών στους χώρους κράτησης των ίδιων των κρατουμένων θα εξεταστεί και το ενδεχόμενο επέκτασης των τρόπων άσκησης αυτού του δικαιώματος με την παρακολούθηση τηλεοπτικών εκπομπών (αριθμ. 7 απόφασης). Συνεπώς, αφενός δεν υφίσταται υποχρέωση από τον Σωφρονιστικό Κώδικα (άρθρο 21 αυτού) για ύπαρξη τηλεόρασης στα ατομικά κελιά, αφετέρου υπάρχει πρόθεση επέκτασης του δικαιώματος ενημέρωσης με τη παρακολούθηση τηλεοπτικών εκπομπών, αυτό όμως εμποδίζεται από αντικειμενικές δυσκολίες και όχι για άλλους λόγους. Όσον αφορά τον περιορισμό συμμετοχής της σε ομαδικές συζητήσεις, βιβλιοθήκες κ.λπ. λεκτέα όσα ακριβώς έχουν αναφερθεί

πιο πάνω για τους λόγους που επέβαλαν τους περιορισμούς, προς αποφυγή ασκόπων επαναλήψεων. Για τους ίδιους λόγους, είναι απορριπτέοι τόσο ο ανωτέρω (πέμπτος λόγος), όσο και οι έβδομος, όγδοος και ένατος λόγος που αναφέρονται στο δικαίωμα της για επικοινωνία με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς της και την επικοινωνία της με την συνήγορό της.

Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι δεν παραβιάζεται το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, σχετικά με τους τεθέντες περιορισμούς που αφορούν στον σεβασμό της κοινωνικής και οικογενειακής ζωής καθώς και της αλληλογραφίας της προσφεύγουσας. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 8 παρ. 1, 2 της ΕΣΔΑ, ορίζεται ότι "παν πρόσωπο δικαιούται εις τον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του (παρ. 1). Δεν επιτρέπεται να υπάρξει επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αυτή προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον, το οποίον, εις μιαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον δια την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων". Στην προκειμένη περίπτωση, η επέμβαση, όπως αποφάσισε ο Επόπτης Εισαγγελέας και το Συμβούλιο της Φυλακής, στην ιδιωτική ζωή και στην αλληλογραφία της προσφεύγουσας καθώς και στην τηλεφωνική της επικοινωνία, δεν αντίκειται στο προαναφερόμενο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, δεδομένου ότι αυτή: α) αφενός προβλέπεται από το νόμο και συγκεκριμένα στο άρθρο 53 παρ. 4 ΣΚ, στο οποίο ορίζεται ότι σε περίπτωση που το επιβάλλουν λόγοι εθνικής ασφάλειας ή προς διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων, το περιεχόμενο των επιστολών και της τηλεφωνικής και κάθε άλλης μορφής επικοινωνιακής ανταπόκρισης ή επικοινωνίας, μπορεί να ελεγχθεί υπό τις εγγυήσεις που ορίζει ο νόμος και β) αποτελεί (επέμβαση) μέτρο αναγκαίο για την πρόληψη τοιούτου είδους ποινικών παραβάσεων.

Ενόψει αυτών τέλος, το Συμβούλιο κρίνει ότι ουδόλως παραβιάζεται με τους τεθέντες περιορισμούς κράτησης το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, σχετικά με το τεκμήριο αθωότητας της προσφεύγουσας μέχρι της αποδείξεως της ενοχής της. Συνεπώς, πάντες οι περί των αντιθέτων ισχυρισμοί της προσφεύγουσας είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι. Ούτε εξάλλου, εμποδίζεται στο μέτρο και με τον τρόπο που επιτρέπεται (1 1/2 ώρα κάθε μέρα, μέσω υαλοπίνακα και τηλεφώνου), η επικοινωνία με την συνήγορό της, όπως αυτή αβάσιμα ισχυρίζεται με τον ένατο (τελευταίο) λόγο της προσφυγής της.

Αντίθετα, ο έκτος λόγος που αφορά την επικοινωνία με το ανήλικο τέκνο της, είναι βάσιμος κατ' ουσία. Συγκεκριμένα, η προσφεύγουσα, ισχυρίζεται ότι παραβιάζεται το δικαίωμα για επικοινωνία με το τέκνο της, όπως ορίζει το άρθρο 52 παρ. 3 ΣΚ, το οποίο προβλέπει ότι "οι επισκέψεις πραγματοποιούνται σε χώρο όπου υπάρχει μόνο οπτικός έλεγχος και ιδιαίτερα οι επισκέψεις συζύγων και τέκνων σε ιδιαίτερο κατάλληλο χώρο του καταστήματος", ενώ σ' αυτήν επιτρέπεται να το συναντά για είκοσι λεπτά πίσω από τον υαλοπίνακα στον ειδικά διαμορφωμένο χώρο και χωρίς την μεσολάβηση υαλοπίνακα, αλλά με την παρουσία σωφρονιστικών υπαλλήλων

για δέκα λεπτά σε ειδικό χώρο. Πράγματι, το Συμβούλιο της Φυλακής, με την από 4.10.2002 απόφασή του, η οποία μάλιστα στερείται επαρκούς αιτιολογίας, παρέβη την ανωτέρω διάταξη του ΣΚ, με το να επιτρέψει την επικοινωνία της προσφεύγουσας με το τέκνο της κατά τον προαναφερθέντα τρόπο. Πρέπει, επομένως, να γίνει δεκτός ο λόγος αυτός ως βάσιμος κατ' ουσία και να επιτραπεί η επικοινωνία της προσφεύγουσας με το τέκνο της στον ειδικό κατάλληλο χώρο του καταστήματος στον οποίο υπάρχει μόνο οπτικός έλεγχος, για μισή ώρα, τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα, όπως ορίζει το άρθρο 52 παρ. 1,3 του Σωφρονιστικού Κώδικα.

Για τους λόγους αυτούς

Δέχεται τύποις την προσφυγή.

Απορρίπτει κατ' ουσίαν τους λόγους που κρίθηκαν απορριπτέοι (πρώτο έως πέμπτο και έβδομο έως ένατο λόγους).

Δέχεται την προσφυγή ως προς τον έκτο λόγο της, που αναφέρεται στην επικοινωνία της προσφεύγουσας με το τέκνο της.

Επιτρέπει την επικοινωνία της προσφεύγουσας με το τέκνο της στον ειδικό κατάλληλο χώρο του καταστήματος στον οποίο υπάρχει μόνο οπτικός έλεγχος, για μισή ώρα, τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα, όπως ορίζει το άρθρο 52 παρ. 1,3 του Σωφρονιστικού Κώδικα.

.....
TAG01 ΕΙΔΟΣ-ΕΤΟΣ : ΑΠΟΦΑΣΗ ΔΕΚ 0350/2002 (62002J0350)

TAG24 : Απόφαση του Δικαστηρίου (πρώτο τμήμα) της 24ης Ιουνίου 2004.

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Βασιλείου των Κάτω Χωρών.

Παράβαση κράτους μέλους - Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των τηλεπικοινωνιών - Άρθρα 6 και 9 της οδηγίας 97/66/ΕΚ - Αναγκαιότητα σαφούς εξακριβώσεως των αιτιάσεων στην αιτιολογημένη γνώμη.

Υπόθεση C-350/02.

ΚΩΔΙΚΟΣ CELEX : 602J0350

INS_CEL_20041028_20041103_00546.txt

05224B 0000441 5500

ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ CELEX : 310944

TAG01 ΕΙΔΟΣ-ΕΤΟΣ : ΑΠΟΦΑΣΗ ΔΕΚ 0350/2002 (62002J0350)

TAG02 : ΚΩΔΙΚΟΣ CELEX : 602J0350

ΕΚΔΟΥΣΑ ΑΡΧΗ : Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΕΓΓΡΑΦΟΥ : απόφαση

NΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ ΕΓΓΡΑΦΟΥ (συνθηκη) : Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
TΟΜΕΑΣ : 6 · CJUS · νομολογία · 2002 · J · απόφαση
ΕΝΤΥΠΟ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗΣ : Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 2004
σελίδα 00000

TAG24 : Απόφαση του Δικαστηρίου (πρώτο τμήμα) της 24ης Ιουνίου 2004.

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Βασιλείου των Κάτω Χωρών.

Παράβαση κράτους μέλους - Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των τηλεπικοινωνιών - Άρθρα 6 και 9 της οδηγίας 97/66/EK - Αναγκαιότητα σαφούς εξακρίβωσης των αιτιάσεων στην αιτιολογημένη γνώμη.

Υπόθεση C-350/02.

TAG27:

Στην υπόθεση C-350/02,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους M. Shotton και W. Wils, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα, κατά Βασιλείου των Κάτω Χωρών, εκπροσωπούμενου από την S. Terstal, καθού, που έχει ως αντικείμενο προσφυγή με την οποία ζητείται να αναγνωρισθεί ότι το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, μη θεσπίζοντας τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για τη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο των άρθρων 6 και 9 της οδηγίας 97/66/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 1997, περί επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και προστασίας της ιδιωτικής ζωής στον τηλεπικοινωνιακό τομέα (ΕΕ 1998, L 24, σ. 1), ή, τουλάχιστον, μη ανακοινώνοντας τις διατάξεις αυτές στην Επιτροπή, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη ΕΚ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα), συγκείμενο από τους P. Jann, πρόεδρο τμήματος, A. La Pergola και S. von Bahr, R. Silva de Lapuerta και K. Lenaerts (εισηγητή), δικαστές, γενική εισαγγελέας: J. Kokott γραμματέας: M.-F. Contet, κύρια υπάλληλος διοικήσεως, έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου, αφού άκουσε τους διαδίκους που αγόρευαν κατά τη συνεδρίαση της 13ης Νοεμβρίου 2003, κατά την οποία η Επιτροπή εκπροσωπήθηκε από τον W. Wils, επικουρούμενο από τον P. >ISO_1> Girard >ISO_7>, πραγματογνώμονα, και το Βασίλειο των Κάτω Χωρών από την C. Wissels, επικουρούμενη από τον R. J. I. Dielemans, πραγματογνώμονα, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 29ης Ιανουαρίου 2004, εκδίδει την ακόλουθη Απόφαση TAG40:

Επί των δικαστικών εξόδων 43. Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα. Σύμφωνα με το άρθρο 69, παράγραφος 3, του ίδιου κανονισμού, το Δικαστήριο μπορεί να κατανείμει τα έξοδα ή να αποφασίσει ότι κάθε διάδικος φέρει τα δικά του έξοδα σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων. Επειδή το Βασίλειο των Κάτω Χωρών ηττήθηκε ως προς τις τρεις από τις τέσσερις αιτιάσεις που προέβαλε η Επιτροπή, επιβάλλεται, σύμφωνα με τα αιτήματα της Επιτροπής, να καταδικασθεί να φέρει τα τρία τέταρτα των εξόδων της Επιτροπής. Αφού το Βασίλειο των Κάτω Χωρών δεν υπέβαλε αίτημα ως προς τα δικαστικά έξοδα, οι διάδικοι θα φέρουν τα έξοδά τους κατά τα λοιπά.

TAG41:

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) Το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, μεταφέροντας ελλιπώς στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 6 της οδηγίας 97/66/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 1997, περί επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και προστασίας της ιδιωτικής ζωής στον τηλεπικοινωνιακό τομέα, καθόσον, αφενός, το άρθρο 11.5, παράγραφος 1, του Wet houdende regels inzake de telecommunicatie (Telecommunicatiewet) παραπέμπει σε γενικό διοικητικό μέτρο το οποίο δεν κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και, αφετέρου, οι εκτελεστικές διατάξεις που μνημονεύει το άρθρο 11.5, παράγραφος 3, του Telecommunicatiewet δεν κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή, και μεταφέροντας ελλιπώς στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 9 της εν λόγω οδηγίας, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία αυτή.

2) Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.

3) Το Βασίλειο των Κάτω Χωρών φέρει, εκτός των δικών του εξόδων, τα τρία τέταρτα των εξόδων της Επιτροπής.

4) Η Επιτροπή φέρει τα έξοδά της κατά τα λοιπά.

TAG48:ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΚΕΙΜΕΝΟΥ : 24/06/2004

TAG50:ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ : 01/10/2002

ΝΟΜΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ (Αν Συνθηκη + 3ψηφιος αριθμ:=αρθρο/ετος) ΑΠΟΦΑΣΗ ΔΕΚ 0293/85

(685J0293): N 18 20

ΑΠΟΦΑΣΗ ΔΕΚ 0076/86 (686J0076): N 20

0704/91 (391Q0704(02)-A69P2): N 43

0704/91 (391Q0704(02)-A69P3): N 43

ΑΠΟΦΑΣΗ ΔΕΚ 0096/95 (695J0096): N 18 20

ΣΥΝΘΗΚΗ ΕΕΚ 1957 226/97 (197E226): N 18 - 21 31

ΟΔΗΓΙΑ 0066/97 (397L0066-A01P1): N 2

ΟΔΗΓΙΑ 0066/97 (397L0066-A06): N 1 3 33 - 39 42

ΟΔΗΓΙΑ 0066/97 (397L0066-A09): N 1 4 40 - 42

ΟΔΗΓΙΑ 0066/97 (397L0066-A15P1L1): N 6

ΟΔΗΓΙΑ 0066/97 (397L0066-A15P4): N 6

ΟΔΗΓΙΑ 0066/97 (397L0066-N): N 5

ΟΔΗΓΙΑ 0066/97 (397L0066): N 32

ΑΠΟΦΑΣΗ ΔΕΚ 0384/97 (697J0384): N 31

ΑΠΟΦΑΣΗ ΔΕΚ 0152/98 (698J0152): N 31

ΑΠΟΦΑΣΗ ΔΕΚ 0439/99 (699J0439): N 18 20

ΑΠΟΦΑΣΗ ΔΕΚ 0001/00 (600J0001): N 19 20

ΑΠΟΦΑΣΗ ΔΕΚ 0287/00 (600J0287): N 19 20

ΟΔΗΓΙΑ 0058/02 (302L0058-A19L1): N 32

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ (Αν Συνθηκη+3ψηφιο αριθμο=αρθρο/ετος) Z ΟΔΗΓΙΑ 0066/97

(397L0066-A06)

Z ΟΔΗΓΙΑ 0066/97 (397L0066-A09)

TAG74 ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΤΑΞΗ : προσέγγιση_των_νομοθεσιών

ΑΥΘΕΝΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΕΓΓΡΑΦΟΥ : ολλανδική

ΑΙΤΩΝ η ΕΦΕΣΕΙΩΝ : Επιτροπη των Ευρωπαϊκων Κοινοτητων · θεσμικά όργανα

ΚΑΘΟΥ : Ολλανδια · κράτη μέλη

ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΥΠΕΡΟΥ : Κάτω Χώρες

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ : ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΛΟΓΩ ΠΑΡΑΒΑΣΗΣ - ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΗ
ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΛΟΓΩ ΠΑΡΑΒΑΣΗΣ -
ΒΑΣΙΜΗ

AVOCAT GENERAL : Kokott

JUDGE-RAPPORTEUR : Lenaerts

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ : εγγράφου: 24/06/2004

υποβολής αίτησης: 01/10/2002

TAGA0 6

J

2002

TAGC0 2004/06/30

2004/07/08

2004/10/29

16000B 0000038C 5500

TAG30:

1. Με δικόγραφο που κατέθεσε στην Γραμματεία του Δικαστηρίου την 1η Οκτωβρίου 2002, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε προσφυγή, δυνάμει του άρθρου 226 ΕΚ, με την οποία ζητεί να αναγνωρισθεί ότι το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, μη θεσπίζοντας τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για τη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο των άρθρων 6 και 9 της οδηγίας 97/66/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 1997, περί επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και προστασίας της ιδιωτικής ζωής στον τηλεπικοινωνιακό τομέα (ΕΕ 1998, L 24, σ. 1), ή, τουλάχιστον, μη ανακοινώνοντας τις διατάξεις αυτές στην Επιτροπή, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη ΕΚ.

Το νομικό πλαίσιο

Οι κοινοτικές διατάξεις

2. Κατά το άρθρο της 1, παράγραφος 1, η οδηγία 97/66, που ίσχυε κατά τον χρόνο των περιστατικών, αφορούσε >ISO_1>«>ISO_7>την εναρμόνιση των διατάξεων των κρατών μελών οι οποίες απαιτούνται προκειμένου να διασφαλίζεται ισοδύναμο επίπεδο προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών, ιδίως δε το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή, όσον αφορά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τηλεπικοινωνιακό τομέα, καθώς και στην ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και των τηλεπικοινωνιακών εξοπλισμών και υπηρεσιών στην Κοινότητα>ISO_1>»>ISO_7>.

3. Το άρθρο 6 της οδηγίας 97/66 όριζε:

>ISO_1>«>ISO_7>1. Τα δεδομένα κίνησης που αφορούν συνδρομητές και χρήστες, τα οποία υποβάλλονται σε επεξεργασία για την πραγματοποίηση κλήσεων και αποθηκεύονται από το φορέα παροχής τηλεπικοινωνιακού δικτύου ή/και διαθέσιμης στο κοινό τηλεπικοινωνιακής υπηρεσίας πρέπει να απαλείφονται ή να καθίστανται ανώνυμα κατά τη λήξη της κλήσης, με την επιφύλαξη των διατάξεων των παραγράφων 2, 3 και 4.

2. Για τη χρέωση των συνδρομητών και την πληρωμή των διασυνδέσεων, επιτρέπεται να υποβάλλονται σε επεξεργασία τα δεδομένα που αναφέρονται στο παράρτημα. Η επεξεργασία αυτή επιτρέπεται μόνο έως το τέλος της περιόδου εντός της οποίας μπορεί να αμφισβητηθεί νομίμως ο λογαριασμός ή να επιδιωχθεί η πληρωμή. 3. Για την εμπορική προώθηση των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών του, ο φορέας παροχής διαθέσιμης στο κοινό

τηλεπικοινωνιακής υπηρεσίας μπορεί να επεξεργασθεί τα δεδομένα που αναφέρονται στην παράγραφο 2, εφόσον ο συνδρομητής δώσει τη συγκατάθεσή του. 4. Η επεξεργασία των δεδομένων κίνησης και χρέωσης πρέπει να περιορίζεται στα πρόσωπα τα οποία ενεργούν υπό την εποπτεία των φορέων παροχής των δημοσίων τηλεπικοινωνιακών δικτύων ή/και των διαθέσιμων στο κοινό τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών τα οποία ασχολούνται με τη διαχείριση των χρεώσεων ή της κίνησης, τις απαντήσεις σε ερωτήσεις πελατών, την ανίχνευση της απάτης και την εμπορική προώθηση των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών του φορέα 7 αυτή η επεξεργασία πρέπει να περιορίζεται στο απολύτως αναγκαίο για την εξυπηρέτηση των σκοπών αυτών. 5. Οι παράγραφοι 1, 2, 3 και 4 ισχύουν με την επιφύλαξη της δυνατότητας των αρμοδίων αρχών να ενημερώνονται για τα δεδομένα τα σχετικά με τη χρέωση ή την κίνηση σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, με σκοπό την επίλυση διαφορών, ιδίως σχετικά με τη διασύνδεση ή τη χρέωση.>ISO_1>»>ISO_7>

4. Το άρθρο 9 της οδηγίας 97/66 είχε ως εξής:

>ISO_1>«>ISO_7>Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι υπάρχουν διαφανείς διαδικασίες που διέπουν τον τρόπο με τον οποίο ο φορέας παροχής δημόσιου τηλεπικοινωνιακού δικτύου ή/και διαθέσιμης στο κοινό τηλεπικοινωνιακής υπηρεσίας μπορεί να εξουδετερώνει τη δυνατότητα της μη αναγραφής της καλούσας γραμμής: α) για περιορισμένο χρονικό διάστημα, τη αιτήσει συνδρομητή που ζητεί τον εντοπισμό κακόβουλων ή ενοχλητικών κλήσεων. στην περίπτωση αυτή, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο τα δεδομένα που περιέχουν την αναγνώριση της ταυτότητας του καλούντος συνδρομητή αποθηκεύονται και είναι διαθέσιμα από το φορέα παροχής δημόσιου τηλεπικοινωνιακού δικτύου ή/και διαθέσιμης στο κοινό τηλεπικοινωνιακής υπηρεσίας>ISO_1>.>ISO_7>

β) επί τη βάση της ανά γραμμή απάλειψης για οργανισμούς που ασχολούνται με τις κλήσεις άμεσης επέμβασης και είναι αναγνωρισμένα από τα κράτη μέλη, όπως οι διωκτικές αρχές, οι υπηρεσίες πρώτων βοηθειών και οι πυροσβεστικές υπηρεσίες, ώστε να δίδεται απάντηση στις κλήσεις αυτές.>ISO_1>»>ISO_7>

5. Το παράρτημα της οδηγίας 97/66 διελάμβανε:

>ISO_1>«>ISO_7>Για τον σκοπό που αναφέρεται στο άρθρο 6, παράγραφος 2, μπορεί να γίνεται επεξεργασία των ακόλουθων δεδομένων:

Δεδομένα που περιλαμβάνουν:

- τον αριθμό ή την ταυτότητα της συσκευής του συνδρομητή,
- τη διεύθυνση του συνδρομητή και τον τύπο της συσκευής,
- τον συνολικό αριθμό των προς χρέωση μονάδων για τη λογιστική περίοδο,
- τον αριθμό του καλούμενου συνδρομητή,
- τον τύπο, το χρόνο έναρξης και τη διάρκεια των κλήσεων που πραγματοποιήθηκαν

ή/και τον όγκο των διαβιβασθέντων δεδομένων,

- την ημερομηνία της κλήσης/υπηρεσίας,
- διάφορες άλλες πληροφορίες όσον αφορά την πληρωμή, όπως προκαταβολές, πληρωμές με δόσεις, αποσύνδεση και υπομνηστικές επιστολές.>ISO_1>»>ISO_7>

6. Το άρθρο 15, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 97/66 όριζε ότι τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις αναγκαίες διατάξεις για να συμμορφωθούν με την οδηγία αυτή το αργότερο στις 24 Οκτωβρίου 1998. Η παράγραφος 4

του ίδιου αυτού άρθρου όριζε ότι τα κράτη μέλη ανακοινώνουν στην Επιτροπή τα κείμενα των διατάξεων εσωτερικού δικαίου που θεσπίζουν στον τομέα που διέπεται από την εν λόγω οδηγία.

Οι εθνικές διατάξεις

7. Ο Wet houdende regels inzake de telecommunicatie (νόμος για τον τηλεπικοινωνιακό τομέα, στο εξής: Telecommunicatiewet), που δημοσιεύθηκε στις 19 Οκτωβρίου 1998 (Staatsblad 1998, σ. 610), περιλαμβάνει τον τίτλο 11 που έχει ως σκοπό τη μεταφορά της οδηγίας 97/66 στο εσωτερικό δίκαιο.

8. Το άρθρο 11.5 του Telecommunicatiewet, το οποίο αφορά τη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο του άρθρου 6 της οδηγίας 97/66, έχει ως εξής:

>ISO_1>«>ISO_7>1. Για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής, ο φορέας παροχής τηλεπικοινωνιακού δικτύου και ο φορέας παροχής δημόσιας υπηρεσίας τηλεπικοινωνιών ενεργούν κατά τρόπο ώστε, κατά τη λήξη της επικοινωνίας, τα επεξεργασμένα στοιχεία σχετικά με την κίνηση που αφορούν τους συνδρομητές και τους χρήστες, που θα καθοριστούν με γενικό διοικητικό μέτρο, να απαλείφονται ή να καθίστανται ανώνυμα.

2. Κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 1, τα στοιχεία σχετικά με την κίνηση μπορούν να τύχουν επεξεργασίας αποκλειστικά εφόσον και στο μέτρο που αυτό είναι αναγκαίο:

a. για τη χρέωση του συνδρομητή ή εκείνου που κατά νόμο δεσμεύθηκε έναντι του φορέα παροχής να εξοφλήσει αυτόν τον λογαριασμό ή για τις πληρωμές των διασυνδέσεων ή για ειδική πρόσβαση>ISO_1>·

b>ISO_7>. για να καταστεί δυνατό στον φορέα της παροχής να πραγματοποιήσει μελέτες αγοράς ή να προωθήσει εμπορικώς τις δικές του υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, εφόσον ο συνδρομητής δώσει τη συγκατάθεσή του>ISO_1>· c>ISO_7>. για την εξέταση των διαφορών ή την επίλυσή τους, κατά την έννοια του άρθρου 12.1 ή για τον καθορισμό των κανόνων κατά την έννοια του άρθρου 6.3>ISO_1>·

d>ISO_7>. για τη διαχείριση της κινήσεως>ISO_1>·

e>ISO_7>. για την παροχή πληροφοριών στους πελάτες εφόσον αυτές αφορούν τα δεδομένα τα σχετικά με την κίνηση που αφορούν τους ίδιους τους πελάτες>ISO_1>· f>ISO_7>. για την ανίχνευση της απάτης,

ή ακόμη g. αν τούτο επιτρέπεται κατά νόμον ή βάσει του νόμου.

3. Οι εκτελεστικές διατάξεις του παρόντος άρθρου θα θεσπιστούν με γενικό διοικητικό μέτρο. Οι διατάξεις αυτές δεν μπορούν να αφορούν τα στοιχεία τα οποία μπορούν να τύχουν κοινής επεξεργασίας με τα στοιχεία σχετικά με την κίνηση, τον σκοπό για τον οποίο γίνεται η επεξεργασία, την επιτρεπόμενη διάρκεια της επεξεργασίας καθώς και τα πρόσωπα που είναι επιφορτισμένα με την επεξεργασία των σχετικών δεδομένων.>ISO_1>»>ISO_7>

Η πριν από την άσκηση της προσφυγής διαδικασία

9. Με έγγραφο της 7ης Ιανουαρίου 1999, το Βασίλειο των Κάτω Χωρών κοινοποίησε στην Επιτροπή το κείμενο του Telecommunicatiewet, αναφέροντας ότι τούτο πρέπει να θεωρηθεί ως περιλαμβάνον τη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο της οδηγίας 97/66. 10. Σύμφωνα με το άρθρο 226 ΕΚ, η Επιτροπή, φρονώντας ότι ο Telecommunicatiewet δεν μετέφερε ορθά στο εσωτερικό δίκαιο τα άρθρα 6, 9, 11 και 12 της οδηγίας 97/66, ζήτησε από το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, με έγγραφο οχλήσεως της 6ης Νοεμβρίου 2000, να της υποβάλει τις παρατηρήσεις του. 11. Με έγγραφο της 8ης Ιανουαρίου 2001, η Ολλανδική Κυβέρνηση απάντησε σ' αυτό το έγγραφο οχλήσεως,

επικαλούμενη μεταξύ άλλων το γεγονός ότι καταρτίζονταν νομοθετικά μέτρα προς πλήρη εκπλήρωση των υποχρεώσεων που αυτή υπέχει από την οδηγία 97/66. 12. Στις 18 Ιουλίου 2001, η Επιτροπή απηύθυνε στο Βασίλειο των Κάτω Χωρών αιτιολογημένη γνώμη με την οποία προέβαλε ότι, κατόπιν εξετάσεως των εν λόγω εθνικών διατάξεων και των υπό κατάρτιση νομοθετικών μέτρων, θεωρούσε ότι αυτό το κράτος μέλος παρέβη τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τα άρθρα 6 και 9 της οδηγίας 97/66. Το Βασίλειο των Κάτω Χωρών κλήθηκε να συμμορφωθεί προς αυτή την αιτιολογημένη γνώμη εντός προθεσμίας δύο μηνών από της κοινοποιήσεώς της. 13. Το Βασίλειο των Κάτω Χωρών απάντησε στην αιτιολογημένη γνώμη με έγγραφο της 29ης Οκτωβρίου 2001. Επειδή η Επιτροπή δεν ικανοποιήθηκε από την απάντηση αυτή, αποφάσισε να ασκήσει την παρούσα προσφυγή.

Επί της προσφυγής Επί του παραδεκτού της προσφυγής

14. Προς στήριξη της προσφυγής της, η Επιτροπή διατύπωσε τέσσερις αιτιάσεις κατά της ολλανδικής νομοθεσίας περί μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο. Τρεις απ' αυτές αφορούν το άρθρο 6 της οδηγίας 97/66 και η τέταρτη το άρθρο 9 αυτής.

15. Μια από τις αιτιάσεις σχετικά με το άρθρο 6 της οδηγίας 97/66 αντλείται από τη μη ορθή μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο του άρθρου 6, παράγραφοι 2 έως 5, της οδηγίας αυτής με το άρθρο 11.5, παράγραφος 2, του Telecommunicatiewet. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η διάταξη του ολλανδικού δικαίου δεν είναι σύμφωνη προς την οδηγία 97/66, καθόσον προβλέπει περισσότερες εξαιρέσεις από την αρχή που διακηρύσσει το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας από ό,τι επιτρέπει η ίδια αυτή οδηγία.

16. Το Βασίλειο των Κάτω Χωρών αντιτάσσει ότι στην αιτιολογημένη γνώμη δεν γινόταν μνεία της αιτιάσεως αυτής και, κατά συνέπεια, αυτή είναι απαράδεκτη. 17. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή προέβαλε ότι η ανάγνωση της αιτιολογημένης γνώμης πρέπει να γίνει σε συνδυασμό προς το έγγραφο οχλήσεως, το οποίο μνημόνευε ρητά την αίτηση αυτή.

18. Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, σε προσφυγή λόγω παραβάσεως, ο σκοπός της πριν από την άσκηση της προσφυγής διαδικασίας έγκειται στο να προσφερθεί στο οικείο κράτος μέλος η δυνατότητα, αφενός μεν να συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το κοινοτικό δίκαιο και, αφετέρου, να προβάλει λυσιτελώς του αμυντικούς του ισχυρισμούς κατά των αιτιάσεων που διατυπώνει η Επιτροπή (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 2ας Φεβρουαρίου 1988, 293/85, Επιτροπή κατά Βελγίου, Συλλογή 1988, σ. 305, σκέψη 13>ISO_1>·>ISO_7> της 20ής Μαρτίου 1997, C-96/95, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 1997, σ. I-1653, σκέψη 22, και της 15ης Ιανουαρίου 2002, C-439/99, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 2002, σ. I-305, σκέψη 10).

19. Το νομότυπο της διαδικασίας αυτής συνιστά ουσιώδη εγγύηση που η Συνθήκη θέλησε όχι μόνο για την προστασία των δικαιωμάτων του εν λόγω κράτους μέλους αλλά και για να εξασφαλισθεί ότι η δίκη που ενδεχομένως θα κινηθεί θα έχει ως αντικείμενο μια διαφορά που έχει καθορισθεί με σαφήνεια (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 13ης Δεκεμβρίου 2001, C-1/00, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 2001, σ. I-9989, σκέψη 53, και της 20ής Ιουνίου 2002, C-287/00, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 2002, σ. I-5811, σκέψη 17).

20. Επομένως, το αντικείμενο της προσφυγής που ασκείται κατ' εφαρμογή του άρθρου 226 ΕΚ καθορίζεται από την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία που προβλέπει η διάταξη αυτή. Η αιτιολογημένη γνώμη της

Επιτροπής και η προσφυγή πρέπει να στηρίζονται στους ίδιους λόγους και στους ίδιους ισχυρισμούς>ISO_1>·>ISO_7> επομένως, το Δικαστήριο δεν μπορεί να εξετάσει αιτίαση που δεν έχει διατυπωθεί στην αιτιολογημένη γνώμη (απόφαση της 11ης Μαΐου 1989, 76/86, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 1989, σ. 1021, σκέψη 8), η οποία πρέπει να περιλαμβάνει συνεκτική και λεπτομερή παράθεση των λόγων που έπεισαν την Επιτροπή ότι το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος παρέβη μία από τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσες αποφάσεις της 15ης Ιανουαρίου 2002, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 12 και της 20ής Ιουνίου 2002, Επιτροπή κατά Γερμανίας, σκέψη 19).

21. Επιβάλλεται επίσης να υπογραμμισθεί ότι, ναι μεν το έγγραφο οχλήσεως, το οποίο συνίσταται σε μια πρώτη λιτή σύνοψη της προσαπτόμενης παραβάσεως, μπορεί να είναι χρήσιμο για την κατανόηση της αιτιολογημένης γνώμης, η Επιτροπή οφείλει ωστόσο να προσδιορίζει με ακρίβεια, στην αιτιολογημένη γνώμη, τις αιτιάσεις που προέβαλε ήδη κατά τρόπο σφαιρικό στο έγγραφο οχλήσεως και που προσάπτει κατά του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους, αφού λάβει γνώση των παρατηρήσεων που ενδεχομένως έχει υποβάλει αυτό το κράτος μέλος, βάσει του άρθρου 226, πρώτο εδάφιο, ΕΚ. Μια τέτοια απαίτηση αποδεικνύεται απαραίτητη για να οριοθετηθεί σαφώς το αντικείμενο της διαφοράς πριν από την ενδεχόμενη κίνηση της δικαστικής διαδικασίας που προβλέπει το άρθρο 226, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ και για να διασφαλιστεί ότι το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος έχει ακριβή γνώση των αιτιάσεων που δέχθηκε η Επιτροπή κατ' αυτού και να μπορεί, έτσι, να θέσει τέρμα στις προσαπτόμενες παραβάσεις ή να προβάλει τα αμυντικά του επιχειρήματα προτού η Επιτροπή προσφύγει ενώπιον του Δικαστηρίου.

22. Στην προκειμένη περίπτωση, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, με το έγγραφο οχλήσεως της 6ης Νοεμβρίου 2000, η Επιτροπή διατύπωσε τρεις ειδικές αιτιάσεις που αφορούν τη μεταφορά στο ολλανδικό δίκαιο του άρθρου 6 της οδηγίας 97/66. Η πρώτη αιτίαση είναι σχετική με τη μεταφορά του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 97/66 με το άρθρο 11.5, παράγραφος 1, του Telecommunicatiewet. Η δεύτερη αιτίαση αφορά τη μη συμφωνία του άρθρου 11.5, παράγραφος 2, του Telecommunicatiewet προς το άρθρο 6, παράγραφοι 2 έως 5, της οδηγίας 97/66 και συνίσταται στο ότι η ολλανδική διάταξη περιλαμβάνει περισσότερες παρεκκλίσεις από όσες γίνονται δεκτές με αυτές τις παραγράφους του άρθρου 6. Η τρίτη αιτίαση αντλείται από την έλλειψη κοινοποίησης των εκτελεστικών διατάξεων που μνημονεύει το άρθρο 11.5, παράγραφος 3, του Telecommunicatiewet. 23. Με την από 8 Ιανουαρίου 2001 απάντησή της στο έγγραφο οχλήσεως, η Ολλανδική Κυβέρνηση δέχθηκε το βάσιμο των αιτιάσεων σχετικά με τη μεταφορά του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 97/66, καθώς και την έλλειψη κοινοποίησης των εκτελεστικών διατάξεων που αναφέρει το άρθρο 11.5, παράγραφος 3, του Telecommunicatiewet, ενώ υπογράμμισε ότι τελούσαν υπό επεξεργασία νομοθετικά μέτρα προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι παραβάσεις αυτές. Αντιθέτως, η εν λόγω κυβέρνηση αμφισβήτησε ότι το άρθρο 11.5, παράγραφος 2, του Telecommunicatiewet περιλαμβάνει περισσότερες εξαιρέσεις από όσες επιτρέπει το άρθρο 6, παράγραφοι 2 έως 5, της οδηγίας αυτής.

24. Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Επιτροπή δεν επανέλαβε, στην από 18 Ιουλίου 2001 αιτιολογημένη γνώμη της, την αιτίαση που αντλείται από τη μη

ορθή μεταφορά του άρθρου 6, παράγραφοι 2 έως 5, της οδηγίας 97/66 με το άρθρο 11.5, παράγραφος 2, του Telecommunicatiewet. Εξάλλου, αυτή η αιτιολογημένη γνώμη δεν περιέχει καμιά εκτίμηση σχετικά με τις αντιρρήσεις που οι ολλανδικές αρχές διατύπωσαν, ως προς την αιτίαση αυτή, με την απάντησή τους στο έγγραφο οχλήσεως. 25. Με την αιτιολογημένη αυτή γνώμη, η Επιτροπή στηρίζεται αποκλειστικά στον ατελή χαρακτήρα της μεταφοράς του άρθρου 6 της οδηγίας 97/66 λόγω του ότι τα νομοθετικά μέτρα για τα οποία γίνεται λόγος στην απάντηση της Ολλανδικής Κυβερνήσεως στο έγγραφο οχλήσεως δεν κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή. Κατ' αντίθεση προς το έγγραφο οχλήσεως, η αιτιολογημένη γνώμη δεν περιλαμβάνει καμιά ένδειξη που να αφήνει να νοηθεί ότι το άρθρο 11.5, παράγραφος 2, του Telecommunicatiewet δεν είναι σύμφωνο προς τις διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφοι 2 έως 5, της οδηγίας. Μολονότι η αι07842B 0000038C 5500 TAG30: αιτιολογημένη αυτή γνώμη αναφέρεται στο άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας, καθώς και στις εκτελεστικές διατάξεις για τις οποίες γίνεται λόγος στο άρθρο 11.5, παράγραφος 3, του Telecommunicatiewet, αντιθέτως, δεν κάνει καμιά νύξη ούτε στις παραγράφους 2 έως 5 του ίδιου άρθρου 6 ούτε στην παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου 11.5.

26. Με την αιτιολογημένη γνώμη της, η Επιτροπή, συνεπώς, άφησε σαφώς να νοηθεί ότι, κατ' αντίθεση προς τις δύο άλλες αιτιάσεις που αφορούσαν το άρθρο 6 της οδηγίας 97/66 και μνημονεύονταν στο έγγραφο οχλήσεως, η αιτίαση η οποία αντλήθηκε από τη μη ορθή μεταφορά των παραγράφων 2 έως 5 της διατάξεως αυτής με το άρθρο 11.5, παράγραφος 2, του Telecommunicatiewet είχε εγκαταλειφθεί, όπως και οι αιτιάσεις σχετικά με τη μεταφορά των άρθρων 11 και 12 της οδηγίας αυτής. Έτσι, με την από 29 Οκτωβρίου 2001 απάντησή τους σ' αυτή την αιτιολογημένη γνώμη, οι ολλανδικές αρχές περιορίστηκαν να αναφερθούν στην πρόοδο των νομοθετικών εργασιών για τις οποίες έγινε λόγος στο από 8 Ιανουαρίου 2001 έγγραφό τους, χωρίς να λάβουν θέση επί της εν λόγω αιτιάσεως. 27. Η γενική παραπομπή στο έγγραφο οχλήσεως, που έγινε με την αιτιολογημένη γνώμη, όσον αφορά το άρθρο 6 της οδηγίας 97/66, δεν μπορεί, στην αλληλουχία αυτή, να θεωρηθεί ως επαρκής ένδειξη επιτρέπουσα στο Βασίλειο των Κάτω Χωρών να αντιληφθεί ότι η Επιτροπή εμμένει στην κατ' αυτού αιτίαση που αντλείται από τη μη ορθή μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο του άρθρου 6, παράγραφοι 2 έως 5, της οδηγίας αυτής.

28. Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, η προβολή, με την προσφυγή της Επιτροπής, της αιτιάσεως που αντλείται από τη μη ορθή μεταφορά του άρθρου 6, παράγραφοι 2 έως 5, της οδηγίας 97/66 με το άρθρο 11.5, παράγραφος 2, του Telecommunicatiewet πρέπει να θεωρηθεί παράτυπη καθόσον, αφενός, συνιστά διεύρυνση του αντικειμένου της διαφοράς σε σχέση με την έκταση αυτού, όπως διευκρινίστηκε με την αιτιολογημένη γνώμη και, αφετέρου, το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, ελλείψει μνείας της αιτιάσεως αυτής στην εν λόγω γνώμη, στερήθηκε της δυνατότητας να θέσει τέρμα στην παράβαση που του είχε προσαφθεί, ή να παράσχει εξηγήσεις επί του σημείου αυτού, προτού η Επιτροπή προσφύγει ενώπιον του Δικαστηρίου. 29. Επομένως, η προσφυγή πρέπει να κριθεί απαράδεκτη όσον αφορά την αιτίαση που αντλείται από την μη ορθή μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο, με το άρθρο 11.5, παράγραφος 2, του Telecommunicatiewet του άρθρου 6, παράγραφοι 2 έως 5, της οδηγίας 97/66. Επί της ουσίας 30. Οι τρεις άλλες αιτιάσεις που διατυπώνονται με την προσφυγή αντλούνται, οι

δύο πρώτες, από την ατελή μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο του άρθρου 6 της οδηγίας 97/66 και, η τρίτη, από την ατελή μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο του άρθρου 9 της οδηγίας αυτής.

31. Προτού εξετασθούν οι αιτιάσεις αυτές, επιβάλλεται να υπομνησθεί, προκαταρκτικώς, ότι, όπως επανειλημμένως έκρινε το Δικαστήριο, η ύπαρξη παραβάσεως πρέπει να εκτιμάται με βάση την κατάσταση όπως αυτή εμφανίζεται μετά το πέρας της προθεσμίας που τάσσεται με την αιτιολογημένη γνώμη (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 25ης Μαΐου 2000, C-384/97, Επιτροπή κατά Ελλάδας, Συλλογή 2000, σ. I3823, σκέψη 35, και της 10ης Μαΐου 2001, C-152/98, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, Συλλογή 2001, σ. I3463, σκέψη 21).

32. Κατά συνέπεια, τα στοιχεία που επικαλείται το Βασίλειο των Κάτω Χωρών με τα υπομνήματά του και που αφορούν, αφενός, την κατάργηση της οδηγίας 97/66 με το άρθρο 19, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2002/58/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Ιουλίου 2002, σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία για την προστασία ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες) (EE L 201, σ. 37), με ισχύ από 31ης Οκτωβρίου 2003 και, αφετέρου, την ύπαρξη σχεδίου νόμου που έχει ως σκοπό να μεταφέρει στο ολλανδικό δίκαιο την τελευταία αυτή οδηγία δεν μπορούν να επηρεάσουν την εκτίμηση για τις υποχρεώσεις του Βασιλείου των Κάτω Χωρών όπως αυτές εμφανίζονταν κατά τη λήξη της προθεσμίας των δύο μηνών που τάχθηκε με την αιτιολογημένη γνώμη. Επί των αιτιάσεων σχετικά με την ατελή μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο του άρθρου 6 της οδηγίας 97/66

33. Πρώτον, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η διάταξη του άρθρου 11.5, παράγραφος 1, του Telecommunicatiewet παρεκκλίνει από τη γενική αρχή που διατυπώνει το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 97/66. Υπογραμμίζει ότι, προκειμένου η εν λόγω εθνική διάταξη να είναι σύμφωνη προς την οδηγία αυτή, το προβλεπόμενο γενικό διοικητικό μέτρο θα πρέπει να περιλαμβάνει εξαντλητικό πίνακα των στοιχείων. Παρατηρώντας ότι κανένα μέτρο που να περιλαμβάνει έναν τέτοιο πίνακα δεν της κοινοποιήθηκε, η Επιτροπή θεωρεί ότι το άρθρο 6 της οδηγίας 97/66 δεν μεταφέρθηκε πλήρως στο εσωτερικό δίκαιο. 34. Δεδομένου ότι η Ολλανδική Κυβέρνηση αναγνωρίζει ότι όλες οι αναγκαίες διατάξεις για τη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 97/66 δεν θεσπίστηκαν, η προβαλλόμενη από την Επιτροπή αιτίαση πρέπει να θεωρηθεί βάσιμη. 35. Δεύτερον, η Επιτροπή προβάλλει ότι, ενώ το άρθρο 11.5, παράγραφος 3, του Telecommunicatiewet παραπέμπει στις εκτελεστικές διατάξεις, καμιά απ' αυτές δεν της κοινοποιήθηκε. Θεωρεί, κατά συνέπεια, ότι το άρθρο 6 της οδηγίας 97/66 δεν μεταφέρθηκε πλήρως στο εσωτερικό δίκαιο.

36. Οι ολλανδικές αρχές αντιτάσσουν ότι, εφόσον οι εν λόγω εκτελεστικές διατάξεις δεν θεσπίστηκαν, δεν μπορούσαν να κοινοποιηθούν στην Επιτροπή.

37. Πάντως, επιβάλλεται η παρατήρηση ότι η Ολλανδική Κυβέρνηση δεν αμφισβητεί ότι, λαμβάνοντας υπόψη τη διατύπωση, που ίσχυε τότε, του άρθρου 11.5 του Telecommunicatiewet, η θέσπιση των εκτελεστικών διατάξεων που αναφέρει η παράγραφος 3 του άρθρου αυτού ήταν αναγκαία για να συναχθεί η πλήρης μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο του άρθρου 6 της οδηγίας 97/66. 38. Δεδομένου ότι, αφενός, η Ολλανδική Κυβέρνηση δέχθηκε ότι, κατά την ημέρα λήξεως της προθεσμίας που τάχθηκε με την

αιτιολογημένη γνώμη, οι εν λόγω εκτελεστικές διατάξεις δεν είχαν κοινοποιηθεί στην Επιτροπή και, αφετέρου, η έλλειψη θεσπίσεως των διατάξεων αυτών κατά την ημερομηνία αυτή δεν μπορεί ευλόγως να προβληθεί για να δικαιολογηθεί αυτή η παράλειψη, επιβάλλεται να συναχθεί ότι η προβαλλόμενη από την Επιτροπή αιτίαση είναι βάσιμη. 39. Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η Επιτροπή βασίμως θεώρησε ότι το άρθρο 6 της οδηγίας 97/66 δεν μεταφέρθηκε πλήρως στο ολλανδικό δίκαιο, επειδή, αφενός, το άρθρο 11.5, παράγραφος 1, του Telecommunicatiewet παραπέμπει σε κατάλογο δεδομένων που πρέπει να καθοριστούν με γενικό διοικητικό μέτρο το οποίο δεν της κοινοποιήθηκε και, αφετέρου, οι εκτελεστικές διατάξεις που μνημονεύονται στην παράγραφο 3 αυτού του άρθρου 11.5 δεν της κοινοποιήθηκαν. Επί της αιτιάσεως που στηρίζεται στην ατελή μεταφορά του άρθρου 9 της οδηγίας 97/66

40. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι το άρθρο 9, στοιχείο α, της οδηγίας 97/66 δεν μεταφέρθηκε στο ολλανδικό δίκαιο, οπότε επιβάλλεται να συναχθεί η ατελής μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο του άρθρου αυτού.

41. Δεδομένου ότι τα μέτρα μεταφοράς στην ολλανδική έννομη τάξη του άρθρου 9, στοιχείο α, της οδηγίας 97/66 όντως ελλείπουν, όπως εξάλλου δέχθηκε η Ολλανδική Κυβέρνηση, επιβάλλεται να κριθεί ότι η αιτίαση της Επιτροπής, που αντλείται από την ελλιπή μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο του άρθρου 9, είναι βάσιμη.

42. Επιβάλλεται επομένως να αναγνωρισθεί ότι το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, μεταφέροντας ελλιπώς στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 6 της οδηγίας 97/66 καθόσον, αφενός, το άρθρο 11.5, παράγραφος 1, του Telecommunicatiewet παραπέμπει σε γενικό διοικητικό μέτρο το οποίο δεν κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή και, αφετέρου, οι εκτελεστικές διατάξεις που μνημονεύει το άρθρο 11.5, παράγραφος 3, του Telecommunicatiewet δεν κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή, και μεταφέροντας ελλιπώς στο εσωτερικό δίκαιο ο άρθρο 9 της εν λόγω οδηγίας, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία αυτή.

(ΠΟΙΝΔ/ΝΗ 2002/158)

Διακρατική προσφυγή N 25781/1994 της Δημοκρατίας της Κύπρου κατά της Τουρκίας. Ευθύνη της Τουρκίας για τις πράξεις και την πολιτική των Αρχών των Τουρκοκυπρίων. Αρμοδιότητα του Δικαστηρίου. Εξέταση παραβιάσεων που έλαβαν χώρα εντός εξαμήνου από την άσκηση της προσφυγής. Προστασία της ανθρώπινης ζωής, της οικογενειακής ζωής, του οικιακού ασύλου, της θρησκευτικής ζωής, της ελεύθερης έκφρασης και σεβασμός του δικαιώματος της κατοικίας και των περιουσιακών αγαθών. Παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων εις βάρος αγνοουμένων Ελληνοκυπρίων, εκτοπισμένων από τις οικείες τους, των αποκλεισμένων στη Βόρεια Κύπρο Ελληνοκυπρίων και Μαρωνιτών και των Τουρκοκυπρίων και τσιγγάνων που

κατοικούν στη βόρεια Κύπρο. Παρουσίαση : Κυριακή Γρηγορίου, Ιωάννης Μπακόπουλος στην ΠΟΙΝ Δ/ΝΗ.

(ΠΟΙΝΔ/ΝΗ 2002/158)

ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Προσφυγή Νο 25781/94, απόφαση της 10.5.2001

Υπόθεση Κύπρου κατά Τουρκίας.

Πρόεδρος: L. Wildhaber

Μέλη: E. Palm, J.P. Costa, F. Bravo, L. Caflisch, W. Fuhrmann, K. Jungwiert, M. Fischbach, B. Zupancic, N. Vajic, J. Hedigan, M. Tsatsa-Nicolovska, T. Pantiru, E. Levits, A. Kovler, K. Fuad (ad hoc δικατής της Τουρκίας) S. Markus-Helmons (ad hoc δικαστής της Κύπρου)

I. Εισαγωγή

Η Δημοκρατία της Κύπρου άσκησε διακρατική προσφυγή κατά της Τουρκίας. Επί της προσφυγής εκδόθηκε η από 10.5.2001 απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Παρατηρείται εκ προοιμίου ότι με την απόφαση αυτή το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επιβεβαιώνει την προηγούμενη απόφασή του στην υπόθεση Λοϊζίδου. Το Δικαστήριο προέβη σε διαπίστωση, εν προκειμένω, σοβαρών παραβιάσεων, που αναφέρονται κυρίως στο δικαίωμα σεβασμού της ζωής, της απαγόρευσης κακομεταχείρισης, της ελευθερίας της έκφρασης, του σεβασμού του οικιακού ασύλου και της προστασίας των περιουσιακής φύσεως δικαιωμάτων.

Διαπιστώθηκαν εξάλλου παραβιάσεις των διαδικαστικών εγγυήσεων που εισάγουν τα άρθρα 6 (δίκαιη δίκη από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο) και 13 της Σύμβασης (εξάντληση των ενδίκων μέσων που προβλέπονται στα τοπικά δικαστήρια του εναγομένου κράτους).

Οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από την Τουρκία μπορούν να καταταχθούν σε τέσσερις κοινωνικές κατηγορίες. Πρόκειται για παραβιάσεις σε βάρος 1) των Ελληνοκυπρίων αγνοουμένων και των οικογενειών τους, 2) των εκτοπισμένων Ελληνοκυπρίων από τις εστίες τους, 3) των εγκλωβισμένων Ελληνοκυπρίων της βόρειας Κύπρου ως και 4) της τουρκοκυπριακής κοινότητας, των τσιγγάνων και των αντιτιθεμένων Τουρκοκυπρίων που κατοικούν στη βόρειο Κύπρο.

Λόγω της μεγάλης έκτασης της απόφασης, παρατίθεται στην συνέχεια μία

συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης και τα κρίσιμα σημεία της απόφασης του Δικαστηρίου.

A. Η υπόθεση εισήχθη ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, σύμφωνα με τις διατάξεις που ίσχυαν πριν την θέση σε ισχύ (1.11.1998) του 11ου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης. Στις 22.11.1994 κατετέθη η διακρατική προσφυγή της κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Κύπρου κατά της Τουρκίας. Ενώπιον του Δικαστηρίου η υπόθεση ήχθη την 30.8.1999 τόσο από την Δημοκρατία της Κύπρου όσο και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή την 11.9.1999 δυνάμει των διατάξεων των προϊσχυσάντων άρθρων 47 και 48 της Σύμβασης και 5 παρ. 4 του 11ου Πρωτοκόλλου.

Η Κυπριακή Δημοκρατία προέβαλε ότι η κατάσταση που δημιουργήθηκε από την εισβολή των στρατιωτικών δυνάμεων της Τουρκίας στη βόρεια Κύπρο το 1974 εξακολουθεί να υφίσταται μέχρι σήμερα και αποτελεί παραβίαση της Σύμβασης με τη διαρκή στρατιωτική κατοχή του βορείου τμήματος της μεγαλονήσου και τη συνεχή διαίρεση της Κύπρου από τον Ιούλιο και Αύγουστο του 1974. Μία σημαντική εξέλιξη και επιδείνωση στη διαίρεση της μεγαλονήσου έλαβε χώρα τον Νοέμβριο του έτους 1983 με τη μονομερή διακήρυξη της δημιουργίας "κράτους" με την "Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου" και της θέσης σε ισχύ "συντάγματος" την 7η Μαΐου 1985.

Η εξέλιξη αυτή αποδοκιμάστηκε από τη διεθνή κοινότητα. Με την υπ' αριθμ. 541/18.11.1983 απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών δηλώθηκε ότι η διακήρυξη της ίδρυσης αυτού του κράτους ήταν νομικά άκυρη και ανυπόστατη. Απευθύνθηκε μάλιστα πρόσκληση στα κράτη μέλη των Ηνωμένων Εθνών να μην αναγνωρίζουν άλλο κράτος στη μεγαλονήσο, εκτός της Δημοκρατίας της Κύπρου. Επίσης, τον Νοέμβριο του 1983 η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης απεφάνθη ότι θεωρεί την κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Κύπρου ως τη μόνη νόμιμη κυβέρνηση της Κύπρου. Εξάλλου, ζήτησε να γίνεισεβαστή η κυριαρχία, η ανεξαρτησία, η εδαφική ακεραιότητα και η ενότητα της Δημοκρατίας της Κύπρου.

Σύμφωνα με όσα ισχυρίστηκε η Τουρκία, ως το καθ' ου η προσφυγή κράτος, η "Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου" αποτελεί μία δημοκρατική και συνταγματική κρατική οντότητα που είναι πολιτικά ανεξάρτητη από όλα τα άλλα κυρίαρχα κράτη, μεταξύ των οποίων και η Τουρκία, ενώ έχει τη δική της αυτοδιοίκηση που πηγάζει από τον τουρκοκυπριακό λαό και το δικαίωμά του σε αυτοδιάθεση και όχι από την Τουρκία.

Το Δικαστήριο δέχθηκε επί των ανωτέρω προκαταρκτικών ενστάσεων ότι η προσφεύγουσα κυβέρνηση έχει δικαίωμα στην άσκηση της προσφυγής αυτής και ότι καταστάσεις που έλαβαν τέλος πριν από έξι μήνες από της εισαγωγής της προσφυγής, δεν εξετάζονται από το Δικαστήριο. Δέχθηκε επίσης με πλειοψηφία 16 ψήφων έναντι μιας ότι οι επίδικες καταστάσεις εμπίπτουν στη "δικαιοδοσία" της Τουρκίας και επισύρουν την ευθύνη της ως εναγομένου κράτους και τέλος με πλειοψηφία δέκα ψήφων έναντι επτά, ότι οι προσφυγές που προβλέπονται ως εσωτερικές της "Τουρκοκυπριακής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου" πρέπει να εξετασθούν αν είναι αποτελεσματικές, ως προς

την έννομη προστασία που προσφέρουν σε σχέση με τα ζητήματα που τίθενται κατ' ιδίαν.

Β. Ενώπιον του Δικαστηρίου, η τουρκική κυβέρνηση δεν κατέθεσε υπόμνημα που της ζητήθηκε από το Δικαστήριο, παρά τις παρατάσεις της σχετικής προθεσμίας υποβολής του, που η ίδια προκάλεσε. Δεν παρέστη εξάλλου στην ακροαματική διαδικασία χωρίς να δικαιολογήσει τη συμπεριφορά της. Έτσι το Δικαστήριο, ελλείψει επαρκών λόγων εκ μέρους της που να δικαιολογούν τη μη εμφάνισή της στο Δικαστήριο, έκρινε ότι ήταν αναγκαία η πραγματοποίηση της ακροαματικής διαδικασίας. II. Οι αιτιάσεις οι αιτιάσεις, που περιέχονται στην προσφυγή της κυπριακής κυβέρνησης και για τις οποίες θεωρείται υπεύθυνη η τουρκική κυβέρνηση για συνεχείς παραβιάσεις των δικαιωμάτων που εγγυάται σχετικά η Σύμβαση με τα άρθρα 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 17 και 18 αυτής και τα άρθρα 1 και 2 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση, μπορούν να καταταγούν σε τέσσερις μεγάλες κατηγορίες:

- 1) Στις αιτιάσεις που αφορούν σε δικαιώματα των Ελληνοκυπρίων που φέρονται ως αγνοούμενοι και των οικογενειών τους.
- 2) Στις αιτιάσεις ως προς το δικαίωμα σε διαμονή των προσώπων που μετακινήθηκαν από το μέρος που κατοικούσαν.
- 3) Στις παραβιάσεις των δικαιωμάτων των αποκλεισμένων στη βόρεια Κύπρο Ελληνοκυπρίων και τέλος
- 4) Στις παραβιάσεις δικαιωμάτων των Τουρκοκυπρίων και των τσιγγάνων που κατοικούν στη βόρεια Κύπρο.

Το Δικαστήριο εκτίμησε ότι πρέπει να προβεί σε μία ανακεφαλαίωση των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως ως προς τα διάφορα κεφάλαια των παραβιάσεων, όπως το σύνολο της υποθέσεως έχει διαμορφωθεί στο στάδιο αυτό. Αυτό επιβαλλόταν ιδίως μετά από την παρουσίαση των προβαλλομένων παραβιάσεων από την προσφεύγουσα κυβέρνηση και των κυρίων επιχειρημάτων που προεβλήθησαν από τα μέρη, καθώς και από τα έγγραφα και άλλα αποδεικτικά στοιχεία, επί των οποίων η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στηρίχθηκε.

III. Τα πραγματικά περιστατικά κατά κατηγορία παραβιάσεων

- 1) Κατηγορία παραβιάσεων των δικαιωμάτων των Ελληνοκυπρίων, που φέρονται ως αγνοούμενοι και των οικογενειών τους

Η προσφεύγουσα κυβέρνηση υποστήριξε κατ' ουσία ότι 1.491 Ελληνοκύπριοι περίπου φέρονται αγνοούμενοι, είκοσι χρόνια μετά το τέλος των εχθροπραξιών του 1974. Τα πρόσωπα αυτά εθεάθησαν εν ζωή για τελευταία φορά ως κρατούμενοι των τουρκικών στρατευμάτων, η δε τουρκική κυβέρνηση δεν έχει δώσει οποιαδήποτε εξήγηση ως προς την τύχη τους.

Η τουρκική κυβέρνηση δήλωσε ότι δεν υφίσταται καμία απόδειξη ότι κάποιος από τους αγνοουμένους είναι ακόμη εν ζωή ή κρατούμενος. Αλλωστε, προέβαλε ότι τα ζητήματα αυτά εξετάζονται από την Επιτροπή αγνοουμένων

προσώπων των Ηνωμένων Εθνών και όχι υπό το πρίσμα της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεώρησε ότι δεν ήταν αποστολή της να καταδείξει τι ακριβώς συνέβη στους αγνοουμένους Ελληνοκυπρίους μετά από τις στρατιωτικές επιχειρήσεις που πραγματοποίησε η Τουρκία στη βόρεια Κύπρο τον Αύγουστο του 1974. Στόχος της ήταν να προσδιορίσει αν συνιστά μία συνεχή παραβίαση της Συμβάσεως το γεγονός ότι η Τουρκία δεν διαφώτισε τις περιστάσεις που αφορούσαν τις εξαφανίσεις. Η Επιτροπή έλαβε υπόψη της τις διαπιστώσεις των αναφορών της των ετών 1976 και 1983, κατά τις οποίες υφίσταται τεκμήριο ευθύνης της Τουρκίας ως προς την τύχη των αγνοουμένων προσώπων, καθώς επίσης και το γεγονός ότι τα πρόσωπα αυτά εχάθησαν κατά τη διάρκεια των πολεμικών επιχειρήσεων στη βόρεια Κύπρο το 1974 και μάλιστα μετά τη σύλληψή τους από τους Τούρκους.

Ο Ντεκτάς, πρόεδρος του αυτοανακηρυχθέντος και μη αναγνωρισθέντος από τη διεθνή Κοινότητα κράτους της τουρκοκυπριακής δημοκρατίας της βόρειας Κύπρου, το 1996 εδήλωσε ότι το 1974 42 Ελληνοκύπριοι φυλακισμένοι εφονεύθησαν από τους Τουρκοκυπρίους στρατιώτες και προς αποφυγή περαιτέρω τέτοιων τραγικών περιστατικών οι φυλακισμένοι μεταφέρθηκαν στην Τουρκία. Εξάλλου, απόστρατος αξιωματικός του τουρκικού στρατού, που συμμετείχε στις επιχειρήσεις του 1974 στην Κύπρο, άφησε να εννοηθεί ότι ο τουρκικός στρατός επιδόθηκε σε πολυάριθμους φόνους κυρίως πολιτών, επ' ευκαιρία των ονομαζόμενων εκκαθαριστικών επιχειρήσεων που τότε διεξήχθησαν. Η έκθεση, η οποία κατετέθη στο αμερικανικό Κογκρέσο τον Μάιο του 1998, επισημαίνει ότι οι Τούρκοι και οι Τουρκοκύπριοι στρατιώτες συγκέντρωσαν πολίτες Ελληνοκυπρίους στο χωριό Ασσά, στις 18 Αυγούστου 1974 και πήραν μαζί τους τους άνδρες άνω των 15 ετών, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων εφονεύθη από Τουρκοκυπρίους στρατιώτες.

Η Επιτροπή θεωρεί τέλος ως αποδεδειγμένο το γεγονός ότι οι τουρκικές Αρχές δεν έδωσαν ποτέ στοιχεία ως προς την τύχη των αγνοουμένων, ούτε πληροφορίες προς τις οικογένειές τους.

2) Κατηγορία παραβιάσεων ως προς τα μετακινηθέντα πρόσωπα σε σχέση με τον σεβασμό του δικαιώματος της κατοικίας τους και των περιουσιακών τους αγαθών Το κύριο επιχείρημα της κυπριακής κυβέρνησης είναι ότι 211.000 Ελληνοκύπριοι μετακινήθηκαν από τις κατοικίες τους και εξακολουθούν να υφίστανται μία πολιτική που συνίσταται στο να εμποδίζονται να επιστρέψουν στη βόρεια Κύπρο και να έχουν πρόσβαση στα περιουσιακά τους στοιχεία, εξαιτίας της έντονης παρουσίας του τουρκικού στρατού και των περιορισμών που έχουν επιβληθεί από το κράτος του Ντεκτάς. Η επιστροφή των προσώπων που μετακινήθηκαν καθίσταται αδύνατη, τα δε πρόσωπα που έχουν συγγενείς εκεί, έχουν δυσκολίες να τους επισκεφθούν. Με τα χρόνια η παράνομη και διαρκής αυτή συμπεριφορά απέληξε σε μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων των μετακινηθέντων Ελληνοκυπρίων χωρίς ποτέ να τους δοθεί αποζημίωση από τις τουρκοκυπριακές "αρχές κατοχής". Αντιθέτως, χορηγήθηκαν από αυτές "τίτλοι ιδιοκτησίας" σε "κρατικούς" τουρκοκυπριακούς οργανισμούς, Τουρκοκυπρίους και Τούρκους εποίκους που ήλθαν από την Τουρκία.

Η τουρκική κυβέρνηση υπεστήριξε ότι τα ανωτέρω που αφορούν στην ελεύθερη κυκλοφορία και εγκατάσταση και το δικαίωμα ιδιοκτησίας θα πρέπει να επιλυθούν στο πλαίσιο διακοινοτικών συνομιλιών και όχι ενώπιον του Δικαστηρίου του Στρασβούργου, προκειμένου να επιτευχθεί μία σφαιρική λύση του κυπριακού ζητήματος, αποδεκτής και από τα δύο μέρη. Αλλωστε, υποστήριξαν ότι η επιστροφή των Ελληνοκυπρίων δεν είναι εφικτή για λόγους ασφαλείας μέχρι την εξεύρεση λύσεως, ενώ το ζήτημα των περιορισμών στα σύνορα ως προς τις επισκέψεις των Ελληνοκυπρίων προς τους συγγενείς τους στη βόρεια Κύπρο, ως και το καθεστώς των εγκαταλειμμένων περιουσιών ανάγονται αποκλειστικά στην αρμοδιότητα της " Τουρκοκυπριακής Δημοκρατίας".

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαπίστωσε ότι πράγματι το σύνολο των Ελληνοκυπρίων κατοίκων που διαβιούσαν στη χερσόνησο της Καρπασίας της βόρειας Κύπρου το 1974 εγκατέλειψαν τις κατοικίες τους και εγκαταστάθηκαν στη νότια Κύπρο.

Διεπίστωσε επίσης ότι η τουρκική κυβέρνηση δεν το αρνείται και ότι ακόμη υπήρξε μία μακρά διοικητική πρακτική, που αφορούσε το κτηματολόγιο, το οποίο δεντροποιείτο, αλλά κατεχωρίζοντο χωριστά τα "εγκαταλειμμένα" ακίνητα και εξεδίδοντο πιστοποιητικά κατοχής που παρεχωρούντο σε Τουρκοκυπρίους ή Τούρκους εποίκους. Μετά όμως από το 1989 η πρακτική άλλαξε.

Εδίδοντο πλέον τίτλοι κυριότητας επί των ακινήτων αυτών, κατεχωρίζοντο δε και οι μεταβιβάσεις στο κτηματολόγιο. Έτσι, τουλάχιστον από το 1989, οι "Αρχές" των Τουρκοκυπρίων έπαψαν να αναγνωρίζουν στους Ελληνοκυπρίους δικαίωμα κυριότητας στα ακίνητά τους στη βόρεια Κύπρο, δυνάμει πλέον "συνταγματικής" διατάξεως (του άρθρου 159 παρ. 1 β'), που υιοθέτησε το 1985 η "Τουρκοκυπριακή Δημοκρατία", όπως αυτοανακηρύχθηκε, και του Ν 52/1995, που εξεδόθη για την εφαρμογή της διατάξεως αυτής.

Παρά τις διακοινοτικές συνομιλίες, που πραγματοποιούνται υπό την αιγίδα του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων εθνών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαπίστωσε ότι καμία πρόοδος σημαντική δεν έχει επιτευχθεί κατά τα τελευταία έτη, όσον αφορά την ελευθερία εγκατάστασης, το δικαίωμα στην ιδιοκτησία και την επαναπόκτηση από τους Ελληνοκυπρίους των περιουσιών τους.

3) Προβαλλόμενες παραβιάσεις που σχετίζονται με την διαβίωση των Ελληνοκυπρίων στην βόρεια Κύπρο

Η κυπριακή κυβέρνηση υπέβαλε στοιχεία ενώπιον της Επιτροπής προς υποστήριξη του παραπόνου της ότι η διαβίωση των Ελληνοκυπρίων, που ζουν στη χερσόνησο της Καρπασίας, στο βόρειο τμήμα της Κύπρου και που γίνονται συν τω χρόνω ολιγότεροι, ευρίσκεται υπό συνεχή πίεση, που αναλύεται σε μία γενική άρνηση κάθε δικαιώματός τους και σε πλήρη περιφρόνηση της αξιοπρέπειάς τους. Οι καθημερινές επεμβάσεις στα δικαιώματά τους δεν μπορούν να αντιμετωπισθούν σε τοπικό επίπεδο, αφού "η Τουρκοκυπριακή Δημοκρατία" δεν προβλέπει αποτελεσματικά ένδικα βοηθήματα ενώπιον των δικαστηρίων της.

Η Επιτροπή στηρίχθηκε για την εξαγωγή των συμπερασμάτων της σε αποδεικτικά

μέσα, που προσκόμισαν και οι δύο κυβερνήσεις. Πρόκειται για δηλώσεις γραπτές από πρόσωπα που υπέστησαν τους ανωτέρω περιορισμούς, για

άρθρα που δημοσιεύθηκαν στον Τύπο για την κατάσταση που επικρατεί στη βόρεια Κύπρο, για τη νομοθεσία και τα δικαστήρια του φερομένου ως κράτους των Τουρκοκυπρίων, τις εκθέσεις των Ηνωμένων Εθνών, ιδίως τις εκθέσεις του Γενικού Γραμματέα του Οργανισμού αυτού, στις 10.12.1995 και 9.3.1998 σχετικά με τη μελέτη επί των όρων διαβίωσης των Ελληνοκυπρίων στη Καρπασία, γνωστή ως "έκθεση Καρπασίας". Επιπλέον, η Επιτροπή εξήτησε 14 μάρτυρες για το ζήτημα αυτό.

Στην έκθεση της Καρπασίας περιγράφεται πιστά η κατάσταση των Ελληνοκυπρίων και μιας μειονότητας Μαρωνιτών που ζουν εκεί. Αν και κάποιες βελτιώσεις έλαβαν χώρα στην καθημερινή ζωή των Ελληνοκυπρίων που απέμειναν και οι Ελληνοκύπριοι έχουν επιτύχει ενώπιον των Δικαστηρίων της "Τουρκοκυπριακής Δημοκρατίας" να κερδίσουν κάποιες υποθέσεις, εν τούτοις είναι γεγονός ότι ο αριθμός των υποθέσεων που φέρονται ενώπιον των δικαστηρίων εκεί είναι μικρός, ενώ οι περιορισμοί του εγκλωβισμένου στη βόρεια Κύπρο ελληνικού πληθυσμού εξακολουθούν να υφίστανται σε ό, τι αφορά την ελευθερία κυκλοφορίας και το δικαίωμα επίσκεψης των συγγενών. Εξάλλου, εξακολουθεί να είναι απαραίτητη η άδεια εξόδου ακόμη και αν πρόκειται για μεταφορά σε ιατρικά κέντρα της νότιας Κύπρου, παρότι δεν εισπράττεται κάποιο τέλος

εξόδου για τα επείγοντα περιστατικά. Επίσης, υφίσταται μεγάλη καθυστέρηση στο ζήτημα των αιτήσεων για μετακίνηση εκθέτοντας πολλές φορές σε κίνδυνο την υγεία ή την ίδια την ζωή των ασθενών. Ιδιαίτερα περιοριστική μεταχείριση επιφυλάσσεται και στην ελεύθερη κυκλοφορία των παιδιών των Ελληνοκυπρίων της βόρειας Κύπρου και των Μαρωνιτών, που φοιτούν στα σχολεία του νότου. Πριν το 1998, τα παιδιά αυτά δεν είχαν δικαίωμα να γυρίσουν οριστικά στον βορρά πέραν από την ηλικία των 16 ετών για τα αγόρια και 18 ετών για τα κορίτσια.

Η επίσκεψη δε των μαθητών στους γονείς τους στη Βόρεια Κύπρου υπέκειτο σε περιορισμούς και σήμερα υπόκεινται ακόμη σε "visa" και "δικαίωμα εισόδου".

Στο τομέα της εκπαίδευσης, ακόμη και στις περιπτώσεις που υπάρχει δημοτικό σχολείο, δεν υπάρχει καθόλου γυμνάσιο και λύκειο. Επομένως, η μεγάλη πλειοψηφία των ελληνοπαίδων Κυπρίων έπρεπε να καταφύγει στη Δημοκρατία της Κύπρου, με αποτέλεσμα τον χωρισμό των οικογενειών. Η διαδικασία εξάλλου εγκρίσεως των σχολικών εγχειριδίων είναι μακρά και πολύπλοκη και συχνά δεν εγκρίνονται τα βιβλία. Εξάλλου, άμεση επικοινωνία μέσω των ταχυδρομείων και των τηλεφώνων δεν υφίσταται μεταξύ των δύο μερών της Κύπρου. Σε ό, τι αφορά τη λατρευτική ζωή των κατοίκων, το πρόβλημα υπάρχει εκ του γεγονότος ότι μόνο ένας ιερέας ιερουργεί σε όλη τη χερσόνησο της Καρπασίας και επιπλέον οι τουρκοκυπριακές Αρχές δεν είναι θετικές στην ονομασία άλλων ιερέων. Τέλος, ο νόμος για το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι αφορά μόνον την ίδρυση τουρκικών συνεταιρισμών.

4) Προβαλλόμενες παραβιάσεις σε ό,τι αφορά τα δικαιώματα των Τουρκοκυπρίων και της κοινότητας των Τουρκοκυπρίων τσιγγάνων που ζουν στη Βόρεια Κύπρο Η κυπριακή κυβέρνηση υποστήριξε επίσης ότι οι Τουρκοκύπριοι που ζουν στη βόρεια Κύπρο και ιδίως οι διαφωνούντες πολιτικά και η κοινότητα των τσιγγάνων είναι επίσης θύματα μιας διοικητικής πρακτικής που παραβιάζει τα δικαιώματα που εγγυάται η Σύμβαση, όπως

συλλήψεις και κρατήσεις αυθαίρετες, διακρίσεις και κακή μεταχείριση, ως και παραβιάσεις του δικαιώματος σεβασμού σε μία ιδιωτική και οικογενειακή ζωή, στην ελευθερία εκφράσεως, στο δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι, στο δικαίωμα στην ειρηνική απόλαυση των αγαθών και στην εκπαίδευση.

Ως προς το ζήτημα αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέτασε 13 μάρτυρες και από τα δύο μέρη. Η Επιτροπή διαπίστωσε ότι υφίστανται αντιπαραθέσεις και συγκρούσεις κοινωνικές μεταξύ των Τουρκοκυπρίων και των εποίκων Τούρκων που συνεχίζουν να εισρέουν σε μεγάλο αριθμό. Μερικοί Τουρκοκύπριοι καθώς και πολιτικά κόμματα και μέσα μαζικής ενημέρωσης δεν αποδέχονται την πολιτική της πλήρους εντάξεως των αποίκων, που υιοθετούν και προβάλλουν οι Τουρκοκύπριοι.

IV. Επί του παραδεκτού της προσφυγής

A. Ενστάσεις

Μετά την εξέταση των παραπόνων αυτών από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το Δικαστήριο εξέτασε προκαταρκτικά τα θέματα παραδεκτού που ετέθησαν ενώπιον της Επιτροπής από το εναγόμενο Κράτος. Τα παράπονα αυτά αφορούν έξι κεφάλαια και ειδικότερα: i) Την έλλειψη αρμοδιότητας και ευθύνης του εναγόμενου κράτους για τις επικαλούμενες παραβιάσεις, ii) την ταυτότητα (που δημιουργεί εκκρεμοδικία ή δεδικασμένο - *res judicata*) του αντικειμένου της παρούσας προσφυγής με προηγούμενες προσφυγές που ασκήθηκαν από την προσφεύγουσα κυβέρνηση, iii) την καταχρηστική διαδικαστική συμπεριφορά από την προσφεύγουσα, iv) την παραβίαση της ειδικής συμφωνίας των διάδικων κυβερνήσεων να επιλύσουν την διαφορά με άλλα μέσα διεθνών διαδικασιών, v) τη μη εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων από πρόσωπα που αφορούν οι παραβιάσεις, vi) την αδυναμία της προσφεύγουσας κυβέρνησης να συμμορφωθεί με τον κανόνα της εντός εξαμήνου άσκησης της προσφυγής. Σύμφωνα με τις προκαταρκτικές παραδοχές του Δικαστηρίου, η προσφεύγουσα αποτελεί κράτος που δύναται να εισάγει διακρατική προσφυγή κατά της Τουρκίας υπό το φως του άρθρου 24 (πρώην 32) της Σύμβασης (*locus standi*). Ειδικότερα, σύμφωνα με τις παραδοχές του Δικαστηρίου, που συναντώνται και στη νομολογία του στην υπόθεση Λοϊζίδου, η Δημοκρατία της Κύπρου αποτελεί τη μόνη νόμιμη Κυβέρνηση της νήσου και συνεπώς η ιδιότητά της ως υψηλά συμβαλλόμενου κράτους μέλους της Σύμβασης δεν μπορεί να αμφισβητηθεί.

Σχετικά με το παράπονο για την ύπαρξη *res judicata* από προηγούμενες αποφάσεις που υιοθετήθηκαν από την Επιτροπή των Υπουργών σε προηγούμενες διακρατικές προσφυγές, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι πρόκειται στη συγκεκριμένη περίπτωση για άλλες παραβιάσεις και ότι οι προηγούμενες διακρατικές προσφυγές, που κατέληξαν στην υιοθέτηση των αποφάσεων "Resolutions 79 και 92" από την Επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, δεν είχαν την έννοια της απόφασης που εκδίδει το Δικαστήριο δυνάμει του (πρώην) άρθρου 32 παρ. 1 της Σύμβασης. Αλλωστε, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι οι προσφυγές εκείνες δεν μπορούσαν να εισαχθούν είτε από την Επιτροπή είτε από τα μέρη ενώπιον του Δικαστηρίου, υπό το φως των πρώην άρθρων 45 και 48 της Σύμβασης. Εγινε λοιπόν δεκτή η

θέση ότι η προσφεύγουσα κυβέρνηση είχε έννομο συμφέρον να εξετασθούν οι αιτιάσεις της προσφυγής της από το Δικαστήριο.

Επίσης, το Δικαστήριο δέχθηκε την εξ ολοκλήρου ευθύνη της Τουρκίας για την πολιτική και τις πράξεις των "Αρχών" των Τουρκοκυπρίων. Μέσα στα πλαίσια αυτά ο ολοκληρωτικός έλεγχος που ασκεί η Τουρκία στη βόρεια Κύπρο δεν επιτρέπει τον περιορισμό της ευθύνης της μόνο στις πράξεις των κατοχικών στρατευμάτων, αλλά επεκτείνεται και στις πράξεις και ενέργειες των τοπικών διοικητικών Αρχών του βόρειου τμήματος, το οποίο επιβιώνει λόγω της τουρκικής στρατιωτικής παρουσίας στο νησί. Ετσι, η υποχρέωση της Τουρκίας να διασφαλίζει τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που κατοχυρώνονται στην Σύμβαση και τα συναρτώμενα σε αυτήν πρωτόκολλα επεκτείνεται και στο βόρειο τμήμα της νήσου της Κύπρου που ανήκει, κατά το Δικαστήριο, στον δικό της χώρο δικαιοδοσίας, σύμφωνα με το άρθρο 1 της Σύμβασης. Οποιοσδήποτε παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε αυτόν τον χώρο δικαιοδοσίας της Τουρκίας στο βόρειο τμήμα της Κύπρου καταλογίζονται σε βάρος της.

Σχετικά με το παράπονο της εξάντλησης ή μη των εθνικών ενδίκων μέσων, ως προϋπόθεση παραδεκτού της ασκηθείσας προσφυγής, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι πρέπει να λάβει υπόψη του τα δικαιοδοτικά όργανα του "τουρκοκυπριακού κράτους", και τη λειτουργία τους, κατά την εξέταση των υφιστάμενων σχέσεων που θα απασχολήσουν το Δικαστήριο στην παρούσα υπόθεση. Η τυχόν παράλειψη των Αρχών του "τουρκοκυπριακού κράτους", να προβλέψουν τέτοια όργανα μπορεί να θεωρηθεί ότι περιγράφει τις διατάξεις της Σύμβασης. Η απαίτηση για εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων μπορεί να επιβληθεί στα πρόσωπα που διαμένουν στο βόρειο τμήμα της νήσου, ως προϋπόθεση επί του παραδεκτού της προσφυγής, εκτός εάν η ανυπαρξία ή η αναποτελεσματικότητα των μέσων αυτών μπορεί να αποδειχθεί για κάθε επικαλούμενη παραβίαση και σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση.

Επειδή εξάλλου κανένα διάδικο μέρος δεν επικαλέστηκε τον κανόνα της εντός εξαμήνου παραδεκτής άσκησης της προσφυγής από τότε που εκδόθηκε τελειωτική απόφαση εθνικού δικαστηρίου για την επικαλούμενη παραβίαση, αλλά και ενόψει της παρατεινόμενης και μόνιμης μέσω της διοικητικής πρακτικής παραβίασης άρθρων της Συμβάσεως, το Δικαστήριο θα εξετάσει κάθε παραβίαση, που έλαβε χώρα εντός εξαμήνου από την άσκηση της προσφυγής, ήτοι κατά το διάστημα από 22.5.1994 έως 22.11.1994.

B. Οι κανόνες της απόδειξης που ακολουθεί το Δικαστήριο

Ως προς την αξιολόγηση και αξιοποίηση των αποδεικτικών μέσων που θα προσκομίσθηκαν, ελήφθησαν υπόψη μαρτυρικές καταθέσεις από άτομα που κράτησαν την ανωνυμία τους. οι μαρτυρικές αυτές καταθέσεις εδόθησαν σε εκπροσώπους της Επιτροπής τόσο στη βόρεια Κύπρο όσο και στο Στρασβούργο και το Λονδίνο. Το Δικαστήριο υιοθέτησε για την αξιολόγηση και εκτίμηση των μέσων αυτών, όπως άλλωστε και η Επιτροπή, τον κανόνα της πέραν κάθε (λογικής) αμφιβολίας απόδειξης. Η απόδειξη αυτή σύμφωνα με το Δικαστήριο θα ανακύπτει από τη διαπίστωση της ύπαρξης αρκούτως

ισχυρών, αναμφισβήτητων και σύμφωνων μεταξύ τους συμπερασμάτων και αδιαμφισβήτητων γεγονότων.

Το Δικαστήριο κατένειμε το βάρος της απόδειξης ιδιαίτερα ως προς το θέμα της εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων ως εξής: την τουρκική πλευρά βάρυνε η απόδειξη της ύπαρξης αποτελεσματικών ενδίκων μέσων και την κυπριακή πλευρά βάρυνε ότι σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση τέτοια μέσα δεν μπορούσαν να ασκηθούν από κατοίκους του "τουρκοκυπριακού κράτους".

Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η εξουσία που διαθέτει για την εξέταση της υπόθεσης, προσδιορίζεται από την επί του παραδεκτού απόφαση της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Αυτό διαθέτει την εξουσία να επιλύει κυριαρχικά όλα τα νομικής φύσεως ζητήματα αλλά και αυτά επί του πραγματικού που φέρονται ενώπιόν του και αναφύονται διαρκούσης της διαδικασίας. Δεν διαθέτει όμως την εξουσία να υπεισέλθει στην έρευνα νέων παραπόνων που δεν είχαν υποβληθεί κατά το στάδιο της έρευνας της υπόθεσης επί του παραδεκτού. Δέχθηκε λοιπόν ότι η αποδεικτική διαδικασία και τα μέσα που έλαβε υπόψη της η Επιτροπή, υπήρξαν τα ενδεικνυόμενα και σύμφωνα άλλωστε με το κριτήριο που έθεσε το Δικαστήριο για την "απόδειξη πέραν κάθε αμφιβολίας".

V. Οι παραβιάσεις παραδοχές του Δικαστηρίου

A. Παραβιάσεις ως προς τα δικαιώματα των Ελληνοκυπρίων αγνοουμένων

1. Διαρκής παραβίαση του άρθρου 2 της Σύμβασης (δικαίωμα στη ζωή)

Εξετάζοντας τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας κυπριακής κυβέρνησης, το Δικαστήριο διευκρινίζει αρχικά ότι δεν ανήκει στην αρμοδιότητά του να εκτιμήσει τον αριθμό των προσώπων που δηλώθηκαν και εμπίπτουν στην κατηγορία των αγνοουμένων. Λαμβάνει υπόψη τα στοιχεία που προσκομίζονται από την Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τους αγνοούμενους. Το Δικαστήριο περιορίζεται να εξετάσει απλώς τη στάση της τουρκικής κυβέρνησης ως προς το αν έχει δώσει τις αναγκαίες εξηγήσεις ως προς το ζήτημα της τύχης των αγνοουμένων. Σύμφωνα με τις ίδιες παραδοχές, δεν ερευνά ούτε καταλήγει σε πορίσματα επί των αποδείξεων για το αν τα πρόσωπα που αγνοούνται, ζουν ή έχουν αποβιώσει.

Το Δικαστήριο δεν δέχεται παραβίαση που αφορά το ουσιαστικό σκέλος του άρθρου 2 της Συμβάσεως. Πράγματι, δέχθηκε ότι η Επιτροπή δεν μπόρεσε να αποδείξει γεγονότα ή συνθήκες υπό τις οποίες αγνοούμενοι δολοφονήθηκαν και για τις οποίες το εναγόμενο Κράτος θα μπορούσε να θεωρηθεί υπεύθυνο υπό το ουσιαστικό σκέλος του άρθρου 2 της Σύμβασης. Το ουσιαστικό σκέλος του τελευταίου αναφέρεται στον απόλυτο σεβασμό του δικαιώματος στη ζωή και στην απαγόρευση της με (κρατική) πρόθεση επιβολής του θανάτου, εφόσον δεν συντρέχουν οι περιοριστικά αναφερόμενες σε αυτό προϋποθέσεις. Ακόμα και αυτή η ραδιοφωνική δήλωση του Ντεκτάς της 1ης Μαρτίου 1996, σύμφωνα με την οποία τα τουρκικά στρατεύματα κατοχής παρέδωσαν Ελληνοκυπρίους κρατούμενους σε Τουρκοκύπριους παραστρατιωτικούς και ότι τελικά οι κρατούμενοι αυτοί δολοφονήθηκαν, παρά

τη δημιουργία ανησυχιών ιδιαίτερα στους συγγενείς των αγνοουμένων, δεν επαρκεί κατά το Δικαστήριο για να θεμελιώσει ουσιαστική ευθύνη της καθής η προσφυγή Κυβέρνηση για τους θανάτους και τις δολοφονίες των αγνοουμένων. Δεν στοιχειοθετείται συνεπώς κατά τις οικείες παραδοχές άμεση ευθύνη της Τουρκίας, υπό το φως της διάταξης του άρθρου 2 της Σύμβασης, για τις επικαλούμενες δολοφονίες και τις προσβολές της ζωής των αγνοουμένων.

Η ευθύνη όμως της παραβίασης του άρθρου 2 της Σύμβασης, ενώ δεν γεννήθηκε κατά το ουσιαστικό της σκέλος, σύμφωνα με το Δικαστήριο, γεννήθηκε από τη μόνιμη παραβίαση της διαδικαστικής υποχρέωσης να ενεργήσει η τουρκική πλευρά τις έρευνες εκείνες που ήταν απολύτως αναγκαίες, ώστε να διαλευκάνει τις καταγγελίες για πρόσωπα, τα οποία εξαφανίστηκαν ή κρατήθηκαν υπό συνθήκες που έθεταν σε κίνδυνο ή απειλούσαν την ανθρώπινη ζωή. Η ευθύνη αυτή που αποτελεί εγγύηση ως προς την εφαρμογή του άρθρου 2 της Συμβάσεως, ανακύπτει από τη γενική υποχρέωση του συμβαλλόμενου κράτους να εξασφαλίζει τη διενέργεια μιας επίσημης και αποτελεσματικής έρευνας στις περιπτώσεις που άτομα έχουν δολοφονηθεί εντός του χώρου της δικαιοδοσίας του, ως αποτέλεσμα της χρήσης βίας από κρατικά όργανα ή παρακρατικά όργανα. Η διαδικαστική αυτή εγγύηση απορρέει, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, από την υποχρέωση του συμβαλλόμενου κράτους να σέβεται την αξία και το δικαίωμα στη ζωή.

Σύμφωνα με το Δικαστήριο δεν προσκομίστηκαν αποδείξεις, από τις οποίες να προκύπτει η δολοφονία αγνοουμένων προσώπων. Ωστόσο, αποδείχθηκαν οι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας κυβέρνησης ότι ένας μεγάλος αριθμός αγνοουμένων κρατήθηκαν είτε από τουρκικές είτε από τουρκοκυπριακές δυνάμεις. Μάλιστα, η κράτηση αυτής της κατηγορίας των Ελληνοκυπρίων έλαβε χώρα κατά την εξέλιξη στρατιωτικών επιχειρήσεων που συνοδεύτηκαν από συλλήψεις και θανατώσεις προσώπων σε ευρεία έκταση. Ετσι, κατά την κρίσιμη εκείνη περίοδο οι υφιστάμενες συνθήκες ήταν απειλητικές για την ανθρώπινη ζωή, γεγονός που ενισχύθηκε και από τη ραδιοφωνική δήλωση Ντενκτάς. Η εξαφάνιση των αγνοουμένων κατά την περίοδο εκείνη δεν μπορεί να αμφισβητηθεί.

Το Δικαστήριο δέχθηκε ότι οι τουρκικές αρχές δεν διεξήγαγαν καμία έρευνα ειδικά σε συνάρτηση με τις καταγγελίες των συγγενών των αγνοουμένων ότι οι τελευταίοι εξαφανίστηκαν και κρατήθηκαν υπό συνθήκες απειλητικές για την ανθρώπινη ζωή. Έρευνες δεν ενεργήθηκαν ούτε μετά τη δήλωση Ντενκτάς ότι πράγματι είχαν μεταφερθεί Ελληνοκύπριοι αγνοούμενοι για τους συγγενείς τους στην Τουρκία. Το ίδιο συνέβη και για τα ονόματα όσων παραδόθηκαν σε Τούρκους παραστρατιωτικούς ή για τις καταγγελίες ότι Ελληνοκύπριοι κρατούμενοι μεταφέρθηκαν στην Τουρκία. Ούτε βέβαια μπορεί να κριθεί ως έρευνα, που απαιτεί η νομολογία του Δικαστηρίου υπό το φως του άρθρου 2 της Συμβάσεως, η απλή βοήθεια που προσφέρθηκε στην έρευνα που διεξήγε η Επιτροπή αγνοουμένων των Η.Ε.

Το Δικαστήριο δέχθηκε τη διαρκή παραβίαση του άρθρου 2 της Συμβάσεως, με την αιτιολογία ότι οι τουρκικές αρχές απέτυχαν να διεξάγουν μία

αποτελεσματική έρευνα που θα ξεκαθάριζε τα γεγονότα και την τύχη των Ελληνοκύπριων αγνοουμένων, που εξαφανίστηκαν υπό συνθήκες απειλητικές για την ανθρώπινη ζωή.

2. Καμία παραβίαση του άρθρου 4 της Σύμβασης

Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας κυπριακής κυβέρνησης, ελλείπει επαρκών αποδεικτικών στοιχείων και ικανών συμπερασμάτων ότι οι αγνοούμενοι είχαν πράγματι θανατωθεί ή αποβιώσει και ληφθέντος υπόψη του χρόνου που είχε μεσολαβήσει από τα γεγονότα του 1974, οι αγνοούμενοι έπρεπε να θεωρηθούν ότι τελούν υπό καθεστώς δουλείας και ειλωτείας, κατά παράβαση του άρθρου 4 της Σύμβασης. Κατά την άποψη της Επιτροπής που υιοθέτησε τελικά και το Δικαστήριο, κανένα αποδεικτικό στοιχείο δεν οδήγησε στο συμπέρασμα ότι διαρκούσης της υπό εξέταση περιόδου, οποιοσδήποτε αγνοούμενος ήταν υπό τουρκική κράτηση ή εποπτεία και σε συνθήκες δουλείας ή ειλωτείας, οι οποίες παραβιάζουν το άρθρο 4 της Σύμβασης. Ετσι, δεν έγινε δεκτή καμία παραβίαση του άρθρου αυτού ως προς τους Ελληνοκυπρίους αγνοούμενους.

Εξάλλου, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι παράπονα για τους Ελληνοκύπριους αγνοούμενους και τα συγγενικά τους πρόσωπα υπό το φως των διατάξεων των άρθρων 3, 6, 8, 13, 14 και 17 της Σύμβασης δεν υποβλήθηκαν ούτε με την κατάθεση ενός υπομνήματος ούτε κατά την προφορική διαδικασία ενώπιόν του. Αλλωστε, δεν αντικρούσθηκε ούτε αντιμετωπίσθηκε από την προσφεύγουσα κυβέρνηση η θέση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και το γεγονός ότι τα παράπονα αυτά δεν απετέλεσαν αντικείμενο εξέτασης στην απόφασή της επί του παραδεκτού της υποθέσεως. Συνεπώς, δεν έγινε δεκτή καμία συναφής παραβίαση.

3. Παραβίαση του άρθρου 5 της Σύμβασης

Η κυπριακή κυβέρνηση προέβαλε με σθεναρότητα ότι υφίσταται εκ μέρους του τουρκικού κράτους μία διοικητική πρακτική, με την οποία παραβιάζεται το άρθρο 5 της Σύμβασης, δυνάμει του οποίου κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια. Η διοικητική πρακτική συνίσταται στο γεγονός ότι το εναγόμενο Κράτος αμέλησε να διεξάγει συστηματική, ταχεία και αποτελεσματική έρευνα για τις συνθήκες σύλληψης, κράτησης και μετά εξαφάνισης ενός μεγάλου αριθμού (απροσδιορίστου) Ελληνοκυπρίων αγνοουμένων, παρά το γεγονός ότι υπήρχαν ασφαλείς πληροφορίες για την τύχη τους. Το εναγόμενο Κράτος είναι υπεύθυνο για την τύχη τους αυτή, αφού οι υπάρχουσες αποδείξεις επικεντρώνονται στο γεγονός ότι οι άνθρωποι αυτοί εθεάθησαν για τελευταία φορά, όταν ευρίσκοντο υπό τον έλεγχο και την επίβλεψη Τούρκων στρατιωτών.

Τα Δικαστήριο, όπως και η Επιτροπή, δέχεται ότι η κράτηση ενός προσώπου, που δεν αναγνωρίζεται, αποτελεί την πλήρη άρνηση του δικαιώματος της ελευθερίας και της ασφάλειας, που εγγυάται το άρθρο 5 και αποτελεί βαρύτατη παραβίαση του δικαιώματος αυτού.

Το Δικαστήριο σημειώνει το γεγονός ότι έχει χωρίς καμμία αμφιβολία αποδειχθεί ότι Ελληνοκύπριοι έχουν συλληφθεί και κρατηθεί από τουρκικές

και τουρκοκυπριακές δυνάμεις. Το γεγονός ότι όλο αυτό το χρονικό διάστημα, η τουρκική κυβέρνηση δεν έδωσε καμία εξήγηση ούτε προέβη σε οποιαδήποτε έρευνα για την τύχη τους, συνιστά διαρκή παραβίαση του άρθρου 5.

Αντιθέτως, δεν μπορεί να διαπιστωθεί ελλείψει αποδείξεων τέτοια παραβίαση, ως προς το ότι οι Ελληνοκύπριοι εκρατήθησαν πράγματι από το 1974 έως σήμερα από τις τουρκοκυπριακές "Αρχές".

B. Παραβιάσεις ως προς τα δικαιώματα των συγγενών των Ελληνοκυπρίων αγνοουμένων

Παραβίαση της οικογενειακής ζωής και του δικαιώματος ενημέρωσης

Αφετηρία της προσέγγισης του Δικαστηρίου για την εξέταση της προσβολής των δικαιωμάτων ενημέρωσης και σεβασμού της οικογενειακής ζωής των συγγενών των Ελληνοκυπρίων αγνοουμένων, κατ' άρθρα 8 και 10 της Σύμβασης, αποτελεί η διαπίστωση της παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης σε βάρος αυτής της κατηγορίας προσώπων. Η σιωπή των Αρχών της Τουρκίας στις ανησυχίες των συγγενών των αγνοουμένων αποτελούσε τέτοιας μορφής βαναυσότητα, που στοιχειοθετούσε απάνθρωπη συμπεριφορά υπό την έννοια του άρθρου 3 της Συμβάσεως. Η έλλειψη οποιασδήποτε πληροφόρησης και η ουσιαστική άρνηση των Αρχών της καθής η προσφυγή να συμβάλλουν ή να διαφωτίσουν τις έρευνες των συγγενών των αγνοουμένων για την τύχη των τελευταίων, συνεπαγόταν σε συνδυασμό και με άλλες παραμέτρους, όπως ο συγγενικός δεσμός, απάνθρωπη συμπεριφορά και υπό αυτό το πρίσμα εξετάσθηκε.

Το Δικαστήριο, υιοθετώντας άλλωστε τη στάση της Επιτροπής, εξέτασε τα ίδια περιστατικά, με βάση τα παράπονα που υποβλήθηκαν υπό το φως των διατάξεων των άρθρων 8 (σεβασμός της οικογενειακής ζωής) και 10 (δικαίωμα ενημέρωσης) της Σύμβασης και προέβη στη διαπίστωση της παραβίασης του άρθρου 3 για απάνθρωπη συμπεριφορά.

Γ. Παραβιάσεις ως προς τα δικαιώματα των εκδιωχθέντων από τις εστίες τους Ελληνοκυπρίων

1. Προσβολή του οικιακού ασύλου (άρθρο 8 της Σύμβασης)

Η προσφεύγουσα κυβέρνηση υποστήριξε την συμβατική ευθύνη της καθής, η οποία με τις αρμόδιες Αρχές της είχε παρακωλύσει και ματαιώσει την επιστροφή των εκδιωχθέντων Ελληνοκυπρίων της βόρειας Κύπρου στις εστίες τους. Το σχετικό παράπονο αφορούσε σε 211.000 εκτοπισμένους Ελληνοκυπρίους, αλλά και σε ορισμένο αριθμό Μαρωνιτών, Αρμενίων και καθολικών, ως και άλλων πολιτών της Δημοκρατίας της Κύπρου. Η διαρκής μάλιστα άρνηση των "Αρχών" των Τουρκοκυπρίων να επιτρέψουν την επιστροφή των εκτοπισμένων στις εστίες τους, δεν παραβίαζε μόνο το δικαίωμα σεβασμού του οικιακού ασύλου, αλλά προσέβαλε και αυτήν την οικογενειακή ζωή τους, αφού είχε ως αποτέλεσμα τον χωρισμό οικογενειών.

Το Δικαστήριο δέχθηκε ότι στην διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής η τουρκική κυβέρνηση δεν αμφισβήτησε τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας για την απόλυτη αδυναμία των εκδιωχθέντων να επιστρέψουν στις εστίες τους στο βορρά. Αντίθετα, δηλώθηκε ότι πρόθεση της Τουρκίας ήταν να διατηρηθεί το αμετάβλητο αυτής της κατάστασης μέχρι την εξεύρεση συνολικής πολιτικής λύσης για το κυπριακό ζήτημα. Υπό αυτή την έννοια, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι δεν τίθεται ζήτημα εφαρμογής του κανόνα της εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων από τα πρόσωπα που εκδιώχθηκαν από τις εστίες τους στη βόρεια Κύπρο, ως προϋπόθεση του παραδεκτού της ασκηθείσας ενώπιον του προσφυγής για το συγκεκριμένο παράπονο.

Προχωρώντας στην εξέταση της ουσίας του παραπόνου, το Δικαστήριο δέχθηκε την πολιτική της άρνησης των "Αρχών" των Τουρκοκυπρίων να μην επιτρέπουν ή και να εμποδίζουν και αυτή ακόμα την πραγματοποίηση επισκέψεων των Ελληνοκυπρίων στα κατεχόμενα, πολύ περισσότερο δε την επανεγκατάσταση των εκδιωχθέντων στις εστίες τους. Σημειώνει εξάλλου την παγίωση της κατάστασης αυτής στο βόρειο τμήμα της νήσου ήδη από το 1974. Επισημαίνει ότι αυτή δεν αντανακλά σε κάποια νομοθεσία, αλλά είναι αποτέλεσμα πολιτικού σχεδιασμού για την επίτευξη μιας διζωνικής συμφωνίας, λύση την οποία υποστηρίζει στο πλαίσιο των συζητήσεων, όταν διεξάγονται υπό την αιγίδα του ΟΗΕ.

Με αφετηρία τις πιο πάνω παραδοχές, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι η απόλυτη άρνηση του δικαιώματος σεβασμού του οικιακού ασύλου για τους εκδιωχθέντες δεν βρίσκει έρεισμα στον νόμο, υπό την έννοια της παρ. 2 του άρθρου 8 της Σύμβασης. Επίσης, δεν μπορεί να γίνει επίκληση των ενδοκοινοτικών συνομιλιών προς την κατεύθυνση της "νομιμοποίησης" μιας παραβίασης της Σύμβασης. Το σημαντικότερο όμως είναι η διαπίστωση ότι η συγκεκριμένη παραβίαση είναι αποτέλεσμα μιας πολιτικής που ακολουθείται από το 1974 και πρέπει να θεωρείται διαρκής.

Υπό το φως λοιπόν των πιο πάνω παραδοχών, το Δικαστήριο διαπίστωσε μία διαρκή παραβίαση του οικιακού ασύλου (άρθρο 8 της Σύμβασης) που απορρέει από την σταθερή, ήδη από το 1974, άρνηση των "Αρχών" των Τουρκοκυπρίων να επιτραπεί η επιστροφή των Ελληνοκυπρίων της βόρειας Κύπρου στις εστίες τους.

Ως προς το συναφές παράπονο του χωρισμού οικογενειών και της κατ' επέκταση προσβολής της οικογενειακής ζωής των Ελληνοκυπρίων των κατεχομένων, το Δικαστήριο δέχθηκε να εξεταστεί το παράπονο αυτό υπό το πρίσμα των συνθηκών διαβίωσης των Ελληνοκυπρίων της περιοχής της Καρπασίας.

2. Παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου (δικαίωμα της ειρηνικής απόλαυσης των αγαθών)

Η προσφεύγουσα κυβέρνηση προέβαλε ότι η διαρκής άρνηση του εναγομένου κράτους να επιτρέψει την επιστροφή των εκδιωχθέντων στη βόρεια Κύπρο για να χρησιμοποιήσουν τα αγαθά τους, να τα πωλούν, να τα υποθηκεύουν και γενικώς να τα απολαμβάνουν συνιστά συνεχή παραβίαση

του άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου, που εγγυάται το δικαίωμα της ειρηνικής απόλαυσης των αγαθών.

Το Δικαστήριο εξέφρασε την πεποίθηση του ότι οι αιτιολογίες του και το διατακτικό του στην υπόθεση Λοιζίδου ισχύουν και στην υπό κρίση υπόθεση. Όπως η κα Λοιζίδου, έτσι και οι εκδιωχθέντες από το βόρειο τμήμα της Κύπρου Ελληνοκύπριοι δεν έχουν καμία πρόσβαση στις περιουσίες τους, που ευρίσκονται εκεί. Η διαρκής άρνηση των εκεί "Αρχών" να επιτρέψουν την πρόσβαση στους Ελληνοκυπρίους, που μετακινήθηκαν, στις περιουσίες τους αποτελεί παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου, δηλαδή παράνομη στέρηση της ιδιοκτησίας τους και της ειρηνικής απόλαυσής της.

Δ. Παραβιάσεις ως προς τα δικαιώματα των Ελληνοκυπρίων στο βόρειο τμήμα της Κύπρου

1. Συνθήκες διαβίωσης και προστασία της ανθρώπινης ζωής

Αναπόσπαστο μέρος της συγκεκριμένης προσφυγής υπήρξε και το παράπονο που προέβαλε η κυπριακή κυβέρνηση για τις συνθήκες διαβίωσης των Ελληνοκυπρίων που παρέμειναν στη βόρεια Κύπρο. Αποτελούσε πρακτική η πολιτική εκκαθαρίσεων που έπληττε κυρίως τον πληθυσμό στην περιοχή Καρπασίας της βόρειας Κύπρου και είχε ως αποτέλεσμα, σύμφωνα με την κυπριακή κυβέρνηση, να σημειωθεί από το έτος 1974 μείωση του πληθυσμού των Ελληνοκυπρίων από 20.000 σε 429 κατοίκους.

Στο πλαίσιο αυτό υποστηρίχθηκε ότι υφίσταται μία συνεχής διοικητική πρακτική ως προς την ευχέρεια των εγκλωβισμένων Ελληνοκυπρίων και των Μαρωνιτών να απολαύσουν ιατρική περίθαλψη καθώς και απαγόρευση να λάβουν επαρκών ιατροφαρμακευτικών υπηρεσιών, που συνιστούσε ευθεία παραβίαση του άρθρου 2 της Συμβάσεως.

Το Δικαστήριο δέχθηκε ότι ζήτημα παραβίασης του ως άνω άρθρου μπορεί να εγερθεί, εφόσον αποδειχθεί ότι οι Αρχές ενός συμβαλλόμενου Κράτους εκθέτουν σε κίνδυνο την ζωή κάποιου με την άρνησή τους να του παρέχουν ιατρική περίθαλψη. Η θετική υποχρέωση του Κράτους που πηγάζει από το άρθρο 2 παρ. 1 της Σύμβασης, συνίσταται στην υιοθέτηση των αναγκαίων μέτρων που εγγυώνται την προστασία της ανθρώπινης ζωής στην περιοχή της δικαιοδοσίας του.

Το Δικαστήριο δέχθηκε ότι δεν αποδείχθηκε ότι οι "Αρχές" εκ προθέσεως στερούσαν συγκεκριμένο τμήμα του πληθυσμού από την παροχή ιατρικής περίθαλψης ή ότι καθυστερούσαν εκ προθέσεως τη διαδικασία να λαμβάνουν ασθενείς τέτοια περίθαλψη στο νότιο τμήμα της νήσου. Βέβαια οι επισκέψεις στη Δημοκρατία της Κύπρου υποβάλλονταν σε περιορισμούς. Σε ορισμένες περιπτώσεις σημειώθηκαν καθυστερήσεις στην παροχή ιατρικής περίθαλψης, όταν απαιτήθηκε η μετάβαση στη Δημοκρατία της Κύπρου. Δεν αποδείχθηκε όμως, σύμφωνα με το Δικαστήριο, ότι οι καθυστερήσεις αυτές έθεσαν σε κίνδυνο την ζωή ασθενών ούτε ο ελληνοκυπριακός πληθυσμός και αυτός των Μαρωνιτών στη βόρεια Κύπρο εμποδίστηκαν να λάβουν τέτοια περίθαλψη ή να νοσηλευτούν σε μονάδες της βόρειας Κύπρου. Το επίπεδο όμως της ιατροφαρμακευτικής και νοσοκομειακής περίθαλψης στη βόρεια Κύπρο δεν

κρίθηκε αναγκαίο να ερευνηθεί, υπό το πρίσμα της θετικής υποχρέωσης του Συμβαλλόμενου Κράτους που επιβάλλει το άρθρο 2 της Σύμβασης.

Με βάση τις ως άνω παραδοχές, δεν διαπιστώθηκε παραβίαση του άρθρου 2 σε βάρος των Ελληνοκυπρίων και Μαρωνιτών, που κατοικούν στην Βόρεια Κύπρο, ως προς το δικαίωμα αυτών στην παροχή ιατρικών υπηρεσιών. Δεν διαπιστώθηκε άλλωστε παραβίαση του άρθρου 5 ως προς την ασφαλή διαβίωση των Ελληνοκυπρίων στην Βόρεια Κύπρο, αφού από τους Ελληνοκυπρίους που κατοικούν εκεί, κανείς δεν απεδείχθη ότι συνελήφθη ή κρατήθηκε από τις "Αρχές κατοχής".

2. Πρόσβαση των Ελληνοκυπρίων σε τοπικό, αμερόληπτο και ανεξάρτητο δικαστήριο

Μεταξύ των παραπόνων που υποβλήθηκαν και αναπτύχθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου, ήταν και η στέρηση του δικαιώματος των Ελληνοκυπρίων που διαβιούσαν στα κατεχόμενα, να επιλύονται οι διαφορές τους, οι οποίες αναφύονταν από αστικής φύσεως δικαιώματα και υποχρεώσεις, από ανεξάρτητα και αμερόληπτα δικαστήρια των Τουρκοκυπρίων, η δικαιοδοσία των οποίων ερειδόταν στον νόμο. Στην παραβίαση της παρ. 1 του άρθρου 6 της Σύμβασης, σύμφωνα με την προσφεύγουσα, συνέβαλε και η μη νόμιμη υπόσταση του καθεστώτος, στο πλαίσιο του οποίου λειτουργούσαν οι δικαιοδοτικοί μηχανισμοί του. Τα δικαστήρια αυτά δεν ιδρύθηκαν ούτε δικαιοδοτούσαν σύμφωνα με τον νόμο, υπό την έννοια του άρθρου 6. Εξάλλου, δεν έλειπε μόνο η πίστη των εγκλωβισμένων Ελληνοκυπρίων στην ανεξαρτησία και αμεροληψία του δικαιοδοτικού μηχανισμού, αλλά εμποδιζόταν και αυτή η ίδια η πρόσβαση τους από Τούρκους παρακρατικούς, ενώ οι αποφάσεις των δικαστηρίων παρέμεναν ανεκτέλεστες.

Το Δικαστήριο προσέγγισε το ζήτημα μέσα από τη νομολογία του. Δέχθηκε ότι η πρώτη παράγραφος του άρθρου 6 της Συμβάσεως εγγυάται το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο για την επίλυση των διαφορών που αναφύονται από δικαιώματα και υποχρεώσεις αστικής φύσεως και τα οποία αναγνωρίζονται από το εσωτερικό δίκαιο. Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις δεν έχουν συγκεκριμένο περιεχόμενο, κατά τη Σύμβαση, αφού η έννοια αυτών προσδιορίζεται από το ουσιαστικό δίκαιο των συμβαλλόμενων κρατών. Το άρθρο 6 εγγυάται όμως ανεξαρτησία του δικαιοδοτικού οργάνου από το εκτελεστικό, αμεροληψία και ισοβιότητα των λειτουργών του.

Με αφετηρία αυτές τις παραδοχές και σε συνδυασμό με τις αποδείξεις ενώπιον της Επιτροπής, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι οι Ελληνοκύπριοι, σε κάποιες περιπτώσεις, προχώρησαν και διεξήγαν με επιτυχία διαδικαστικές πράξεις για την ικανοποίηση των περιουσιακής φύσεως δικαιωμάτων τους ενώπιον τοπικών δικαστικών Αρχών. Μάλιστα, δεν εμποδίστηκαν να έχουν πρόσβαση σε αυτές στη βάση διακρίσεων φυλετικών, γλωσσικών ή και λόγω εθνικής καταγωγής.

Επίσης, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι για την απόδειξη των αντίθετων ισχυρισμών της προσφεύγουσας όφειλε η κυπριακή κυβέρνηση να καταδείξει τις ελλείψεις του δικαιοδοτικού μηχανισμού στη βόρεια Κύπρο. Πράγματι, έγινε δεκτό ότι περιορισμένος αριθμός διαδικαστικών πράξεων ενώπιον των τοπικών "δικαστικών Αρχών" διενεργήθηκε από εγκλωβισμένους

Ελληνοκύπριους στο βόρειο τμήμα της νήσου. Μία τέτοια συμπεριφορά μπορεί να αποδοθεί στη γήρανση και την απροθυμία ενός μικρού κατά τα άλλα πλέον τμήματος του εν γένει πληθυσμού, που συγκροτούν οι εναπομείναντες Ελληνοκύπριοι. Δεν επιβεβαιώνει όμως την αδυναμία πρόσβασης αυτών στα τοπικά "δικαστήρια". Βεβαίως, η πρόσβαση σε αυτά δεν καλύπτει την εκδίκαση κάθε φύσεως διαφοράς που αναφύεται από την καθημερινή δραστηριότητα των εκεί Ελληνοκυπρίων. Ετσι, δεν μπορεί να αχθεί προς επίλυση ενώπιον των τοπικών "δικαστικών Αρχών" διαφορά από την επιβολή περιορισμών στην ελευθερία της μετακίνησης ή στο δικαίωμα μεταβίβασης περιουσιακών εννόμων αγαθών σε συγγενείς που κατοικούν στη Δημοκρατία της Κύπρου. Τέτοιας φύσεως περιορισμοί συνδέονται όμως με το περιεχόμενο και την ποιότητα του δικαιώματος πρόσβασης και ακόμα και αν θεωρούνται αποτέλεσμα πρακτικής που ακολουθείται ή νομοθεσίας που θεσπίστηκε, μπορούν να εξετασθούν υπό το πρίσμα του άρθρου 13 της Σύμβασης (αποτελεσματικότητα των εθνικών ενδίκων μέσων). Σε καμία όμως περίπτωση δεν επιτρέπουν την εξέτασή τους, υπό το φως του άρθρου 6 αυτής.

Το Δικαστήριο δέχεται τον παράνομο χαρακτήρα του κράτους που ανακήρυξαν οι Τουρκοκύπριοι, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο. Υποστηρίζει ωστόσο την αναγκαιότητα να εισάγονται και να εκδικάζονται παράπονα που ζητούν την ικανοποίησή τους σε επίπεδο τοπικού δικαιοδοτικού συστήματος. Αυτό προσφέρει στα άτομα ένα "minimum" πρόσβασης στη δικαιοσύνη για την αμεσότερη θεραπεία των σε βάρος τους αδικιών και την ικανοποίηση των αξιώσεών τους.

Σύμφωνα με τις ίδιες διαπιστώσεις, υφίσταται συγκεκριμένο δικαιοδοτικό σύστημα που λειτουργεί στην κατεχόμενη Βόρεια Κύπρο, επιλύει τις διαφορές αστικού δικαίου και επιτρέπει να έχουν πρόσβαση σε αυτό τα μέλη της κοινότητας των εγκλωβισμένων Ελληνοκυπρίων. Μάλιστα το δικαιοδοτικό σύστημά του αντανακλά αρχές και παραδόσεις του αγγλοσαξονικού συστήματος απονομής της δικαιοσύνης που εφαρμόζεται και στη Δημοκρατία της Κύπρου. Τα όργανα αυτού του συστήματος προβλέφθηκαν σύμφωνα με τον νόμο και "τη συνταγματική και έννομη τάξη", στη βάση της οποίας λειτουργούν.

Εγινε λοιπόν δεκτή η άποψη ότι τα τοπικά δικαστήρια αποφασίζουν για τα δικαιώματα αστικής φύσεως και των Ελληνοκυπρίων και προβλέπονται από το νόμο. Η υιοθέτηση της αντίθετης άποψης θα ήταν ζημιογόνα για τους τελευταίους, αφού θα στερούσαν της δυνατότητας να έχουν μία δικαστική κρίση στην περίπτωση που κρίνονται τέτοιας φύσεως δικαιώματα. Ετσι, το Δικαστήριο δεν διαπίστωσε καμία παραβίαση υπό το φως του άρθρου 6 της Συμβάσεως σε βάρος του δικαιώματος των εγκλωβισμένων Ελληνοκυπρίων να έχουν πρόσβαση σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστή που εκδικάζει δίκαια την υπόθεσή τους ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις αστικής φύσεως.

3. Προσβολή του δικαιώματος στην θρησκευτική ζωή και στην ελεύθερη έκφραση, ενημέρωση και εκπαίδευση

α. Η προσβολή του δικαιώματος σεβασμού της θρησκευτικής ζωής των εγκλωβισμένων Ελληνοκυπρίων και Μαρονιτών υποστηρίχθηκε από την κυπριακή κυβέρνηση.

Το Δικαστήριο δέχθηκε ότι ούτε αποδείχθηκε, ούτε αμφισβητήθηκε από την προσφεύγουσα ότι οι Αρχές του Ψευδοκράτους είχαν καθ' οιονδήποτε τρόπο παρέμβει στην ατομική ή συλλογική εκδήλωση του θρησκευτικού αισθήματος των μελών της ελληνοκυπριακής κοινότητας. Εν τούτοις, οι περιορισμοί που επιβλήθηκαν στην ελευθερία μετακίνησης του πληθυσμού κατά την κρίσιμη περίοδο, μείωσαν σημαντικά τη δυνατότητά τους να παρακολουθούν τη λατρευτική ζωή της θρησκείας τους και να έχουν ιδιαίτερα πρόσβαση σε τόπους λατρείας έξω από τις περιοχές που διέμεναν ή ακόμα και να συμμετέχουν ανεμπόδιστα σε όλες τις εκδηλώσεις της θρησκευτικής τους ζωής. Υπό το φως αυτών των διαπιστώσεων, το Δικαστήριο δέχθηκε την παραβίαση του άρθρου 9 της Συμβάσεως.

β. Υποβλήθηκε επίσης το παράπονο της εκτεταμένης λογοκρισίας που επέβαλαν οι "Αρχές" του βορείου τμήματος σε σχολικά βιβλία, καθώς και των περιορισμών της εισαγωγής ελληνόγλωσσων εφημερίδων ή και οποιωνδήποτε άλλων εντύπων, το περιεχόμενο των οποίων δεν τύγγανε της έγκρισης των τοπικών αρχών. Μία τέτοια τακτική και πρακτική προσέβαλε το δικαίωμα των εγκλωβισμένων Ελληνοκυπρίων στην ενημέρωση και την διάδοση των ιδεών, που εγγυάται το άρθρο 10 της Συμβάσεως.

Πράγματι, το Δικαστήριο δέχθηκε τη θέση της Επιτροπής, σύμφωνα με την οποία οι "Αρχές" του κατεχόμενου βορείου τμήματος υπέβαλαν σε συγκεκριμένο έλεγχο το περιεχόμενο σχολικών βιβλίων και εντύπων πριν εγκρίνουν τη διανομή τους. Η σχετική διαδικασία φιλοδοξούσε να αναγνωρίσει και απαγορεύσει τη διακίνηση υλικού που μπορούσε να διακυβεύσει τις ενδοκοινοτικές σχέσεις. Το αποτέλεσμα όμως της διαδικασίας αυτής ήταν στην πραγματικότητα η λογοκρισία και η απαγόρευση ενός μεγάλου αριθμού σχολικών βιβλίων. Την πρακτική αυτή απέτυχε να δικαιολογήσει ενώπιον της Επιτροπής η Τουρκική Κυβέρνηση. Ετσι, δέχθηκε το Δικαστήριο ότι η μεγάλη έκταση της λογοκρισίας των σχολικών εγχειριδίων και δεν βοηθούσε τις ενδοκοινοτικές σχέσεις και συνιστούσε προσβολή του δικαιώματος στην ενημέρωση. Εξάλλου, ούτε δικαστική προστασία υπήρχε σε εθνικό επίπεδο για την θεραπεία της προσβολής ενός τέτοιου δικαιώματος.

Το Δικαστήριο δέχθηκε την προσβολή του άρθρου 10 της Συμβάσεως, αφού διαπίστωσε ότι τα σχολικά βιβλία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που προορίζονταν για τα παιδιά των εγκλωβισμένων Ελληνοκυπρίων, υποβάλλονταν κατά την κρίσιμη περίοδο σε υπερβολικά μέτρα λογοκρισίας.

γ. Επίσης, το Δικαστήριο δέχθηκε την προβολή του δικαιώματος πρόσβασης στην εκπαίδευση, αφού στις "Αρχές" της βόρειας Κύπρου δεν υπάρχει ρύθμιση για την ελληνική δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αυτό αποτελεί άρνηση της ουσίας του δικαιώματος. Το γεγονός της λειτουργίας αυτής της βαθμίδας εκπαίδευσης στο νότιο τμήμα της νήσου δεν συνεπάγεται εκπλήρωση των υποχρεώσεων της συμβαλλόμενης τουρκικής κυβέρνησης, υπό το άρθρο 2 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης.

4. Μη παραβίαση του άρθρου 11 (δικαίωμα του συνέρχεσθαι και Συνεταιρίζεσθαι)

Η κυπριακή κυβέρνηση προέβαλε ότι οι Ελληνοκύπριοι της βόρειας Κύπρου υφίστανται περιορισμούς στο δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι, που εγγυάται το άρθρο 11 της Σύμβασης.

Το Δικαστήριο εδέχθη ότι δεν απεδείχθη η ύπαρξη παραβιάσεων εκ μέρους των τουρκικών Αρχών στην άσκηση του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι των Ελληνοκυπρίων της βόρειας Κύπρου.

5. Παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση (δικαίωμα της ειρηνικής απόλαυσης αγαθών)

Η κυπριακή κυβέρνηση υποστήριξε ότι οι Ελληνοκύπριοι που ζουν εκεί, είναι θύματα παραβιάσεων του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου, που εγγυάται την ειρηνική απόλαυση των αγαθών. Και τούτο διότι Ελληνοκύπριοι και Μαρωνίτες μετά τον θάνατό τους ή όσοι έχουν εγκαταλείψει τη βόρεια Κύπρο, χάνουν κάθε δικαίωμα στις περιουσίες τους, εξ απόψεως κληρονομικού δικαίου. Εξάλλου, οι ιδιοκτήτες αγροτικής γης δεν έχουν πρόσβαση σε αυτή, όταν ευρίσκονται πέντε χιλιόμετρα από τα χωριά τους. Επίσης, η τοπική αστυνομία ανέχεται κάθε επέμβαση παράνομη στις ιδιοκτησίες τους από Τούρκους ή Τουρκοκυπρίους.

Το Δικαστήριο εδέχθη ότι από το συλλεγόν αποδεικτικό υλικό προκύπτει πράγματι ότι οι Ελληνοκύπριοι δεν μπορούν μετά τον θάνατό τους να κληρονομήσουν τα περιουσιακά τους αγαθά, που βρίσκονται στη Βόρεια Κύπρο, διότι χαρακτηρίζονται ως εγκατελειμμένα και περιέρχονται στις τουρκικές Αρχές. Όσοι δε έχουν εγκατασταθεί στην Κυπριακή Δημοκρατία, δεν μπορούν ομοίως να ασκήσουν ανάλογα κληρονομικά δικαιώματα.

Το Δικαστήριο δέχθηκε παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου, ως προς το γεγονός ότι τα κληρονομικά δικαιώματα των Ελληνοκυπρίων δεν αναγνωρίζονται από τους Τουρκοκυπρίους.

6. Παραβίαση του άρθρου 8 της Σύμβασης (σεβασμός οικογενειακής ζωής)

Παράπονα της κυπριακής κυβέρνησης υποβλήθηκαν και ως προς τη διοικητική πρακτική των "κατοχικών Αρχών" να επιβάλλουν συστηματικά τον χωρισμό οικογενειών των Ελληνοκυπρίων που κατοικούν στο βόρειο τμήμα της νήσου. Αυτό το επέτυχαν με τους συνεχείς περιορισμούς του δικαιώματος των τελευταίων να επιστρέφουν στις εστίες τους στο βορρά. Εκτός όμως από την οικογενειακή ζωή, προσβολή, κατά τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας κυβέρνησης, υφίστατο και η ιδιωτική ζωή της ίδιας κατηγορίας προσώπων, με την απαγόρευση της εξέτασης ασθενών από ιατρούς που εργάζονταν στη Δημοκρατία της Κύπρου. Υποστηρίχθηκε επίσης η προσβολή του δικαιώματος της επικοινωνίας με το άνοιγμα και την κατάσχεση επιστολών, την άρνηση της εγκατάστασης τηλεφωνικών παροχών στις οικίες των εγκλωβισμένων Ελληνοκυπρίων κ.ά.

Το Δικαστήριο δέχθηκε ότι το δικαίωμα των εγκλωβισμένων Ελληνοκυπρίων στην απόλαυση της οικογενειακής ζωής προσβλήθηκε με τις απαγορεύσεις και τους περιορισμούς που επιβλήθηκαν στην επανένωση των οικογενειών. Στους Ελληνοκύπριους που εγκατέλειψαν μόνιμα το βόρειο τμήμα της νήσου, δεν επιτράπη να επιστρέψουν στις οικογένειες που άφησαν πίσω τους. Παρά τις συμφωνίες για περιορισμένες ανταλλαγές και εκατέρωθεν οικογενειακές επισκέψεις το έτος 1998, η υπό εξέταση περίοδος χαρακτηρίζεται από σοβαρούς περιορισμούς στον αριθμό και τη διάρκεια των επισκέψεων.

Αλλά και σε τέκνα εγκλωβισμένων Ελληνοκυπρίων που φοιτούσαν σε σχολεία της Κυπριακής Δημοκρατίας, απαγορευόταν να επιστρέψουν μόνιμα στο βορρά, ιδιαίτερα μετά τη συμπλήρωση του 16 έτους της ηλικίας για τους άρρενες και των 18 ετών για τις γυναίκες. Οι περιορισμοί αυτοί οδηγούσαν σε χωρισμούς οικογενειών και συνεπάγονταν προσβολές σε βάρος μιας φυσιολογικής οικογενειακής ζωής του ελληνοκυπριακού στοιχείου στον βορρά. Αυτοί οι περιορισμοί επιτείνονταν με την επιβολή συχνών απαγορεύσεων στις ενδομετακινήσεις.

Παράλληλα, δέχθηκε το Δικαστήριο την αστυνομική επιτήρηση που επεβάλετο με την παρουσία οργάνων των Τουρκοκυπρίων, ακόμα και κατά την ανταλλαγή επισκέψεων κοινωνικού χαρακτήρα μεταξύ Ελληνοκυπρίων.

Το Δικαστήριο δέχθηκε την παραβίαση του άρθρου 8 της Συμβάσεως που συνίσταται στην προσβολή της οικογενειακής ζωής, στη βάση που εξετέθη αμέσως ανωτέρω. Μάλιστα κατέληξε ότι η προσβολή του δικαιώματος εδράζεται στην πεποίθηση που προκαλείται στα μέλη της ελληνοκυπριακής κοινότητας του βορείου τμήματος ότι διαβιούν σε ένα εχθρικό περιβάλλον, που είναι σχεδόν αδύνατον να επιτρέψει μία φυσιολογική ιδιωτική και οικογενειακή ζωή.

7. Παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης (εξευτελιστική μεταχείριση)

Ως προς το άρθρο 3 της Σύμβασης, η κυπριακή κυβέρνηση προέβαλε ενώπιον της Επιτροπής και του Δικαστηρίου ότι οι Ελληνοκύπριοι της Καρπασίας, στο βόρειο τμήμα της Κύπρου, υφίστανται μία μεταχείριση απάνθρωπη και εξευτελιστική, ιδίως λόγω της φύσης της διακριτικής μεταχείρισης, στην οποία υποβάλλονται. Στην πραγματικότητα πρόκειται για μία παγιωμένη πρακτική συμπεριφοράς των τουρκικών "Αρχών".

Η πρακτική αυτή των "Αρχών" με σκοπό την εθνική εκκαθάριση, αφορά ένα μικρό τμήμα πληθυσμού και πλέον προχωρημένης ηλικίας που ζει στη βόρεια Κύπρο και ειδικότερα στην περιοχή της Καρπασίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι από τις 20.000 Ελληνοκύπριους, που ζούσαν εκεί σε αυτή την περιοχή το 1974, δεν μένουν πλέον παρά μόνον 429 άνθρωποι.

Ηδη η Επιτροπή είχε δεχθεί ότι η άνιση μεταχείριση που υφίσταται στη βόρεια Κύπρο, έχει ως βάση την εθνικότητα, τη φυλή και τη θρησκεία και παρά τις βελτιώσεις που έχουν επέλθει, η καθημερινή ζωή των κατοίκων Ελληνοκυπρίων θίγεται από τη διαφορετική μεταχείριση και εγγίζει τέτοιο βαθμό σοβαρότητας, που συνιστά προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Το Δικαστήριο δέχθηκε ότι πράγματι οι Ελληνοκύπριοι της Καρπασίας έχουν υποστεί περιορισμούς και απαγορεύσεις αυστηρές σε ό, τι αφορά την άσκηση βασικών ελευθεριών τους, που έχουν τη μορφή καταδίκης της κοινότητας σε εξαφάνιση σε μικρό χρονικό διάστημα. Όπως αναφέρεται και στην έκθεση για την Καρπασία της 10.12.1995, ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών έχει σημειώσει ότι υφίσταται αδυναμία κληρονομικού δικαιώματος επί περιουσιακών αγαθών, ακόμη και σε πολύ στενούς συγγενείς. Είναι γεγονός ότι δεν υπάρχει μέση εκπαίδευση και τα παιδιά των Ελληνοκυπρίων αναγκάζονται να φοιτήσουν σε σχολεία στο νότιο τμήμα, με αποτέλεσμα να χωρίζονται οι οικογένειες και τα παιδιά να μην μπορούν να επιστρέψουν, όταν έχουν περάσει μία ορισμένη ηλικία (16 έτη για τα αγόρια και 18 έτη για τα κορίτσια).

Το Δικαστήριο επανέλαβε ότι με βάση τα ανωτέρω γεγονότα κατέληξε ήδη σε διαπίστωση παραβιάσεων, δυνάμει του άρθρου 8 (σεβασμός της οικογενειακής ζωής) και του άρθρου 9 (θρησκευτική ελευθερία) της Σύμβασης.

Όμως η εμμονή της Τουρκίας σε αρχές, όπως η απομόνωση, η περιορισμένη ελευθερία της κυκλοφορίας, η επιτήρηση και η ανυπαρξία ελπίδας για την ανανέωση του πληθυσμού της κοινότητας των Ελληνοκυπρίων, έχουν ως αποτέλεσμα ότι η κοινότητα αυτή είναι καταδικασμένη να ζει υπό συνθήκες εξευτελιστικές, που προσκρούουν στη ίδια την έννοια της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Για τον λόγο αυτό, το Δικαστήριο διεπίστωσε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης για εξευτελιστική μεταχείριση.

8. Παραβίαση του άρθρου 14 της Σύμβασης (διακριτική μεταχείριση)

Το Δικαστήριο, ως προς τη διακριτική μεταχείριση, εδέχθη κατά την πάγια νομολογία του ότι η διαπίστωση των παραβιάσεων ως προς τα οικεία δικαιώματα καθιστούν άνευ αντικειμένου την εξέτασή τους υπό το άρθρο 14 της Σύμβασης.

9. Παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης (αποτελεσματική προσφυγή)

Εξάλλου, η κυπριακή κυβέρνηση προέβαλε ότι το τουρκικό κράτος δεν καθιέρωσε καμία αποτελεσματική προσφυγή, έτσι ώστε να μπορούν οι Ελληνοκύπριοι να ζητήσουν ενώπιον των τοπικών δικαστηρίων την άρση των παραβιάσεων των άρθρων 8 της Σύμβασης και του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση. Η θέση αυτή συνεπάγεται προφανώς παραβίαση του άρθρου 13 αυτής, δυνάμει του οποίου τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν υποχρέωση να προβλέπουν στην εσωτερική έννομη τάξη τους την ύπαρξη αποτελεσματικής προσφυγής για την παραβίαση δικαιωμάτων που η Σύμβαση εγγυάται.

Η Τουρκία δεν προσέφερε τέτοια προσφυγή στους Ελληνοκυπρίους για την προάσπιση των θιγομένων δικαιωμάτων τους και συνεπώς υπάρχει παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης.

10. Παραβίαση του άρθρου 3 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση (δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι)

Επί της παραβίασης του δικαιώματος των Ελληνοκυπρίων που μετακινήθηκαν, να ασκούν τα εκλογικά τους δικαιώματα, κυρίως ως προς εκείνο του εκλέγεσθαι, προβλήθηκε συγκεκριμένο παράπνοο ενώπιον της Επιτροπής. Η τελευταία δεν προέβη σε κατ' ουσίαν κρίση αυτού, ενώ η κυπριακή κυβέρνηση δεν επανέφερε το παράπνοο ενώπιον του Δικαστηρίου. Ετσι, το Δικαστήριο δεν προέβη σε εξέταση του σχετικού άρθρου 3 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στην Σύμβαση.

Ε. Παραβίαση ως προς τα δικαιώματα των αυτοχθόνων Τουρκοκυπρίων που αντιτάχθηκαν στο καθεστώς των Τουρκοκύπριων του βόρειου τμήματος σημαντικού αριθμού διατάξεων της Σύμβασης (άρθρα 3, 5, 8, 10 και 11) σε βάρος των Τουρκοκυπρίων της Βόρειας Κύπρου που αντιτίθεντο, είτε πριν είτε και μετά την εισβολή του 1974, στο καθεστώς "της Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου"). Το Δικαστήριο δέχθηκε ότι τα παράπνομα που υποβλήθηκαν, αφορούσαν ένα συγκεκριμένο πολιτικό πλαίσιο, εντός του οποίου κυριαρχούσε η ισχυρή στρατιωτική παρουσία των τουρκικών δυνάμεων κατοχής και η εχθρότητα μεταξύ των εποίκων (παρακρατικών) και του αυτόχθονου τουρκοκυπριακού στοιχείου. Η ένταση και η εχθρότητα οδήγησαν σε προσβολές των δικαιωμάτων της Σύμβασης από όργανα του τουρκοκυπριακού στοιχείου, σε με μονωμένες όμως περιπτώσεις. Αντιθέτως, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι μία σειρά από παραβιάσεις των άρθρων 5, 6, 10, 11 και 13 της Σύμβασης και του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου διαπιστώθηκαν ήδη από την Επιτροπή εν αναφορά με τους Τουρκοκυπρίους που είχαν ζητήσει άσυλο στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Το Δικαστήριο παρατήρησε επίσης ότι σε πολλά ζητήματα που ήγειρε η κυπριακή κυβέρνηση σε σχέση με τους Τουρκοκύπριους, δεν εξητάσθησαν αρκετοί μάρτυρες. Και τούτο διότι δεν διέθετε η Επιτροπή την ίδια δυνατότητα εξέτασης μαρτύρων και εκθέσεων διεθνών οργανισμών, όπως για τους Ελληνοκυπρίους του Βορρά.

Δεν αποδείχθηκε πάντως η ύπαρξη συστηματικής πρακτικής προσβολών των ως άνω άρθρων της Σύμβασης, κατά την κρίσιμη περίοδο, από τα τουρκικά κρατικά όργανα. Ούτε αποδείχθηκε ότι οι "Αρχές" τους παρέμειναν απόλυτα παθητικές σε περιπτώσεις σοβαρών καταγγελιών για επιθέσεις ή προσβολές είτε από όργανα του ψευδοκράτους είτε από παρακρατικούς. Δεν διαπιστώθηκε λοιπόν ότι κατά την υπό εξέταση περίοδο ακολουθήθηκε ορισμένη διοικητική πρακτική παραβίασης των δικαιωμάτων (των άρθρων 3, 5, 8, 10 και 11 της Σύμβασης) των Τουρκοκύπριων που αντιτίθενται στο καθεστώς τους.

Ακόμη το Δικαστήριο από τα στοιχεία που διέθετε δεν διαπίστωσε ότι υφίστανται εμπόδια και επεμβάσεις στο δικαίωμα του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι των Τουρκοκυπρίων, που εγγυάται το άρθρο 11 της Σύμβασης.

Επίσης, ως προς την ειρηνική απόλαυση των αγαθών δεν διαπίστωσε σχετική παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου,

αφού δεν απεδείχθη ότι υπήρξαν Τουρκοκύπριοι που προσπάθησαν να μεταβιβάσουν περιουσιακά αγαθά στο νότιο τμήμα της Κύπρου και εμποδίστησαν.

Στην ίδια διαπίστωση προέβη το Δικαστήριο και σε ότι αφορά το δικαίωμα προσφυγής ενώπιον ανεξάρτητης Αρχής εκ του άρθρου 13 της Σύμβασης.

ΣΤ. Παραβιάσεις δικαιωμάτων της τουρκοκυπριακής κοινότητας των τσιγγάνων

1. Υπό το ίδιο πρίσμα το Δικαστήριο δέχθηκε ότι η τουρκοκυπριακή κοινότητα των τσιγγάνων υπέφερε κακομεταχείριση στα χέρια των επίσημων τουρκικών Αρχών, όπως η κατεδάφιση και καταστροφή του καταυλισμού τους στην περιοχή Μόρφου. Όμως οι μεμονωμένες αυτές περιπτώσεις δεν συνθέτουν μία σταθερή πρακτική παραβίασης των δικαιωμάτων της Κοινότητας. Προσφυγές επίσης ενώπιον "τοπικών δικαστικών Αρχών δεν υποβλήθηκαν, όπως για την περίπτωση της κατεδάφισης του καταυλισμού τους. Υπό αυτήν την έννοια, κανένας δικαστικός αγώνας δεν αναλήφθηκε από μέλη της κοινότητας για τυχόν προσβολές των απορρεόντων από τη Σύμβαση δικαιωμάτων τους. Επομένως, καμία παραβίαση των άρθρων 3, 5, 8 και 14 της Σύμβασης δεν διαπιστώθηκε σε βάρος των Τουρκοκύπριων τσιγγάνων.

2. Η προσφεύγουσα Κυβέρνηση υπεστήριξε ότι οι "Αρχές" των Τουρκοκυπρίων είχαν επιβάλει ένα δικαστικό σύστημα που συνεκροτείτο από στρατιωτικά δικαστήρια, τα οποία δικαιοδοτούσαν επί πολιτών για υποθέσεις που χαρακτηρίζονταν ως στρατιωτικά αδικήματα. Αποτέλεσμα αυτής της πρακτικής που είχε περιβληθεί τον "συνταγματικό" μανδύα (άρθρο 156 του Συντάγματός τους), ήταν οι πολίτες στη Βόρεια Κύπρο να στερούνται του δικαιώματός τους να εκδικάζεται η υπόθεσή τους από ένα ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, κατά την επιταγή του άρθρου 6 της Συμβάσεως.

Το Δικαστήριο ως αφετηρία στην προσέγγισή του χρησιμοποίησε μία θεμελιώδη διάκριση, που έγινε δεκτή στην υπόθεση Ireland v. the United Kingdom. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή και σε αντίθεση με τις ατομικές προσφυγές, ένα συμβαλλόμενο κράτος έχει δικαίωμα να προσβάλει in abstracto οποιονδήποτε νόμο παραβιάζει τη Σύμβαση. Μάλιστα υπό το παλιό άρθρο 24 (ήδη 33), κάθε συμβαλλόμενο κράτος μπορούσε να φέρει ενώπιον της Επιτροπής οποιαδήποτε παραβίαση των διατάξεων της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων από άλλο συμβαλλόμενο κράτος μέλος. Μπορούσε λοιπόν το Δικαστήριο να διαπιστώσει παραβίαση μόνο από την ύπαρξη νόμου που εισήγαγε και προέβλεπε μέτρα ασυμβίβαστα με δικαιώματα κατοχυρωμένα και εγγυήσεις απορρέουσες από την ΕΣΔΑ. Προϋπόθεση βέβαια για τη διαπίστωση μιας τέτοιας παραβίασης ήταν η ύπαρξη νόμου με διατάξεις ακριβείς και αδιαμφισβήτητες, ώστε η παραβίαση να παρίσταται καταφανής και πρόδηλη. Άλλως παραβίαση μπορεί να διαπιστωθεί μόνο σε συνάρτηση με συγκεκριμένη συμπεριφορά του εναγόμενου κράτους σε σχέση με συγκεκριμένο κείμενο νόμου.

Υπό αυτό το πρίσμα, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι η προαναφερθείσα "συνταγματική διάταξη" και το οικείο διάταγμα για τις απαγορευμένες στρατιωτικές ζώνες προέβλεπαν και επέτρεπαν τη δίωξη και δίκη πολιτών από στρατοδικεία. Τα δικαστήρια αυτά βέβαια δεν διαθέτουν ανεξαρτησία και

αμεροληψία, γεγονός που διαπιστώθηκε και στην υπόθεση Incal κατά Τουρκίας. Ειδικότερα, οι στενές δομικές σχέσεις εκτελεστικής εξουσίας και στρατοδικών και η ισχυρή παρουσία αξιωματικών του τουρκικού στρατού που συγκροτούν την σύνθεση των δικαστηρίων αυτών, αποτυπώνουν την εικόνα τους. Υπό αυτή την έννοια, όσοι πολίτες κατηγορούνται για πράξεις, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως στρατιωτικά αδικήματα, ευλόγως αισθάνονται αμφιβολίες ως προς το ότι στερούνται δίκαιης, αμερόληπτης και ανεξάρτητης δίκης.

Ετσι, το Δικαστήριο δέχθηκε παραβίαση του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ, λόγω της ακολουθούμενης πρακτικής που απορρέει από το νόμο να επιτρέπονται δίκες πολιτών από στρατοδικεία.

VI Τελικές σκέψεις

Το Δικαστήριο με την απόφασή του αυτή ακολουθεί τη νομολογία του ως προς την ήδη καθιερωθείσα ερμηνεία συγκεκριμένων άρθρων της Σύμβασης. Ετσι, διαπιστώνονται παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων της Σύμβασης, όπως αυτές που αφορούν την προστασία της ανθρώπινης ζωής (άρθρο 2) ή την απαγόρευση εξευτελιστικής ή απάνθρωπης μεταχείρισης (άρθρο 3). Στις περιπτώσεις αυτές, το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι οι ανωτέρω διατάξεις δεν καθιερώνουν μόνο αρνητική υποχρέωση, δύναμι της οποίας επιβάλλεται στα συμβαλλόμενα κράτη να απέχουν από οποιαδήποτε επέμβαση στον πυρήνα αυτών των δικαιωμάτων (κλασικά ατομικά δικαιώματα), αλλά συνεπάγεται και την υποχρέωσή τους να λαμβάνουν θετικά μέτρα προς την κατεύθυνση της προστασίας τους. Συγκεκριμένα, διαπιστώνει προσβολή του δικαιώματος στην ζωή των Ελληνοκύπριων αγνοουμένων και της αξιοπρεπούς μεταχείρισης των συγγενικών τους προσώπων, που ερείδεται στην αθέτηση της θετικής υποχρέωσης που απορρέει από τις διατάξεις αυτές του καθού η προσφυγή κράτους να αναλάβει με θετικές ενέργειες των οργάνων του τη διεξαγωγή έρευνας που θα μπορούσε να διαλευκάνει την τύχη των αγνοουμένων και να ικανοποιήσει τους συγγενείς τους. Η προστασία και οι εγγυήσεις, που απορρέουν από τις διατάξεις των άρθρων της Σύμβασης για την προστασία της ανθρώπινης ζωής και την απαγόρευση της προσβολής της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, επιβάλλουν την υιοθέτηση (εκτός από την παράλειψη οποιασδήποτε κρατικής επέμβασης) και θετικών υποχρεώσεων που ισχυροποιούν την προστασία και διευρύνουν το πεδίο εφαρμογής τους. Στην προκειμένη περίπτωση, η θετική αυτή υποχρέωση επέβαλε στις τουρκικές Αρχές τη διενέργεια διαφανούς, ενδεδειγμένης και σε βάθος έρευνας ως προς την τύχη των αγνοουμένων Ελληνοκυπρίων.

Το Δικαστήριο ακολούθησε επίσης την πάγια νομολογία του, δύναμι της οποίας ως προς τα ίδια περιστατικά η αναγνώριση παραβίασης υπό μία διάταξη της Σύμβασης αποκλείει την διαπίστωση της παραβίασης υπό άλλη διάταξη. Είναι χαρακτηριστικές οι περιπτώσεις που το Δικαστήριο δεν προέβη στη διαπίστωση πολλαπλών και παράλληλων παραβιάσεων, όπως της οικογενειακής ζωής (άρθρο 8) ή του δικαιώματος ενημέρωσης (άρθρο 10), περιοριζόμενο στην διαπίστωση μιας ή και καμίας παραβίασης. Η παράλειψη των τουρκικών κρατικών Αρχών να ενημερώσουν και να διαλευκάνουν την υπόθεση που αφορούσε την τύχη των αγνοουμένων Ελληνοκυπρίων, οδήγησε το Δικαστήριο στην υιοθέτηση μιας και μόνης παραβίασης, ήτοι

αυτής του άρθρου 3 της Σύμβασης (απάνθρωπη μεταχείριση σε βάρος των συγγενικών προσώπων των αγνοουμένων) και όχι και των άρθρων 8 ή 10 της Σύμβασης. Διατυπώθηκε αποκλίνουσα γνώμη ως προς την στάση αυτή του Δικαστηρίου για την μη αναγνώριση της διαπίστωσης παράλληλης παραβίασης περισσότερων άρθρων της Σύμβασης από την ίδια κρατική ενέργεια ή παράλειψη της καθής η προσφυγή τουρκικής κυβέρνησης. Βεβαίως, η διαπίστωση παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης είναι σημαντική και σπουδαία για το προσφεύγον κράτος, δεδομένου ότι το Δικαστήριο υπήρξε πάντοτε φειδωλό στη διαπίστωση αυτής της παραβίασης, για την οποία απαιτούσε μία ιδιαίτερα σοβαρή προσβολή της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, βάσει της οποίας δεχόταν την παραβίαση αυτή (βλ. όμως απόφαση της 28.7.1999, Selmouni κατά Γαλλίας, ΠοινΔικ 10/1999, σελ. 1052).

Επίσης, διαλεκτική και κυρίως ρεαλιστική εμφανίζεται η προσέγγιση του Δικαστηρίου για την αναγνώριση της περιορισμένης έστω δικαιοδοτικής λειτουργίας των δικαστικών Αρχών των Τουρκοκυπρίων. Η προσέγγιση αυτή περιορίζεται αποκλειστικά και μόνο στην επίλυση των αστικής φύσεως διαφορών και δεν επεκτείνεται στην ποινική εξουσία του τουρκοκυπριακού τμήματος. Η αφετηρία της είναι καταρχήν ορθή και αναφέρεται στην μη αναγνώριση της νομιμότητας του μορφώματος από τη διεθνή έννομη τάξη. Η συλλογιστική που αναπτύσσεται υπαγορεύεται από την ανάγκη ύπαρξης παροχής στοιχειώδους δικαστικής προστασίας στους εγκλωβισμένους Ελληνοκυπρίους, με το να αναγνωρίζεται η νομιμότητα της επίλυσης ενός περιορισμένου αριθμού αστικής φύσεως διαφορών από τις τοπικές δικαστικές Αρχές (όπως θέματα γάμων, διαζυγίων). Η εν τοις πράγμασι επίλυση ορισμένης κατηγορίας διαφορών επιβάλλεται, κατά το Δικαστήριο, από την κοινωνική συμβίωση, αλλά βέβαια δεν μπορεί να απαλλάσσει το εναγόμενο κράτος από τις απορρέουσες από την Σύμβαση υποχρεώσεις του. Αυτό συμβαίνει όταν το Δικαστήριο δέχεται ότι για την διαπίστωση της παραβίασης του άρθρου 6 της Συμβάσεως, ήτοι της εκδίκασης των υποθέσεων των εγκλωβισμένων Ελληνοκυπρίων από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η εισαγωγή των παραπόνων τους στις τοπικές δικαστικές Αρχές. Όπως επισημάνθηκε από την διατύπωση της αποκλίνουσας από την πλειοψηφία γνώμης των δικαστών, η παραδοχή σε ορισμένες περιπτώσεις ότι υφίσταται δυνατότητα προσφυγής στα τοπικά "δικαστήρια" της αυτοανακηρυχθείσας και μη αναγνωρισθείσας από τη Διεθνή κοινότητα "Τουρκοκυπριακής Δημοκρατίας", αποτελεί αντιφατική προσέγγιση, αφού η αναγνώριση θεσμικών δομών για ένα μη αναγνωρισθέν κράτος προβληματίζει.

Από την άλλη πλευρά όμως το Δικαστήριο αναγνωρίζει ότι η απαγγελία ποινικής ή άλλης κατηγορίας σε βάρος πολιτών που εκδικάζεται από τα στρατοδικεία, παραβιάζει το άρθρο 6 της Σύμβασης, το οποίο επιτάσσει τη δίκαια εκδίκαση της υπόθεσης από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστή. Στην περίπτωση αυτή, αρκεί και μόνο η πρόβλεψη στο νόμο μιας τέτοιας διαδικασίας για να οδηγηθεί ο δικαστής του Συμβουλίου της Ευρώπης στη διαπίστωση *in abstracto* της προσβολής του άρθρου 6 της Συμβάσεως. Η δομική σχέση αυτών των Αρχών με την εκτελεστική εξουσία και οι υπόνοιες

που δημιουργούν στον δικαζόμενο για μεροληψία τους αποτελούν αφ' εαυτές την βάση για την διαπίστωση της παραβίασης.

Πάντως, η απόφαση αυτή, όπως και η απόφαση Λοϊζίδου κατά της Τουρκίας, αποτελούν ένα ενδιαφέρον βήμα για την αντιμετώπιση του κυπριακού ζητήματος, αφού αποδίδουν αρκετά καθαρά τις συνθήκες υπό τις οποίες διαβιούν οι Ελληνοκύπριοι στο Βόρειο τμήμα της νήσου και αναγνωρίζουν εκεί πολλαπλές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Τελειώνοντας, θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπήρξαν δικαστές που τάχθηκαν με το μέρος του Τούρκου δικαστού, υποστηρίζοντας ότι η κατάσταση που δημιουργήθηκε στην Κύπρο, απέρρευσε από το πραξικόπημα του 1974, για το οποίο ευθύνονται οι Ελληνοκύπριοι, η δε Τουρκία επενέβη τότε στην Κύπρο, προκειμένου να αποτρέψει την επιχειρηθείσα από τους Ελληνοκυπρίους ένωση με την Ελλάδα (βλ. απόψεις δικαστών, όπως του Pettiti κ.ά.).

Επιμέλεια Παρουσίαση:
Κυριακή Γρηγορίου, DEA PARIS I, Πάρεδρος ΝΣΚ,
Ιωάννης Μπακόπουλος, Δ.Ν., Δικαστικός Αντιπρόσωπος ΝΣΚ